

EUGEN BARBU

Coperta : CRISTINA ANGELESCU

EUGEN BARBU

INCOGNITO

— ciné-roman —

Editura Albatros • 1976

Ca material documentar, autorul a folosit texte din diverse publicații, cărți apărute la noi sau în alte țări, de autori mai mult sau mai puțin cunoscuți, din dorința de a da autenticitate faptelor descrise. Cititorul poate recunoaște cu ușurință acele scurte fragmente.

CALUL TROIAN

Domnul Ionescu-Tismana se sculase devreme în dimineața aceea, ros de o veche nevroză care-i scurta nopțile. Nici soporificele, nici ceaiurile calmante nu mai aveau vreun efect. Încercase să lucreze ceva, foietînd hîrțile dintr-un dosar, dar nu reușea să se concentreze. Ca să nu-și trezească servitorii atît de devreme, era ora șase fără un sfert, trecuse în micul oficiu din spatele cabinetului său, unde ținea un reșou și toate ustensilele pentru pregătirea cafelei ; avea această manie de a-și prepara singur cafeaua, fiind mereu nemulțumit cînd i-o serveau alții, pentru că ori era prea dulce, ori n-avea caimac (moștenise plăcerea cafelei de la bunicu-său, care-l inițiasse în pregătirea ei după obiceiul turcesc, s-o dea de trei ori în undă, lucru de care nevastă-sa, Evelynne, se amuza de fiecare dată cînd îl surprindea). Pînă clocoti apa din micul ibric, își căută ziarele care-i soseau încă de la cinci dimineața cu o mașină specială, vîrîte de șofer pe sub ușă. Afară era încă beznă, felinarul camuflat pe sub portalul de la intrare arunca încă o diră violetă în zăpada groasă, așternută, în ultimele trei zile, de viscol. Răsfoise în grabă jurnalele. Agenția *Reuter* anunța că orașul Manilla a căzut în miinile japonezilor și că în Germania se interzisese comerțul cu alcool. Pe frontul de Răsărit, trupele germane și române, debarcate la Eupatoria, se băteau cu cele rusești. Cu asta terminase pagina externă pe care o parcurgea totdeauna prima. Răsfoi pagina de

știri interne, surise sec, citind titlul unui articol din pagina întâi, care anunța că regele Mihai I făcea urări plugarilor români cu ocazia noului an agricol.

— Asta ne mai trebuia, că încolo suntem lulea, mîriise singur ministrul și-și aprinsese un *Camel*, trăgînd cu voluptate din tutunul fin.

În pagina a treia găsi cu ochiul lui de expert o știre scurtă : se anunța că evreii erau chemați la muncă obligatorie. Rubrica de informații marca vizita poetului german Bruno Brehm și moartea doamnei profesor Maria I. Găvănescu. Aruncă ziarul, privi franjurile perdelei franțuzești și peluza care dădea spre șoseaua Jianu, ascultînd cum clocotește apa în ibric. Era momentul cel mai plăcut al zilei, cînd de fapt își întocmea, mental, programul, recapitulînd, după o scurtă privire în carnetul de note, vizitele și oamenii pe care trebuia să-i vadă. Pe lista primirilor se afla un nume care îl irită : Adina Iamandy, fiica fostului ministru al Justiției, obligat să restituie statului român suma de șapte sute patruzeci de mii de lei, rezultați din gestiunea timbrului juridic. Dar asta era o afacere complicată. Cu justiția Mareșalului nu prea te jucai, trebuia o persuasiune dulce, și asta exercitată prin femei ; dacă o ruga pe Evelyne, ea avea să-l oblige să treacă pe la *Resch*, sau pe la *Djaburov*, să-i cumpere un briliant. Sigur că nici doamna Iamandy n-o să rămînă indiferentă dacă s-ar fi rezolvat cazul, dar el ce cîștiga din toate astea ? O să-i vorbească foarte politicos, o să-l roage pe Armand, secretarul lui, s-o întîmpine de la ușă, să-i vorbească cu amabilitate, cum făcea el totdeauna cu solicitanții mai delicați, în sfîrșit o s-o îmbrobodească. Dar, oricum, întrevederea îl otrăvea, îi strica ziua.

Cafeaua era aproape gata. Își turnă caimacul încet, cu băgare de seamă, ca să facă bănuț, în ceașca de porțelan, trase pe nări cu voluptate mirosul proaspăt de bob măcinat de cu seară, într-o rișniță cumpărată de la armenii lui, care, război-război, dar știau să găsească cele mai bune căi pentru a-l servi cu un produs brazilian veritabil. După cafea, reveni la dosarul pe care încercase să-l pună în ordine mai devreme, cu gîndurile, oarecum, limpezite. Pe copertă, Armand scrisese cu litere mari, cu tuș, un nume cunoscut : Max Auschnit. Afacerea era cunoscută : faimosul *proces Reșița* care se terminase cu o osîndă de șase ani închisoare,

din care condamnatul executase cîteva luni, dobîndind o libertate condițională, pe bază de acte noi, descoperite între timp, chipurile, din care reieșea că „ar fi fost condamnat pe nedrept“. Asta, de fapt, este treaba ministrului Justiției „De ce naiba îmi trimit ei, mie, dosarul ? Înțeleg, vor să mă informeze. Parcă n-aș ști eu despre ce cîrdășii este vorba și ce pagube se ascund aici !“ Afacere de miliarde, în care erau implicați demnitari, oameni de afaceri, o ciurdă de avocați ce sperau să facă avere în urma acestui proces. ba chiar cercuri străine, și ele exercitînd presiuni asupra justiției, care, și sub Mareșal, nu strălucea prin probitate. La drept vorbind, prezența acestui dosar pe biroul lui nu era întîmplătoare. Și aici se lucrase tot prin Evelyne, prin cercul ei de prietene. Cererea camuflată sub forma solicitării unui consiliu nu ascundea altceva decît o încercare de favorizare, prin relații, a celor puși sub jurisdicție. „Aceste dame de lux își închipuie că mai sunt pe vremea lui Carol al II-lea, care, furînd el cît putea, închidea ochii și la fără-delegile celorlalți“. *Cîinele roșu*, cum i se spunea lui Antonescu, era militar, nu politician de profesie, un tip sobru, auster, nu bea, nu avea prieteni, credea în destinul său istoric, debutînd în cariera de conducător de stat prin de-tronarea regelui și printr-un mic război civil. Asta nu se juca, nu cunoștea nuanțele și nu avea deviza atît de cunoscută în cercurile lor : o mîină spală pe alta. Trimisese oameni la moarte fără ezitare, convins că este executorul unei justiții divine. Această siguranță, că e unsul lui Dumnezeu și că exercită totul ca mandatar al unui popor în general pașnic, era neobișnuită pentru politicienii de profesie. Încercările de a-i modifica optica se izbiseră încă de la început de brutalitatea lui tranșantă. El nu discuta, el dădea ordine. Intra în consilii, lovindu-și pulpa dreaptă cu o cravașă, montat gata de acasă, emițînd decret după decret, cu o siguranță care nu mai permitea celorlalți membri ai Consiliului de Miniștri nici o sugestie sau replică. Nu-l menaja nici pe Mihai, pe care-l repezea chiar cu martori cînd nu-i convenea un lucru, voind să arate tuturor că, de fapt, România nu mai avea un rege, ci un conducător. Și doamna Iamandy și complicitii lui Max Auschnit voiau să-și pună el pielea în joc pentru a-i scoate din rahatul ăsta mare, în care nu el îi băgase ! Mersi, știa și el principiul lui Quesnay : *Laissez faire, laissez passer, le monde va de lui-même*, dar vremurile astea trecuseră.

Odată cu apariția regimurilor autoritare ale lui Mussolini și Hitler, individul devenise ceva neînsemnat. Statul te căuta pînă și-n buzunar, voia să știe cît dai și cît iei. Inițiativa particulară trebuia să fie supusă inițiativei statale, care, într-o formă sau alta, sub un nume sau un altul — plan corporatist sau renaștere națională — convergea spre realizarea unor idealuri uriașe, adesea utopice. Nebunul de frate-său, Raul, care bea de dimineața pînă seara și spunea în gura mare, la recepții, că e fericit că trăiește aceste timpuri mărețe, cînd dictatorii au vîrît în fundul burgheziei o dinamită al cărui fitil sfîrșie încă și care o să arunce lumea în aer, poate că avea dreptate pe undeva. Dar asta mai era viață ? În lunga lui carieră fusese silit, deși unele haine le purta cu plăcere, să îmbrace, pe rînd, diferite uniforme, de la frac la costumul *Frontului Renașterii Naționale*. Dacă s-ar fi luat după domnul Miha-lache, ar fi trebuit să iasă în ȋtari la Topoloveni și să țină discursuri țăranilor. Ba, Carol al II-lea o făcuse și mai de oaie : ieșea la A.N.E.F. în pantaloni scurți și-și zicea *Marele Străjer*, umplîndu-și pieptul cu decorații, eghileți, ordine și insigne paramilitare, strîngîndu-și șalele în centuri cercetășești, după moda lordului Baden Powell, salutînd la modul roman, cu dreapta ridicată. El, ca vechi moștenitor al unei tradiții burgheze în politică, tradiție care înțelegea să se reazeme pe patru instituții sănătoase, fundamentale : biserica, armata, școala și justiția, de la care emanau toate principiile morale, nu pricepea defel apetența acestor oameni pentru marșuri, parade și discursuri. Fusese în Germania de cîteva ori și asistase la mitingurile de la München ale lui Hitler. Individul, recunoștea, nu era lipsit de calități de orator, dar la o privire de expert, ca a lui, nu era greu să recunoști regia lui Goebbels : echi-pele de aplaudatori, plasate după o strategie bine definită în rîndurile mulțimii, repetarea scandată a lozincilor, megafioanele care amplificau pînă la insuportabil vocea pițigăiată a Fűhrerului, transformată într-un torent sonor care irita și crea o isterie colectivă, adaugă la toate astea faclele aprinse și marșurile de noapte și un tineret exaltat, crescut în literatura Nibelungilor și aveai o imagine totală. Pentru oameni ca el, înainte era numai sfîrșitul, asta o știa bine. Odată pornit acel val de discursuri, iată

cere la vechile principii era, dacă nu imposibilă, foarte puțin probabilă.

Uitase de dosarul din față și asculta pocnetele ușoare ale caloriferului cu gaze, care atunci începea să radieze o căldură plăcută. Afară se lumina. Umezeala ștergea zidul de întuneric de afară și siluetele înghețate ale copacilor apăreau, pe rînd, din beznă. Stinse mica veioză de pe birou, se mai uită în ceașca de cafea, sorbi ultimul zaț zdrobind între măsele rămășițele zgrunțuroase a ceea ce mai era pe fund. Pe coridor se auzeau pașii lui Armand. Ca de obicei, venea să-i citească presa, să-i trieze știrile și să-i pună actele în ordine. Îi plăcea băiatul acesta, înalt, athletic, binecrescut, blond ca un actor de cinema, rasat, obișnuit cu echitația, discret, nemirîndu-se de nimic, chiar de faptul de a-l fi găsit acum, atît de devreme, cu dosarul lui Auschnit în față.

— Bună dimineața, domnule ministru ! Ați citit ? și-i arată dosarul.

— Da, dragă ! O mizerie. Cine invidiază meseria noastră greșeste. Suntem niște vidanjori de lux. Mereu afaceri necurate, învăluite în cele mai perfecte texte de legi. Mereu proteste și contestații, mereu scandaluri în presă, mereu ziaristi aiștia care trăiesc din gunoiul moral al societății, recoltînd scîrboasele lor fructe.

— Nu-i mai puțin adevărat că fără meseria dumneavoastră v-ați plictisi, domnule ministru. Ați făcut o strălucită și lungă carieră politică, *d'attente*. Este strategia celor care văd departe, care au răbdare și care reușesc totdeauna.

Ministrul surise puțin înghesuit. Complimentele făcute de tînărul său secretar îl găseau totdeauna descoperit, deși era foarte circumspect la laude și-i suspecta pe cei amabili de interese ascunse. Dar, de cînd lucrau împreună, omul din față lui, cu o bună creștere exemplară, nu-i ceruse nici o favoare, nu intervenise pentru nimeni, nu ceruse nimic pentru el. Lucra ca o mașină, nu punea întrebări, rezolva cele mai grele lucruri, era insistent, suplu, nu descuraja, găsea în fiecare moment un suris cu care răsplătea pe cei care-i făcuseră vreun serviciu. Dacă vreo dată s-ar fi revenit la formula partidelor, și asta trebuia să se mai întîmple, cu el ar fi întemeiat o grupare politică, în fruntea căreia s-ar fi așezat cu curaj, bazîndu-se în special pe economiști, pentru că națiunii acesteia, înainte

de toate, îi trebuiau independență și drumuri. În aceste două cuvinte era înscris micul lui program politic.

— Armand, ca totdeauna ești drăguț, dar crede-mă, lucrurile nu sunt chiar atît de simple. Te întrebi de ce m-am trezit atît de dimineată, deși ne-am culcat cu toții destul de tîrziu... Am o zi grea, dragul meu, tîmpitul ăla de ministru al justiției îmi pasează mereu dosarele, în speranța că voi putea denatura hotărîrile, care știi bine unde se iau. La drept vorbind, misiunea mea este să-l informez pe Mareșal despre situația internă a țării, să previn revoluțiile și nu să mă ocup de niște găinari la scară mare. În materie de escroci, scumpul meu, îl prefer pe Florică Florescu. Tu nu erai în România cînd acest individ a tras niște *hold-up*-uri, ca-n America. Cel puțin, omul despre care îți vorbesc își risca pielea, ataca băncile, pe cîndăștilalți — Skoda, Malaxa, Auschnit și Carol al II-lea — făceau cacialmale. Dar cacialmaua merge la pocher, dragul meu. Să furi fier la cîntar nu e totuna cu să furi brînză. Să te lauzi că aperi România cu o centură de cazemate pe care le mai și filmezi și le arăți proștilor pe pînză, ca pînă la urmă ele să se dovedească niște mușuroaie de ciment, asta-i cu totul lamentabil. Nu vezi dumneata, poate n-ai de unde să știi, ești de puțin timp în țară, la noi viața oamenilor contează foarte puțin. La cutremurul din '40, după cum bine știi, au murit cîteva sute de oameni ; dacă țin minte, între alții, atunci a scăpat actrița aia, Mia Apostolescu, care juca *rummy* la niște prieteni și încă vreo cîțiva norocoși. Antreprenorul și arhitecții au fost condamnați, unul dintre ei mi se pare că s-a sinucis, nu mai țin bine minte. Dar cu asta ce s-a rezolvat ? O viață de om este o viață de om, nu poate fi înlocuită cu moartea altuia. Clădim pe nisip, vorbim despre perspective, dar ne gîndim numai la ziua de mîine. Nu avem răbdare. Românul este individualist. Nu are simțul gregar al popoarelor care se adună în turme și pornesc să cucerească teritorii noi, în ideea că odată cu focul aduc și civilizația. Prin '33—'35, nu mai țin bine minte, îl ascultam pe Nae Ionescu... la Universitate. Ce-i drept, avea destui fanatici. El, deși avea prieteni evrei cu care făcea șueta la *Capșa*, i-a pregătit pe legionari. Avea o logoree strălucitoare. Ascultîndu-l îi dădeai dreptate, dar, odată cursurile stenografiate date la tipar, și dacă te interesează am vreo două, ai să le găsești prin bibliotecă,

pierdeau acea dimensiune pe care el o împrumuta textului spus în fața studenților. Ca și Nichifor Crainic, care voia să facă din acest popor laic și nededit la o disciplină spirituală, un popor mesianic. Greșea. Toată vorbăria asta ortodoxă care n-are decît un rol de bază față de un acid, adică de temporizare a exultărilor naționaliste, este folosită azi, după cum vezi, în forma ei cea mai dementă : războiul.

— Domnule ministru, să cred că înaintarea noastră în Răsărit vă îngrijorează ? Că faceți o surdă opoziție la politica domnului Mareșal Antonescu ?

— A, să ne înțelegem, Armand ! Una este filosofia mea personală și alta este ceea ce fac pentru banii pe care-i primesc, și primesc destui... Să știi că Mareșalului îi sunt loial. Dar nu-mi place aspectul religios al politicii sale. Mai ții minte textul acela patetic publicat pe pagina întâi a tuturor ziarelor și recitat la radio din sfert în sfert de oră ? „*Casa mea e patria, drumul meu este onoarea, arma mea este virtutea*“... sau cam așa ceva. Asta e bine ca literatură. El are un excelent alcătuitor de asemenea texte, un Quintilian, pe domnul Mișu Antonescu, avocat de profesie, orator strălucit și el, dar paginile unui ziar și cuvintele unui discurs sunt efemere. Omului trebuie întîi să-i umpli burta și pe urmă să-l încînți cu *speech-uri* bine rostite. Asta înseamnă, în politică, „*to take somebody for a ride*“, a trage pe cineva pe sfoară. Bei o cafea ? Eu mi-am pregătit ceva mai devreme, dar mai iau una și cu tine.

Se ridică, reintroduse în priză reșoul, luă bocalul în care se afla cafeaua proaspăt rîșnită, cumpărată de la armenii lui, turnă, de la mica chiuvetă, apă în ibricul aflat alături și, după ce zvîrli și cîteva lingurițe de zahăr înăuntru, mestecă gînditor conținutul.

— Ce părere ți-au făcut tipii de-aseară ? Necșești... Calomfirescu...

Armand Sachelarie nu-și permitea niciodată să facă aprecieri despre oamenii pe care abia îi cunoscuse.

— Par niște tipi bine intenționați. Cît privește proiectele lor, ele bat mai departe, nu privesc epoca aceasta.

— Ce înțelegi prin *epoca aceasta* ? se miră deodată ministrul, privindu-l cu atenție pe tînărul din fața lui.

— Vreau să spun : timpul care se va scurge pînă la încheierea războiului. Așa cum știți, în vremurile noastre

se poartă oamenii de tip Churchill. Or, domnii Calomfirescu și Necșești nu mi se par potriviți pentru o companie cum e cea a militarilor care predomină în guvern. Dacă mi-ați permite o confidență, v-aș spune că, trăind multă vreme în Argentina ca simplu particular, nepreocupat de politică, am asistat la multe *pustch*-uri. Nu vă spun o nou-tate, America de Sud este teatrul loviturilor de stat. Din Chile și pînă în Brazilia, generalii își iau locul unul altuia cu forța. Ce-i drept, sunt niște generali de operetă. Dacă ați înțelege mentalitatea lor, ați vedea cîtă asemănare au cu acești politicieni din țară și cînd spun asta mă gîndesc la civili, nu la militari, pentru că militarii noștri, cît de cît, au studiat la Saint-Cyr sau în Anglia, adică n-au urmat la cele mai bune școli : cele din Germania. În Europa, *pustch*-urile se fac cu tunul, nu cu revolverul. Așa încît, opoziția domnilor Necșești și Calomfirescu este o opoziție formală. Ei nu-l suferă pe Mareșal și v-o spun dumneavoastră, știind că n-o să-i arestați, pentru a statua într-un fel această *rezistență*, cum o numesc ei, de care se vor pre-vala odată.

— Și atunci...

— Ca politician ce sunteți, trebuie să înregistrați ceea ce afirmă că au de gînd să facă, dar nu vor face nici-odată și să nu le deveniți inamic.

— Armand, tu, după cum afirmi, nu te-ai vîrit în politică, dar vorbești ca un politician. Apropo... Taică-tău vitreg, Arghirescu, și-a anunțat sosirea. În zece zile va fi la București. Ce l-o fi găsit, pe vremurile astea, să se-n-toarcă în țară, nu știu. Mi-a scris o scrisoare. Vrea să lichideze ultimele rămășițe ale averii pe care a lăsat-o cînd a plecat, dacă nu cumva și pe cele ale cumnatei mele. Ce surpriză va fi pentru el cînd te va găsi aici...

— Mă bucur că am să-l revăd. A trecut multă vreme de cînd ne-am pierdut urma. Știe că sunt secretarul dumneavoastră ?

— Nu ! Nu corespondăm. De la plecarea lui e prima scrisoare pe care mi-o trimite, iar în ultimii trei ani n-am ieșit din țară. Oricum, e mai bine să-i facem o surpriză.

— Și eu cred la fel. Evelyne e informată ?

— Da. Scrisoarea am primit-o ieri.

— Desigur, vom fi înștiințați printr-o telegramă cu ce

— Nu-ți face nici o griją. Bineînțeles că ne va trimite o telegramă în care va preciza ora și expresul cu care vine. După cît știu eu, era un om meticulos.

În clipa aceea, prin ușa masivă de lemn de mahon, care dădea în dormitorul comun al ministrului, apăru soția lui. Era îmbrăcată într-o *robe de chambre* de culoare vișinie, care lăsa să i se vadă, prin deschizătura de sus, sîinii maturi, încă puternici, abia trădînd cei patruzeci de ani pe care-i avea.

— *Tout le monde s'est reveillé si tôt, aujourd'hui...* să știți de la mine că scrumbiile de-aseară n-au fost grozave, mie-mi fac insomnii întotdeauna... Și vouă ?

Ionescu-Tismana o sărută pe obraz, cu acel aer plictisit, matinal, al soților obișnuiți de multă vreme împreună, în care nu intră tandrețe, ci mai mult o prietenie îngăduitoare.

— Bună dimineața, draga mea. Îmi pare rău că te-ai sculat atît de devreme. Eu cel puțin am o scuză, dar tu...

Evelyne, înaltă, cambrată ca un jocheu, cu un mers de sportivă, cu părul lung și blond, strîns la spate cu o cordeluță de culoarea capotului, înaintă spre Armand și-i întinse mîna să i-o sărute.

— Și tu, bebelușule, ai dormit bine ?

Armand dădu din umeri cu aerul că n-are nici o părere în această problemă.

— *Comme-çi, comme-ça...*

— Ți-a lipsit o cucoană căreia să-i faci curte. Știu eu mai bine decît tine. Și cei de-aseară te plictiseau de moarte. N-am ce să-ți fac, trebuie să-ți cîștigi pîinea în felul tău.

— Evelyne, iar mă tratezi ca pe o rudă săracă. Știi că asta mă enervează...

— Terminați, copii, ce v-a apucat ? îi potoli ministrul. Evelyne, îți cedez cafeaua pe care mi-o pregătisem. Armand, te rog să o iei pe-a ta.

— Dar, domnule ministru, nu pot să primesc.

— Nimic ! Te rog s-o bei fără să protestezi. Am o zi grea și vreau să fii cu capul limpede. Ți-ai pregătit actele ?

— O fac în fiecare seară înainte de-a mă culca...

Evelyne își primi ceașca cu cafea, se așeză pe o mică sofă și-i privi cu atenție pe cei doi.

— Dragă Puiule, sper că n-ai uitat-o pe doamna Iamandy. I-ai acordat astăzi o audiență...

— Nici o grijă. Mi-am notat. Dar să știi că, în ceea ce privește puțința de a o servi, posibilitățile mele sunt limitate. Ți-o spun deschis. Cea mai scurtă cale este totuși aceea pe care o cunoști mai bine ca mine...

— Ce vrei să spui ? întrebă femeia.

Armand se scuză brusc :

— Mă iertați, mă duc să aduc mapa cu acte...

Și-n minutul următor se afla afară din birou.

— Vezi cât de binecrescut este băiatul ăsta ? spuse ministrul, observînd de-abia atunci că în scrumiera de pe birou *Camelul* pe care-l aprinsese și nu-l fumase se stinsese singur.

— Foarte curios lucru. Cei din familia noastră sunt mai insolenți.

— Ei, nu s-ar zice, nici pe Armand nu-l poți acuza de timiditate, fie chiar dacă ne gîndim la capitolul femeii.

— Ei, aici să știi că ne seamănă. Dar să ne-ntoarcem la cele ce spuneai adineauri. Despre ce cale e vorba ?

Ionescu-Tismana avea un tic. De cîte ori trebuia să spună ceva neplăcut, își freca palmele una de alta, cum fac zidarii care se curăță de mortar la sfîrșitul lucrului, folosind parcă o mistrie imaginară.

— Draga mea, *à quelque chose malheur est bon*. Știu că o să-mi reproșezi că niciodată nu-mi pun pielea la bătaie. Vorbesc de suma pe care o datorează doamna Iamandy Statului. Știi că Mareșalul nu se joacă cu astfel de chestii. Mîine, am citit în ziare, are loc o consfătuire la Consiliul de Patronaj... Înțelegi ce vreau să spun...

— N-o să-mi ceri să vorbesc cu soția Mareșalului...

— Ba tocmai la asta mă gîndeam. Cunoști că singura persoană căreia nu-i rezistă... ea e ! Cea mai bună metodă este să-i înfățișezi chestiunea miniștrilor, în general, stîrnindu-i compasiune pentru sfîrșitul tragic al unora și consecințele nefaste asupra reputației și averii celor ce i-au moștenit. La drept vorbind, urmașii n-au nici o vină că iluștrii lor părinți au mînuit prost niște fonduri, rezultînd, din asta, că sunt oneroși. Sunt convins că alții au profitat de sumele imputate, și nu cei aduși în fața justiției post-mortem.

— Treaba este greu fezabilă. Doamna Mareșal nu permite intimități cu nimeni. Are cîteva prietene, în general soții de militari. Eu, crede-mă, n-am umorul acestora. Ele,

toate aceste doamne, cred că fac din caritate noblețea lor. Dar una este să umbli prin spitale, împărțind pachete la răniți, și alta să ai o familie veche de patru sute de ani. Îmi ceri foarte mult, te rog să mă crezi, chit că este vorba de o amică de-a mea. Bănuiam însă că, avînd un soț ministru, îmi pot permite să fiu scutită de asemenea lucruri dezagreabile.

Bărbatul se apropie de ea și o îmbrățișă ușor.

— Iubita mea, obligațiile tale sunt și obligațiile mele. Nu știm cînd doamna Iamandy, sau altcineva din familia ei, ne poate ajuta la rîndul ei. Dar în situația în care mă aflu îmi este foarte greu să-l abordez pe Mareșal. Întîi că, așa cum bine știi, el nu are dialog cu noi. El vorbește și noi ascultăm. Nu pot să-i pun decît chestiuni de serviciu. Să-i cer, de pildă, mărirea soldelor subofițerilor din Ministerul de Interne, sau așa ceva. Sau să-i prezint o situație a penitenciarelor din țară. Dar iertarea pentru o datorie mi se pare un lucru imposibil de invocat. Așa încît...

— Știi cît te costă, *my dear*, această intervenție, nu ?

Femeia surîse cu dantura ei de reclamă de pastă de dinți.

— Da. Am să trec după-masă pe la *Djaburov* sau pe la *Resch* și am să aleg ceva.

— Atunci, lucrurile se schimbă, dragul meu. Să ne gîndim la ceva care să-i facă plăcere doamnei Mareșal. E foarte sensibilă la daruri și la complimente. Ce-ai zice de niște covoare oltenești sau de o scoarță transilvăneană ? Ori covorul acela portughez vechi, care zace la noi la conac, la Domnești...

— Nu e cam răpănos ?

— Spui prostii ! Au trecut atîția ani peste el, sigur că e răpănos, dar asta îi dă și autenticitate. E o piesă de muzeu doar. Și te asigur că doamna Iamandy va afla foarte repede ce-am făcut pentru ea și va ști să se revanșeze. Nu-i gîndit bine, scumpul meu ?

— Cred că ai dreptate, *Evelyne*. Odată aflate astea de la tine, pot s-o primesc mai liniștit și să-i promit că voi face tot ce-mi va sta în putință pentru a o scuti de lezarea morală pe care a suferit-o. Crede-mă, e neplăcut, ziarele, uite, și astăzi scriu ceva în legătură cu procesul lui taică-său. Doamne, ferește... Ți-ai băut cafeaua ?

Evelynne își băuse cafeaua, dar mai avea ceva să-i spună și se grăbi s-o facă pînă cînd Armand s-ar fi putut întoarce.

— *Darling*, ar mai fi o chestiune... venirea lui Sorin. În zece zile va fi aici, cum a scris, cît o să-ntîrzie nu știm. Spune-mi, nu crezi c-o să aibă încurcături cu autoritățile? Doar îl cunoști, așa-zisele lui afaceri sunt destul de încurcate. Dușmanii lui îl fac cînd agent al nemților, cînd al *Intelligence*-ului. De la ocuparea Franței stă la Bordeaux. Nu ți se pare că e cam încurcată?

Ionescu-Tismana cunoștea foarte bine biografia lui Sorin Arghirescu și nici el nu era prea încîntat de sosirea intempestivă a acestuia în țară. Dar din moment ce nemții nu-l arestaseră în Franța, n-aveau să-l aresteze nici aici, întrucît relațiile cu România aliată erau altele. În ce-l privea, ar fi preferat ca acest individ cu multe profesii și cu o biografie încărcată să-și ia tălpășița cît mai repede, să vîndă ce avea de vîndut și să-i lase în pace. Din vechile convorbiri cu Armand nu reușise să scoată mare lucru. Secretarul lui era fiul lui Sachelarie, de aia îi și păstrase numele, primul soț al sorei nevesti-si, care murise în Argentina din cauza unei embolii. Pe Arghirescu, nebuna de Leopoldina îl cunoscuse la Paris, într-unul din voiajurile pe care le făcea ca să-și schimbe toaletele purtate la recepțiile fastuoase de la ambasadele și legațiile din capitala Argentinei. Cei doi, Leopoldina și Arghirescu, se mai întîlniseră înainte de căsătoria lor, cînd, după informațiile primite prin Serviciul Secret, aventurierul acesta fusese trimis să stabilească contacte cu fasciștii din această țară, politicienii din Argentina rămînînd, pînă la acea dată, credincioși doctrinei hitleriste. El, Ionescu-Tismana, îl cunoștea dinainte ca ei să se fi înrudit în acest fel, dar niciodată nu putuse să știe cu precizie cu ce se ocupă acest om. Prin '36 făcea pe corespondentul de război la Madrid, la începutul rebeliunii lui Franco și era atașat pe lîngă cartierul general al naționaliștilor. În '38 îl întîlnise la *Elysée*, la o recepție, în anturajul lui Daladier și Léon Blum. De-atuncea nu mai ieșise din țară și nu mai corespundase cu Arghirescu. Din puținele scrisori primite de Evelynne de la Leopoldina, știa că sora nevesti-si are un băiat care trăise în ultimii ani la Paris, unde își făcea studiile universitare. Pe urmă, la începutul lui '39, fără nici un preaviz, se trezise cu Armand la București. Acesta îi

spusese că maică-sa murise într-un accident de automobil, din care el abia scăpase cu viață. Ca să primești pe neașteptate un tânăr de 25 de ani, fără nici o situație, necunoscut la urma urmei, chiar dacă era fiul cumnatei lui, nu fusese prea simplu. Evelyne, care nu era o fire sentimentală, privise situația rece și îi recomandase să-l ia ca secretar al său, ceea ce el primi cu destulă neplăcere. Din fericire, noul-sosit în casa lor se dovedi a fi un tip foarte nobil, spiritual, îndatoritor, ca orice om care își începe o nouă viață într-un loc aproape necunoscut. Desi nu fusese niciodată în țară, Armand vorbea foarte bine românește, deoarece și maică-sa și taică-său, diplomatul Sachelarie, ținuseră ca, pe lângă educația pe care copilul o primise, să nu uite îndepărtata lui patrie, unde, iată, se trezise fără să vrea. Despre afacerile destul de încurcate lăsate de către maică-sa, băiatul, la sosirea lui în țară, nu putuse da decît informații vagi. Nu-l interesa nici măcar faptul că, prin decesul Leopoldinei, Arghirescu o moștenise pe aceasta, ca soț. Desigur că, dacă ar fi intentat vreun proces, ar fi putut să revendice cîte ceva din averea mamei sale, dar, așa cum spunea acest tânăr crescut între văcari la un *ranch* de lângă Buenos Aires, efortul nu merita a fi făcut. Din relatările destul de zgîrcite ale tînărului, Ionescu-Tismană înțelesese că legăturile dintre fiul Leopoldinei și tatăl său vitreg nu erau strălucite, deși Armand vorbea foarte frumos despre acest aventurier pe care-l vedea destul de rar. La o recapitulare a ceea ce se întîmplase după venirea lui Armand în casa lor, ministrul nu ar fi avut ce să-i reproșeze. Evelyne nici atît, întrucît, dacă față de el tînărul dovedea o condescendență ușor de presupus, cu ea avea acea prietenie inițială, pe care o presupune o rudenie, oricît de îndepărtată ar fi. Reticențele lui Tismană fuseseră de alt ordin, ministrul era afemeiat și bănuia că, din prietenie pentru sora mamei lui, ar putea să trădeze unele mici secrete care-l priveau numai pe el, dar tînărul se dovedise de o discreție perfectă, ba chiar i se arătase, în cîteva ocazii, un aliat discret, care se asociază mai degrabă cu tagma masculină decît cu cea feminină. Curios lucru, Raul, fratele său, nu-l agrease de la început pe Armand. Poate și pentru că noul-venit în casa lor păstra o distanță respectuoasă față de acest *bon viveur* și refuzase de nenumărate ori să participe la libațiile prelungite, pe care fratele ministrului le practica, seară

de seară. Dar scurgerea vremii născuse acea obișnuință agreabilă din care nu lipseau micile tachinării și certuri scurte, menajamentele reciproce și efuziunile neașteptate. Sportiv, plin de umor, un adevărat fiu de diplomat, Armand reușise să se facă indispensabil în micul lor cerc intim, nesfiindu-se să facă curte doamnelor neglijate de soți, însoțind-o pe Evelyne la lecțiile ei de echitație de la Șosea, sau *făcîndu-i spate*, cum se spune, în evadările extraconjugale pe care nevasta ministrului le practica nu cu destulă discreție, dar nici ducîndu-le pînă la limitele scandalului. Într-un fel, tînărul companion al doamnelor intrate obligatoriu în infernalele relații pe care le presupuneau intrigile ce-i legau pe toți îi ușurase viața ministrului. Pe prietenele sale, pe care le întâlnea discret în oraș, sau într-un mic apartament particular, închiriat pe numele unui subaltern, nu putea să le aducă în casă la el sau să apară cu ele în lume. Așa încît, prezența secretarului îl scutea de convenționalele conversații de la *garden-party*-uri sau de la aniversări, cele mai plicticoase reuniuni pe care ministrul era obligat să le patroneze, reușind, în același timp, prin prezența agreabilă a acestuia, să macine anxietatea fatală a soției sale, care se apropia de o vîrstă critică.

Nevesti-si îi răspunsese numaidecît, în timp ce ministrul se gîndea la toate acestea, asigurînd-o că va trimite pe cineva în întîmpinarea lui Arghirescu, și asta încă de la granița Franței. Aparent o făcea dintr-o politețe de soț, dar adevărul era că individul îl interesa foarte mult, mai ales din punct de vedere al serviciului pe care era obligat să-l îndeplinească. Un om ca Arghirescu, care trăia de atîția ani în mediile diplomatice și ale oamenilor de afaceri, trebuia cu siguranță să cunoască foarte multe lucruri și chiar dacă ar fi întîrziat puțin timp în România Tismana ar fi putut să afle cîte ceva, ceea ce nu era de disprețuit.

— La ce te gîndești ? îl întrebuse Evelyne, cerîndu-i o țigară.

— Mă gîndesc dacă Armand cunoaște cu adevărat meseria tatălui său vitreg, adevărata lui meserie, fiindcă are destule.

Scoase bricheta și-i aprinse țigara pe care ea o luase

— *Darling*, mie acest, cum să-i spun, nepot al meu, ca să zic așa, îmi place foarte mult, dar îți mărturisesc că nu-l cunosc deloc. În afară de poveștile lui, care aduc cu filmele de *cow-boy*, nu știu mai nimic despre el. A crescut vaci la o fermă, a fost în *pampas*; mici aventuri cu vreo cîteva creole, cam seamănă a recuzită de film. E ciudat, dar am pentru el o afecțiune cinică; deși mi-este rudă, îmi place foarte mult, ți-o spun deschis. Nu sunt o Borgia, dar n-am prejudecăți. Din păcate, tipul mă îngheață. Dacă n-aș crede că se întâlnește cu alte femei, l-aș bănuî că-i impotent. Sigur că asta nu este o treabă care ar trebui să mă privească. Are față de mine, căreia ar trebui să-i datoreze totul, numai o recunoștință formală. Mi-e teamă că e un tip calculat. Tu ce impresie ai?

— Evelyne, totdeauna oamenii neplăcuți ni se par sinceri, deși ei pot să fie mai puțin fideli, dar tocmai îndrăzneala lor de a ne înfrunța și a ne spune lucruri neplăcute ni se pare o dovadă de *fair play*. Nu putem să-i cerem să ne iubească ca pe niște părinți. Nici copiii noștri, dacă am fi avut, nu ne-ar fi arătat, la vîrsta lui, o afecțiune declarată. În general, în situația asta, cauți să-ți faci o platformă și să te eliberezi de tutele. L-am întrebat ce a studiat la Paris și răspunsurile lui au fost destul de vagi. Ceva între audierea unor cursuri muzicale și pictură, dar nimic precis. Așa pătesc toți copiii care își pierd de tineri tatăl și mai ales cei care au avut o mamă nepăsătoare, vezi bine, nu zic ușuratică, cum a fost Leopoldina, sora ta. Din cîte am înțeles, a fost crescut de guvernante la Buenos Aires sau în *ranch*-urile alea ale lor. Vorbește perfect franceza, ca și maică-sa pe care am mai apucat s-o văd în tinerețe, acum douăzeci de ani, cînd încă nu plecase din țară. Engleza a făcut-o cu un bătrîn doctor de la legatia britanică de-acolo. S-ar părea că știe și spaniola, asta probabil că a învățat-o cu creolele lui, despre care vorbeai. La o socoteală simplă, este bine mobilat. Ar trebui să ne gîndim să-l însurăm. În ce mă privește, am să fac totul pentru asta. Dar e atît de binecrescut, că întîrzie prea mult cu dosarele acelea și aș vrea să plec la birou. Tu ce faci astăzi?

Evelyne strivi țigara în scrumiera de pe birou și se ridică.

— La 11 merg pe Splai, la manej. Pe urmă mă duc la madam Glogoveanu. Vreau s-o rog să-mi vîndă niște rochii pe care le-am purtat de prea multe ori. Tu ?

— Să-ți spun drept, am o zi foarte încărcată, dar cred că am să-ți dau un telefon înspre seară, poate ne vedem undeva, în oraș. Am uitat să te-ntreb, azi ai primit florile mele ?

— Bineînțeles, dragul meu. Un splendid buchet de liliac, adus ca întotdeauna de un comisioner de la *Athénée*, la o oră destul de matinală. Frumoase obiceiuri au totuși oamenii care au trăit la Paris.

— Ce vrei să zici ?

— Vreau să zic că ai mai avut secretari, dar nici unul atît de atent ca acest Armand, care te-a învățat și pe tine că poți să-ți înșeli nevasta ori de cîte ori vrei, dar să nu uiți niciodată cînd este ziua ei de naștere. Un carnețel bine întocmit, *à la page*, te scutește de multe neplăceri. Și cu asta te las, că vei mai fi avînd de lucru înainte de a pleca.

Ca și cînd ar fi știut că Evelynne părăsise biroul, peste cîteva secunde, Armand bătu în ușa și intra.

✱

Deși sărbătorile trecuseră, magazinul de antichități din pasajul *Vilacros*, al doamnei Smaranda Robescu, cunoscută în marțea aceea o afluență neobișnuită. Lucrul se întîmpla numai în preajma Crăciunului, Paștelui, de Sfîntul Ion, de Sfînta Maria, de Rusalii, cînd mai ales doamnele din societatea bună a Bucureștiului soseau grăbite în complicatul magazin mixt, amestec de anticărie, desfacere de cărți în ediții rare, mobilă stil și *bric-à-brac*-uri, la care se adăuga o anexă cu ornamentări de flori pentru onomastice, înmormîntări, cununii. Clopoțelul de la intrare, cu sunetul lui cristalin, sunase de nenumărate ori și prin perdeaua de bile de fildeș care acoperea decorul eteroclit al magazinului, cu colțurile lui întunecate, cu scara metalică în formă de melc, cu vitrinele sofisticate, aranjate după moda anticarilor parizieni, dînd mister acestor mici încăperi supraetajate, trei la număr, de fapt, dar care lăsau impresia unui mic labirint, abia luminat de ferestrele mate, verzi ca niște vitralii, filtrînd lumina căzută de sus printr-un tavan de sticlă givrată, roasă de ploi, mai mult cafenie decît albă, cu pete arbitrare create

de lipirea unor frunze aduse de cine știe unde și macerate pe acel acoperiș friabil, ca un acid ce decanta, după orele solare, reverberațiile soarelui de-afară, intraseră unul după altul clienții. Spre seară, această scenografie subtilă era înlocuită cu un joc de lanterne chinezești sau de opaite arameice, imitate bineînțeles, pentru că puținele veritabile, și ele probabil falsificate cu vreo optzeci de ani înainte la München sau la Londra, fuseseră vândute de mult. În aceste schimbătoare lumini ale zilelor sau ale serilor de iarnă bucureștene, obișnuiții, totdeauna grăbiți, dar pretențioși, ai doamnei Smaranda Robescu găseau o indicibilă complicitate, de unde dialogurile scurte și repetate de la reuniunile intime organizate la *Creditul Minier*, sau la *Deutsche Bank*, în saloanele din Calea Victoriei, când se organizau cocktail-uri scurte :

— Ai mai trecut pe la Robeasca ?

— Da. Atenție, îți semnalez un *tiffany* delicios, dar cere scump și știi că are prostul obicei de nu se tocmește.

Lucru perfect adevărat, pentru că o condiție a acestor magazine de lux, unde se vindeau, la prețuri foarte mari, raritățile sosite pe drumuri ocolite, sau, pur și simplu, luate din casele celor bogați din București sau din provincie, înstrăinate la înghesuială, mai ales de către foștii demnitari care primeau, de la venirea lui Antonescu, vizitele succesive ale celor de la *Controlul averilor*, era să ți se ceară sume neobișnuite. Se presupunea că doamna Smaranda Robescu este o persoană foarte bogată și că exportă, sub diferite forme, capital peste graniță. Bacșișuri mari, date lunar celor din serviciul financiar și chiar poliției, asigurau o liniște perfectă a afacerilor, întrucât, atunci când lucrurile se complicau, un telefon dat la vreme și cu insistență de către o persoană sus-pusă făcea ca orice dezagramețe să înceteze. Discreția și capacitatea doamnei Smaranda Robescu de a procura orice lucru rar o făceau indispensabilă mării societăți bucureștene, care pe vremuri își procura toate aceste nimicuri scumpe, mobilă stil și covoare rare, de la Paris sau din Italia, ca să nu mai vorbim că cei mai călătoriți participau și la licitațiile de la *Sotheby's*, la Londra. Odată cu închiderea granițelor, puțini erau aceia care să aibă curajul de a scoate valută din țară și de a se întoarce cu lucruri atât de rîvnite. Iar cei care aveau depozite discrete în Elveția sau la băncile din Venezuela așteptau sfîrșitul războiului și

venirea anglo-americanilor. Odată cu plecarea petroliștilor din societățile mixte americano-române, odată cu fuga multor notabilități, lista clienților doamnei Robescu se scurtase, dar asta nu însemna că ea nu mai exista, ba se putea zice că locul celor plecați fusese luat în grabă de către alți înalți funcționari, ce lucrau acum cu nemții, cîștigînd la fel de bine. Să cumperi un briliant de la *Resch* sau de la *Djaburov* din București, asta înseamnă că vrei să se afle că dispui de sume mari de bani, pentru că destinația cadourilor nu putea fi aflată niciodată. A țirgui un lucru rar de la madam Robescu era egal cu a face plasamente, fiecare obiect cumpărat de la ea însemnînd, de fapt, însușirea unui capital care, oricînd, putea fi răscumpărat la același preț, dacă nu la unul mai mare. Pentru cei care intrau prima oară în magazin prețurile păreau inaccesibile, dar tocmai asta mărea reputația patroanei. Dealtfel, nu ai fi fost servit dacă nu erai în stare să spui un nume pe care patroana îl cunoștea, altfel un refuz politicos îl întîmpina pe solicitator.

— Mi-ar trebui un *céladon*, cerea, să spunem, careva.

— V-a recomandat domnul... Sau doamna...

Și urma o pauză interogativă.

Asta credea de la început între client și doamna Robescu o complicitate inițiatică, absența numelui solicitat însemnînd ori că cel din fața teighelei joase, de fapt un *secrétaire* din lemn de santal, și el de vînzare, era o iscoadă a poliției, ori un nevinovat client întîmplător; și nici unul dintre aceștia neinteresînd pe patroană, răspunsul sosea invariabil:

— Da, domnule, am ținut pînă acum trei zile, dar s-a vîndut, era un jad splendid.

Doamna Smaranda Robescu vindea diplomaților, lui Malaxa, miniștrilor, rudelor proaspeților îmbogățiți de război, care cumpărau cu toptanul, lăsînd să le scape printre degete sumele uriașe cîștigate atît de ușor, în dorința lor grăbită de a-și alcătui case somptuoase, încărcate cu lucrurile cele mai scumpe. Patroana vorbea curent germana, franceza și engleza, avea o biografie aparent lineară, perfect verificabilă. Fiică a unor mari negustori craioveni, scăpătați după primul război mondial, la exproprierea moșiilor și începîndu-și viața la București ca vînzătoare de mobilă, covoare și bijuterii, după sinuciderea tatălui și dispariția mamei, la mai puțin de doi ani de la

această nenorocire, într-un stupid accident de cale ferată. Despre aceste lucruri, patroana magazinului mixt vorbea rar, dar avea grijă să-și aleagă urechile care s-o asculte. Făcuse un liceu bun la *Choisy-Mangâru* și visase să meargă la Paris să studieze arhitectura, dar scăpătarea familiei o silise să accepte o existență destul de riscantă pentru acele vremuri. Prin 1925—'28, odată trecută înproprietărirea țăranilor, care fusese făcută la încheierea războiului, după ruinarea câtorva familii mai înstărite, recuperarea marilor moșii începuse rapid și cu sagacitate. Vechili, deținători de unelte agricole aduse din străinătate, cerealiști care achiziționau grâul micilor proprietari la sume mici, revînzîndu-l pe piața mondială pe preț greu, reconstituiau mica aristocrație rurală, deposedată, dar recîștigîndu-și averile prin urmași. Pe Smaranda Robescu n-o mai tentase această viață destul de plină de uzură, care presupunea contactul cu oameni veroși, lacomi de bani, lipsiți de scrupule și gata să te arunce în procese interminabile. Un mic magazin de rarități, încropit la început cu un capital redus, nu-i adusesese cîne știe ce cliențelă. Dar reputația ei se stabilise odată cu deschiderea magazinului mixt, pe vremea aceea instalat pe strada Blănari, într-un loc frecventat de vechii boieri provinciali care auziseră că fiica unuia dintr-ai lor supraviețuia din aceste vînzări și înțelegeau s-o ajute. În mai puțin de un an, amatorii de cadouri discrete, destinate unor doamne mai tinere, ale căror nume erau ascunse cu grijă, răspîdiseră faima micului magazin prin acea presă secretă, orală, atît de eficace, care trece știrile de la o ureche la alta, la ceaiurile de cucoane, sau în reuniunile din cluburile marilor afaceriști. După trei ani schimbase adresa, întrucît localul din strada Blănari nu mai corespundea clientelei selecționate cu grijă și care, fără s-o mărturisească, găsea inconvenabil locul. După cîteva luni de umblătură găsisese acest loc în pasajul *Vilacros*, implantîndu-se în mijlocul a numeroase *boate* care vindeau ce vrei și ce nu vrei, de la cafea de Mocca, pînă la biciclete franțuzești, gablonzuri, mătăsuri de Lyon, metraje sosite direct de la *Printemps* din Paris, cu modele unice, papiote, mercerie fină, solduri, mirodenii de Smirna, untdelemn de Chios și mătănii de la muntele Athos. Cînd intrase aici găsisese o adevărată dărăpănătură; e drept că nu investise sume prea mari pentru recondiționarea bătrînei clădiri,

din care strălucea numai tradiția locului comercial, dar cu ajutorul unui decorator abil crease un spațiu neobișnuit pentru lumea negustorească în care trăia, obișnuită să-și vîndă mărfurile ori în maghernițele întunecate din Lipsani, ori în magazine moderne, cu vitrine uriașe de cristal, prea luminate și deci născînd senzația de hală de vînzare cu toptanul, lucru pe care un bun comerciant știa să-l evite.

Această domnișoară bătrînă nu fusese niciodată prea frumoasă, avea însă o dantură impecabilă, în stilul celei puse mai tîrziu în valoare de comicul francez Fernandel. Vechile umilințe ale primilor ani de sărăcie o siliseră să adopte o îmbrăcăminte sobră și o pieptănătură în maniera maicilor de la internatele bucureștene pe care le vizitase în timpul liceului cu colegele ei de la *Choisy-Mangâru*. Se îmbrăca în cenușiu sau în negru, în rochii croite la repezeală, fapt care năștea de la început ideea de sobrietate și inaccesibilitate. Ca la toate femeile urîte, deși nu s-ar fi putut spune că era de tot urită, pentru că firea ei veselă și comunicativă contrazicea sobrietatea îmbrăcămintei, ambiția domina cochetăria. Multă vreme bărbații nu se interesaseră de ea, sigur că se iviseră și cîțiva foarte nepotrivîți, îndrăzneți, grobieni, țintind evident averea ei încă nedefinită. Un gust amar, o senzație că fericirea e un lucru inexistent dominase relațiile de mai tîrziu cu doi oameni care îi arătaseră dacă nu o iubire adevărată, cel puțin o amiciție sinceră : un funcționar de la Biblioteca centrală, mai în vîrstă cu douăzeci de ani decît ea, un tip atemporal, purtînd încă în anul 1933, pe timpul crizei, guler de celuloid și lavalier schimbate zilnic, scriind în secret lucrări ce n-au văzut niciodată lumina tiparului, făcîndu-i curte într-un interminabil șir de vizite și conversații agreabile, dar anodine, fără obiect, semănînd cu acele *discours aux nuages*, în care a excelat retorica franceză de după 1880, în cărți demodate, semnate de domnul Duhamel, pe care ea le citise. Al doilea individ, apărut în magazinul ei pe neașteptate, era contrariul primului, un tip sănătos, *trapu*, inspector la Telefoane, văduv cu doi copii mari, mare amator de colecții numismatice rare la care privea ceasuri întregi ca un îndrăgostit, un tip tăcut, sedativ, amuțind ceasuri întregi în micul magazin, cu ochii pe monedele alexandrine din vitrine, dar care trăda, în cele din urmă, o pasiune mai mare pentru ceea ce ea vin-

dea decît pentru propria sa persoană. În rest, relațiile ei cu bărbații rămîneau cu totul în obscuritate ; nimeni nu putea să spună dacă în mica încăpere de la etaj, către care ducea scara metalică în formă de melc, dormise alături de ea vreun bărbat. Un orar strict îi ocupa monoton viața de ani de zile. Magazinul se deschidea la ora opt și se închidea la ora douăsprezece. Pînă la ora două, cînd mîncă, soseau furnizorii poftiți printr-un culoar murdar și igrasios, cu deschidere în pasajul *Macca* : armeni care colecționau covoare din casele celor care plecau din România sau lichidau, piesă cu piesă, averile, foști demnitari care țineau să nu se știe că decăzuseră și că nu mai cîștigau cît aveau nevoie ca să-și țină rangul, în sfîrșit, acele rude sclerote furînd pe propriii lor frați și surori cînd ajungeau la ananghie și cerînd prețul la jumătate, dînd chitanțe care o asigurau pe doamna Smaranda Robescu că va fi scutită de neplăceri viitoare (cu aceste chestii ea nu se juca, pentru că nu avea chef să fie chemată în anchete și procese în justiție). Femeile care aveau ceva de vîndut — inele vechi, coliere (între care destul de multe falsuri), pandantive, bibelouri, *colifichet*-uri, sau își desfăceau mobila de zestre prin misiți — soseau prin cea de-a doua intrare în magazin, cea dinspre pasajul *Macca*, după ora nouă, aduse de taxiuri, pe care le abandonau în Calea Victoriei, în fața Teatrului Național, mai toate grăbite, înfășurate în blănuri ce le ascundeau fețele, tocmindu-se aprig, dar nepierzînd timpul pentru a nu fi surprinse de alte femei în situația lor, înșfăcînd cu lăcomia pe care o au numai astfel de ființe cînd primesc mari sume de bani, după ce număraseră totul pînă la ultima hîrtie și vîrînd monedele în poșetele pline cu farduri, mici sticlute de parfum rar și polițe de asigurare. Cele mai bogate dintre ele o invitau în casele lor, la ora cînd bărbații erau plecați, tot în mare secret. Doamna Smaranda Robescu intra pe porți dosnice, urca scări de serviciu care duceau în budoaruri și începea o tocmeală necruțătoare, lucru cu care se obișnuise încă din tinerețe. Sigur că nu toate afacerile mergeau de la început cum trebuie. Învățase chiar să piardă în unele cazuri, pentru ca să cîștige mai tîrziu de la aceeași sursă sume mai mari, dar toate astea făceau parte din jocul complicat al comerțului pe care-l exercita. Odată cu trecerea timpului, aceste persoane, dintre care pe unele le văzuse o singură dată, deveniseră niște *familiari*, îndrăz-

nind să-i ceară mari sume cu împrumut sau lăsînd în gaj, la cîte-o nevoie stringentă, lucruri ce nu puteau fi înstrăinate, dar declarate pierdute sau uitate o vreme. Încet-încet, ele, aceste persoane, îi deveniseră amice, îi făceau confidențe cu acea lipsă de sfială a celor cu bani, știind că nici o indiscreție nu va răzbate în oraș. Mari latifundiari, avocați cu procese celebre, arhitecți care, începînd din 1930, cu toată criza, construiau vilă după vilă în cartierul rezidențial din Jianu pentru marii demnitari, proaspăt instaurați de Carol al II-lea, întors din exilul londonez, și care voiau să recupereze timpul pierdut, ridicîndu-și case somptuoase ce trebuiau mobilate. Mai tîrziu, prin '36, apăruseră industriașii de mîină forte, acei oameni duri pe care ea nu-i văzuse niciodată la față, pentru că ei aveau interpuși cu care lucrau, trimiteau în magazinul său numai pe cîte un secretar îmbrăcat ca un cioclu, tăcut, recomandîndu-i, deși era inutil, cea mai desăvîrșită discreție. Aceștia erau mari amatori de mobilă bună, de tablouri ale maeștrilor francezi care se găseau destul de rar și la prețuri piperate în România acelor ani, covoare de colecție, ceramică englezească și porțelanuri olandeze. Cei mai mulți dintre ei erau experți, aveau ochiul format, ce-i drept, reputația doamnei Smaranda Robescu se baza tocmai pe corectitudinea ei, pe absența oricărei dorințe de a înșela pe cineva. Cîțiva furnizori care încercaseră s-o păcălească fuseseră concediați rapid și riscul de a fi crezută o impoștore dispăruse.

Așadar, ziua aceea de iarnă începuse destul de devreme, imediat ce obloanele fuseseră ridicate și lumina cenușie de-afară licărise prin vitrinele luminate de candelabrele încă aprinse. La opt și cinci, domnul Dimitrie Ignatiev, de meserie ebenist, îmbrăcat în paltonul său de iuncher, lung pînă-n pămînt, cu o uriașă blană de lup în jurul gîtului, ceva mai rărită după atîta purtat, cu o enormă căciulă din blană de rîs, lăsată pe sprîncenele stufoase, colilii, intrase furtunos, agitînd bastonul cu cap de argint pe care era scris cu litere chirilice : *Boje țaria chrani !* și îmbrățișînd-o, despicînd perdeaua de bile de fildeș cu un gest eroic, spusese :

— *Crasiva, crasiva barișnia... je vous aime éperduement !* Am ceva pentru dumneata. Ceva rar ! Uluitor ! O masă georgiană cu intarsuri de argint. Veritabilă. Adusă

din Caucaz în timpul lui Napoleon. Am avut așa ceva la conacul meu de la Harkov.

Avea un metru optzeci și doi, siluetă de polcovnic, cap ras la sînge, monoclu cu ramă de aur, împlîntat în sprînceana stîngă, de sub care fulgera un ochi rece, verde, obrazul dur, netrădînd vîrsta înaintată, roșu de gerul de-afară, cu o mică vină albăstruie, bătîndu-i-se violent sub tîmplă, bărbie tăiată de asiat, emanînd un ușor abur de coniac, amestecat cu un discret parfum de cumarină, și el răs-pîndit de pipa de lut țigănească, cu capac metalic, filigranat, bărbie în care se mai putea zări la o privire atentă o tăietură de sabie căpătată în luptele cu cavaleria lui Budionii, la Sevastopol, în anii războiului civil.

Doamna Smaranda Robescu știa ce are de făcut. Căută repede samovarul în care fierbea ceaiurile pentru astfel de clienți, și el o piesă rară din Kiev, cu lăntișoare fine de argint și un horn damaschinat, care scăpa la fierbere un fum aromat și un șuierat ușor, ca o respirație de copil. Pînă să fiarbă frunzele de ceai rusec, patroana magazinului mixt pregăti la iuțeală cîteva tartine și desfăcu o cutie de sardele în *Olio Sasso*, moartea fostului ofițer țarist, eșuat în București, în anii 1917—'18.

— Și cum spuneai, domnule Ignatiev, e vorba de o masă georgiană veritabilă, nu-i așa ?

— Exact, doamnă ! Știți că tot ceea ce vă vînd este garantat. Am furnizorii mei care mai bine s-ar lăsa fusi-lați decît să-mi vîndă o imitație... Apropo, nu mai văd cameea victoriană cu chipul lui Apollo pe care v-am adus-o acum o săptămînă.

— Am vîndut-o imediat. Pe vremea regelui Carol, asta era marfa preferată a doamnei Lupescu. Începuse să-m-bătrînească și purta panglicuțe de mătase și camee la gît ca să-i ascundă primele riduri. *Bien en chair*, doamna Lupescu voia să pară slăbuță, dar trucul nu mergea. O trădau pulpele. Mai avea și slăbiciunea de a purta rochii pe corp, ceea ce era catastrofal pentru ea. Eu îi recomandasem de cîteva ori domnului Puiu Dumitrescu, secretarul regelui, s-o sfătuiască să-și mascheze aceste consecințe ale exagerării culinare în rochii cu pliuri, dar probabil că el nu îndrăznea să-i spună.

Colonelul Dimitrie Ignatiev căuta cu priviri lacome în jur.

— Altădată îmi serveați și o votcă.

— Mă scuzi că am uitat. Imediat, imediat.

Căută de după o perdea de damasc de culoarea incertă a lămîii necoapte o sticlă terminată cu un cioc curb de aluminiu, din care îi turnă într-un pahar numai al lui.

— *Eh bien, maintenant je suis à vous...* Masa vă costă 300 000, puteţi scoate la ea încă 150 000, să fiţi sănătoasă, nu-i nici o supărare, sub preţul ăsta nu pot să v-o las, trebuie să-mi rămînă şi mie ceva.

Doamna Smaranda Robescu nu-i răspunse. Aşa începeau întotdeauna convorbirile cu polcovnicul. Acesta dăduse de duşcă votca şi aştepta o a doua încărcătură, ceea ce patroana magazinului şi făcu, întrucît repetiţia făcea parte din ceremonial.

— Care mai e situaţia pe front ? *C'est une drôle de guerre, n'est ce pas ?*

— Ştiţi bine, domnule Ignatiev, că nu citesc ziarele. Eu sunt negustoreasă, îmi vād de treburile mele, politica e pentru bărbaţi... Şi deodată, brusc : Iei 150 000 ?

La rîndul lui, ebenistul făcu *la sourde oreille* :

— Ba eu aş zice să vă intereseze politica, pentru că dacă vin bolşevicii, dumneavoastră nu veţi mai avea magazinul acesta şi veţi lucra la un colhoz. Ştiţi ce-i acela un colhoz ?

— 150 000 am zis !

Domnul Ignatiev băuse şi a doua votcă, sardelele fuseseră ingurgitate cu o mare poftă şi doamna Smaranda Robescu îi servi şi a treia votcă, neluînd în seamă protestele formale ale polcovnicului.

— *C'est assez, madame... merci...*

De la această cantitate rezistenţele ebenistului scădeau invariabil şi patroana magazinului mixt ştia foarte bine acest lucru.

— Domnule Dimitrie Ignatiev...

— Dimitrie Pavlovici, protestă amabil cel interpelat.

— Domnule Dimitrie Pavlovici, am nevoie de o jardi-nieră *Empire*, dar urgent, te rog să mă crezi, îmi cere doamna ministru Ionescu-Tismana. Să ştii că nu se uită la preţ. Am dat sfoară, dar nu se prezintă nimeni.

— Se face, se face. Nici o grijă, încîntătoare doamnă ! Fiţi sigură că Dimitrie Pavlovici al dumneavoastră vă va procura ceea ce i-aţi cerut în mai puţin de zece zile. Cred că şi ştiu locul unde se găseşte aşa ceva...

Obrazul incendiat de coniacul băut cine știe unde, încă înainte de a intra în magazin, se făcuse și mai roșu. În ochii glaciali ai nobilului rus sclipea acum o undă de bună-voință.

— Știți că m-am gîndit, lucrăm de multă vreme împreună, să vă cer în căsătorie. Dumneavoastră tot de-atîtea ori m-ați refuzat, din motive pe care nu le-nțeleg, vă spun drept. Dar vremea trece...

— Și eu nu vă voi da, dragă Dimitrie Pavlovici, mai mult de 150 000 de lei, îi răspunsese doamna Smaranda Robescu care cunoștea repertoriul ebenistului.

Domnul Dimitrie Ignatiev se ridicase brusc în picioare și rostise, ca de obicei, replica finală :

— Deci, vă mulțumesc foarte mult pentru tratația dumneavoastră, astăzi nu aveți chef de încheiat afaceri, regretul e de partea mea, am onoarea...

Își căuta cu o grabă jucată căciula din blană de rîs și paltonul de iuncher care acoperise jumătate din *secrétaire*-ul dincolo de care privirile ironice ale doamnei Smaranda Robescu îl urmăreau cu atenție. Fără să rostească un cuvînt, patroana îi turnă a patra votcă.

— Nu, nu, de data asta mă retrag... Mulțumesc, mulțumesc... sărut miinile...

Pe această replică grăbită, doamna Smaranda Robescu făcu ultimul artificiu : scoase pe neașteptate dintr-un raft o lămîie pe care o despică în două, tăind felii subțiri din prima jumătate și așezîndu-le cu delicateță în paharul plin ochi din fața lui Ignatiev, care nu rezista niciodată acestui detaliu final.

— În sfîrșit, m-aș mulțumi și cu 200 000 lei, rosti el, ca și cînd și-ar fi pus capul sub o ghilotină... Vedeți, doamnă, prin apartenența mea la ceea ce se numește, cu un cuvînt banal, nobilime, nu am fost niciodată în stare să mă tocmesc cu cineva, cu atît mai puțin să rezist unei femei. Pare nesperios ce vă spun, asta ar trebui subînțeles, dar nu-i mai puțin adevărat că aș fi preferat să am în fața mea un bărbat. În tinerețe mă înjuram cu negustorii de blănuri siberieni care îmi aduceau cîte cinci sănii încărcate cu blănuri de vulpi polare, de samuri și hermeline, după care toate doamnele contese din înalta societate rusească se dădeau în vînt. Ah, *barișnia*, *barișnia*, ai purtat vreodată la gît o vulpe polară ? Eram nebun după așa ceva. Nu era o plăcere mai mare decît aceea de a dărui blănuri

și bijuterii femeilor pe care le iubeam. Și am iubit destule, te rog să mă crezi... Vindeam în fiecare an cîte cincizeci de hectare de pădure și aş mai fi vîndut, pentru că mai aveam ce, dacă n-ar fi venit revoluția. Unde sunt toate astea ?... *Elles sont à jamais perdues...*

„Dacă îl mai las să-mi spună și povestea cu Rasputin și cu Împărăteasa scot masa georgiană la 150 000“, gîndi Smaranda Robescu și-i mai oferi două tartine cu icre de Manciuira, și ele puse unde trebuie, tocmai în vederea acestor întrevederi. Ebenistul înțelese că nu mai avea nici o scăpare și că îndărătnica femeie nu-i va mai oferi nici o mie în plus.

— Bine, fie ! Mă declar învins ! De data asta dumeata ai cîştigat. Mă aflu la strîmtoare, dar să știi că altă dată mă duc la armenii ăia pe care-i știi și cu ei am să fiu mult mai neînduplecat.

Doamna Smaranda Robescu îi numără cele 150 000, bătrînul rus nici n-o privea, găsind că este nedemn să pară că are vreo îndoială asupra corectitudinii ei. Apucă cu o mînă fermă hirtilele albastre, foșnitoare și le vîrî într-un buzunar.

— Ca de obicei, deseară omul meu va sosi aici cu piesa pe care ați cumpărat-o. Sunteți singurul om cu care traitez, care-mi plătește înainte fără să clipească, fără a-mi cere vreo chitanță. Asta mă obligă. Onoarea înainte de toate, doamnă. Îmi permiteți să iau și tartina asta cu icre ? Totul a fost delicios... Așa cum ne-am înțeles, în cîteva zile sosește și jardiniera.

Acum, că afacerea era încheiată, își aprinse pipa, străbătu cu pași mărunți magazinul, în care lumina dimineții de iarnă se întăpînea puțin cîte puțin, examinînd cu atenție piesele expuse în mici vitrine : un candelabru George al VI-lea ; un coș de fructe englezesc în formă de scoică, cu piciorușe de dragon, marfă cumpărată de cineva cu un veac în urmă la Londra ; un elefant de fildeș lucrat la Calcutta sau la Bombay prin 1860 ; două sosiere de majolică, lucrate de Pavel Ofkinikov, la Moscova, în 1896 (el știa bine lucrul acesta), cîteva ceasornice *Cheapside*, cu mîner de aur ; un ceas turcesc cu capace cu safir și ramă de aur roșcat ; în sfîrșit, un breloc *dark-blue* cu intarsuri de platină și perle tulburi de culoarea icrelor de crap.

„Vinde lumea, asta înseamnă că războiul merge prost, gîndi ebenistul. Ciudat, după propaganda de la radio ai

zice că e tocmai pe dos.“ Își îmbracă paltonul, îi sărută mîna doamnei Smaranda Robescu și, cu cel mai încîntător surîs, o părăsi, despicînd încă o dată marțial perdeaua din bile de fildes.

Următorul client fu doamna Bilciurescu, soția consilierului de la Casație, care voia să trimită o coroană grecească din *pin-strop*, împletită cu ramuri de brad argintiu și ornamentată cu un buchet de *juniperus virginiana*, pentru că îi murise o rudă îndepărtată al cărei parastas avea loc astăzi la cimitirul Ghencea-Militar. Doamna Robescu sună dintr-un clopoțel și, printr-o ușiță mascată de un tul subțire, se ivi o fată palidă, îmbrăcată într-un taior foarte strîns pe corp.

— Cornelia, ești amabilă ? Doamna Bilciurescu dorește să-i faci o coroană grecească. Are un parastas azi după-amiază. Ai material ?

— Da, doamnă, se poate ? Pofțiți !

Clienta dispăru în anexa magazinului mixt și doamna Smaranda Robescu abia avu răgazul să tragă cîteva fumuri de țigară pînă la venirea unui alt obișnuit al magazinului : Domnul Vulpescu-Govora, amator de ediții rare și de discuri vechi.

— Sărut mîinile, sărut mîinile ! spusese noul-venit, salutînd rece cu pălăria lui englezească, pe care o purta vara și iarna. Ceva noutăți ?

— Un Caruso din 1926, casa *Pathé-Marconi*, ușor zgîriat, aria trubadurului...

— Pot să ascult ?

Secția *gramofoane* se afla undeva sub scara metalică, într-un intrînd, în care puteau fi găsite radiouri cu galenă ; *Blaupunkt*-uri sau aparate *Columbia*, dinainte de cel de-al doilea război mondial ; fonografe cu pîlnie de alamă, care aduceau cu tromboanele de vînătoare scoțiene ; discuri de jaz pe plicurile cărora un ciine privea în pîlnia unui gramofon, operele lui Wagner în interpretarea orchestrei din Bayreuth sau înregistrări de discuri ale oamenilor politici care avuseseră curiozitatea să-și imprime glasul la apariția acestei noi invenții. Domnul Vulpescu-Govora mirosea puternic a *Patchouli* ; pe figura lui ștearsă, greu de ținut minte, lucea o mustață îngălbenită de tutun, periată cu grijă în fiecare dimineață, nu stufoasă, nu agresivă, nu ridicolă ca a zugravului de la München, dar care, oricum, îi dădea o particularitate acestui

individ îmbrăcat cu pedanterie. Purta ghetre de la începutul toamnei pînă-n mai. Paltonul lui avea un guler de catifea, bine periat și parcă atunci aplicat de un croitor, care nu admitea ca tocmai clientul lui să-și piardă aerul universitar. De fapt, tînărul domn de 36 de ani urmasa, pe rînd, medicina și dreptul la Paris și, după o studenție prelungită poate și din cauza izbucnirii războiului, venise în țară gata blazat, gata plictisit de tot ce vedea în jur. În vara lui '41, la izbucnirea războiului, refuzase să îngenunche pe stradă la ora cînd *haut-parleur*-ile opriseră circulația în toate orașele țării și lăsaseră să se audă glasul monoton dar patetic al Mareșalului, care citea primul său ordin de zi : *Soldați, vă ordon treceți Prutul !* Fusesse pămuit de către un ofițer și tradus în fața unei curți marțiale *ad-hoc*, judecat, condamnat pentru insultă adusă armatei române și internat în lagărul de la Tîrgu-Jiu, de unde ieșise după trei luni la insistențele tatălui său, cunoscutul savant biolog Gogu Vulpescu-Govora. Cu această poveste a refuzului său de a recunoaște că a insultat armata română neîngenunchind, din banalul motiv de a nu-și strica un costum, Titus Vulpescu-Govora făcuse carieră în anecdotica de cafenea. Bineînțeles că poseda o scutire medicală care-l ferise de concentrări și mobilizare și că tăia frunză la ciini căutînd discuri *dixieland* sau primele imprimări ale lui Toscanini de la *Metropolitan House*.

Pînă la apariția lui Armand Sachelarie, secretarul ministrului Tismana, doamna Smaranda Robescu mai primise vizita unui perceptor de la circumscripția financiară, înmîinîndu-i un plic dinainte pregătit ; pe cititorul de conțor al *Societății de electricitate* ; o profesoară de la *Institutul Apelor* care căuta niște nurci veritabile și pe care o îndrumă la magazinul *Sabego* din Lipscani. Băiatul lui Vulpescu-Govora plecase de mult, cumpărînd pînă la urmă trei discuri cu tangouri cîntate de Estrelitta Castro, fericit de parcă ar fi achiziționat o carte rară.

Armand Sachelarie trecea adeseori pe la doamna Smaranda Robescu, pentru că ministrul său avea multe obligații și el ținea o socoteală strictă a acestora : cîntărețe la operă, doctorițe care profesau meseria lor ca să ascundă pe cea de doamne de lume bună, mai interesantă, studente avînd nevoie de protecție pentru a trece unele examene și, din cînd în cînd, cîte un mare amor care dura și trei se-

zoane, timp în care secretarul venea foarte des în acest magazin ca să aleagă cîte ceva, după care vizitele se răreau brusc, întrucît Ionescu-Tismană cădea într-o prudență melancolică și se întorcea în sinul familiei. De data aceasta, vizita tînărului Armand, îmbrăcat într-un fel particular pentru orașul atît de balcanic, un fel de mesadă acoperită cu balon de mătase cumpărat la Paris, cu un guler îngust de miel, peste care arbora acum, iarna, un mare fular tărcat, schimbat din cînd în cînd cu unul englezesc, moale și violent colorat. Silueta lui de atlet era subliniată și mai bine de veșmîntul scurt pînă la genunchi și de mersul elansat, ușor neglijent. Doamna Smaranda Robescu cunoștea orele sosirii lui, pentru că era prevenită cu un telefon, dar acum, către unsprezece, apăruse pe neașteptate, fără nici un avertisment. Așteptase ieșirea unui comisionar care căra coroana grecească comandată mai devreme de doamna Bilciurescu și cînd acesta dispăru se retraseră amîndoi sub scara metalică, în întrîndul ce adăpostea discoteca.

— Ce s-a întîmplat ? Nu mi-ai dat nici un telefon...

— N-am putut. Ministrul m-a tîrît după el tot timpul, așa că am ales calea cea mai scurtă. Trebuie să-l văd neapărat pe Colonel.

— Îi știi telefonul, puteai să-l convoci singur.

— Da, dar nu l-am găsit. L-am sunat de cîteva ori... nu-i acolo. Eu am să dispar în cîteva clipe, nu pot să înțirzii. Convoacă-l pentru diseară la orice oră vrea. Dacă reușești să dai de el pînă la șase, mă cauți acasă, sub motivul că ai făcut rost de jardinierea aceea pe care o caută mătușa mea.

Acestea fiind spuse, secretarul ministrului o salută scurt și ieși din magazin. Pentru un om neavizat, conversația de mai sus părea foarte curioasă, dar ea explica foarte multe lucruri. La sosirea lui în România, la începutul anului 1939, Vasile Dănac, voluntar în armata republicană spaniolă, refugiat la Paris la ruperea Republicii, care avusese loc în aprilie '38, luase numele de Armand Sachelarie, la sugestia *tehnicului* care condusese grupul de voluntari români din 1937 pînă la acea dată, în urma primirii unor comunicări de la București. Fără ca el să știe, cineva din acest grup restrîns avusese ideea confruntării unei fotografii dintr-un ziar, înfățișînd o recepție la Ambasada Franței din Buenos Aires, în care o doamnă, pe nume

de Leopoldina Sachelarie, apăruse alături de fiul ei Armand Sachelarie, cu ocazia sărbătoririi zilei de 14 Iulie. Cele două persoane despre care vorbim fuseseră surprinse în mijlocul unui grup de invitați care toastau cu paharele de șampanie în mână. Erau de față, la acea recepție, ministrul Franței în Argentina, Joseph du Roy de Chandel, ministrul României în aceeași țară, domnul Eduard Pogoneanu, precum și alte personalități, profesori universitari, oameni de știință, un tenisman celebru, ofițeri superiori și această doamnă Sachelarie care atrăsese atenția șefului *tehnicii* român. Cu o memorie bună, personajul care pe vremea aceea se numea Vintilă Dobrescu ceruse fotografia lui Vasile Dănac, fost student la Politehnică, membru al U.T.C.-ului, voluntar în bateria care luptase pe frontul de la Teruel. Vintilă Dobrescu studiasse dosarul acestui tânăr, dar nu pentru că ar fi avut unele dubii în ce-l privea pe Dănac, ci pentru că asemănarea fizică a acestuia cu fiul doamnei Leopoldina Sachelarie îl izbise într-un mod deosebit. Acesta fusese primul fapt legat de ceea ce i se întâmplase mai apoi lui Vasile Dănac. Același personaj citise peste câteva luni într-un ziar francez, la rubrica de știri, într-o scurtă relatare, că doamna Leopoldina Sachelarie căsătorită de mai mulți ani cu un anume Sorin Arghirescu, inginer, sau așa ceva, trăind în Germania și având afaceri în Argentina, avusese împreună cu fiul său un groaznic accident de automobil, în urma căruia fosta doamnă Sachelarie își pierduse viața, iar fiul ei fusese grav rănit. Coroborînd aceste două lucruri, asemănarea flagrantă a lui Vasile Dănac cu fiul doamnei Sachelarie și cu dispariția acestuia, după informațiile pe care le avea, dispariție care avusese loc după o lună și jumătate de la moartea mamei sale, Vintilă Dobrescu raportase la București că, la cererea cercurilor de acolo, poate să le trimită, în condițiile ce aveau să fie stabilite mai apoi, pe Vasile Dănac, alias Armand Sachelarie, care se înrudea cu soția secretarului de Stat de la Interne, Ionescu-Tismana. Operația imaginată de șeful *tehnicii* era destul de riscantă și, la o primă estimare, sortită eșecului. Apropierea iminentă a celui de-al doilea război mondial și lipsa de perspectivă în politica externă a României, care, cu siguranță, avea să fie împinsă ori în tabăra germană, ori la o capitulare pe care nu o dorea nimeni, grăbise acceptarea de către

Dănacul prin Armand Sachelarie. Acesta sosi incognito la București imediat după Anul nou, cu un pașaport argentinian pe numele fiului Leopoldinei și, în zarva acelor evenimente politice, reuși să nu atragă prea mult atenția. Fu găzduit la domnul Lazăr Ionescu, de profesiune inginer, unde făcu cunoștință cu șeful *tehnicii* de la București, care răspundea la numele de Colonelul, și atât. Timp de o lună și jumătate schimbă mai multe adrese și fu familiarizat cu noile date ale biografiei sale de împrumut. I se furnizară fotografii cu grupuri de familie, ba chiar copii după unele scrisori ale doamnei Leopoldina Sachelarie, i se arătă și o fotografie a lui Sorin Arghirescu, care, după noua sa situație, ar fi trebuit să-i fie tată vitreg și, de câteva ori, fu condus cu un taxi în parcul Jianu, străbătând Aleea Alexandru, ca să i se arate viitorul său domiciliu, care îi fu descris în amănunțime. Biografia lui trebuia să fie destul de simplă și de vagă în același timp, cum de altfel fusese și biografia celui dispărut, adevăratul Armand Sachelarie. Părintele său, ambasadorul, ca și maică-sa îl neglijaseră, lăsându-l pe mîna unor profesori particulari care îi făcuseră o bună instrucțiune. Cum Vasile Dănacul știa perfect limba franceză și spaniolă pe care le deprinsese în cei trei ani de război, substituirea putea fi ușor întreprinsă. Există o singură dificultate, și anume aceea ca el să fie recunoscut de cei cu care făcuse liceul și primul an la Politehnică. În cîntărirea situației, Vintilă Dobrescu socotise avantajos faptul că fiul ceferistului Dănacul, de la stația de *mărfuri* Timișoara, făcuse liceul acolo și că posibilitatea de a-și întîlni vechii camarazi era oarecum redusă. Mai greu se prezenta chestiunea cu colegii de la Politehnică, dar cele câteva luni de studii și prietenia lui numai cu cei de stînga îl izolaseră oarecum. Colonelul îi recomandase ca în viitoarea sa carieră de secretar al ministrului, dacă el avea să reușească să obțină acest post, pe baza înrudirii cu soția acestuia, să păstreze o discreție absolută, să nu se afișeze, cît va putea, evident, în preajma oamenilor lîngă care va fi silit să trăiască și, mai ales, să nu se lase fotografiat sau filmat la recepțiile oficiale. Pentru asta se cerea o abilitate și o subtilitate pe care nu mai era nevoie să i le recomande, întrucît și un refuz ostentativ ar fi atras atenția. Eventualele cunoștințe pe care le-ar fi întîlnit ar fi trebuit să le furnizeze, despre el, informații vagi asupra profesiunii, adresei și preocupă-

rilor cele mai presante. A spune că lucrează la un ziar, sub pseudonim, din cauza numelui ilustru al părintelui, sau că se pregătește pentru o viitoare carieră diplomatică, era foarte indicat să afirme. Sigur că în societatea în care avea să se învîrtă trebuia să facă față unei curiozități explicabile. Cărți și fotografii despre orașul Buenos Aires și împrejurimile sale, despre obiceiurile argentinienne și chiar o listă a persoanelor cu care mama sa avusese relații în tot timpul șederii ei în America de Sud și la Paris îi fură prezentate și el le memoră conștiincios. Rudenia cu soția ministrului prin sora ei, Leopoldina, fosta lui „mamă”, i se explică cu detalii, mergînd pînă la adrese, amici, sau mai vechi prieteni ai răposatei. Faptul că dispărutul Armand Sachelarie se născuse pe teritoriul argentinian și că nu văzuse niciodată România și foarte puțini români, adică numai pe aceia cu care maică-sa venise în contact în Argentina sau la Paris, îi crea un alibi perfect. Din informațiile *tehnicului* se cunoștea și faptul că adevăratul fiu al diplomatului vorbea perfect românește, cum mai tîrziu avea să deprindă, în puținele și sporadicele lui contacte cu Sorin Arghirescu, limba germană. Dificultatea cea mai mare ar fi fost ca acest tată vitreg să se ivească pe neașteptate în București și cei doi să fie confrunțați, lucru foarte puțin probabil pentru Vintilă Dobrescu la acea dată, adică la începutul anului 1939. Dar iată că, după trei ani, această împrejurare majoră se iscase pe neașteptate și Dănacul trebuia să-i facă față; în ce condiții, avea să afle de la Colonel. Trei ani de construire migăloasă a unei biografii false erau în primejdie. Acum, cînd abia părăsise magazinul mixt al numitei Smaranda Robescu, recapitula cu minuție și înverșunare aceste aproape o mie de zile în care se silise să treacă neobservat prin existența tumultuoasă a dezaxatei familii a ministrului și a cercurilor lui atît de agitate și curioase. Hiatusuri, mici capcane, surprize cărora le făcuse față cu destulă dificultate prin prezența sa de spirit, o amabilitate pe care adevăratul fiu al lui Sachelarie ar fi invidiat-o sincer dacă ar fi trăit, toate acestea se duceau de rîpă, printr-o pură și nefericită înîmplare care se apropia cu pași repezi.

★

36 Doamna Smaranda Robescu îl găsisese în cele din urmă pe Colonel la telefonul știut (trebuie spus că magazinul

mixt de antichități era, de fapt, o *cutie poștală* a partidului comunist, unul din multele locuri unde, într-o relativă securitate, aveau loc scurte întruniri ale *tehnicianului* din București) și întâlnirea cu Armand fusese fixată puțin după ora nouă, oră când furnizorii cei mai discreți veneau cu marfă. Într-adevăr, în seara aceea, după transportarea mesei georgiene furnizate de domnul Dimitrie Pavlovici Ignatiev, se mai aduseră în depozitul de sus al magazinului o garnitură descompletată, *Chippendale*, un *fauteuil à la reine*, foarte prețios, aflat și el într-o stare deplorabilă, pentru care motiv trebuia trimis mai întâi domnului Rastopol, tâmplar ebenist, cu domiciliul în strada Înclinată, nr. 4, și o comodă *Empire* care aparținuse pe vremuri lui Ionel Brătianu, trecuse prin mai multe case bune și era vîndută acum, în afară de alte lucruri prețioase, de către urmașii lui Teofil Sidorovici, care se sinucisese la aflarea știrii că Comisia pentru controlul averilor instituită de Mareșal îl obliga să restituie Statului suma de 2 288 000 lei.

Colonelul sosise cu o furgonetă *Ford* cam rablagită, destinată să care, la plecare, lucrurile la atelierul lui Rastopol. Era îmbrăcat într-o scurtă de miel cam ponosită și pe cap purta o șapcă, și ea nu în starea cea mai bună, tot mototolind-o în mînă, prefăcîndu-se că nu găsește intrarea din pasajul *Macca*. Un observator atent al acestor locuri ar fi băgat de seamă că, altădată, același personaj, cu un aer grav de ministru plenipotențiar, sau jucînd rolul unui colecționar de timbre rare, totdeauna schimbîndu-și hainele și paltonul, purtînd cînd melon, cînd vreo căciulă de astrahan, de culoare *gris-perle*, intra pe ușa principală a magazinului, în plină zi, certîndu-se ca la ușa cortului la achiziționarea vreunui obiect destul de scump, pe care îl plătea *cash*. Trecea cînd secretar la Ambasada Urugvayului, cu domiciliul în strada Sofia, cînd un cercetător trimis de la Berlin pentru stabilirea faunei și florei Mării Negre, cel puțin astea erau explicațiile pe care omul între două vîrste, cu aerul lui marțial, cu privirea de lup și mersul unui om obișnuit, ce n-arăta că se grăbește, dar care se grăbea în realitate, le pregătise pentru cei ce-ar fi fost curioși să-l întrebe cu ce se ocupă.

De data aceasta, falsul șofer izbuti, în sfîrșit, să sune, se lăsă apostrofat de doamna Smaranda Robescu, care-i deschisese ușa dinspre scara de serviciu, strigînd în gura mare, ca să fie auzită și de cei ce ar fi avut de gînd să se

întrebe cu ce ocazie se afla furgoneta Colonelului în spațele magazinului mixt :

— Altădată, te rog să vii mai devreme, că e ora cînd mă culc. Mobila e sus, încarc-o cu atenție, să n-o hîrșești sau s-o zgîrii, că e mobilă scumpă, nu pentru mitocani.

— Bine, cucoană, cum ziceți dumneavoastră.

Doamna Smaranda Robescu aruncase o privire rapidă de-a lungul pasajului, pe urmă închisese ușa și o încuiase.

— Dănacul e sus ?

— Da. Vă așteaptă.

— Ai luat măsuri pentru evacuare forțată, dacă cumva ne calcă cineva ?

— Bineînțeles.

Urcară repede o scară, și ea din metal, care făcea un zgomot asurzitor sub pașii bărbatului. Intrară într-o cameră mansardată, la origine un fost pod destul de încăpător, al cărei acoperiș era dominat de două uriașe lumina-toare, prin care ziua se strecura soarele sau negura de-afară. Încăperea era plină de mobilă veche, de brațe de fotolii dislocate, de arcuri de canapele, uși de dulapuri florentine, balamale și ținte de fotolii depozitate în cutii de carton, fragmente de stucaturi reprezentînd flori de acant, *putti* de marmură cu cîte un braț smuls, culeși de la vreo demolare și vreo treizeci de cutii de vopsele și lacuri depozitate pe podele. În fund, o ușă bine mascată, vizibilă numai la o cercetare atentă, deschidea drumul spre un balcon, *nid de colombe*, a cărui balustradă era fragmentată în așa fel încît permitea coborîrea pe cîteva trepte spre o terasă laterală, de unde, printr-o altă ușă de metal, care nu se deschidea decît dinspre partea aceasta, putea cel ce ar fi ales această cale de refugiu să coboare pe niște trepte foarte înguste de ciment, și ele în formă de melc, mai întîi în mica anexă a florăriei magazinului mixt și de-acolo, printr-o altă ușă oarbă, în pasajul *Vilacros*.

— Bună ! zise Colonelul, atîngînd mîna secretarului ministrului. Ce s-a-ntîmplat ? Întîlnirea nu era programată...

— S-a-ntîmplat că Sorin Arghirescu sosește în zece zile la București, spuse direct celălalt.

Pe chipul lui nu se mai citea acea veselie amabilă cu care se întreținea, ori de cîte ori avea ocazia, cu cei din jur.

— De azi de dimineață mă tot gîndesc ce-f de făcut.

Smaranda Robescu îi lăsase singuri. Colonelul îi făcu semn :

— Hai să stăm jos ! Asta-i o chestie prea serioasă ca să nu ne gîndim bine înainte de a lua o decizie. Cum dracu s-a putut întîmpla una ca asta ?

— Ne puteam aștepta. Uite că s-a întîmplat ! Ieri a sosit o scrisoare. Cred că cei de-acasă nu sunt prea încînțați. Se nasc probabil, prin venirea acestui individ, acele probleme juridice despre care v-am vorbit. Mai mult ca sigur că Arghirescu va revendica partea de avere a „mamei“ mele, fapt de care soția ministrului nu e deloc încînțată, deși n-o mărturisește.

Colonelul, ca de obicei în asemenea situații, își caută țigările.

— Dacă mă gîndesc bine, dar asta nu se poate întîmpla decît dacă reușim să împiedicăm întîlnirea dintre tine și Arghirescu, am putea să cîștigăm ceva din afacerea asta. Tu, ca *nepot și moștenitor* al unei părți din averea doamnei Sachelarie, ai deveni brusc un tip dezinteresat și generos, care ar oferi scumpei sale mătuși bunurile ce ți se cuvin și pe care ea le-ar primi cu o mare plăcere. Asta ți-ar consolida și mai bine situația în această *familie*.

Trăsese două fumuri din țigară cu sete și izbucnise pe neașteptate în rîs :

— În ce chestiune te-am vîrît ! Dacă mă gîndesc bine, socoteala celor din Paris n-a fost rea. În cei cîțiva ani pe care i-ai petrecut în casa ministrului, ne-ai dat un ajutor substanțial. De fapt, pentru mine ești o armă care încă n-a tras. Sigur că informațiile pe care mi le-ai servit ne-au ajutat foarte mult. Acum începe o perioadă și mai grea și eu tocmai pentru ea te pregătisem. După cum știi, în multe locuri, grupuri organizate de comuniști au săvîrșit cîteva sabotaje. Dar asta a fost numai începutul. Hora cea mare acuma începe. Nu știm cît va ține și dacă o să scăpăm cu viață din ea, dar uite că neprevăzutul, care pentru mine e chiar mai periculos decît primejdia, ne pune într-o situație destul de neplăcută.

Strivise nervos jumătatea de țigară nefumată într-o scrumieră găsită pe o masă cam suie ce se clătina la orice atingere și care de mult ar fi trebuit să fie dată la recondiționat de către doamna Smaranda Robescu.

— Care mai sunt relațiile dumitale cu familia Tismana ?

— Așa cum le știți. Destul de bune. Se pare că timpul lucrează pentru mine. A fost mai dificil la început. Așa cum prevăzuserăți, m-au primit cu suspiciune. Nu mă văzuseră niciodată, am sosit pe neașteptate la ei acasă. Sigur că aveau cunoștință de existența mea, dar fără fotografiile acelea de familie, pe care nu știu cum le-ați procurat, i-aș fi convins mai greu.

La sosirea falsului Armand în casa lor, o răceală bănuitoare, care durase mai bine de un an, guvernase primele întâlniri dintre ei. Îl acceptaseră în casa lor, pentru că înțelegeau situația gravă în care se afla. Curînd se convinseseră de seriozitatea acestui tînăr, care vorbea foarte puțin despre trecutul lui (și doamna Evelyne Ionescu-Tismana nu-i cerea să-i facă confidențe, după bunul obicei al lumii lor, unde chestiunile personale nu sunt discutate decît dacă cel în cauză vrea să le facă cunoscute). Tatotări subtile avuseseră loc, în mod indirect, în convorbirile dintre Armand și ministru, sau dintre Armand și mătușa sa. Din ele reieșea că averea fostului diplomat Sachelarie nu era chiar atît de mare cît se spunea și cum afirma el în scrisorile trimise, pe vremea cînd trăia, cumnatei sale. Un *ranch* cu cîteva mii de capete de vite care fusese lichidat pînă la urmă sub presiunea creditorilor, un imobil destul de mare și bine mobilat la Buenos Aires și niște acțiuni în industria țării respective, iute preschimbate în bani de imprudentul diplomat care ducea o viață pe picior mare, așa cum se obișnuia în lumea nebună și dornică de plăceri a acelui timp și a acelui loc. Sora Evelynei se trezise asediată de polițe și de presiuni de toate felurile cărora le făcuse cu greu față. Asta și explica rapida căsătorie cu Sorin Arghirescu, vechi prieten al familiei. Versiunea lui Armand pentru familia Tismana, în ce privește relațiile cu Arghirescu, trebuia să rămînă pe linia ambiguității. Se mergea pe un joc psihologic, pe presupusa gelozie a fiului frustrat de dragostea unui părinte mort și prin apariția unui nou personaj care, deși prieten al familiei, nu înseamnă același lucru. Dealtfel, pentru Vasile Dănacul, om crescut într-un mediu destul de umil și silit să joace rolul unui copil răzgîiat și instruit cu profesori particulari, fusese lucrul cel mai dificil de interpretat. Foarte curînd își dăduse seama că o anumită stîngăcie putea să-l dea de

gol. Trăise greu, în internate, întreținându-se singur de la 14 ani, învățase cu încăpăținare, pe urmă se trezise odată în plin război și dusesse o viață de soldat. Scurta ședere la Paris poate că mai atenuase puțin din acea rezervă nativă. Frecventarea unor cercuri zgomotoase de miniștri în exil, de spioni internaționali, ziariști, oameni de afaceri, femei fără profesii sau cu profesii bine retribuite, dar nemărturisite, de idealiști marxiști și de refuțați ai puterii, visînd o Europă nazistă, de troțkiști și internaționaliști amestecați cu dizidenți ai lui Mussolini și cu oameni ai Gestapoului infiltrați în Franța ce încă nu fusese ocupată în momentul cînd se afla el acolo îl obișnuise pe Vasile Dănacul cu ceea ce se numea atît de banal *usage du monde*, dar asta nu însemna că el putea să înșele un ochi atît de ager cum era acela al Evelynei Ionescu-Tismana. Și pentru ca să prevină unele bănuieli, nu vorbeau decît despre viața pe care o dusesse în *ranch*-ul lui, despre *rodeo*-urile la care participase cu mare pasiune, acele petreceri zgomotoase cu vâcari, și despre bețiile cu fermierii grosolani la reuniunile duminicale. Sora Leopoldinei se mira că „mama“ lui nu-l pregătise pentru cariera diplomatică, așa cum se lăuda în unele scrisori. Aici, *tehnicul* de la Paris săvîrșise o greșeală pe care el o reparase din mers. A, cum nu, îl adusese de la țară la multe reuniuni cu miniștrii și cu militarii care umpleau saloanele casei lor din *Avenida Rodriguez*, deși treburile astea nu-l pasionau. El nu semăna deloc cu tatăl său, deprinsese firea boemă a Leopoldinei, care era mai petrecăreață. Sigur că nu servea decît lucrurile care îi erau *livrate* de către Colonel. Dealtfel, *tehnicul* din Paris întetise corespondența cu *amicii* imaginari din acel loc, unde el susținea că are întinse relații, ceea ce, într-un fel, era destul de adevărat. Îl întrebasese pe Tismana dacă i se permite să primească scrisori la adresa lui și acesta găsise că lucrul era foarte firesc. Odată cu ocuparea Franței, corespondența se rărise, dar, oricum, știrile de-acolo puteau fi folosite de ministru, pentru că Armand avea grijă să-i strecoare și unele chestiuni despre românii din străinătate care-l interesau. La toate astea trebuie adăugat că falsa lui identitate căpăta astfel o legitimitate și mai mare. În particular, Tismana se felicita pentru achiziția făcută, fapt care o măgulea pe Evelyne. „Ce spui de mutu ăsta al tău, care sub masca lui de copil crescut la țară a moștenit firea tatălui său? E

foarte bine informat. Are prieteni în Argentina și la Paris, unde am și eu, evident. Am să mă interesez de el, deși se pare că în capitala Franței a stat destul de puțin și că n-a avut contact decît cu cercurile anarhiste“. Odată făcută implantarea lui Armand în familia Tismana, mai rămînea de lămurit ce fel de încărcătură ideologică purta acest tînăr, atît de bizar. Cu acea indiferență falsă la lucrurile care îl interesau cel mai mult, Tismana stabilise că Armand Sachelarie iubea îndeosebi boema cercurilor artistice de care nici Bucureștiul nu ducea lipsă. Sigur că ideea de a aduce în casă pictori și scriitori, de a transforma încăperea lui de la mansarda imobilului din Aleea Alexandru, o fostă cameră de servitori ceva mai arătoasă, într-un loc de perdiție, nu-i convenea nici lui, dar spre surprinderea sa, secretarul nu-i dăduse ocazia de a se plînge. De la Evelyne știa că frecventează mai ales pe prietenele ei și că, într-adevăr, îl pasiona lumea artistică. Cel mai ciudat lucru era că, probabil și din cauza ocupațiilor de care el, ministrul, nu-l scutea, pe indivizii aceștia nu-i frecventa totuși decît întîmplător. În materie artistică se dovedise a avea un ochi într-adevăr de cunoscător, achiziționînd pentru Evelyne multe din ultimele tablouri ale Magdaleinei Rădulescu, vreo trei sculpturi de Anghel și mai încoace, după întoacerea pictorului Pallady de la Paris, două excelente pînze ale acestuia, toate împodobind somptuoasa casă a ministrului. „Politica nu mă preocupă, spunea deseori Armand lui Tismana, întrucît spectacolul argentinian m-a vindecat pe veci. Am văzut generali răsturnați în două luni, așa ceva nu este pentru mine. Iubesc spectacolele sîngeroase, cum ar fi *corrida*, am îmblînzit cai, pentru că am trăit între cai, dar această competiție oratorică, terminată cu masacre, nu mă încîntă deloc. Le las altora plăcerea. O sinecură diplomatică, pe care mi-ați putea-o înlesni vreodată, m-ar face fericit. Ce-ați spune de Roma? Sau de Madrid, deși acolo de-abia s-a terminat războiul. Nu-i vorbă că nici bătrîna noastră Europă nu e mai liniștită la ora asta, pentru că a intrat într-o agonie din care nu știu cum va ieși“. (Toate astea i le spunea prin 1940, după căderea Poloniei și a Cehoslovaciei.) Ionescu-Tismana avusese în vedere și această eventualitate, dar numai la început, la venirea lui în casa din Aleea Alexandru. Nu știa atunci ce fel de fire are Armand și, dacă s-ar

că l-ar fi expediat cu mare plăcere, prin relațiile pe care le avea, într-un loc cât mai îndepărtat. Numai că seriozitatea lui, prezența discretă și tactul de care dădea dovadă, odată cu trecerea timpului, i-l făcuse indispensabil. Pe Evelynne o cucerise însoțind-o încă din primele zile la lecțiile ei de echitație de la manejul din Plevnei, unde venea câteodată și regele Mihai, iar pe el cu pasiunea pentru ordine pe care o puneă în acte, cu meticulozitatea de funcționar din vocație. Mai ținuse secretari și secretare (pe acestea din urmă i le torpila statornic Evelynne), dar nimeni nu se dovedise la înălțimea lui Armand. Acest tânăr, crescut între văcari, avea acel *savoir-vivre* care îl impunea. Nu era zgomotos, nu-și sublinia meritele, nu era neplăcut, nu avea căderi. Într-un cuvânt, poseda rara calitate de a ceda (nici nu putea face altfel atunci). Asta lăsa ministrului senzația că gîndește exact cum trebuie, deci că nu greșește. Secretul lui Polichinelle pentru cei care au făcut sau aveau vreodată de gînd să facă meseria lui Vasile Dănacul.

— Știi la ce mă gîndesc? îi zisese Colonelul într-un tirziu. Dacă Arghirescu ajunge la București, nu există decît două posibilități: ori să dispari tu, ori să dispară el. Și dacă e vorba să dispară el, aș prefera ca acest lucru să se întîmple înainte de a te vedea.

Îl privi atent pe cel din fața lui. Un bec peste care cobora un abajur de mătase galbenă, aprins de către doamna Smaranda Robescu înainte de a-i lăsa singuri, lumina bine ochii vii ai lui Dănacul.

— Știu ce gîndești. Ceea ce spun poate să pară un lucru cinic, dar nu-l cunoști pe individ. Acum sunt dator să te informez. În fișele noastre, Sorin Arghirescu figurează ca un om foarte periculos. Este limpede pentru noi că a lucrat, încă de la instaurarea lui Hitler la putere, pentru poliția lui secretă. Faptul e confirmat și de împrejurarea că la rebeliune, de pildă, n-a fost trimis în România. Fost legionar, după cunoștințele mele, lucra și cu *Intelligence*. Într-un cuvânt, un agent dublu. A fost destul de prudent pînă la ocuparea Franței. Cred că în Argentina a colaborat cu niște societăți mixte care sunt, de fapt, *spatele* naziștilor. Ei s-au gîndit la toate. Războiul ăsta, după socoteala mea, poate să mai dureze cîțiva ani. Poate să fie și mai scurt, depinde de împrejurări, de arme, de loialitatea militarilor germani, de forța rușilor

și de abilitatea aliaților. Ești mai tânăr, ai fost soldat, poate nu ești obișnuit cu munca în care, iată ! te-am aruncat fără să te-ntrebăm. Putea să fie altul în locul dumitale, dar după atîta vreme de cînd ne cunoaștem, eu unul nu regret că cei din Paris mi te-au trimis. Ce mă roade pe mine la ora asta e că dumneata ești arma mea secretă pe care prezența lui Arghirescu o va împiedica să tragă. Și eu nu doresc asta cu nici un chip. Am nevoie de dumneata, te-am pregătit, operația este aproape reușită, sigur, cu riscurile care se pot ivi în fiecare clipă. Și, deodată, întîlnirea asta nedorită căreia trebuie să-i faci față ! Ei bine, nu avem altă soluție, trebuie să acționăm în funcție de ceea ce ni se impune. În Argentina, Arghirescu a înlesnit depunerea unor capitaluri pe nume fictive pentru șefii naziști. Sigur că cei care l-au trimis acolo nu i-au dat detalii și el nu e decît o piesă mică într-un joc mare. Dar mi-ar fi plăcut să-l mai folosesc. Din păcate, n-am s-o pot face. El, cu siguranță, i-a informat și pe englezi despre faptul că unii naziști nu sunt deloc siguri pe viitorul lor și că își aștern un pat cald încă de pe acum. Asta face parte din strategia lor și îi privește. Pînă aici, Sorin Arghirescu ar fi putut să trăiască liniștit pînă la adînci bătrînețe. Numai că, după invadarea Franței, cu cinismul care îl caracteriza, a trădat un grup de rezistenți francezi, pe care nemții i-au executat. Dacă țin bine minte, e vorba de zece sau cincisprezece vieți. Cifra exactă n-o cunosc. Dar lucrurile nu s-au oprit aici. *Intelligence*-ul, fără să trădeze sursa, i-a informat pe nemți că cineva, în care au mare încredere, le-a dat pe mîna doi agenți secreți. Nu l-au vîndut, nu i-au dat numele, cu asta îl șantajează pe Arghirescu pentru ca să-i informeze pe ei, pe englezi. Oricum, nemții bănuiesc pe mai mulți, între care și pe tatăl tău vitreg. Înțelegi unde vreau să ajung ?

— Înțeleg foarte bine.

— Atunci, treaba pare oarecum simplă. Dacă nu-i dă în gînd domnului Arghirescu să se răzgîndească a se întoarce în România, el este pierdut. Și noi nu vom avea nici o vină. Cunoști proverbul : „Îmi place haina, dar mai aproape îmi este cămașa“.

Tăcură cîtva timp și Colonelul își mai aprinse o țigară, ros de unele îndoieli.

— Astfel povestite, lucrurile ți se par poate cam simple, dar ele conțin unele implicații neplăcute. Poliția ro-

mână probabil că este informată despre activitățile lui Arghirescu în străinătate și n-ar fi exclus ca el să lucreze și pentru Biroul 2 de la noi. Bănuiesc că ministrul tău nu ți-a făcut mărturisiri în acest sens.

— Vagi aluzii, da, dar nimic precis. N-am insistat, ca să nu atrag atenția, dar, oricum, domnul Tismana știe că ruda sa, dacă poate fi numită așa, se ocupă cu lucruri necurate. Din deducțiile mele, venirea acestui al doilea soț al cumnatei sale aici îl și încurcă, dar îl și atrage. Îl încurcă, pentru că o astfel de relație în propria-i familie, la funcția lui, este permisă desigur, dar se înregistrează la dosarele serviciului *personal*.

— Da. Mareșalul e cam bătocud. Înțelege greu nuanțele, chiar dacă e vorba de serviciul secret. La toate astea se gîndește și domnul Tismana al dumitale. Știu ce vrei să-mi spui. De ce, pe de altă parte, i-ar conveni sosirea lui Arghirescu... Pentru că l-ar înghesui și, dacă încă nu este agent al poliției, l-ar face cît ai zice pește, în numele sfînt al patriei.

— Exact la aceste lucruri mă gîndeam și eu, răspunse Dănacul

— Ar fi fost formidabil să fi reușit să te întîlnești cu acest Arghirescu fără ca el să-și dea seama că l-ai substituit pe adevăratul Armand. Dar acest risc nu ni-l putem permite. Așa încît, te rog să mă lași pe mine să mă ocup de tatăl tău vitreg. Te absolv de orice responsabilitate. Dacă nu reușesc, am să te previn. Nu vreau să-ți pun viața în primejdie.

Odată spuse aceste cuvinte, Colonelul strivi cea de a doua țigară în scrumieră și-i strînse mîna, adăugînd :

— Cel mai greu lucru în meseria dumitale, și trebuia s-o știi de mult, este că nu ai avut și nu vei avea o viață personală. Dacă ai tăria de a nu te gîndi la acest mic amănunt esențial, totul e în regulă. Faptul că te-ai bătut trei ani pe un pămînt necunoscut pentru ideile pe care le servim amîndoi este cea mai bună dovadă că nu te-ai prea gîndit la viața dumitale personală, nu-i așa ?

Și de la ușă :

— Spune-mi, ți-ai imaginat vreodată ceea ce ni se va întîmpla nouă după ce toate aceste lucruri vor lua sfîrșit ?

— Cred că da, răspunse Dănacul. Dacă o să simt că am talent la scris, o să povestesc tot ce mi s-a-ntîmplat. Dar n-am motive să cred că voi reuși. Oricum, voi relua cursu-

rile la Politehnică ca un student întârziat ce voi fi atunci. Și pe urmă, om mai vedea.

Colonelul își așezase șapca pe frunte și cu salopeta aceea unsuroasă pe el părea un adevărat șofer ce venise să-i care mobila doamnei Smaranda Robescu.

— Nu cred că o să mai fie nevoie. Politehnica ta ți-ai terminat-o în Spania, iar odată cu munca începută cu mine faci o a doua universitate. E cam mult pentru o viață. Dacă scăpăm cu bine din toate astea, atunci mai vorbim.

În aceeași seară, Colonelul îi făcuse o vizită acasă domnului Panaitescu, zis Regizorul, după ce îl anunțase cu un telefon că o să treacă pe la el. Acesta, ca de obicei, își făcea o cafea și-și pregătea dosarele pentru a doua zi, dosarele lui încărcate de hîrtii timbrate, de cereri și de rezoluții, de contestații și de apeluri la Tribunalul Suprem. Vag, practica avocatura, avea relații în lumea magistraților. Uns cu toate alifiile, își justifica adevăratele și delicatele afaceri din care trăia cu această hîrțogărie complicată, căreia îi dădea curs prin relații, mituiri discrete și chiar șantaje. Pierdea destulă vreme, dar pentru a-și camufla loviturile rare, care-i aduceau cîștiguri frumoase — cu această migăleală de acte pline de meschine interese, ce erau judecate în completuri sau la Tribunalul Suprem — își scotea prețul timpului pierdut. Cu Colonelul mai lucrase într-o împrejurare, așa încît bănuia că dublarea prețului pe care avea să-l ceară va fi acceptată, deși individul îi inspira destulă frică. Își lepădase la iuțea halatul uzat și se îmbrăcase în costumul său închis cu care mergea zilnic la Tribunal. Se privise rapid într-o oglindă, își pieptănase părul și așteptase soneria care se auzi într-adevăr exact peste zece minute, cum îi spusese vizitatorul la telefon.

— Bună seara, zisese Colonelul, înregistrînd uimirea de pe chipul celuiilalt.

— Bună seara, domnule Dumitrescu. Ce mai face fiica dumneavoastră ?

— Bine, mulțumesc. Știu ce vreți să mă întrebați : Ce se ascunde sub costumul acesta de lucrător... Pot să

— Da, cu plăcere. O țigară ? Cafeaua se face numai-decît. Am pregătit-o special pentru dumneata.

— Să jucăm cu cărțile pe față. Peste două zile am să-ți aduc un plic, pe care te-aș ruga să-l predai unei persoane de la Ambasada germană. Ai relații acolo ?

— Bineînțeles.

— Numele meu nu-l cunoști, pentru că bănuiești că Dumitrescu ăsta nu reprezintă identitatea mea adevărată. Consideră-te angajat într-o afacere de mare importanță, pentru care, în afara sumei pe care o ceri pentru astfel de servicii, vei beneficia, la timpul său, de scutirea de a fi întrebat ce ai învățat în viața dumatilă. Vorbesc foarte serios, nu te interesează pentru cine lucrezi, nu vei face decît o treabă de curier. Vei duce un plic unei doamne și atît. De acord ? În rest, nici o întrebare...

— De acord.

— Atunci, poimîine... cînd să te caut ? Dimineața la zece e bine ?

— E bine... Tot aici ?

— Da, tot aici... La revedere.

Colonelul îi întinse mîna și vru să plece.

— Și cu cafeaua asta ce facem ?

— N-am timp.

Domnul Panaitescu, în schimb, avea. Voia totuși unele lămuriri :

— Domnule Dumitrescu, sau cum ți-o spune... Noi ne cunoaștem foarte puțin, dar cine te-a trimis la mine prezintă, oricum, garanții. Sper că nu mă bagi într-o chestie așa, cum să spun eu ? care să se lase cu... pac, pac... Legație, nemți, cutare...

Colonelul zîmbi :

— Liniștește-te, domnule Panaitescu ! Eu cred că după chestia asta ai să fii și felicitat de către nemți. Vreau să te împrietenesc cu ei, nu-ți convine ?

— Vorbește, domnule, așa !

— Nu-ți face nici o grijă. În cinstea dumatilă, uite, am să beau și cafeaua pe care mi-ai pregătit-o, deși în materia asta e bine să știi cît mai puțin. E vorba de o comunicare confidențială. Oamenii aceia vor fi foarte mulțumiți.

Pe chipul celuiilalt se ivi o mare nedumerire. Domnul Panaitescu, zis Regizorul, văzuse multe în viața lui, dar acum părea încurcat rău de tot.

— Domnule Dumitrescu, la drept vorbind, eu nu mai înțeleg nimic. Știi că data trecută, cînd te-am servit, am făcut-o din motive pe care nu e nevoie să le repet. Bănuiesc că serviți o cauză importantă. Nici n-am vrut să-ți iau bani la început, dar, mă rog, am și eu cheltuieli de regie, mă-nțelegi. Pe de-o parte, o dată mă faci complice la o răpire a unei comuniste, iar acum mă pui să denunț nemților pe cineva. Prima oară chestiunea mi se părea nobilă. Era vorba de viața unei fete tinere. A fost mai ușor. Dar acum știu eu ce ascund hîrtille astea pe care dumneata mi le dai ca să le transmit unei doamne de la Ambasada Germaniei ?

Colonelul așază ceașca de cafea pe consola de marmură a sobei de teracotă care se afla în spatele domnului Panaitescu, privi atent cele vreo șaizeci de cotoare ale revistei *Justiția* și o grămadă de reviste, *Arhivele Statului*, încărcate de praful odăii în care se mătura foarte rar.

— Ce naiba pot să găsească oamenii în revista asta, *Arhivele Statului* ? întrebă Colonelul pe neașteptate, ridicînd un exemplar și răsfoindu-l.

— Ei, procese mai vechi, jurisprudențe, vechituri care într-o pledoarie bine întocmită pot să influențeze complexul de judecată. Dar bag bine seama că nu vrei să-mi răspunzi.

— Ți s-a făcut frică ?

— Deloc, dar îmi trebuie o justificare morală. Nu sunt un îngeraș, am făcut destule în viața mea, aș vrea totuși să mă asigur că nu-i ceva murdar, eventual un denunț, în urma căruia cineva și-ar pierde viața.

— A, nici vorbă de așa ceva ! Mai exact este vorba de salvarea unei vieți omenești.

Domnul Panaitescu rămase gînditor cîteva momente, se apropie de perdeaua ferestrei apartamentului său și privi largul bulevard în care se mișcau, printre troiene, tramvaiele și autobuzele în șiruri. De jos, totul se vedea neclar în lumina albastră a becurilor camuflate, care lăsau în noroiul cafeniu produs de sarea împrăștiată de societatea de tramvaie o lumină spectrală de acvariu.

— Domnule Dumitrescu, îmi inspire încredere, altfel te-aș fi refuzat în cazul ăsta, care e prea neclar, deși aparent e simplu. Dacă e vorba de o afacere importantă, doamna la care mă trimiți și la care voi ajunge prin intermediul unui cunoscut de-al meu de la Ambasada ger-

mană o să se intereseze de mine și asta nu-mi prea convine.

— Ai pe cineva care ar putea să te înlocuiască ?

— Nu ne putem folosi de o scrisoare anonimă ?

— A, asta nu. Sigur că nemții ar da curs celor ce vor citi, dar afacerea li s-ar părea nesperioasă și ar trata-o superficial. Dacă doamna aceea se va interesa de dumneata și te va chema vreodată să te-ntrebe cine ți-a dat plicul pe care ți-l voi aduce eu, n-ai decît să-i declari că un simpatizant al național-socialismului, care ține să rămînă anonim și care s-a întors recent din Franța, vrea să aducă la cunoștința organelor respective niște lucruri ce pot fi verificate. Atît. Să fii sigur că nu te vor mai deranja. Ei înțeleg asemenea gesturi venite din partea unor oameni care țin să rămînă necunoscuți.

— Bine, primesc. De data aceasta ai fost convingător. Dar, te rog, domnule Dumitrescu, să ai o memorie bună în ce mă privește, cînd va fi cazul.

— A, nici o grijă ! De data aceasta chiar plec. Bună seara. Ne-am înțeles. Poimîine la zece, aici.

Și ieși.

După o jumătate de oră, cu aceeași furgonetă în care se mai aflau prețioasele fotolii ale doamnei Smaranda Robescu, ce trebuiau duse în strada Înclinată, la domnul Rastopol, Colonelul opri în fața bodegii „La cinci lei“ aflată pe calea Griviței, colț cu strada Caraiman, foarte aproape de halta Grivița, unde își dăduse întîlnire cu Dumitru Tronaru, zis Dima, mecanic la depoul din apropiere, abia ieșit din schimb. Colonelul adăposti mașina în umbra gardului cimitirului Sfînta Vineri, care dădea spre strada Caraiman și spre Grivița și intră în bodegă. Localul era plin cu fum de țigară, se auzeau strigăte ascuțite de la mese, o lume grăbită, ostentivă de munca de peste zi venea aici să-și înecă osteneala orelor făcute peste program, să lege prietenii sau, pur și simplu, să uite că acasă îi aștepta o droaie de copii, o sobă rece sau o nevastă cicălitoare. Tronaru se așezase la o măsuță rotundă cu spatele la ușa de intrare, supraveghind perdeaua roasă, care făcea camuflajul localului, prin oglinda înclinată pe care fuseseră pictați cinci lei, aducînd mai curînd cu sfinxul sau cu niște pisici ceva mai fioroase — reclama patronului care ținea să aibă o firmă exotică pe această

cale a Griviței, plină de magazine, cârciumi, bordeluri și cinematografe sordide.

— Noroc! zisese Colonelul și-l bătuse pe umăr pe mecanic. Ai venit de mult?

— De un sfert de oră. Am vrut să gădesc o masă liberă, ca să putem vorbi nestingheriți. Despre ce este vorba, fiindcă, îmi închipui, n-avem prea mult timp...

— Mă lași și pe mine să beau o halbă? Am alergat toată ziua și mi-e sete. Au ceva de mâncare?

— Carne de berbec.

— Merge.

Colonelul făcu un semn unui chelner și, după ce dădu comanda, spuse simplu:

— Bănuiesc că ai în echipă niște oameni cu care te înțelegi bine.

— Bineînțeles.

— Peste câteva zile, nu știu câte, dacă nu s-o întâmpla altcum, pe la punctul de frontieră Curtici o să sosească un client gras. Fotografia și instrucțiunile o să le primești când o să mergi cu oamenii tăi să-l întâmpini. Aș dori să te gîndești bine cum am face ca el să nu apuce să ajungă la București?

— E vorba de o răpire, nu-i așa? Nu-mi închipui că...

— A, nu! Omul știe câte ceva, noi știm mai multe despre el, poate o să avem o conversație între patru ochi și-o să-l sfătuim să plece cît mai repede de unde a venit. Asta e tot. Numai că, fiind persoană simandicoasă, s-ar putea ca lucrurile să se complice... Ce spun eu că s-ar putea... cu siguranță că se vor complica. Lucrurile au două aspecte: dacă va fi bal cu două-muzici-două, cum bănuiesc, atuncea nemții ne vor scuti de răpire. Dacă aceștia vor sta în banca lor, o să ne încurce oamenii poliției noastre. Or, eu tocmai asta nu doresc: o întîlnire a noului-sosit cu Serviciul Secret Român. Pricepi?

— Da, e foarte clar.

— Deci, te vei orienta în funcție de situație. Vom hotărî pe loc. Totul e să pregătești oamenii cu care va trebui să lucrezi. Individul despre care îți vorbesc va sosi cu vagonul de dormit; vine tocmai din Franța.

Chelnerul aduse două halbe. După câteva clipe, sosiră și cele două frigărui. Discuția care-i interesa pe cei doi luase sfîrșit. Acum Colonelul întreba care mai era situația

ceferiștilor, ce mai spuneau ei și cum înțelegeau să saboteze mașina de război a lui Antonescu... Desigur, nu pronunțau numele Mareșalului și nici alte nume, vorbeau într-un argou al lor. Lucrau împreună din 1933, de la greva de la *Ateliere*. Pe urmă se reîntîlniseră în octombrie 1938, la dizolvarea Confederației Generale a Muncii. Odată cu interzicerea activității legale a tuturor partidelor politice, se vedeau destul de rar și cu multe precauțiuni, activînd în cea mai deplină ilegalitate.

Mîncară în tăcere cele două frigărui. Carnea fusese cam arsă, dar avea un gust bun pentru niște oameni flămînzi ca ei ; părea chiar foarte bună.

— Te duc cu furgoneta mea, vrei ? întrebă Colonelul, după ce plăti nota pentru consumație.

Bodega se golise pe jumătate, mai stăruia perdeaua deasă de fum, într-un colț, un cerșetor își număra mărunțișul, sorbind rar dintr-o cinzeacă de țuică.

— Ce mizerie și bețivanii ăștia ! mirîise Tronaru.

Colonelul se întoarse spre el și-i privi fața aspră, încă înnegrită de cărbune. Era îmbrăcat într-o pufoaică italienească de balonzaide și șapca trasă pe ochi îi ascundea privirea.

— Nu sunt toți bețivani. Unii n-au, pur și simplu, unde să se ducă. Acasă e mai urît decît aici. Urcă !

Colonelul trînti portiera de tablă a furgonetei și-l întrebă :

— Unde să te duc ?

— Pe Povernei. Dacă ți-e în drum...

Mașina se încălzea greu din cauza frigului de-afară. Pe aici străzile nu fuseseră curățate cu plugul și rablioneta își făcea cu greu loc printre nămeți.

— Parcă e dricul primăriei. A fost o mașină bună la vremea ei, dar și-a mîncat mălaiul.

— Ajungem noi.

— Tot nu mi-ai spus... De cînd nu ne-am văzut, nu cumva te-ai însurat ?

— Ce-i drept, nu. Oameni ca noi n-au timp să mai facă și treaba asta.

După care rîseră amîndoi ca de-o glumă bună.

★

În biroul inspectorului-șef Mizdrache se făcuse o tăcere neobișnuită. Crăciunescu, Teică și Ciripoi priveau la

chipul acestuia. Șeful lor nu scotea nici un cuvînt. Cerceta cu atenție un dosar, ca și cînd ar fi scormonit într-o ladă cu gunoi în care ar fi găsit, pe rînd, lucruri prețioase. Mîrîia din cînd în cînd, numai pentru el :

— Da... da... da... da... da... da... Care va să zică, persoană sus-pusă, rudă cu domnul ministru Tismana, barosan, trăit în străinătate, cutare, cutare... Și noi să trimitem pe careva pînă la Geneva... Ce Geneva ? Pînă la granița franceză, cu flori. Turcu plătește, așa... Pe cine dracu să-l trimit dintre voi, ca să-i iasă înainte ? Că mă uit, așa, la tine, Teică, pe tine te arestează numai cînd te urci pe scara vagonului, dar nu așa, ca pe unul de la Serviciul Secret, ci ca pe un borfaș care fură geamantanele.

— O-ho-ho-ho-ho ! făcu Teică, ducîndu-și palma la gură, parcă măgulit de cele ce auzea. Faceți spirite de glumă cu mine, dom' șef. O-ho-ho-ho-ho !...

— Nu rîde ca timpitu', că știu eu ce spun. Tu, Ciripoi, vorbești limba bengaleză ? Nici românește nu știți ca lumea. Mă, de unde dracu v-am găsit eu pe voi ?

Ochii i se opriră asupra lui Crăciunescu. Țsta părea băiat mai subțire.

— Ei, tu ? Ciripești ceva ?... Așa, ceva, puțin ?... *Pardon... S'il vous plaît... Danke schön... Guten Tag... Please... What can I do for you ?...*

În ochii lui Crăciunescu băteau vînturile Saharei.

— O rup puțin pe franțuzește, domnu' Mizdrache. Am și eu șapte clase.

— Bine, mă ! Pe tine te trimit pe post de surdomut.

În clipa aceea se auzi o bătaie în ușă. Apăru agentul Greerosu de la secția întii.

— Domnule inspector, scuzați, permiteți, s-a-ntîmplat o mare nenorocire, de-aia vă deranjez.

— Ce nenorocire, Mitică ? A furat careva lupoaica din Dealul Mitropoliei ?

— Vorbesc serios, domnule inspector, l-au mierlit pe Gojgaru.

— Ce spui, mă ? L-au mierlit pe Gojgaru ?... Cine să-l mierlească, mă, pe Gojgaru ?... Te-ai îmbătat ? Ești gazat cu iperită ? Și, pe urmă, vorbește frumos aicea... Ce limbaj este ăsta : mierlit, cutare, cutare...

Teică scoase iar un rîs sughițat, care totdeauna îl irita pe inspector : „O-ho-ho-ho...“, la care acesta îi aruncă o

privire, înghețându-l. Agentul Greerosu nu terminase :

— Pe cuvîntul meu de onoare că au băgat patru bucăți în el.

— Patru bucăți ? Nu poate fi adevărat. Țsta era dracul gol.

— Domn' inspector, l-am văzut țeapăn, pe năsalie. E mort-mort, familia-n lacrimi și doliu la poartă. Ne-am pricopsit. Miercuri are loc înhumarea. La Străulești.

Mizdrache își făcu o cruce.

— Dumnezeu să-l ierte, dar parcă nu-mi vine să cred. De unde i s-o trage lui, așa ?

— Avea dușmani mulți. Băgase cîțiva la pîrnaie, a mai lăsat văduve, s-adună... Și dacă s-adună, costă.

Ciripoi, care tăcuse pînă atunci, scosese batista și exclamase :

— Uite-așa ne ducem cu toții, unul cîte unul, la datorie.

Mizdrache îi făcu un semn lui Teică :

— Aristide, adu coniacul ăla, să bem un păhărel și să vărsăm o picătură, să cadă pe dușumea, că așa se cuvine.

Teică se grăbi spre dulapul de lemn de nuc în care inspectorul-șef ținea paharele și coniacul pentru ocazii. Fură umplute patru pahare și camarazii răposatului Gojgaru lăsară să cadă cîte o picătură de alcool pe podele, exclamînd în cor : „Dumnezeu să-l ierte“, după care inspectorul-șef îi spuse lui Ciripoi :

— Fă un raport, îl înaintăm în grad *post-mortem*, să i se facă văduvei, dacă e căsătorit, pensie.

— Este, se amestecă, fără să fie întrebat, Greerosu.

— Bine, acum du-te, că aici mai avem treabă.

La al doilea pahar de coniac, Mizdrache schimbă tonul :

— Mă copii, am glumit noi ce-am glumit, dar acum vorbim serios. Cazul Arghirescu ne interesează din toate punctele de vedere și cînd spun asta mă gîndesc la zilele cît o să stea el în țară. Trebuie făcută o supraveghere discretă, eficace. Omul a lipsit multă vreme din țară, dar nu e exclus să aibă unele contacte care ne interesează. Mai mult nu pot să vă spun.

Ciripoi găsi ceva de adăugat :

— Dom' șef, se naște o chestie delicată... Nu știu dacă Arghirescu ăsta o să locuiască la hotel. Dar, după cîte știu eu, e rudă cu doamna Tismana și, în cazul ăsta, noi, ca să

zic așa, cum facem, că pe stradă ne mai uităm, mai filăm, dar în casa ministrului, de...

— Dar cine a spus că trebuie să vă amestecați în treburile ministrului ? Eu vorbeam așa, în general, să știm și noi pe unde mai merge, poate îl mai cheamă pe la vreo Ambasadă, cutare, cutare... Ce, trebuie să vă-nvăț eu meserie ?... Pe urmă, știți și voi cum se fac chestiunile astea. Ce, n-avem și noi cucoanele noastre angajate, cu state de serviciu, care trag și ele cu urechea la vreo recepție, mai clămpănesc câte ceva la telefon ; c-o fi, c-o păți, că bouł bălții, una-alta, că chichiri-michiri... de ce suntem plătiți ? Omul e în putere, cred că mai servește ; strică să-i oferim ceva la așternut ? O prospătură... Că pe-acolo, pe unde a stat el, s-o fi uscat săracu... Aud că e și văduv, de...

Teică scoase al treilea „O-ho-ho-ho !“ arătându-și dinții îngălbeniți de tutun, pe care și-i acoperea cu palma negricioasă. Ciripoi, lezat de aceste semne de întimitate cu inspectorul-șef („Adică cum își permite el să ridă cu gura pină la urechi, cînd vorbește cu domnu' Mizdrache ? Ete, al dracului ! Dacă nu ți-l trimiț la Pașcani, după infractori, să nu-mi zici mie Ciripoi. Te aranjez eu pe tine. Rîzi, ai ? Bine, Teică ! Supără-mă, Teică ! Bagă tu nasul în supamea, că o să ți-l retez eu ție“).

Spuse cu voce tare :

— Dom'șef, în materia asta să nu duceți nici o grijă, că avem batalioane de fete. De-abia așteaptă să se afirme. Cînd or auzi ele că le vine un străin de-ăsta, mamă, ce-o să fie...

— Așa ziceam și eu, Ciripoi. Toată lumea mulțumită. Să se uite și la noi domnul Tismana frumos, să n-o zbîrcim, că știi că numai de-alde astea îmi faceți. Și acum, fiecare la treburile lui și cînd mi-o mai fi dor de ochii voștri, vă chem eu. Lăsați paharele pe masă, că ați băut destul pe ziua de azi. Trimiteți și voi o coroană unde trebuie, la camaradul vostru, acasă. Scrieți și voi pe banderolă un text bine simțit, cam așa ceva : *Patria recunoscătoare*, deși fie vorba între noi, numai pentru patrie n-a murit el, cine știe ce a mai învîrtit, dar treacă de la mine.

După plecarea lor, făcu un număr de telefon, auzi glasul subretei din casa lui Ionescu-Tismana, îi spuse *bună seara* și o rugă să i-l dea pe ministru, dacă era acolo.

— Da. Cu plăcere, răspunse aceasta. Cine e ? Domnul
54 Mizdrache ?... Vă cunosc după voce.

— Aşa, păpuşico, dă-mi-l pe domnul ministru, că am să-i fac o comunicare. Mersi, te pup !

După câteva minute se auzi glasul lui Ionescu-Tismana:

— Scuză-mă, dragă, dar am invitaţi. Ştii cum e la chestii de-astea. S-a-ntîmplat ceva deosebit ?

— A, nu ! Ce-aş putea să vă comunic e faptul că am luat măsuri în chestia despre care am vorbit. Am găsit un băiat dezgheţat pe care am să-l trimit înaintea domnului Arghirescu, fără ca acesta să ştie, numai să-mi comunicaţi data şi trenul cu care soseşte.

— Pînă acum nu cunosc nici eu aceste lucruri, dar cum o să trimită telegrama, am să te-nştiinţez, n-avea nici o grijă. În chestiunea sabotajului acela de la Slatina mai ştii ceva ?

— Ceferiştii ăştia sunt muţi ca mormîntul, dar o să scot eu şi untul din ei. N-aveţi nici o grijă.

— Bine, Mizdrache, mai vorbim noi mîine la birou, că acum...

— Să trăiţi ! Sărutări de mîini doamnei...

Mizdrache aşeză telefonul în furcă, privi prin ferestrele biroului. Era o zi neguroasă de iarnă îmbîcsită, umedă, fără ninsoare. Lumea trecea zgribulită pe sub streşinile caselor. Două vehicule se ciocniseră din cauza alunecuşului şi vreo douăzeci de indivizi se strînseseră ca la urs şi comentau în gura mare : „Asta e bucureşteanul, în lipsă de evenimente, vrea să se amuze de orice.“ Pe urmă îşi făcu o socoteală scurtă. Treabă ar mai fi avut, dar moartea ăstuia, a lui Gojgaru, îl deprimase, sau cel puţin aşa voia să creadă. Şi la o deprimare, ce se cuvenea ?

*

Invitaţia Gerdei Hoffmann de a bea o cafea la ea acasă, pe strada Londra, îl surprinsese pe maior. Relaţiile dintre ei, în ultima vreme, luaseră o turnură destul de dramatică, aşa încît acesta bănuia că e vorba de ceva important. Îi trimisese de la o florărie o ramură de liliac alb, care avea un simbol dublu : acela de a-i reaminti vechile lor relaţii de amiciţie şi, într-un fel, un apel la armistiţiu. Maşina străbătuse cu greu îngrămădirea de autocamioane de pe şoseaua Ştefan cel Mare şi apucase pe liniştita stradă unde-şi avea domiciliul secretara sa. Îl concediasse pe şofer, avea să se întoarcă cu un taxi acasă,

pentru că nu știa cît o să întîrzie și sunase la ușă. Îi deschisese chiar Gerda, care avea aerul că abia sosise din oraș, pentru că era îmbrăcată într-un taior de culoarea prunei necoapte și păstra încă în obraji urmele gerului de-afară.

— *Guten Tag !*

— *Guten Tag !* M-am grăbit, am crezut că voi întîrzia și că nu mă vei găsi acasă. Acum două minute am intrat.

— Se vede ! constată von Braun, rece, țeapăn, scoțîndu-și mantaua și șapca pe care le atîrnă în cuierul din micul vestibul.

— Ești singură, sper.

— *Jawohl !* Și rîse cu minunații ei dinți, arătîndu-i că sfidează insinuările pe care i le făcea.

Înăuntru era cald ; în *living-room*-ul care se putea transforma în două camere, despărțite de un oblon rabatabil de lemn, peste care se trăgea o perdea de catifea galbenă, la nevoie, ardeau numai lămpile de noapte, deși afară nu se întunecase deplin. Zgomotele străzii se auzeau vătuit, aparatele de fotografiat ale secretarei sale, ca și micuțele canapele și fotolii erau așezate într-o dezordine studiată, de-a lungul pereților. Von Braun aruncă o privire distrată, ca să își dea seama dacă ea mai achiziționase ceva de cînd n-o mai vizitase. Totdeauna tablourile erau altele, cele vechi luînd drumul Germaniei, fiind înlocuite cu altele tîrguite din magazine de antichități, din case particulare, unde făcea vizite dese. Parchetul strălucea de curățenie, micul bar din fundul acestui *living-room*, cu bare nichelate de aluminiu, scli pea în semi-întuneric. „Totul lucește în această casă, mobila, covoarele, parchetul, așternuturile, perdelele sunt spălate foarte des, asta e o manie.“ Mai cunoscuse o femeie la ei, în Germania, înainte de război, o servitoare care făcea și pe secretara tatălui său la nevoie, o adevărată minune, cum spuneau cu invidie prietenii familiei lor. Dirija bucătăresele, le controla, era pretențioasă cu ele, pe celelalte servitoare le teroriza, dacă ar fi găsit un fir de praf pe biroul tatălui lui. Le pune a să umble cu aspiratorul în bibliotecă ore întregi și, la așezarea mesei, freca, cu o îndîrjită atenție, paharele de cristal de Boemia, ca nu cumva pe ele să fie uitată vreo pată sau vreo amprentă. Era îndatoritoare, veselă, spunea glume porcoase, cum îi plăcea tatălui său. Înalt demnitar

bavarez, cu grad de general, care îi dădea pe furis bacșișuri enorme, ca și maică-sa, ca și el, dealtfel ; toți, ferindu-se unul de altul, tocmai pentru că erau entuziasmați de serviciile acestei femei. La un an și jumătate de la angajarea ei, din buzunarele părinților începuseră să dispară sume neimportante de bani, dar fiecare pusese asta pe seama uituceniei sau neglijenței, bănuiala neîndrăznind să fie îndreptată asupra vechilor servitori sau a bunei femei. Totul dură cîtva timp, pînă cînd, într-o zi, maică-sa, care ținea cheile unei casete de bani aflate în cabinetul de lucru al generalului, descoperi lipsa sumei de 20 000 de mărci. La început bănuise că taică-său avusese de făcut vreo comandă specială și că, posedînd a doua cheie, umblase acolo și nu anunțase pe nimeni. Trecuseră zece zile de expectativă bănuitoare, pînă cînd aceasta nu mai răbdă și-și întrebă soțul dacă nu cumva are o iubită... Generalul nu înțelegea gluma, așa încît se lămuriră repede. Nu luase nici un ban din casetă. Chemară poliția. După o cercetare scurtă se constată că excelenta secretară, bucătăreasă, factotumul casei, era hoțul. După alungarea ei, generalul comentase astfel chestiunea : „Din păcate, n-am putut să-i fac nimic acestei doamne foarte îndemînatice. Trebuie să vă spun, dragii mei, că ea mi-a furat un carnet de însemnări cu care spera să mă poată șantaja. Doamna era, deci, în serviciul poliției, însă faptul asupra căruia vreau să vă atrag atenția este că trebuie să vă feriți de oameni care, roși de o conștiință necurată, vor să pară totdeauna exagerat de curați. Asta a spus-o, de mult, bătrînul Freud“.

Bineînțeles că impresia nu fu comunicată Gerdei care adusese, pe o masă cu roțile, ceva de băut.

— Așadar, Gerda ?... Facem pace ?

— O pace înarmată, dragul meu. Este cea mai bună. Ne scutește de viitoare războaie.

Ciocniră.

— *Prosit !*

— *Prosit !*

Femeia lăsă paharul pe măsuță și se-ndreptă spre o comodă lungă, din care scoase un dosar.

— Iată ce am primit zilele trecute, la Ambasadă, printr-o cunoștință.

Maiorul citi scrisoarea predată de domnul Panaitescu unui funcționar care i-o adusese Gerdei. Era o foaie bătută la mașină și semnată : „Un prieten al Germaniei“. După

aceea, foiletă aparent distrat dosarul care însoțea scrisoarea, conținând o fotografie, câteva tăieturi de ziare, două sau trei acte fotocopyate, precum și o amănunțită biografie a numitului Sorin Arghirescu.

Cînd termină, ridică privirea spre Gerda.

— Știai ceva despre el ?

— Nu.

— Ai cercetat dacă datele aflate în dosar sunt exacte ?

Ai comunicat la Berlin ceva ?

— Da.

— Ți-au răspuns ?

— Da.

— Și tot ce scrie aici este exact ?

— Totul este exact. Pînă la primirea acestor acte, exista numai bănuiala că numitul Arghirescu ar fi cel pe care îl căutau serviciile noastre secrete.

— Să înțeleg că el a vîndut pe Horst Paul și pe Weber Kraus *maquis*-ului francez ?

— Este exact ceea ce poate fi văzut din aceste fotocopii.

— Și asta, după ce ne dăduse nouă un grup de *maquisarzi* !

— Chiar așa !

— Și cei de la Berlin, ce-au spus ? Sper că i-ai consultat.

— În asemenea cazuri nu există decît o singură rezolvare...

— Am înțeles. Știi cumva și data cînd numitul Arghirescu părăsește Franța ?

— O să ni se comunice la timp. Am primit asigurări.

— Atunci e foarte bine, draga mea. Ce spectacol ai mai văzut în acest oraș destul de plicticos ?

— Alaltăseară a cîntat, la Ateneu, Enescu. E un excelent violonist. Îl știam numai compozitor și dirijor. Lumea era entuziasmată. Părea puțin cam obosit sau marcat de o boală. Interasant tip.

★

Sala de gimnastică a casei Tismana se afla la subsol, în vecinătatea stației de încălzire a boilerului ; o încăpere de 10 metri lungime, pe 4, pe pereții căreia se aflau spa-

58 liere dintr-un lemn de culoarea lămîii. Într-un colț, un

cal de sărit, cu o șa de piele, abia luminat de cele două ferestre înguste care dădeau spre o alee cu pietriș din spațele imensului imobil. Mocheta verzuie reflecta lumina săracă a zilei de iarnă de-afară. Se auzea susurul egal, monoton al apei care circula prin țevile caloriferului și uruitul violent al focului de gaze. Într-o încăpere mică, alăturată, mobilată mai intim, adică în stilul unui mic buduar, se afla o canapea de piele pentru masaj, acoperită cu un cearșaf de olandină și câteva perne învelite în mătase pictată cu motive orientale, adusă de domnul Ionescu-Tismana dintr-un voiaj în Persia făcut înainte de război ; un dulap alb cu medicamente și însemnat cu o mică cruciuliță roșie, pentru ca să atragă atenția celor care n-ar fi știut ce se ascunde acolo, câteva taburete, o perdea de mușama care ascundea un duș și, pe niște stativ, prosoape imense, puse la uscat, sau neîntrebuințate. Prin ușa lăsată întredeschisă, către care privea Evelyne, se vedeau halterele uitate pe podele cine știe de când de bărbatul ei, care renunțase la gimnastica de dimineață de mult, spunând că asta îl obosește ; două perechi de măști și mai multe spade pentru scrimă, înfipte într-un rastel deasupra căruia se aflau două pieptare matlasate, protejate de un grătar fin de șirmă și patru perechi de mănuși. Mai erau acolo câteva perechi de pantofi cu talpa de crep, de culoare albă, învechiți, roși pe la vîrfuri, două perechi de *balerini*, cu *poantele* mîncate de atîta întrebuințare, *tu-tu-ul* în care soția ministrului continua să-și facă exercițiile de balet și o bluză spaniolă deasupra căreia, de obicei, Evelyne arunca un șal adus mai demult de la Granada, țesut în niște culori focoase, negru și roșu, în care erau încrustații aurii din fir. Înainte de a începe masajul, doamna Tismana îl rugase pe Bob, maseurul negru de la *Tenis-Club*, să pună în priză *pickup-ul* și un disc care se învîrtea acuma lent, emițînd melancolicele măsuri ale lui Ravel : *Pavane pour une infante défunte*. Fostul boxer negru, îmbrăcat numai într-un slip, peste care aruncase un halat, îi lucra aprig spatele, burdușînd-o cu pumnii.

— Bob, mă zdrobești ! Mai încet, te rog ! Te crezi la Havana, la campionatul mondial ?

Maseurul slăbi presiunea asupra mușchilor doamnei ministru și-i răspunse cu vocea lui groasă, semănînd cu cea a lui Al Jolson :

— Cum vreți dumneavoastră, doamnă.

— Apropo, Bob... La Havana ai vizitat și tu casele acelea ? Aud că erau niște creole foarte frumoase. Americanii mureau după ele. Erau chiar așa...

Negrul rîse cu amabilitate reținută :

— Ah, *ma'm*... sigur, erau *delicious*. Foarte scump, *ma'm*. Dar pentru un campion asta nu conta, eram plătit bine.

Și o pisă mai departe mărunț, cu pumnii lui ca niște meleste.

— Încet, că-mi scoți sufletul, Bob. Spune-mi, ai trecut înainte de asta pe la doamna Ardeleanu ? Tot așa bașoaldă e ?

— What is this *bașoaldă* ?

— Adică grasă. Bate suta de kilograme. Ce, te faci că nu știi ? Stai de 20 de ani în România și n-ai învățat argoul ?

— Oh, yes ! E destul de gras. 120 kilo, văzut mine cîntar.

— Dar Beldiman, soția domnului Beldiman de la Casație ? Mai este cu colegul ăla al vostru, boxerul ? Cum îi zice ?

— A, Doly ! Oh, oh, nu... La el greutăți mari. Dat afară sala de box. Zice la el jidan. Nu bun, nu bun.

În clipa aceasta își făcu apariția Ionescu-Tismana, și el într-un halat alb, strîns pe șale, cu puținul păr rămas pe la tîmple bine pieptănat, lins și parfumat.

— Bună dimineața, dragă. Dar ce e muzica asta funebră ?

— Ravel, *darling*, Ravel. De cîte ori ți-am spus să mai dai și tu pe la Ateneu ? Uite, acum o săptămînă a cîntat Enescu. La Paris și-n America, înainte de război, se omorau să-l asculte.

Ministrul se făcu că n-aude ceea ce i se spusese. Îl măsură concentrat pe negrul înalt de doi metri care începuse să se îngrășe ușor, dar arăta splendid. Avea o față lucioasă și doi ochi inteligenți, își tunde părul încrețit ca de oaie și, cînd se apleca, prin deschizătura halatului i se vedeau pectoralii nădușiți, jucînd sub piele. O gelozie surdă, inexplicabilă la un om ca el, îl rodea pe Ionescu-Tismana. „Dacă nebuna asta de Evelyne s-a încurcat cu bașbuzucul ăsta ? Parcă-i o gorilă. Numai unei masochiste poate să-i placă un asemenea individ. Dar mai știi ?”

— Vrei să ne lași singuri, dragă Bob ?

— Da. Eu terminat. Mulțumesc !

Atunci realizează ministrul că soția lui era dezbrăcată pînă la briu, cum sta așa culcată cu fața în jos, acoperită numai cu un cearșaf îngust care-i ascundea torsul.

— Eu fac un duș, dacă ai să-mi spui ceva, vorbește tare, ca să te aud, că o să curgă apa și vreau să înțeleg ce-mi spui.

Negrul dispăruse, femeia își aruncă prosopul din jurul coapselor și Ionescu-Tismană îi zări spatele bine făcut și picioarele lungi și bine croite. „Se ține încă, nu e desigur, la ora asta, Mariejeanne, care are cincisprezece ani mai puțin, dar, pentru vîrsta ei, silueta e remarcabilă. Gimnastică, balet, echitație, scrimă... E o femeie care vrea să nu îmbătrînească și bine face“. Un val de înduioșare îl năpădi, dar se reținu. Auzi zgomotul apei care arunca jeturi violente pe trupul abia scăpat din menghina pumnilor maseurului.

— Să-ți fac o bucurie ? întrebă bărbatul.

De dincolo, de după perdeaua de mușama, se auzi glasul ironic al nevastăii :

— Dă-i drumul ! Dacă ai venit pînă aici, înseamnă că îmi aduci o veste proastă.

— Exact.

— A telefonat Arghirescu din Paris. Sosește mîine seară în București.

— Ei, acum că a telefonat, asta e !

— Nu te bucuri ?

— Care bucurie la tine să fie... Știi bine că o să-mi pună chestiunile cele mai neplăcute în legătură cu partea soră-mi din moștenire. Nu face el atîta drum degeaba. O să mă jupoaie.

— În ce mă privește, nici eu nu sunt prea încîntat. Ți-am mai spus-o. Dar, oricum, a fost ultimul bărbat al Leopoldinei. *Nous avons l'obligation de lui faire un bon accueil...*

Evelyn ieșise de sub duș. Avea încă pe cap o cască portocalie, cum purta de obicei cînd se ducea să înoate la bazinul cu valuri *Lido*, sau la lacuri, la Herăstrău, la *Telefon-Club*. Se învăluise într-un cearșaf de bumbac și își tampona ușor fața cu un burete parfumat.

— Te rog să mă crezi că vreau să văd mutra cumnatului meu cînd l-o zări pe Armand. Cred că n-o să fie încîntat deloc.

— Nici Armand nu are aerul că se bucură de cînd a auzit că escrocul ăla o să vină la București. Tu nu crezi că ăștia sunt certați pe un motiv foarte serios ?

De dincolo se auzea hîriitul plăcii și Ionescu-Tismana se repezi să ridice brațul *pick-up*-ului, pentru ca discul să nu mai hîrie. Din micul budoar, Evelyne strigă la el :

— Fii drăguț, sun-o pe Marcela să-mi aducă micul dejun, că vreau să mai stau întinsă puțin. M-a zdrobit bestia aia neagră.

Femeia își aruncase casca de cauciuc și-și potrivea cu brațele ridicate părul lung și frumos, bine întreținut. Asta îi amintea de cealaltă, de Mariejeanne, ultima lui pasiune, care avea un nas de pariziană, subțire, ușor ridicat în sus la vîrf, cu nări străvezii. Tunsă *Bubico*, lăsînd numai urechile acoperite, toată coafura avea forma unei căști romane, dezgolindu-i ceafa prelungă. Blondă, subțire, jucîndu-i mereu comedia inaccesibilității, lăsîndu-l să o roage, cedîndu-i pe neașteptate, lucru care o irita pe Evelyne, de unde, conversațiile lor neplăcute. „Spune-i, dragă, să n-o mai facă pe focoasa, că ăsta e semn de mitocănie. Și să-și mai schimbe parfumul. O nevastă suportă mai ușor infidelitățile numeroase decît o iubire constantă. Este elementar, *mon chou*.” Totdeauna, cînd își amintea de cealaltă, ministrul trăgea aceeași concluzie : „Habar nu au proastele astea de neveste cît bine le fac prietenele noastre. Acestea din urmă nasc un termen de comparație. Niciodată, cînd ești cu amanta, nu te gîndești la nevastă, dar totdeauna cînd îți aduci aminte de cealaltă, nu poți să nu conchizi că soția este o instituție care îți dă siguranță în viață. Ele nu știu de ce se-nsoară bărbații : dacă nu e averea, e reputația familiei, dacă nu e reputația familiei, este spaima de a trăi prea liber, adică oroarea de dezordine, asta, bineînțeles, pentru un om care se ia în serios, care vrea să facă o carieră”.

— La ce te gîndești, Puiule ?

— O să crezi că sunt un mincinos, dar mă gîndeam la tine.

— A, totdeauna cînd îl pui pe Armand să-mi trimită flori, sau îmi aduci vreun mic cadou, mi-ești suspect. Ai trecut aseară pe la Mariejeanne ?... Apropo, ce mai face ?

I-a trecut dorul după tipul ăla care a murit la rebeliune ? Cel care trăgea cu pistolul, făcînd-o pe cow-boy-ul în București...

— Vai, Evelyne, ți-am mai spus... o bănuiești pe degeaba. Nu există femeie interesantă în București să nu mi-o pui în spinare. Actrițe, secretare... Dar tu ce crezi, dragă, că sunt armăsar ? Am o vîrstă, trebuie să-mi țin rangul. Mareșalul știi că e foarte atent la moralitatea miniștrilor săi, a pus poliția pe urmele noastre. Acum, în ce mă privește, nu sufăr prea mult, pentru că nu mai sunt la vîrsta exceselor, dar să i te bagi omului sub cearșaf, să vezi ce e acolo, asta numai de la doamna asta de la Patronaj ni se trage. Ea e bisericoasă, cu crucea la Bobotează, cu vizitele prin spitale. Crede că dacă o cheamă Maria, gata, e mama răniților. Nu-i vorbă, că nici el nu mai e la o vîrstă cînd să-l mai intereseze o prietenă, știi tu. Uite, la o analiză strînsă, ăștia sunt toți paranoici, dragă. Despre Hitler se spune că e pederast. Mussolini abia acum, după cincizeci și ceva de ani, s-a încurcat cu fiica unui doctor... Au făcut din putere o amantă.

— Vai, Puiule, dar vorbești ca frate-tău, Raul ! Uiți că ești ministrul Mareșalului ?

— Sunt ministru și al Mareșalului. Am fost ministru în mai multe guverne. Ce-i drept, nu cine știe ce : un subsecretar de stat, acolo, dar ministru, în sfîrșit... Însă nu mai pot ! *J'en ai par dessus la tête*. În fiecare zi un discurs despre victoriile din Răsărit, despre noua ordine în Europa, în frunte cu Fühlerul, unde o să ajungem nu știi.

— Ascultă, dragă, ai venit să faci politică cu mine aici ? Nu mai ai cu cine discuta ?

— Cui ai vrea să spun toate astea ? Pot să vorbesc în gura mare astfel de lucruri ? Ești nevastă-mea. Suportă-mă, pentru numele lui Dumnezeu ! Lasă-mă să mă descarc. Ce vrei, să scap vreo vorbă la vreo ședință a Consiliului de Miniștri ? Apropo, ce-ai făcut cu doamna Iamandy ? Mareșaleasa s-a lăsat abordată ?

— Ah, *darling*, a fost înfiorător. Altă dată, cînd îți asumi ducerea la bun sfîrșit a unei promisiuni, te rog foarte mult s-o faci singur, să nu mă mai lași pe mine, fiindcă nu mai pot. Soția Mareșalului este o doamnă de bună condiție, evident, dar s-a obișnuit să fie flatată, cu toată modestia pe care o abordează, ceea ce înseamnă că nimeni nu reușește să reziste puterii. Toată această mas-

caradă cu „doamnelor, să croșetăm pentru răniții noștri dragi, să le împletim ciorapi și flanele“ mergea pe timpul războiului de independență, dar acum... Cu cîteva sute de mii de lei se pot cumpăra și ciorapi, și mănuși, și flanele... De ce este nevoie să facem... clacă, șezătoare, să ne adunăm așa, ca-n falanstere, și să producem obiecte de uz casnic ?

— Așadar ?

— Așadar... *I beg your pardon...* și dă-i că arată încîntător, că știe, în sobrietatea ei, să poarte rochiile cele mai frumoase, că mi-a părut foarte bine că a luat *Colanul Trandafirului Alb* de la președintele Finlandei...

— *Trandafirul Alb* l-a luat Mareșalul. Ai încurcat-o...

— Ei, ce-o fi luat ea, acolo... și tot așa, cu complimentele, pînă cînd, în sfîrșit, am ajuns la chestiune. Ei, aici m-am poticnit. „Doamnă, mi-a spus, sunteți foarte amabilă, aș vrea să vă servesc cu dragă inimă, însă dacă e vorba de averea foștilor demnitari, soțul meu este intransigent, nu poate face nici o excepție ; să știți că nu sunteți singura care mi-a cerut așa ceva, așa că *I am sorry...*

— Și atunci ce facem ?

— Tu mă-ntrebi pe mine ce facem ? În cazurile aces-tea, un om cu cap procedează cam în felul următor : află dacă Mareșalul nu are și el o rudă, un frate, un văr, în sfîrșit, care să fie compromis în ceva. Prin ștergerea unei vini a acestuia am putea să creăm un cap de pod, ca să zic așa, termenul e la modă.

— La toate te gîndești, draga mea, ideea nu e rea deloc. Am să o urmăresc.

— În altă ordine de idei, vezi că astă-seară avem invitați...

— Iară, dragă, nu mai pot...

— Las-o pe Mariejeanne, poate să aștepte o zi, că nu-i un capăt de țară. E vorba de diplomații suedezi. Or să vină și cei de la Ambasada Germaniei. Nu da înapoi, că nu poți. Telefonează damei că afaceri de stat te rețin și cu asta am încheiat.

Ionescu-Tismana își frecă bărbia bine rasă și o privea cu o admirație ascunsă. „Asta femeie ! Cum se cunoaște rasa. Te arde și n-ai cum să-i dai replica. Acum, de suedzii ăștia îmi pasă mie și de nemți ? Nu știu cum să scap

de recepțiile oficiale, în schimb acasă pun'te masă, scoal'te masă“.

— Atunci cînd să vin acasă ? Că am să mănînc în oraș cu Armand și cu un băiat de la Culte.

— Păi, cel mai tîrziu la opt fără un sfert. Ai grijă să nu fii surmenat, să nu faci mutra aia de înecat pe care o ai cînd nu-ți place cineva.

Ministrul îi făcu un semn amical cu mîna și o părăsi.

Vasile Dănacul, alias Armand Sachelarie, avusese o zi încărcată. De dimineată prezentase programul ministrului pe acea zi, apoi sublinierile din ziare cu cele mai interesante știri : nu era cine știe ce. Generalul Pălăngeanu fusese numit prefect al Capitalei, submarinele germane patrulau în apele canadiene, forțele japoneze debarcau în insula Noua Britanie, la Palat avusese loc recepția, cum știa și ministrul, a *Cavalerilor ordinului Ferdinand* și cam atît. „Niște boșorogi și aștia, ei cred că spiritul patriotic se ține pe fleacuri de-astea. Pe vremea lui Ferdinand se dădea o moșie dacă luai un avanpost inamic. Mareșalul le dă tinichele, citate prin ordin de zi, tot zarzavatul ăsta lubric“. Și-i recomandase lui Armand : „Armand, tu n-ai auzit nimic“. După aceea făcuse un drum pînă la florăria Ateneului, căci numai de acolo trimitea doamnei Evelyne flori, și făcuse două buchete pentru fiicele gemene ale nepoatei generalului Șovăială, care împlineau în acea zi nouă ani, fapt de care el îi amintise soției ministrului, cercetînd caietul său cu note amănunțite. După asta, dăduse cîteva telefoane importante, primise rapoartele confidențiale pe care le citea el mai întîi, ca să le poată prezenta, puse în ordine, lui Tismana, scutindu-l de un timp pierdut ; făcuse un drum la gara oficială Băneasa, unde sosea o delegație de rangul doi din Germania, ca reprezentant al ministrului și, după scurta recepție care avusese loc în saloanele palatului Sturza, din piața Victoriei, unde se băuseră, în picioare, cîteva pahare de șampanie și se ronțaise cîte un pișcot, alergase în strada Brezoianu, la etajul al doilea, unde îl aștepta domnul Stelian Popescu. Urcase în grabă cu liftul, secretara îl rugase să aștepte un minut, pentru că tocmai termina ședința de prînz cu redactorii lui pe care-i văzuse ieșind ca din pușcă pe ușa

dublă, capitonată, a biroului patronului ziarului. Cîțiva erau îmbrăcați stîngaci în uniformă de front — purtînd la centură capela cu galonul de teterist — în cizme și în centurile cu care erau înhămați civilii din vocație, soldați de ocazie, nu veseli ca altădată, nu expansivi, gesticulînd la fel, cu acea retorică a brațelor, pe care o folosesc actorii ratați, eșuați în alte meserii. Trecu cunoscutul reporter de front Marin Virgil Vasiliu, înalt, famelic, ușor cocoșat, într-o manta pe care și-o îmbrăca din mers și pe care secretarul ministrului văzu gradul de sergent și o medalie obținută la Odessa, „Bărbăție și Credință“, sau cam așa ceva. Cu niște ochi șireți, onctuos, salutîndu-l cu o mare atenție, pentru că-l cunoștea — se văzuseră la o recepție — era omul cel mai *en vogue* al lumii ziaristice, pentru că participase la operațiunile cele mai îndrăznețe și scria un ciclu de reportaje intitulat „Ard malurile Nistrului“, despre care răuvoitorii ziceau că au fost, de fapt, alcătuite în cîrciumile din Cahul, în sunetul balalaicilor și cu țigăncile localnice pe genunchi. Îl însoțea, agățat de brațul său ca o paporniță de piață, un tip stufos, buzat, vorbind tare, jumătate românește, jumătate franțuzește și descriînd freneticului reporter farmecele unei cunoștințe probabil comune : „...să-mi sară ochii, *elle est jolie à croquer*. Te așteaptă diseară la *Pigall's*. Să nu întîrzi!, că pe mine mă belește...”

— Intră, intră, domnu' Sachelarie, ce mai aștepți ? exclama din ușă temutul director al ziarului *Universul*.

Statură potrivită, mustață pe oală, un păr cănit discret, o figură de podgorean, puțină burtă, *embonpoint*, pantaloni reiați, haina strînsă pe trup, deși tineretul purta costume à la Malagamba în acea epocă, pantofi de lac, cu elastic, mîna stîngă în buzunar după prostul obicei al diplomaților care vor să-și ia astfel un aer mai degajat ; pe chip, o veselie aranjată și în priviri o întrebare care avea să sosească mai tîrziu : „Ei, ce mai știți, cum merge cu adevărat frontul, că noi mințim destul la ziar“.

— Bine v-am găsit, domnule Stelian Popescu.

Armand intră în biroul luminos, cu ferestrele dînd spre strada ziarelor, unde se și iviseră cei două sute de puști ai domnului Pamfil Șeicaru, care scoteau ediția de prînz : a ziarului *Evenimentul zilei*, ca să-i facă în rică.

De cîte ori auzea glasul țigănușilor anunțînd știrile, directorul *Universului* avea o crampă ; acele strigăte din

stradă îi aminteau de farsa pe care rivalul său i-o jucase cu ani în urmă când, după căsătoria sa cu văduva lui Luigi Cazzavillan, fondatorul ziarului, o urîţenie notorie, cu mult mai în vîrstă decît el şi pe care actualul director al ziarului *Universul* o luase pentru averea şi situaţia ei, îi trimisese într-o zi, sub ferestre, liota de ţigănuşi. Aceştia, în loc să anunţe omorîrea Titei Cristescu, se apucaseră să răcnească sub ferestrele cabinetului său : „Ia cu peşte, ia cu peşte... *Universul* se scumpeşte !“ fapt care-l făcuse să înnebunească de furie, visînd la răzbunări care mergeau pînă la posibilitatea exterminării lui Pamfil Şeicaru. Dar, iată, timpul trecuse şi cei doi stîlpi de biserică ai regimului antonescian se tolerau îngreţoşaţi, strîngeau avere din şantaj („şantajul şi etajul“ lansase, la rîndul lui, domnul Stelian Popescu despre Pamfil Şeicaru, ca să contracareze reaua reputaţie pe care i-o crease).

— Ia un loc, domnu' Armand, să stăm de vorbă ca nişte tipi realişti. Spune-mi, ai mîncat ? Că e ora prînzului...

— Am luat o gustare din mers la ministerul de Externe. A sosit o delegaţie economică de la Berlin.

— Ei, atunci permite-mi să sun pe băiat să ne aducă de la *Capşa* ceva.

Apăru prin uşă capul, numai cîrlionţi, al secretarei şi domnul Stelian Popescu îi spuse :

— Trimite pe băiatul ăla la maître Léon, la *Capşa*, să ne aducă două dejunuri. Azi n-am chef să ies.

Secretara dispăruse, patronul ziarului îşi strîngea carnetul de notiţe, îşi privi ceasul de la brîu, un *Tellus* cu briliante ; era ora jurnalului. Cu stînga deschise radioul aflat într-o parte a biroului pe o măsuţă (era ahtiat după ştiri, o boală profesională) şi pe urmă surîse cu dantura sa bine întreţinută :

— Ei, bine ?

— Domnul ministru Ionescu-Tismana, şi o să vă daţi seama imediat că nu e vorba de dînsul, v-ar ruga, în particular, un lucru...

Stelian Popescu îşi înfipsea degetul mare al mîinii drepte în marginea vestei şi asculta cu un aer distrat vorbele secretarului. Cu subsecretarul de la Interne avea relaţii bune, dar nu amicale. Auzind vorbele lui Armand se indispusese, pentru că, dacă ministrul ar fi dorit un serviciu, ar fi putut să-i ceară personal lucrul acesta la

vreo recepție și nu prin tînărul athletic, cu fața bronzată, parcă atunci picat de la schi, în București. Pe scaunul pe care ședea țîști-bîștiul ăsta tremuraseră destui și nu erau fitecine, oameni însemnați, din familii cu nume în România, așa că trase cu urechea la glasul spicherului care anunța ocuparea insulei Luzon de către trupele japoneze. Dar nu se putea spune că nu era atent și la cele ce auzea din gura secretarului lui Ionescu-Tismana.

— ...știți, în chestia proceselor Comisiei de cercetare a averii sunt foarte multe cazuri și domnul ministru Tismana ar vrea să ajute pe cîțiva, dar nu găsește audiență la Mareșal, care, așa cum știți, este un mare om de stat, însă rigid.

— A, tinere, nu cumva faci aluzie la Malagamba? Dumneata, pe cît observ, nu porți sacou cu umerii lăsați, pantaloni scurți, ciorapi reiați și pantofi italieni cu talpa triplă. Pari un tip studios.

— A, nu, domnul ministru m-ar concedia imediat. Să fii secretarul său și să te-mbraci ca derbedeii aceia...

Armand Sachelarie îl știa pe acest tip care debutase ca întreținut al unei femei mai bătrîne ca el și ridica biserici în sate, patrona societăți de binefaceri, vorbea despre înzestrarea țărarilor din primul război mondial, deși avea interminabile procese cu niște țărani cărora le furase pămînturile prin abilități juridice, ca să-și lărgească moșiile; cununa, ca Maria Mareșal Antonescu și ca doctorul Lupu, pe toți țăranii care trăiau în concubinaj în perimetrul satelor pe care le stăpînea, nu era petrecăreț, dar îi plăcea să stea în fruntea meselor și să se lase fotografiat ca nun mare. Se știa despre el că apărea în stînga regelui la slujbele cele mari de la Patriarhie, că scria articole de fond moralizatoare, dar făcea chefuri cu maici la minăstiri. Înființase revista *Ortodoxia română*, dar înjura birjărește. Își dăduse fiica după un bănățean rapace, care în 1944, la fuga lui și a familiei cu un tren încărcat de covoare, îl lăsase sărac lipit pămîntului într-o gară din Elveția și se oprise cu fii-sa și cu averea aruncată în grabă în trenul special tocmai în Portugalia. Dar acum, toate acele triste, pentru el, întîmplări ale viitorului nu avuseseră încă loc și domnul Stelian Popescu îl întrebasese pe Armand Sachelarie:

— Fii mai explicit, domnule Sachelarie, și spune-mi despre ce e vorba.

— E vorba despre fostul ministru Iamandy. L-ați cunoscut... Familia: văduva, copiii, în sfârșit, trebuie să plătească o sumă foarte mare ca despăgubiri. Asta înseamnă să fie decavați. Și nu este singurul caz. Cunoașteți.

— Da. Cunosc.

— Se fac presiuni asupra domnului ministru Tismana și probabil și asupra altor miniștri ca să-l înduplece pe Mareșal. Domnul ministru Tismana s-a gândit că sunteți patronul celui mai mare ziar. Până și Mareșalul vă ascultă. Ce să vă mai reamintesc, că ați răsturnat guverne, că ați dat peste cap miniștri...

Fața de podgorean a domnului Stelian Popescu se roși vizibil. „E sensibil la complimente“, gândi Dănacul.

— Așadar, ce-ar trebui să fac eu pentru ministrul dumitale, care, fie vorba între noi, ar fi putut să-mi spună direct lucrurile astea? Ne-am văzut acum cinci zile la Legația Venezuelei...

— A, să știți că este o chestie absolut recentisimă și foarte presantă, altfel cu siguranță că domnia-sa v-ar fi rugat personal. O chestiune de zile. Sentința executorie se va da chiar săptămîna aceasta.

— Mă rog, mă rog... La chestiune!

Își scosese o mică tabacheră de argint, reteză cu un *coupe-papier* o *Mărăsească* în fața lui, aprinzînd-o cu o rapiditate care-l ului pe secretar.

— Domnul ministru Tismana se gîndea că poate nu dumneavoastră, evident, dar un publicist de seamă, unul mai cu nume, ar putea publica, dacă nu un articol de fond, un *cursiv* la pagina trei, în care, cu subtilitate, să se arate că, sigur, bine se face recuperîndu-se unele averi strînse repede și prin rapt, dar că mai există cazuri în care oameni de bună-credință pot să dovedească că au dobîndit ceea ce au prin mijloace cinstite, servindu-și țara.

— Și dumneata crezi că Iamandy ăsta intră în categoria celor de care vorbești? făcu ritos domnul Stelian Popescu, aruncînd un fum albastru, puturos spre tavan. Era un șnap, ca toți miniștrii. Sub o glazură democratică se ascundea un *pickpocket*. În sfârșit, dar înțeleg despre ce este vorba, nu suntem sfinți nici unul dintre noi, asigură-l pe domnul Ionescu-Tismana că în două zile articolul va apărea.

Se auzi o bătaie în ușă și secretara făcu loc puștiului care adusese dejunul de la *Capșa*. Doi chelneri în smocking

purtau tăvile cu farfuriile acoperite dibaci, peste care se aşternuseră şervete apretate.

— Pune-le acolo pe masa aia ! îi îndemnă domnul Stelian Popescu. Cafele aţi adus ?

— Se poate ? se miră unul din cei doi ciocli, tânăr, imberb, ţeapăn, cu aerul slugilor de casă mare.

— Nu vrei să serveşti ? Mie mi-e o foame de lup.

— Cu plăcere, primi Armand, în timp ce domnul Stelian Popescu făcea semn secretarei să aibă grijă de cei ce-i aduseseră prînzul.

Odată rămaşi singuri, directorul ziarului *Universul* privi cu poftă platoul de argint pe care fuseseră aliniate farfuriile în care se aflau *consommé aux profiterolles*, aburind în două boluri de porţelan, iepure cu ciuperci, *gigot de mouton aux chips*, plus două cafele braziliene care emanau un miros suav.

— Ia, te rog, nu te uita, pentru că sunt în stare să mănînc tot.

Sorbi ţărăneşte supa, ignorînd mica lingură de argint a casei *Capşa*, pe urmă, cu ochii pofţicioşi, îşi alese o bucată de friptură, pe care o devoră fără un cuvînt. În final, fără să se jeneze de privirea surprinsă a celui alt, şterse cu un miez de pîine sosul de pe marginea farfuriei şi cînd termină de curăţat şi dinţii sănătoşi cu o scobitoare de argint pe care o purta în buzunarul de sus al vestei, una din acele celebre *cure-dents* care se purta într-un fel de teacă de fildeş, luă ceaşca de cafea încă fierbinte şi-i spuse, la rîndul său, lui Armand Sachelarie :

— În revanşă, vreau să-l rog şi eu ceva pe ministrul dumitale... Nu e un secret că sunt într-un proces de lungă durată cu ţăranii de la Cărbuneşti, nişte tipi rapaci, de la care am cumpărat o pădure şi pe care ei doresc să le-o plătesc încă o dată, ceea ce eu nu înţeleg s-o fac în ruptul capului. Animale, dragă. Mie să-mi facă una ca asta, care ştii bine că i-am cununat, i-am botezat, şi uite-i... Aşa că, dacă domnul ministru Tismana ar putea să vorbească cu ministrul Justiţiei, mă înţelegi... am fi chit. Dar n-ai mîncat nimic, dragul meu. Nu-mi închipui că la ministerul de Externe, în afară de doi pişcoţi şi o şampanie borşită. v-a dat altceva. Mareşalul a tăiat bugetul la jumătate. Suntem într-un regim de austeritate. Mai puţine recepţii, mai puţine petreceri. Uite, în ziarul de mîine trebuie să

anunțăm că, de mâine chiar, restaurantele vor fi închise la ora 23.

Capul, numai bucle încrețite cu fierul, al secretarei se ivi iar pe ușă :

— Ridicați, vă rog, receptorul ! Cabinetul domnului Mareșal la telefon.

Armand înțelese că trebuie să-l lase singur pe domnul Stelian Popescu, ceea ce și făcu, strângându-i în grabă mâna.

Se urcă în mașina sa, un *Citröen*, pe care ministrul i-o pusese la dispoziție de la angajarea sa, demară scurt, oprindu-se tocmai în apropierea cimitirului Bellu, unde abandonă mașina, încuind-o, după care se urcă în tramvaiul 20. În capătul șoselei Giurgiului căută cu privirea strada Tăpșanului, pe care se afla un depozit de var. Era aproape trei după-amiază și nici un client nu se afla în curtea depozitului. Bătu într-un geam pe care scria *Birou* și cel dinăuntru îl recunosc.

— Poftiți pe-aici, zise el, și-l lăsă să treacă într-o încăpere igrasioasă, încărcată cu lăzi.

Mirosea a carbid, a var nestins și în aer plutea un praf nevăzut care te făcea să tușești. Colonelul îi făcu semn să se așeze pe o ladă :

— Vezi să nu te murdărești.

— În chestiunea aceea, care e situația ? Așa cum v-am înștiințat azi de dimineață la telefon, omul nostru sosește mâine seară. Cu siguranță că Tismana mă va trimite să-l întâmpin. El n-o să binevoiască să se deplaseze pentru atîta lucru.

— Bineînțeles, te vei preface că ești nerăbdător să-l revezi, dar imediat ce-l vei recunoaște, dacă va mai fi cazul, înseamnă că trebuie să dispari. El n-are cum să te știe, pentru că asemănarea cu adevăratul Armand nu-l poate izbi de la început în mulțimea de pe peroane. Vreau să-ți spun că dacă-l vei vedea coborînd din tren, va trebui să înțelegi că acțiunea noastră n-a reușit și atunci știi noua ta adresă. Te dai la fund și o să primești dispoziții.

— Și dacă... întrebă Armand.

— Dacă... vii acasă și spui că nu înțelegi de ce n-a sosit. Restul ne privește pe noi. S-a-nțeles ?

— S-a-nțeles. Cred că asta e tot. Pot să plec ?

— La revedere și mult calm. Nu trebuie să înțeleagă nimeni că întâlnirea cu Arghirescu te-ar neliniști.

— E ceea ce fac de mai bine de o săptămână.

Își strinseră mâinile și, peste 20 de minute, coborî din tramvaiul 20, își regăsi *Citröen*-ul în care se urcă și porni cu toată viteza spre cartierul Jianu. La cinci terminase de rezolvat corespondența zilei pentru ministru, vorbi cu el de două ori la telefon, îl pusese la curent cu întrevederea pe care o avusese cu directorul ziarului *Universul*, adăugînd că între timp cabinetul Mareșalului îl chemase la telefon. „Asta e interesant de știut“, spusese Ionescu-Tismana în pîlnia telefonului. „Și cum mai arăta fostul ministru al Justiției și dizidentul liberal?“ „Cum să arate? Prosper, avea poftă de mîncare, s-a cam supărat că m-ați trimis pe mine și că n-ați vorbit dumneavoastră cu el.“ „Las’ că-i trece lui. Nu ți-a cerut ceva în schimb?“ „Ba bine că nu. V-a rugat să-i puneți o pilă la confratele dumneavoastră de la Justiție în procesul cu țărani.“ „A, da, trebuia să mă aștept. Armand, fii drăguț, eu poate am să întîrzii puțin deseară, ai tu grijă de tot ce trebuie pentru recepția pe care a organizat-o Evelynne. Să nu lipsească ceva. Inspectează pe mortul ăla de Șerbănică, să fie proaspete icrele și șampania frapată. Vin niște suedezi, nemți, mă rog, tot tacîmul. M-am săturat pînă-n gît, dar n-am ce face. Fă-le conversație, spune-le anecdote, fă ca rața, nu te învăț eu pe tine cum să te descurci.“ „S-a-nțeles, domnule ministru, nici o grijă.“

Pe la cinci și jumătate urcase la el în odaie, se bărbierise încă o dată, luase un duș. Marcela, subreta, îi dădea tîrcoale. Bătuse la ușă, cum avea obiceiul, să-l întrebe dacă nu vrea o cafea. „Nu, mulțumesc. N-am nevoie de nimic.“ Ea îl privise cu vechiul reproș și se îndepărtase. Fusese angajată în urmă cu șase luni. Ciudat că pînă acum nevasta ministrului nu o dăduse afară, pentru că în trei ani, de cînd ședea în casa lor, fete de genul acesta nu înțîrziu prea mult în casa Tismana. Dar mai era vreme pentru asta. „Într-o dimineață o să se scoale ea cu fața la cearșaf și o să mă scape de Marcela asta, care e cam insistență. Numai să nu fie adusă de domnul Tismana, că atunci se schimbă treaba.“ Printr-o înțelegere tacită, cei doi soți nu-și refuzau nimic. Se mai certau cu discreție, el îi surprinsese de cîteva ori, dar se făcuse că n-a auzit nimic și se eclipsase discret și rapid. Se sfîșiau în tăcere, ca în orice căsnicie veche, în care reproșurile, împăcările, acuzațiile erau ceva firesc și eșuau, toate, într-o com-

plicitate prelungită. Domnul Tismana se făcea că nu observă asiduitățile profesorului de scrimă care venea de două ori pe săptămână să-i dea lecții și ignora ambiguitatea relațiilor dintre soția lui și fostul boxeur Bob Harvey, care câștigase în '32 o centură de argint la campionatele de la Havana. Și încă lucrurile, în ce o privea pe Evelyne, nu se opreau aici. Mai era un tânăr tenisman care se afirmase la New York : Margulius, un băiat suplu, numai mușchi și nerv, cu care doamna ministru avea lungi colocvii după seturile de la *Tenis-Club*, cum putea fi trecut tot în socoteala ei un medic psihiatru, în vîrstă, de o urîțenie înspăimîntătoare, libidinos, amator de confesiuni foarte intime, pe care le obținea de la clientele sale în timpul consultațiilor. Ciudat lucru, pe Evelyne o fascinau ori oamenii foarte frumoși și sportivi, cum erau crimeurul și tenismanul, ori tipii foarte inteligenți, dar urîți. Nu lipsise o atenție foarte insistentă și asupra lui. Mult timp glumise pe seama camaraderiei sale, suspectă din punct de vedere feminin. Se tutuiseră din prima zi de cînd se întîlniseră, ca niște rude ce erau. Evelyne avea un fel foarte direct de a se purta cu bărbații, dar, sub familiaritatea pe care o acorda tuturor, se ascundeau ierarhii. Dacă îi plăcea un bărbat, îl silea pe acesta ori să fugă, ori să rămînă cu ea, fără multe mofturi. Cu unii era foarte bună prietenă, probabil vechi iubiți pe care nu-i mai ura, abandonați de ea, văzîndu-i rar și depănînd amintiri cu o detașare ce trăda foarte bine natura vechilor lor relații. Ministrul Tismana întreba, fără să țină seama de curiozitatea celor din jur, cînd surprindea asemenea conversații : „Dar voi de cînd sunteți așa buni prieteni ?“ Abila femeie știa să găsească replica cea mai bună și-l îndepărta de locul primejdiei, ducîndu-l către alte grupuri. Pe el, pe Armand, îl abordase direct. Într-o dimineață, cînd urcase pe neașteptate în odaia pe care o ocupa la mansardă. Îl găsise sub duș. Nu bătuse la ușă. Îl strigase, ca să-și semnaleze prezența. „Hello, Armand, sunt aici ! Să nu te sperii, dacă ești dezbrăcat, nu te jena, sunt mătușa ta doar. *Issus de la même souche*“. Își făcuse o socoteală simplă ; încă de la intrarea în această casă știuse că n-o să poată evita ceea ce nu se întîmplă decît peste trei săptămîni, în cu totul alte împrejurări. Nu putea să riște. Era trimis aici ca să rămînă, nu să fie alungat de hachițele acestei doamne care l-ar fi urît dacă ar fi fost

refuzată. Sigur că nu i-ar fi reproșat nimeni nimic, din cauza aceasta era necăsătorit. Evelyne nu era dezagregabilă, dimpotrivă, dar asta era partea murdară a misiunii lui și nu te scutea nimeni de ea. N-avea prejudecăți și a invoca înrudirea, atît de neadevărată în realitate, cu nevasta ministrului, părea o copilărie. O luase pe altă coardă. Evelyne măsura odăița destul de cochetă, aflată chiar sub acoperișul donjonului. Crengile unui castan bătrîn zgîriau acoperișul de ardezie, dînd senzația celor din încăperea că afară plouă mereu. Cele două geamuri erau deschise spre vasta peluză pe care Raul juca *cricket* în grădină cu frațele său. Îi auzeau amîndoi vocea puțin afectată, puțin franțuzită : „Te-am ras, Puiule, am o precizie astăzi...” Își trăsese la iuțea ceva pe el și ea îi privise pieptul musculos, ars de soare. „Nu arăți rău, văcarule !” După care își aruncase o cămașă deasupra și o rugase. „Fii, te rog, drăguță și întoarce-te !” „Ce pudoare ! Și cu creolele alea tot așa te-ai purtat ?” „Adică, ce vrei să spui ?” „Tot așa de absent cum te porți cu mine ?” „Evelyne, n-am să fac caz de faptul că sunt fiul surorii tale, dar gîndește-te la situația în care mă aflu. N-aș zice că-mi displaci, dar nu sunt atît de cinic cum ești tu. Și, pe urmă, bărbatu-tău m-ar da afară cu picioare în spate dacă ar simți că e ceva între noi. Sunt un om fără nici o situație. Dacă voi fi alungat, nimeni nu-mi va mai întinde o mînă.” Evelyne izbucnise într-un rîs șfichiuitor : „*Caramba*, așa se zice în limba văcarilor voștri !” Se apropiase de el și-i pusese mîna pe ceafă, mîngîindu-i ușor părul blond și cîrlionțat. „Să te cred că ești un mucos, că n-ai trăit cu niște doamne de pe la Buenos Aires pe unde ai fost ?” „Ba bine că nu, Evelyne, dar nu erau...” Vrusese să spună *mătuși*, cuvîntul însă nu se potrivea deloc cu situația în care se aflau. „Să cred că în cele cîteva luni de cînd ai venit în București n-ai contactat nici o legătură, ceva ? Nu-ți interzic, bineînțeles, dar vreau să-ți spun că asta nu prezintă nici o importanță pentru mine. Sau ai predilecții ancilare ? Te-oi fi încurcat cu vreo subretă de-a mea, pentru că nu îndrăznesc să cred că ai coborît pînă la bucătărese.” Pentru un om crescut nu în frica lui Dumnezeu, dar după niște principii morale destul de rigide pe care nu i le impusese nimeni, dar le respecta, disprețul față de toate al acestei doamne care nu ținea seama nici de ipotetica ru-denie și în general de nimic, trădînd o amoralitate nefrî-

nată, îl îngrozea. Trăise în tinerețe în mediile curate, muncitorești, unde familia era un lucru sfânt ; dar de la prezența lui în casa lui Ionescu-Tismana înțelesese foarte limpede că ceea ce știa el despre oamenii bogați, și nu atât bogați, fiindcă poți să fii și bogat cumsecade, s-au mai văzut din aceștia, dar aparținând unei anumite clase ale cărei limite nu se știe dacă erau noblețea din acte, vechimea sau, pur și simplu, averile acumulate, ei, oamenii aceștia, aparținând unei clase, era limpede, nu aveau nici un scrupul, nici o lege, nu se conduceau decît după mentalitatea lor. În cele cîteva luni de cînd se afla în casa ministrului acesta se purtase cu el politicos, dar rece, sugerînd o distanță de care trebuia să țină seama. E adevărat că se înrudeau, dar el, Armand, era mai întîi secretarul ministrului și pe urmă nepotul nevesti-si. Odată cu vremea care trecea, această răceală programatică pe care i-o arăta Tismana se transforma în ușoare tatonări. Ministrul îi lua pulsul, îl întreba unele lucruri din afara obligațiilor lui de serviciu și devenea primejdios să ajungă la intimități cu Tismana, dar și mai primejdios ar fi fost să nu-i inspire încredere. Fuseseră lunile cele mai neplăcute, dar le trecuse cu bine. Bărbatul Evelynei nu era un tip scorțos, nu făcea caz de gradul său social, mai tîrziu avea să-l cunoască și în alte ipostaze, dar acel timp încă nu venise. Buna lui creștere îi împrumuta un aer distrat și politicos, nu ridica niciodată tonul, stăpînea arta persuadării, știa să sugereze celorlalți că i-ar face plăcere să obțină cutare lucru. Asta putea să-l facă pe oricine îndatoritor, dacă nu era un mitocan sau rău intenționat, așa că relațiile dintre ei purtaseră, de la început, amprenta nu a unei amiciții care se născuse mai tîrziu, ci a unei prețuiri reciproce tacite, exprimate prin mici gesturi din partea ministrului sau prin gratificații trecute subtil (Tismana, ca orice individ din clasa lui, credea că banii înlesnesc totul : tocesc susceptibilitățile, creează devotamente imediate și inițiative. Era umilitor să primești bacșiș, dar încă o dată își spunea Dănacul, alias Armand Sachelarie, asta era altă față a părții murdare a misiunii sale.)

În după-amiaza aceea scăpase de insistențele Evelynei printr-o pură întîmplare. Era o zi frumoasă de septembrie, ministrul și cu fratele său continuau partida lor de *cricket*. Se auzeau micile strigăte de satisfacție ale lui Raul, sau

mormăitul înclădat al lui Tismana. Soarele se rostogolea spre amurg luminînd toată peluza imensă de gazon englezesc, făcînd ca iarba să pară albastră, sclipind ușor de bruma apei cu care fusese stropită mai devreme de grădinar. Ministrul luneca ori de cîte ori își potrivea crosa. Raul purta o șapcă de jocheu cu un cozoroc mare, alb, ochelari de soare și un șort, pentru că ziua de septembrie era foarte călduroasă, cum e toată luna aceasta în București. Domnul Ionescu-Tismana începuse partida în costumul său de *bourette* alb, cu capul acoperit de o pălărie de pai, cu panglică gri. După cîteva schimburi de mingi, ministrul lepădase haina și pălăria, aruncîndu-le pe un șezlong din apropiere. Rămăsese într-o cămașă albă, de mătase chinezească și se ștergea, din cînd în cînd, cu batista pe frunte. Era nervos că Raul juca mai bine ca el. Nu-i plăcea să piardă niciodată, nici măcar în această partidă amicală. Ca din întîmplare, Armand se apropiase de una din ferestrele deschise, privind la cei doi. Evelyne îi apăsa cu sîinii spatele, uitîndu-și mîna în ceafa lui. Bătu o rafală de vînt și geamul, mișcat brusc, sclipi o secundă în soare. Ministrul îl zări ridicînd privirile spre fereastra donjonului. Pe Evelyne n-o văzuse sau nu se mirase că erau împreună. Strigase de-acolo, de jos, ridicînd crosa : „Hei ! Armand, nu cobori să faci o partidă ?“ Evelyne se smulsese de lîngă el și-i spusese, trîntind ușa : „Idiotule !“ Dar șansa din ziua aceasta nu se mai repetase decît peste cîteva săptămîni. De atunci, relațiile lor, aparent, erau aceleași. Dar cu obișnuitul simț de posesiune al unor femei care nu au o plăcere mai mare decît de a exercita un imperialism amoros unde și cînd se poate, ea făcuse din legătura lor un joc primejdios. I-o reproșa ori de cîte ori avea ocazie : „Evelyne, e o monstruozitate ceea ce facem, te rog să mă crezi.“ „*Mais c'est justement ça que j'aime éperdument...*“ „*Tu es dingó, toi !*“ Ar fi fost amuzant dacă el ar fi fost un om care să fi făcut din acest amor, ce nu intrase în programul inițial, un sport sau ceva de soiul ăsta, numai că Armand punea în joc tocmai scopul pentru care fusese introdus în casa ministrului. Și cu asta nu era joacă. Într-o împrejurare îi explicase Colonelului, pe ocolite, că rolul său întrecea limitele stabilite. Acela, discret, înțelegător, nu fără o oarecare îngrijorare, îi spusese : „Dragul meu, contez pe inteligența ta, descurcă-te !“

Și se descurcase, dacă se poate numi așa o viață pe care îți impui s-o suportți neavînd altă ieșire. Ceea ce era mai prost în spatele acestor lucruri era faptul că, în cercurile ministrului Tismana, începuse să se vorbească despre legătura lor. Și să nu se fi întîmplat nimic între ei, comentariile n-ar fi lipsit, pentru că doamna Tismana avea reputația pe care o avea : nu a unei femei ușoare, pentru că aceste legături, din care ea nu făcea un secret prea mare, păreau firești la mentalitatea celor în mijlocul cărora trăia, cît a unei femei de lume. Nu era singura doamnă care avea curtezani, *sigisbei*, cum le plăcea doamnelor să le spună, prin acest cuvînt înțelegîndu-se orice : de la tînăr care îți face cumpărăturile cele mai delicate pentru că tu nu ai timp, cum ar fi parfumurile sau un metraj găsit numai într-un anumit loc, ori care trece zilnic pe la bijutier pentru a se interesa dacă acela a primit vreun lucru deosebit și ajungînd pînă la alte versiuni, cum ar fi fost aceea de șofer, de partener la tenis sau la *cricket*. Ei, oamenii din această societate, făceau din cinismul lor un adevărat stil de viață. Se cunoștea, de pildă, cum un șef al guvernului, prin '38 sau '39 (fapt care a fost relatat de către un romancier într-o carte a sa, mai tîrziu, prin anii '57), îi reproșase în gura mare, spre stupefacția celor care îi înconjurau, secretarului său: „Ascultă, Scarlat dragă, tu de ce nu te mai ocupi de nevastă-mea ? Că eu n-o mai... de mult“.

Acum stătea întins pe o canapeluță și fuma. Afară începuse să ningă, o ninsoare mărunță, care bătea geamurile. Aici, mai sus, sub acoperișul donjonului, zgomoatele iernii erau mai vii. Se ridicase de cîteva ori, privise peluza acoperită de un omăt proaspăt, sfîșiat de luminile spectrale, rare, ale felinarelor camuflate. Într-o jumătate de ceas, invitații trebuiau să sosească. Din oglindă îi surise un tip îngîndurat, marcat de o neplăcută preocupare interioară. Despre melancolia lui nesupravegheată, Evelyne spunea că tocmai asta îi plăcea cel mai mult la el. „Armand, ești un tip ascuns. Mi-e frică de tine cîteodată.“ „Ai citit prea multe romane, draga mea“, îi răspunsese ca-ntr-o piesă de teatru. Desigur, simțea că n-o iubește, că ceea ce făcea era un fel de a o tolera și acesta era un lucru pe care ea, la mentalitatea ei, care spunea că i se cuvine totul, nu-l putea suferi. Cîteodată, rămînînd rigidă lîngă el (se vedeau rar în mica lui cămăruță de sus,

de sub donjonul casei Tismana, în zilele cînd servitorii aveau ziua lor de odihnă — asta era luna — dar nu totdeauna, și cel mai des într-un apartament al unei prietene de-a ei, aflat în strada Știrbey, de unde el venea să o conducă pînă acasă cu *Citröen*-ul, în zilele aglomerate de treburi), fumînd *Chesterfield*-uri cu tutun ușor, care umpleau încăperea cu un fum verde, îi spunea cu cinismul său binecunoscut : „Armand, să nu crezi că sportul ăsta pe care-l facem din cînd în cînd intră în salariul tău de secretar.“ Nu voia să afirme că își făcuse pomană cu el așa cum îți faci cu o rudă îndepărtată, la urma urmelor străină, angajîndu-l mîna dreaptă a soțului său (probabil că dacă ar fi avut o înfățișare mai puțin agreabilă i-ar fi oferit cine știe ce sinecură la vreun minister sau la vreun ziar de categoria a doua, lucru ce se obișnuia cu toate rudele celor sus-puși ; da, dar tocmai chestiunea aceasta probabil că hotărîse, și încă atît de ușor, angajarea lui ca secretar al lui Tismana). Ceea ce spusese însemna ceva mai neplăcut : voia să lase să se înțeleagă că depinde de ea în orice moment și că a-i crea o cît de mică indispoziție însemna că riscă să fie îndepărtat din această casă. Dealtfel, el și mersese pe cartea asta, care îi și convenea. Puțin dispreț din partea femeii ar fi alterat pasiunea care s-ar fi putut naște față de el. La vîrsta ei, femeile făceau urît. Putea să se întîmple un lucru și mai primejdios decît acela de a fi concediat : ministrul Tismana, el însuși un *coureur* neobosit, să nu suporte ca lumea să îl discute în spate. Dar temerile dispăruseră una cîte una. El se pare că dădea o importanță prea mare acestei legături. Într-adevăr, Evelyn e făcea puțin caz din faptul de-a conversa cu maseurul sau cu psihanalistul acela cu priviri bestiale, libidinos și care vorbea trivial la reuniuni cu doamnele, spunîndu-le că în felul acesta le silește să-și dezvăluie libidoul. Ce mai contau profesorul de scrimă, tenismanul și ceilalți pe care el nu-i cunoscuse și, poate, cei pe care nu-i cunoștea nici acuma, pentru că Evelyn e era capabilă de orice, nu refuza nimic, plăcerea era singurul lucru pe care și-l datora sieși.

Se ridică și începu să se îmbrace. Cămăși bune, cumpărate la micuțele magazine clandestine cu mărfuri italienești, stofă englezească, în cupoane de trei metri pe care le găsea la un depozit special, destinat miniștrilor, corpului diplomatic, pantofi ultimul strigăt aduși de

Italo-Româna, ciorapi aleși cu grijă, numai împreună cu Evelyne (asta era slăbiciunea ei, să tîrguie amanților ciorapi și cravate, pentru că și cravatele astea pe care le purta Armand erau alese de ea). Fusesse inventată și o croitoreasă care îi croia cămășile : doamna Cristodulo, care ținea un mic magazin pe lîngă biserica Sfîntul Iosif. Pierdea foarte mult timp cu toate ocupațiile lui mondene, proba la domnul Munteanu, croitorul regelui Mihai, care n-avea firmă, dar ținea închiriate două încăperi sub scara Teatrului Național. Pe urmă, alt croitor pentru pardesie, niciodată un croitor de haine pentru tăia-tul unui pardesiu. Domnul Munteanu, de pildă, se servea de un specialist pentru pantaloni, un ovrei care nu mai avea dreptul să lucreze cu autorizație, domnul Goldenberg, care îi îmbrăcase și pe Malaxa, și pe Auschnit, și pe mulți miniștri, pe vremea lui Carol al II-lea. În sfîrșit cizmarul casei Tismana îi făcea pantofi de comandă, pentru că pantofii italieni erau buni numai pentru ștrapat, pantofi sport de dimineață, cu boturi pătrate și talpa de plută sau de cristal, cum purtau și femeile, după moda ortopedică din timpul războiului, dar la recepții trebuia să încalțe pantofi negri de lac, cu vîrfuri ascuțite, sau din *chevreau* adus clandestin din Spania sau din Italia ; toate astea erau detalii ale unei vieți pe care nu o dorise, dar în care intrase și trebuia să-i facă față.

Își pusese cravata, o cravată *gris-perle*, cămașă albă la un costum făcut din stofă *gris-fer*, care îi îmbrăca bine umerii și-i sublinia alura sportivă ; sigur că el nu știa să poarte hainele cu nonșalanța lui Ionescu-Tismana, care nu se supraveghea, cum o făcea el. Și cu asta încă trebuia să lupte. Privindu-se din nou în oglindă, își aminti de mica încăpere a vărăriei în care-l văzuse pe Colonel și surise : „Ce ciudat lucru ! Pentru unii, găuri de șoareci, locuri sordide într-o lume mizerabilă, înfometată, și pentru el — acest travesti strălucitor, cu reuniuni mondene, cu galeria asta de tipi care nu se întîlneau, cum crezuse el multă vreme, pentru a se distra sau pentru a mîncă, ci pentru a pune la cale afaceri care de care mai murdare, eludînd legea și născînd pe neașteptate averi ce nu puteau fi calculate“. Mareșalul lupta cu o corupție veche, dar sub el se năștea o corupție nouă. În timp ce tribunalele judecau pe foștii demnitari, actualii miniștri își aranjau, pe tabla nevăzută de șah a acestor ani, pionii

lor : depuneri de bani în străinătate, achiziționarea de pietre prețioase sau de imobile pe nume de rude îndepărtate sau de frați, în sfârșit, tradiționala mașinărie a relațiilor, a corupției, care funcționa din plin și acum. În toată această faună, un singur tip îl interesa : Raul, fratele ministrului. Tipul era unul din acei ratați superiori, atât de frecvenți în societatea românească, începîndu-și cariera ca băiat de bani-gata la Paris, tocînd jumătate din averea bătrînului Tismana, care deținuse la sfîrșitul veacului trecut păduri, mori, vii, foarte multe hectare de pămînt arabil. Acesta îi pregătise pe cei doi băieți ai săi să fie ministeriabili, dar iată că dintre cei doi numai cel mai mic, Puiu, mai stăpînit, mai calculat, mai rece în relațiile lui cu oamenii, reușise. Celălalt, după zece ani de Paris, se întorsese acasă, ocupînd un post de consilier. Raul nu șezuse multă vreme nicăieri. Îi venea foarte greu să se obișnuiască cu un program rigid de lucru. Întîrzia, încurca actele, nu răspundea la comenzi, nu avea docilitatea și serviabilitatea altora. După moartea părintelui lor, cînd bătrîna doamnă Tismana preluase frînele familiei, Raul fusese chemat la ordine de către această femeie care timp de cincizeci de ani nu făcuse altceva decît să se ascundă în umbra bătrînului șef de familie. I se amintise acestui *enfant prodigue*, care trecuse totuși de vîrsta primei tinereți, că ar fi vremea să coboare cu picioarele pe pămînt și să facă ceva serios. Sigur că autoritatea maternă nu se instaurase atât de rapid în familia lor și că Raul crezuse că este toana unei femei în vîrstă, care se vede deodată luînd locul unui bătrîn *pater familias*, dar fosta boieroaică Varvara Slătineanu, din familia Slătinenilor, cu o răceală și cu un calcul neașteptat, îl pusese pe Raul într-o situație imposibilă, încheind, prin avocații ei, un teribil act de donație prin care, ca moștenitoare a răposatului Tismana, lăsa după moarte toată averea fiului cel mic. Multă vreme, așa cum aflase Armand, de cînd se găsea în această casă, de la apropiatii familiei și chiar de la Evelyne, Raul nu realizase că era un om sărac, că se afla la cheremul fratelui său. Sigur că o părticică din imensa avere, pe care o mai împutînase el însuși după puțină, îi revenea, dar asta nu însemna nimic pentru un tip cheltuitor, pus pe petrecere, nedispus să dea socoteală cuiva de ceea ce face. O oarecare șansă se ivise și pentru Raul într-un mod neașteptat. Charmeur, bun de gură, tot-

deauna cu o anecdotă pe buze, vorbind câteva limbi străine cu ușurință, amic al tuturor miniștrilor, dar nefăcînd parte din nici o partidă, băutor de forță, dar care nu fusese văzut beat niciodată, curtezan neobosit al femeilor, intrase mai întîi în intimitatea reginei Maria și, cu simțul lui special de orientare, după 8 iunie 1930, la reîntoarcerea regelui Carol al II-lea în țară, se îndreptase rapid sub aripa noului monarh. Secretar al regelui era Puiu Dumitrescu, o canație perfectă, care avea nevoie de un instrument de talia lui Raul. Acesta nu făcea nici un secret din viața lui și fusese cu adevărat o șansă că la fuga lui Carol al II-lea și a acoliților săi, în scurta domnie a legionarilor, nu fusese curățat de către aceștia, cum se întîmplase cu alții : miniștri, oameni de afaceri sau pur și simplu nevinovați. Fratele lui Ionescu-Tismana nu era ceea ce se numește în mod curent o eminență cenușie, pentru că regele, ca orice tip tare, nu avea nevoie de mulți confidenți. Afacerile cele mai încurcate i le rezolva acel Puiu Dumitrescu sau prefectul Gavrilă Marinescu, care terminase prin a fi împușcat la Jilava, în 1940. Nici firea lui mușcătoare, deschisă, nu convenea celor mai apropiați regelui, dar aceștia se serveau de el. Suveranul, așa cum se știe, era un priapic, nu alegea femeile, culcîndu-se cu unele din speța cea mai joasă, clientela bordelurilor secrete sau pur și simplu a caselor de toleranță, dacă nu cu cuconet subțire, unde prezența împovărătoare a unui soț sau a unui amant *en titre* crea încurcături aproape insurmontabile, pe care scleratul secretar regal le rezolva cu ajutorul citorva amici, între care se număra și Raul. Timp de zece ani, fratele ministrului Tismana trăise în intimitatea acestor trepăduși cu rang, suportînd să tacă și să nu facă vreo indiscreție, fiindcă asta l-ar fi pierdut. E lucrul care explică salvarea sa la momentul cînd mîna răzbnătoare a cămășilor verzi lichidase ceea ce mai rămăsese în România din această camarilă. Odată cu fuga regelui și a Lupeascăi, o uitare îngăduitoare începuse să-l înconjoare pe acest om, silindu-l la o viață retrasă, dar nu atît de retrasă cît ar fi putut să bănuiască cineva, întrucît era nelipsit de la recepțiile fratelui său, ministrul. Sigur că nu mai avea trecerea de altădată, că nu mai era cumpărat cu sume foarte mari de către naivii care îl știau intim al lui Puiu Dumitrescu și deci în apropierea regelui, cînd promitea la zece inși că le va rezolva încurcate afaceri, luîndu-le

înainte sume mari și restituindu-le, culmea, fiindcă folosea o metodă veche și eficace : din zece angajamente, unul se realiza prin forța lucrurilor și atunci îi convenea să ramburseze restul sumelor celor fără șansă. Să fi fost mai chibzuit, ar fi făcut avere, dar nu asta era genul său. Puțin câte puțin, și ca urmare a vieții pe care o dusesese, Raul se declasa. O decrepitudine strălucită punea stăpînire pe el ; avea iradierea mucegaiului. Încă se cunoșteau aventuri cu strălucite femei, încă fratele lui trebuia să achite uriașe împrumuturi pe care le contracta în numele familiei. Bătrîna doamnă Tismana murise înainte de a rezolva încurcata succesiune dintre cei doi frați, așa încît o ură nedisimulată îl stăpînea pe acesta în relațiile lui cu ministrul. Certurile teribile de demult încetaseră ; acum Raul avea puțin peste 60 de ani și înțelegea că procesele deschise și mereu amîinate, pe care le intentase fratelui său, nu aveau nici o șansă de cîștig. Trebuia să se mulțumească cu situația de tolerat, să-l toace cît putea pe ministru și să lichideze, cît mai avea de trăit, ceea ce îi mai aparținea. Asta nu-i slăbea cu nimic alergia pe care o făcea de cîte ori se întîlneau. Demnitarul, cu aerul său satisfăcut, încărcat totdeauna de treburi și răspunderi, reușind să supraviețuiască cîtorva guvernări, trecînd dintr-o barcă într-alta, cum spunea el, cu abilitate, și asta fiindcă se mulțumise numai cu posturi de mîna a doua, îi stîrnea o ură violentă lui Raul. În clipele lui de luciditate, imagina răzbunări infernale, nu lipsiseră împrejurări în care îl vînduse aflînd lucruri de care știa numai cei din familie și pe urmă lăudîndu-se în fața celui păgubit că el este autorul. Îl iritau lingușirile celor din preajma ministrului, acel apelativ care-i jignea urechile : *Excelență* în sus ; *Excelență* în jos ; *Domnul ministru e acasă ? Domnul ministru primește ?...* Aparițiile în ziare, în compania persoanelor oficiale, a suveranilor și, mai încoace, a Mareșalului, această viață care i se furase, cum spunea el după patru pahare de *Courvoisier*, făcuseră din el un înrăit, un tip acru, ce-și ascundea invidia și dorința de răzbunare prin glumele cinice ce amuzau pe toată lumea. Către el își îndreptase Armand Sachelarie, de la început, atenția. I se părea că este singurul cu care poate face o alianță în această casă, dar subiectul părea reticent. Un zid de gheață îi despărțea. Contactul cu Raul fusese brusc și umilitor.

naliei de Sachelarie ! Îl mai ții minte pe tatăl tău ? Se pare că erai puști cînd a lăsat-o pe Leopoldina văduvă. Ce cacialma și asta ! Din așternutul reginei Maria, direct la Buenos Aires ! Și barim să fi fost un vînător de fuste cum era canadianul acela, Boyle, sau ca Barbu Știrbey. O nimicătură, cu ochi grecești, ce cînta din gitară ca frizerii, cu asta a făcut-o praf pe matroana noastră care nici ea nu alegea, că nu avea timp. Și tu ?... Ia să te privesc ?“ Îl măsurase ca pe un animal curios, probabil că făcea confruntarea cu vechile fotografii sau cu cele mai noi trimise de Leopoldina din Argentina. Rezultatele nu păreau prea multumitoare. Și interogatoriul continuase necruțător, sec : „Ce știi să faci, ce-ai studiat, ce-ți place, cu ce-ai de gînd să te ocupi în onorabila noastră familie ?“ Repertoriul lui era scurt și incolor. Fiu uitat de o mamă petrecăreață, fără tată de la cinci ani, lepădat într-un *ranch*, între guvernante și profesoare de limbi străine, iubind caii și... în sfîrșit, toată pagina aceea de roman foileton pe care fusese silit s-o învețe pe dinafară. Dar Raul era mai subtil. Desigur, n-avea nici o bănuială ca să-l suspecteze de ce fusese plantat în casa Tismana. Îl jena mai mult prezența unui străin între ei, care și așa i se părea că sunt prea mulți. Cu instinctul său de vechi curtean trăit în preajma unor oameni lacomi și însetați de plăceri, cum erau regele și regina, își dăduse seama din primul moment că Evelyne îl va reține pe lingă-ministru și tocmai lucrul ăsta nu-i convenea deloc. Nu-l cunoștea pe noul sosit în casa lor, nu știa ce veleități are, acrit cum era la vîrsta la care se afla, îi bănuia pe toți tinerii de a ascunde, în fiecare, un Julien Sorel. Or, în această casă, atît cît mai putea, el trebuia să troneze chiar de pe scaunul său de clown, de unde trăgea încurcate ițe, storcînd de la soția ministrului bani bunișori, pentru a-i acoperi infidelitățile pe care le știa, sau numai pentru a-i cumpăra tăcerea. Sigur că numai faptul că era fratele ministrului îi mai împingea pe naivi în plasa lui, pe unii dintre aceștia chiar reușise să-i servească în unele ocazii, presînd asupra apropiatilor fratelui său, fără ca acesta să știe. Armand îl tratase, de la început, cu o politețe nu slugarnică, pentru că pe astfel de oameni, dacă îi tratezi așa, devii robul lor. Nu-l iritase, dar nici nu încercase să-i lase impresia că vrea să-i cîștige bunăvoința. Raul înțelesese că avea de-a face cu un încăpățînat, silit să se apere, pentru că nu-i ră-

mînea altă perspectivă, dar care l-ar putea izbi vreodată, cînd i-ar veni bine. Din principiu, ura pe toată lumea și avea motive și mai întemeiate să-l lovească pe acest intrus. Dar Armand ținea garda închisă. Fusesse foarte greu să reziste mai ales curiozității lui. Raul făcea un ocol mare, dar sigur. Strîngea în jurul lui un cerc precis de deducții. Colonelul îi recomandase să vorbească foarte puțin despre cei din Paris și numai despre oamenii care îi știau vag identitatea și preocupările. Pentru că astfel, printr-o indiscreție, printr-o scrisoare sau vreo aluzie, s-ar fi aflat desul de ușor că așa-zisul Armand Sachelarie nu este decît Vasile Dănacul, luptător în brigăzile internaționale din Spania din armata republicană. Pînă la un punct, povestea aceasta putea să-i dea o oarecare siguranță. Raul trăise în Parisul anilor 1920, probabil că în acei ani se împrietenise cu Puiu Dumitrescu care suferise exilul cu regele Carol. Exista deci un decalaj de peste zece ani care îl favoriza pe Armand, dar prudența era cea mai bună armă în acest caz. Vremea trecuse și între secretarul ministrului și frațele acestuia nu se produsese acea apropiere pe care Armand sconta. Se vedeau întîmplător în această casă imensă, în care fiecare își făcea programul său, luau mese comune cu totul întîmplător, într-o surdă ostilitate, tolerîndu-se cu o îngăduință ce le devenise obicei. Din prudență, Armand nu mai insistase. Lăsa lucrurile să se desfășoare în voia lor. Dar o enervare surdă îl stăpînea, pentru că-i venise foarte greu să se obișnuiască a fi atîta vreme o armă cu care nu se trage, sau se va trage numai la timpul potrivit. Și iată că, deodată, această săptămînă și mai ales aceste ultime zile îl treziseră la realitatea primejdiei în care trăia.

Ninsoarea sfichiuitoare de-afară lovind insistent, cu grăunțe de gheață, geamurile, precum și farurile camuflete, emanînd o lumină albastră și scurtă pe alea parcului, îl readuseră la realitate: soseau primii invitați, trebuia să coboare. Se mai privi o dată în oglindă, își potrivi cravata și încercă să găsească acel zîmbet formal, cu care îi întîmpina totdeauna pe acești falși amici. Poate era ultima lui noapte aici, nimic nu-i garanta că în 48 de ore nu va trebui să-și schimbe domiciliul, așteptînd să primească o altă însărcinare din partea partidului, lucru ce nu l-ar fi scutit de senzația de eșec, care-l stăpînise toată ziua.

Pe domnul Ionescu-Tismana îl plectiseau reuniunile organizate de către Evelyne. Era un om de societate, dar atîția ani de uzură, de conversație încărcată, de amabilități inutile începuseră să-l roadă. Sigur că asta făcea parte din ocupațiile lui : mai afla lucruri interesante, cu aceste ocazii se făceau schimburi de informații *donnant-donnant* după o lege nescrisă, pe care o respectau cu toții. Diplomați ai țărilor neangajate furnizau cele mai interesante știri, erau cutia de rezonanță a vieții internaționale, prin ei se aranjau schimburi de prizonieri, sau scoaterea din lagăre a unor tipuri mai importanți. Se vindeau și se cumpărau relații prețioase pentru serviciile secrete, ambasaderele sau legațiile ofereau mai puțină siguranță de cînd se știa că nemții folosesc microfoane secrete portative. Erau invenții recente, încă neperfecționate, dar care dădeau unele rezultate. O suspiciune generală domnea în această lume, care, abilă, inteligentă, voia să cumpere mai mult decît să vîndă, deși lucrul nu era atît de lesnicios. Generali făcînd pe economiștii, șefi ai serviciilor de logistică jucînd rolul de șoferi sau de valeți, bune doamne, soții de colonei sau de secretari de legatie, cu urechea atentă la cele mai mici zvonuri, culegînd cele mai anodine amănunte din viața intimă a celor de care erau interesate, strecurîndu-le ca printr-o mătase fină, triindu-le, punîndu-le cap la cap și trăgînd concluziile, telegrafiînd, după un cifru secret, sau în telegrame convenționale, capetelor lor de fir, acolo unde se strîngeau toate ațele acestor rețele ce se tatonau, se suspectau și se vindeau unele pe altele, iată ocupația de bază a acestor doamne și domni, care, cel puțin de trei ori pe săptămînă, se vedeau în saloane aurite, jucîndu-și rolul cu cîte un pahar de șampanie în mînă, glumind sau citînd vorbele de spirit ale marilor scriitori ai lumii, făcîndu-și curte unul-altuia, cu acea încîntare stereotipă pe fețe, care spunea : „Iată-mă, ăsta sunt, știi ce fac, apără-te, parează, faceți jocurile, domnilor și doamnelor !“

La toate încîlcitele și nedeslușitele lucruri se gîndea ministrul, coborînd într-un lift silențios ca un coșciug, care îl căra de la etajul zece al blocului *Adriatica*, în holul pardosit cu marmură albă și neagră. „Cum ajung acasă trebuie să mă spăl pe mîini cu săpun, iar miros a parfum. Și doar 85

am rugat-o pe Mariejeanne să țină seama de asta, ce dracu, are de-a face tot cu o femeie, nu se menajează deloc una pe alta, dacă ar putea, și-ar scoate ochii. Se știu, se văd în societate, se salută, schimbă vorbe amabile una cu alta, dar dacă s-ar întâlni într-un loc intim, cu mine de față, s-ar strînge de gît.“ Își aminti de trupul ei subțire, musculos, de ochii aceia verzi, iscoditori, de gura lacomă și de dantura ei perfectă, de casca de păr care îi acoperea urechile, lăsîndu-i ceafa descoperită, de obscenitățile pe care i le spunea în ureche și apoi de anxietatea care urma. Ciudata condiție a bărbatului ! Sosea obosit, lacom, ca un hamal care vine de la lucru și-și caută nevasta în pat, dar se reținea, știa că această grabă nu-i place femeii. Era un fel de scriitoare, colabora la un *magazin* pentru femei : scurte nuvele sau așa ceva, în genul ilustrat mai tîrziu, prin anii cincizeci, de doamna Françoise Sagan. Nu nuvele nebuloase sau romanele Hortensiei Papadat-Bengescu, cu complicatele ei personaje ce se introspectau la infinit, ci poveștile scurte ale unor fete eliberate de prejudecăți, trăind într-o societate fără identitate, o societate inventată, nefixată ca loc geografic. Știa perfect că nu ieșise din țară, că dusese o viață foarte retrasă ; două căsătorii banale, una cu un judecător de la Focșani care fusese brutal și neînțelegător, pe urmă cu un actor ratat, prea bețiv pentru a rezista acelei vieți de provincie în care se dădeau cîte trei premiere pe lună din lipsă de spectatori și trebuia să învețe mereu un rol nou ; un bărbat de 35 de ani, ciudat de frumos, nu în sensul frumuseții acceptate în acei ani de război, cînd se mergea pe tipul Fosco Giachetti sau Tyrone Power, nu, nu tipul acesta, ușor dulceag sau de o falsă bărbăție, ci un bărbat deșirat, cu ochi mieroși, șiret ca o pisică, cu un suflet abisal, aducînd mereu cu el acasă o ceată de prieteni, femei și bărbați, cu care pierdea nopțile chinuînd-o, pentru că pe vremea aceea avea o slujbă, era secretara celui mai mare avocat din Focșani, trebuia să bată ziua întreagă la mașină procese-verbale, declarații extrase din hotărîri, apeluri și pe la prînz simțea că-i plesnește capul, nedormită cum era, pentru că actorul avea o înclinare cabotină de a se lăsa adulat de șleahța de admiratori pe care îi căra la ea în casă. Le recita în zori versuri de Arghezi și Lucian Blaga, Baudelaire sau Valéry. Atunci, actorul acela se spiritualiza pe neașteptate, beția îi dădea o demonie ciudată. Își alcătuia un glas sepulcral,

de fapt, cum îi mărturisise lui Tismana, cu asta o dăduse gata, cu acel glas irepetabil, plin de nuanțe, funebru, strecurînd în auditoriu o groază ca în fața morții. În cîteva luni o terminase. Făcuse o nevroză gravă, încercase să se sinucidă de două ori și nu reușise, încercări între care el declarase că-și va rețeza beregata cu briciul dacă o va mai vedea atît de nefericită. În sfîrșit, un accident provocat de beția lui pusese capăt unei existențe complicate, stupide ca un coșmar. Îi trebuiseră vreo doi ani ca să uite, o rudă o chemase la București, dăduse peste un om foarte cumsecade, căruia îi povestise toate acestea, și el o îndemnase să scrie. Cu primul caiet se dusesse la un cunoscut scriitor, un tip de gangster tuberculos, care voise mai întîi s-o siluiască în biroul ziarului al cărui patron era și, pe urmă, o sfătuisse să rupă tot și să se apuce de altceva. Dezamăgită, renunțase la meseria de scriitoare, reintrase în viața tribunalelor ca dactilografă mai întîi și pe urmă fusese cerută în căsătorie de un judecător, dar refuzase. Ideea de a se apuca de scris revenise pe neașteptate, cînd intrase într-un cerc de așa-ziși oameni subțiri ; îngrozită la început de certurile dintre ei, fu repede fermecată de inteligența lor sclipitoare care îi împrumutase, în curînd, și ei, cinismul lor. Erau cîtiva scenografi și cîtiva actori, un compozitor și un sculptor, cu femeile lor, care făceau pe soțiile de ochii lumii. Unul dintre ei, un tip gras, leneș, scabros, avînd crize mistice, care desena decoruri pentru teatrul Eugeniei Zaharia din Pasajul Mic, se ocupase de ea cîteva săptămîni. Îi tăiasse părul, o învățase să se depileze, îi desenase și-i croise singur rochiile, o sfătuisse de unde să-și cumpere centurile de piele și sandalele cu ținte *à la italienne*, dîndu-i o înfățișare sofisticată de femeie-vampă, gen '29, cu *fume-cigarette*, coliere de perle și pantofi negri cu barete deasupra gleznei. Cu puțină belladonă aplicată peste pupilele frumoșilor ei ochi verzi realizase ultimul detaliu care făcuse din ea una din cele mai interesante femei ale Bucureștilor : cu un aer vag, sau cu acea lipsă de privire, ca a orbilor. Pe urmă, cum mărturisise cu plăcere, dusesse o viață agreabilă. Lui Ionescu-Tismana i-o semnalase Mizdrache, care știuse să-i alcătuiască și o biografie convenabilă pentru ministru, afirmînd lucruri neadevărate : că ar aparține unei bune familii din provincie, ruinate de crizele succesive, că avea un tată magistrat și alte chestiuni de felul acesta, care fac impresie. Ea, care

era de fapt fata unui diriginte de poștă și a unei casnice oarecare. Dar prozele acelea scurte cu fete lipsite de pre-judecăți, trăind în Honolulu sau într-un Paris închipuit, copiat din cărți, fragmente vechi din poemele recitate de actorul cabotin cu care trăise cîțiva ani, frecventarea acelei lumi amestecate și bizare, toate la un loc făcuseră din această Mariejeanne un personaj interesant.

Liftul ajunsese jos, era lucrul cel mai neplăcut : ieșirea dintr-un loc străin și eventualitatea de a se întîlni cu cineva cunoscut îl oripila pe ministru, dar n-avea ce face. În asemenea ocazii, comanda telefonic un taxi, care-l aștepta la intrare. Noroc că afară cernea o ninsoare mărunță, șfichiuitoare. S-ar fi plimbat puțin prin aerul tăios, care-i făcea bine, dar întîrziase destul. Era aproape opt și jumătate, ministru-ministru, dar nu se cuvenea ca, tocmai el, să întîrzie de la reuniunea aceea. Desigur, suedezii și nemții aceia aveau să sosească către orele nouă, dar se grăbeau ceilalți : Necșeștii, Calomfirescu, madam Vătămanu, generalul Dobrescu cu nevasta, Frînculeștii, și ăștia ar fi început să facă bancuri tîmpite pe seama lui, numai ca să audă Evelyne.

Într-un sfert de oră ajunsese acasă. Servitorii măturaseră alea de la intrare, lanterna de sub pergola de sticlă arunca o rozetă mov pe asfaltul de-abia curățat. Venise pe jos, concediind, la 100 de metri de casă, taxiul. Avea să se scuze că avusese o zi grea și că preferase să străbată drumul de la Ministerul de Externe per pedes, ca să se mai limpezească puțin la cap. Unde mai pui că dispărea și parfumul insistent al Mariejeannei. Își lăsa paltonul și pălăria în miinile valetului Anton, care îl salută scurt.

— A sosit lumea ?

Acela răspunse sec, după obiceiul cu care Evelyne își deprinsese slugile :

— Domnul Calomfirescu și generalul Dobrescu, cu soția.

— Bine, bine.

Se privi în mica oglindă de cristal și-și cercetă tu-fele de păr rămase în jurul urechilor, pe care le mîngîie cu un gest mașinal. Obrazul i se înroșise de ger, buzele erau vinete, încă simțea mușcăturile femeii. „Ar trebui totuși să mă apuc să fumez pipă.“ Prin ușa masivă se auzeau ritmurile unui *chimmy* pe disc, plăcerea Evelynei care era gata oricînd să danseze cu cineva, dar cu oamenii din seara asta

avea să flirteze mai puțin, dacă nu l-o fi invitat, fără să-l anunțe, pe profesorul de scrimă sau pe tenismanul acela. Intră salutînd vag grupul strîns în jurul unei mese ovale, pe care se găseau platouri cu gustări și pahare amestecate, în care se afla *Martini*, alb și negru, rom cubanez (în sonde cu picior) și vin greu, negru, de Porto, în cupe de bacarat. Vastul salon al casei vechilor Slătineni, casă ridicată la 1856, cu încăperile ei înalte, cu ferestre în ogive, dînd spre curtea interioară ; cu ușile împodobite cu ghirlande aurite și cu casolete, triglife și bucranii arbitrare, după moda aceluia timp, cu tavanul bine bucsit, în mijlocul căruia se afla o rozetă, și ea aurită ; cu urne cu ghirlande de trandafiri falși, cu parchetul frecat bine cu encaustique acolo unde covoarele lăsau să se vadă cîte-o dungă și cîteva piese rococo, burtoase, cu încrustații metalice, cu mînere și schilduri sofisticate, mereu schimbate de neobosita sete de reînnoire a nevesti-si, strălucea de lumini. O sărută pe Evelyne, care, îmbrăcată într-o rochie neagră de seară, cu umerii dezgoliți, retezată de o centură metalică, foarte fin cizelată, de un auriu palid și cu părul strîns bine la spate, cu nelipsita panglică de la gît, a cărei culoare se schimba mereu, ascunzîndu-i primele riduri ale acelei părți delicate a trupului, panglică împodobită cu o camee, îl amușină ca un cîine de vînătoare șoptindu-i rapid, fără să atragă atenția celorlalți :

— Te-am rugat doar să nu mai treci pe la damă. Ar fi trebuit să faci un duș înainte de-a intra în salon.

Ministrul o părăsi fără nici o explicație și strînse mîna primilor invitați : Calomfirescu, siluetă dură de rugbist american, tuns scurt, perie, după moda nemțească, într-un costum impecabil, de culoarea castanei coapte, industriaș, amestecat în afacerea cazematelor, dar scăpat cu bine, cu soția, o doamnă cu un cap ca o pară, cu părul alb, purtînd un smarald cu demnitatea pe care ți-o dă o asemenea bijuterie, întinzîndu-i o mîină flască numai oase și alături generalul Dobrescu, jovial, scund, botos, în costum civil, prost croit, probabil la regiment, ca să facă economie ; ăsta avea reputația de om zgîrcit, simțindu-se mai bine în cizme decît în pantofii cu vîrfuri ascuțite care-l strîngeau, evident, de nepurtați ce erau. Lîngă el se afla o femeie cu ochi basedovieni, cu umeri largi, ca o salcie pletoasă, parcă ocrotind pe rotofeiul ei soț, și ea încărcată de inele și cu un colier ce sclipea albăstrui la gît. Într-un

colț, învăluindu-se într-o absență ostentativă, frate-său Raul îi făcu un semn care putea să-nsemne orice : „Sunt aici, fac ceva pe reuniunea voastră, am venit să vă beu coniacul, pe mine să nu contați, că mă doare-n cot de viața voastră mondenă“, sau cam așa ceva, în limbajul lui pitoresc. Armand îi spunea ceva doamnei Dobrescu, care râdea zguduindu-se ca bătută de vînt. Generalul îl flancă repede pe ministru, plasîndu-i în stilul său cazon cîteva complimente :

— Salut Tinerimea română ! Sănătos, sănătos, coane Puiule, ca un cheson de tun !

— Sănătos, pe dracu. Nu vezi că am albit de tot pe la temple ?

— Las' că știu eu... Ești ca prazul... Alb la cap, verde știi dumneata unde...

Ionescu-Tismana nu gusta astfel de glume, dar nu arăta niciodată că nu le înțelege. Valetul Anton făcea loc grupului suedezo-german : un domn în vîrstă, cu aerul regelui Gustav la 60 de ani, adică alură sportivă, dreaptă, păr alb, bine întreținut, strălucind ca o aureolă de sfînt, însoțit de o doamnă fină, mărunță, ștearsă, fără nici o bijuterie pe mîini sau la gît, într-o rochie de *tweed* ca un sac, după moda timpului, pînă la genunchi, dezvelind picioarele ciolănoase în care încălțase pantofi de fason bărbătesc, ca niște labe de gîscă. Erau urmați de maiorul von Braun și de Gerda Hoffmann (ceea ce îl surprinse pe ministru, pentru că el se aștepta la două personaje noi) ; maiorul făcu prezentările :

— Doamna Eva și domnul Thor Erikson.

— *Es freut mich sehr...* spuneau pe rînd suedezii.

Vorbeau amîndoi o germană curentă, dar Ionescu-Tismana se descurca mai bine în englezește :

— *I'm very glad to meet you*, după care le explică că în România existau obiceiuri care puteau să li se pară curioase și-i conduse direct spre masa pe care se aflau gustările : icre negre, batog, stridii așezate între bucăți de lămîie tăiate subțire de tot. Evelyne, care o îmbrățișase prima pe doamna Eva Erikson, o conduse la ceilalți musafiri. Soțul ei o urmă prezentîndu-se scurt, pe urmă grupurile se împărțiră rapid, pentru că se ivise familia Necșești, urmată de madam Vătămanu, aceasta din urmă, o femeie bătoasă, îmbătrînită frumos, aflată la o vîrstă incertă, cu un păr *cendré*, cu o privire pătrunzătoare, vorbind repede,

răstit, ca și când ar fi interogat pe toți cei din jur, aruncându-le complimente, invective sau familiarități, după gradul de cunoștință, apucînd din mers un pahar cu *Martini* și ciugulind o felie de lămîie din bolul în care se mai găseau ananas și bucăți de gheață, fără să se servească de cleștele de argint, pur și simplu, luînd cu două degete felia de lămîie și aruncînd-o în paharul ei, renunțînd să mai strîngă mîna la toți și făcînd un semn general și circular. Armand o abordă imediat, fiind singură, angajînd o conversație banală. Doamna doctor Vătămanu era slăbiciunea lui Raul, care-i făcea semne desperate, fără să se ridice în picioare, nepolíticos cum era, arătîndu-i un scaun aragonez ce se potrivea ca pumnul pe ochi, cum zicea fratele ministrului, cu ornamentația clasică a salonului, dar astea erau gusturile Evelynnei care, la obiecțiile lui Raul, răspundea că Parisul e plin de mobilă eteroclită, pentru că așa lansaseră moda ebeniștii, modă care se maria cu singurele mobile ce completau acest trio bizar din salonul vechii case a Slătinenilor, un bufet churiguerresc, cu ornamentație redondantă și cu un scaun, imitație după scaunele desenate de Antonio Gaudí pentru casa *Calvet* din Barcelona, de o manieră macabră, ale cărui brațe sugerau oasele unui schelet.

— Ce faci, scumpe Raul ?

— Mă beau ! *J'attends la résurrection, grâce à tes médicaments.*

— Nu-ți face nici o iluzie. Institutul meu de geriatrie se află abia în faza experimentală. Săptămîna asta mi-au murit doi. Să vezi ce scandal vor face ziarele... Vor crede că i-am otrăvit, dar bătrînii au fost lacomi, au luat mai multe medicamente decît trebuia. S-au plictisit să se simtă decrepiți. Lumea crede că eu îi pun să se dea peste cap și ei redevin tineri.

Armand îi privea. Fratele ministrului purta un costum lejer de stradă, croit dintr-o stofă de culoare incertă. „Bun pentru toate anotimpurile și pentru toate orele“, spunea el. Era dintr-o lîină fără moarte, care nu se mototolea, nu păruse niciodată nouă, dar nu îmbătrînea. Ședea picior peste picior, era ostentativ nepolíticos, nu se ridica cînd îi era prezentat cineva chiar dacă era vorba de o femeie, bărbaților le întindea rar mîna și atunci le arunca parcă în palmă un pește mort. Trei degete reci, scheletice, afumate de tutun, lustruite ca abanosul, semănînd cîteodată,

la lumina lumînărilor (Evelyn avea mania de a servi masa la lumina lumînărilor), cu niște fluiere de os. Nesuferit, cu o față marcată de oboseală, de nopți nedormite, cu un tic al ochiului stîng ce clipea pe neașteptate, surprinzîndu-te dacă nu-l cunoșteai, pentru că avea aerul de a te face complice cu el la cine știe ce ticăloșii. Purta cravate italienești de mătase, în culori strigătoare și cămăși colorate, ceea ce era scandalos pentru epoca aceea, cînd numai albul domnea în lumea lor de diplomați.

Odată plantată doamna Vătămanu lîngă fratele ministrului, Armand făcu un tur pe la toți invitații, se interesă dacă doamna Gerda Hoffmann, pe care atunci o cunoscuse și care-l fixa cu o curiozitate rece, era servită, sau dacă voia să bea altceva decît vinul de Porto, se adresă maiorului von Braun cu o întrebare care ar fi putut să-l enerveze pe acesta din urmă, dar asta și urmărea Armand. „Cum v-ați simțit la Varșovia ?“ (Și privise insistent mîna stîngă, pe care maiorul o avea vîrită într-o mînușă de piele neagră, amintire a unui atentat în capitala Poloniei.) Blond, cu un cap uscat, cu ochii albaștri lucind de inteligență, vii, scormonitori, omul Gestapoului îi răspunsese sec, în germană : „Bine, bine, războiul a mers bine !“ pe urmă trecuse la domnul Calomfirescu, care se lupta cu stridiile, povestind generalului Dobrescu cîte ceva despre greutățile pe care le întîmpină un industriaș. Pe ușa se iviseră și Frînculeștii, pe care-i întîmpină Evelyn ; el, director al unui muzeu de mai bine de cincisprezece ani, de meserie biolog, sugînd din această sinecură, nepăsător la evenimentele anilor care treceau, uitat de cei care-l plantaseră acolo ; ea, buna prietenă a doamnei Mareșal Antonescu, președintă a Societății de Cruce Roșie, mereu plecînd pe la congrese în Germania și Italia. Muțenia absentă a soțului, timorat de nu știu ce afacere întunecată a trecutului său, era compensată de volubilitatea președintei Crucii Roșii, care numai cînd nu dormea nu pleda pentru răniții ei.

Domnul Ionescu-Tismană îl trase discret de-o parte pe Armand și-i șopti, în timp ce supraveghea cu o privire distrată, amabilă, salonul :

— Armand, fii, te rog, atent cu doamna Hoffmann. Este o persoană care ar putea să ne intereseze foarte mult.

— Da ? Credeți ?

— Altă dată am să-ți spun mai multe despre ea.

— Bine, am înțeles, domnule ministru.

— Și mai trage și cu ochiul la Raul, să nu se îmbete prea devreme. Știi ce-i iese pe gură când întrece măsura.

Valetul Anton pregătea într-un alt colț al salonului al doilea rînd de aperitive și băuturi, în fracul lui cu lampasurile aurii, rigid ca un profesor universitar, absentîndu-se din fața celorlalți, preocupat să nu greșească cu ceva în așezarea micilor coșulețe de flori care alternau cu vasele și tacîmurile de argint, cu o ureche atentă spre telefonul din vestibul și comandînd-o, tăcut, pe subreta Marcela, prin scurte semne mute cu degetele înmănușate, făcînd totdeauna o bună impresie invitaților casei Tismana. Raul glumea răutăcios despre el : „Dacă Evelynne nu ține cîini, pentru că are oroare de miros, în schimb și-a adus în casă un caraghios bătrîn prezentînd avantajul de a nu lătra și de a nu face pipi pe covoare. Pe deasupra, mai lasă și impresia de casă mare, ceea ce nu e de disprețuit nici chiar de către niște vechi membri ai familiei Slătineanu“. Armand făcuse un ocol studiat al salonului, îl împinsese pe generalul Dobrescu în fața directorului muzeului Antipa și cei doi angajară o discuție despre războiul din Răsărit, subiect ce-i convenea foarte mult militarului, care luptase într-o brigadă de cavalerie la Odessa și acum ardea gazul, cum zicea el, în termeni cazoni, la Marele Cartier General. Mai turnă un pahar domnului Popescu-Necșești, moșier de viță veche, bătînd 70, fără să arate, mare amator de mese bune, băutor domnesc, avînd pasiunea de a cununa și boteza, ca și Stelian Popescu, pe țărani din comunele pe care le stăpînea. Doamna Necșești, mai tînără cu 40 de ani decît el, a patra lui soție (două înmormîntate, a treia internată la Bălăceanca în urmă cu cinci ani), o ființă brună, lipicioasă, cu un păr lung, bine întreținut, de un negru electric, nu atît frumoasă, cît interesantă, cu o siluetă fusiformă ca a statuilor de mai tîrziu ale lui Giacometti, mare amatoare de partide de pocher, suferind de o melancolie intensivă, mereu frecventînd ghicitoarele din București, niște țigănci care îi dădeau în cafea sau în cărți, în lungi ședințe plătite gras, urmărită de ideea că va muri într-un accident de mașină sau de avion, nefăcînd altceva decît să cutreiere magazinele și bazarele în căutare de lucruri rare, nefericită din naștere, nevindecată de o tristețe pe care nici măcar o ședere de cîțiva ani în Malaesia, cu un prim

soț, mort de cancer la 35 de ani, de profesiune arheolog, nu o vindecase.

Armand o evita pentru că era agresiv provocatoare, ca orice femeie la treizeci de ani, care are un soț de șaptezeci. Doamna Necșești apăruse în urmă cu un an și jumătate în casa Tismana, imediat după căsătoria ei cu moșierul și asediul asupra tânărului secretar al ministrului începuse abia de vreo două luni, când nu mai puțin tinăra doamnă crezuse că se încheiase termenul de fidelitate datorat amabilului soț, aflat la o vîrstă critică. În sfîrșit, după un lung détour, Armand ajunsese în fața Gerdei Hoffmann, căreia îi oferise încă un pahar de Porto, ciocnind cu ea și arătîndu-i o curiozitate nedisimulată. O întrebasese la început dacă vorbește franțuzește, dar ea prefera să vorbească românește, precizînd de la început că trăise la Sibiu mulți ani, că plecase pe urmă în Germania, intrînd în timpul războiului în serviciile Reichului, și cam atît. Încheiase cu un surîs care îi stătea foarte bine. Era desigur prietena lui von Braun, nu exista nici o îndoială. Armand aruncă o privire către maior și încercă să și-i imagineze alături pe cei doi. Femeia îi mărturisise că abia se acomodau cu România, făcuseră schi la Poiana Brașov, localitate pe care o găsea foarte frumoasă și pe care o știa de mult, în sfîrșit, reușiră să închege una din acele convorbiri de tatonare atît de obișnuite în cercurile acestea.

— Și dumneata ? îl întrebasese.

El îi povestise pe scurt că era, de fapt, un străin, poate mai străin decît ea în această țară ; se născuse în Argentina ca fiu al unei familii de români care trăiseră acolo, dar că se simțea foarte bine în casa ministrului. Evelyn se apropiase de ei și-l apucase posesiv de braț pe Armand.

— Cum vă simțiți ? întrebasese gazda. Muzica asta nu vă enervează ?

Doamna Gerda Hoffmann protestase, angajînd imediat o convorbire despre frumoasa mobilă pe care o vedea în casă, interesîndu-se de unde o cumpăraseră și soția lui Tismana, fericită că se găsea cineva care să nu ridă de alegerile pe care le făcea, se oferise s-o conducă în magazinele de mobilă din pasajul *Vilacros* sau *Macca*, unde putea să găsească, evident nu totdeauna, ci la ocazii, piesele cele mai interesante. Armand le lăsă singure, cu gîndul de a reveni lîngă doamna Hoffmann ; aduse doamnei

doctor Vătămanu încă un pahar cu *Martini*. Valetul Anton trecea cu o tavă pe la fiecare, solicitînd atenție și recomandînd, cu privirile, tartinele proaspete aduse de subreta Marcela.

Raul, aflat la al patrulea *Courvoisier*, ajunsese la punctul cel mai interesant al amintirilor sale despre casa regală.

— Iubita mea doctoriță, puteți să-l înjurați pe Carol al II-lea, dar era o persoană. Asta cînd era mic, că eu l-am mai apucat, îi dădea picioare în fund, să mă scuzați, prințului Nicolae. Ala de-aia nici n-a domnit cît a fost fugit frate-său la Londra ; de frica lui.

— Raul, mi-ai mai povestit chestia asta cu prințul Nicolae.

— A, iertați-mă ! Atunci să vă povestesc ceva cu *Miss România* și *Miss Univers*... Pe-asta o știți ?... Cum s-a-ntors în țară nebunul, tilharul de Vaida Voievod, care era ministru de Interne ca frate-meu...

— Dar domnul Tismana nu e ministru de Interne, e doar secretar de Stat...

— Mă rog... A organizat, cu sprijinul revistei *Realitatea Ilustrată*, concursul pentru alegerea lui *Miss România*, la care a invitat și pe *Miss Univers*, pe domnișoara Lisl Goldarbeiter. Asta era una făcută bine, moartea lui, știți dumneavoastră că și Madam Lupescu tot așa era. Ei, și una, alta, *Miss Univers* a plecat pînă la urmă cu Salvarea înapoi la ea acasă. Dar s-o iau mai bine pe rînd... Sub pretextul că se pierde cultul pentru frumos, cum scria reclama revistei *Realitatea Ilustrată*, s-a organizat concursul pentru *Miss România*, lucru obișnuit la alții, dar cîm exotic la noi... *dans un pays éminemment agricole*... În fond, așa cum știm cu toții, aceste concursuri nu erau decît prilejuri pentru recrutarea de prietene ale Majestății Sale. Deci, cam prin martie, sub patronajul domnului Vaida Voievod și președinția domnului Tzigara-Samurcaș, s-a alcătuit un juriu, format din Alexandrina Cantacuzino și domnul Teodorescu-Sion, inspector la Muzeul Artelor, doctorul Graur... îl știi pe doctorul Graur ?

— Cum să nu ? răspunse doamna Vătămanu, potrivindu-și mai bine monoclul... Deputatul...

— Exact... N. Batzaria, fost ministru, ala care scrie basme pentru copii sub numele de Moș Nae... Ei, și cum spuneam, a fost înghesuială mare, treizeci și șapte de concurente, fiecare avînd pe cineva în spate, că știi cum e

la chestii de-astea, uite, mi-aduc aminte ca acum, deși au trecut mai bine de zece ani, au venit din Cîmpulung Muscel, din Iași, din Galați, din Cluj, din Sibiu... A... era una Tinela Stavrache din Craiova... Să-ți spun drept, doamnă Vătămanu, îmi plăcea și *Miss Banat*, domnișoara Elling Kate, cum nu aș fi renunțat nici la cea din Satu-Mare. După o deliberare de o oră, juriul a declarat-o aleasă pe domnișoara Magda Demetrascu, o frumusețe brună, de 17 ani, care a leșinat cînd a auzit vestea. În aclamațiile publicului, *Miss România* a plecat într-o mașină împodobită cu flori pînă la Palatul Artelor, însoțită de o mulțime entuziastă. După terminarea concursului, *Miss Univers*, care îi înmînase diploma și cupa, împreună cu domnișoara Demetrascu au fost invitate de către Carol al II-lea, la Peleş. Domnișoara Magda Demetrascu a venit însoțită de maică-sa și s-au întors toate trei de-acolo cu Salvarea.

— Dar spui grozăvii, Raul dragă, și pe urmă, nu uita, ai fost un fel de consilier la curte, nu e elegant să povestești intimități...

Raul îl luă ca martor pe Armand :

— Ascultă, Armand, spune tu dacă doamna doctor Vătămanu nu-i nebună. Ce fel de intimități sunt astea din moment ce au intrat în domeniul public ? S-a scris despre ele în ziar, s-au publicat cărți... Unii au făcut avere de pe urma aventurilor amoroase ale lui Carol al II-lea.

— Da, dar e de *mauvais goût* să le etalezi, Raul, și cu orice prilej. Nu e o reuniune la care să nu amintești ce făcea acel destrăbălat de rege, la el acasă, în definitiv.

— Scumpa mea, dacă te plictisesc, să știi că am și alte povești, despre cine vrei, despre Argetoianu, despre Maniu... A, pe căcăciosul de la Bădăcin să ți-l fac eu pe pinză. Asta purta ciorapi de mătase, zicea lumea că merge cu posteriorul înainte, în sfîrșit, sigur să nu sunt treburi pentru o feministă ca dumneata, care umbli cu geamul în ochi și ți-ai pus în cap să ne faci să trăim o sută de ani, ceea ce pe mine unul nu mă interesează. În ce mă privește, am făcut tot ce-am putut ca să-mi scurtez viața, dar n-am reușit. Să mă folosesc de pistol, de frînghie, asta fac dactilografele lui Puiu. Armand, fii amabil și mai umple-mi paharul ăsta, pentru că nu suport să-l

văd gol. Îmi merge prost după aia. Apropo, ai o țigară bună ? Dacă nu, tapeaz-o discret pe Evelynne.

Secretarul ministrului profită de acest apel și aduce un pachet de *Chesterfield*, lăsându-l pe o mică consolă de marmură din apropiere. După care îi părăsi, întârziind numai câteva secunde lângă generalul Dobrescu și domnul Calomfirescu, care se așezaseră pe o *cassapanca* din mijlocul salonului, discutînd despre noile achiziții ale muzeului Antipa : un mamut adus de la Copenhaga și niște păsări din Melanezia. O scurtă privire îi spuse că, în curînd, Evelynne o va părăsi pe doamna Gerda Hoffmann, care se așezase pe un *escabeau* și căuta cu disperare o scrumieră. Armand i-o aduse rapid, legînd conversația intreruptă :

— Așadar, doamnă Hoffmann...

— Așadar, domnule... (Nu-i reținuse numele.)

— Armand Sachelarie.

— Așadar, domnule Armand Sachelarie, oare ești curios să știi cum îmi petrec timpul ?

— Dacă nu fac o indiscreție...

— Vizite în muzee, cînd nu sunt la birou, unde am de rezolvat foarte multe acte... patinaj, pe urmă acasă, sunt fotografă amatoare... Apropo, ai un chip foarte interesant pentru film, ochii puțin asimetrici, dar asta se corectează prin unghiul de filmare. Casa UFA caută juniprimi pe care să-i lanseze. Nu te-ar interesa...

Era o invitație și Armand marșă :

— Cum să nu ?

— Atunci... și-i întinse o carte de vizită... Îmi dai un telefon la numărul ăsta și stabilim cînd să ne vedem. Am un atelier în strada Londra, te vei simți foarte bine acolo. Facem un set de fotografii, eu lucrez pentru revista *Signal*. Cîteodată mi se publică și cîte o copertă. Poate ai noroc. Ori ești legat de meseria dumitale ?

— A, nu, n-aș vrea să-l părăsesc pe ministrul meu, dar cred că nu s-ar supăra dacă aș face o carieră pe linia asta. *Prosit !*

Ciocni și o privi cu acea atenție, nu provocatoare, nu nerușinată, a bărbaților binecrescuți, care nu vor să facă din asta o agresiune, ci un compliment mut, intens, dar din care nu lipsea admirația.

— *Prosit !*

Avea un păr blond, platinat, cu nuanțe violacee, probabil că sub opera coaforului se afla acel fir blond decolorat, anodin, al tuturor nemțoaicelor, dar bucelele rare care îi încadrau fața cu pomeții ascuțiți o aranjau ; gura, tăiată subțire, trădând o răutate dezmințită de privirile deschise ale ochilor căprui, bătînd într-un verzui palid, ca apa de mare la țarm. Degete lungi (probabil cîntase la pian în tinerețe sau mai cînta), un trup de sportivă, strîns într-o rochie de recepție, croită cu multă sobrietate, totuși punînd în valoare formele unei femei de treizeci de ani, obișnuită cu o viață aspră, cu apa rece, cu schiatul și probabil cu concursurile de tir (asta se vedea după umerii aproape bărbătești). Un produs al noului Reich, femeia-soldat care mărșăluiește, e oratoare și trage cu pușca. Nu părea o persoană banală, un produs de serie, una din acele ființe pe care războiul o ispitea pentru că-i oferea posibilități să-și schimbe viața. Trebuia să întrebe ce-i cu ea, de unde vine... Începuse să-l intereseze într-un alt mod decît acela pe care i-l destinase ministrul său. Măcar dacă era pus să afle lucruri interesante și secrete să le afle din toate părțile. Bănuia ce face această doamnă Hoffmann la Ambasada Germaniei, dar uniforma maiorului von Braun vorbea mai bine decît ceea ce ar fi putut afla de la ea. Cele două litere negre de pe guler erau destul de grăitoare pentru un om care se trezea pe neașteptate cu unul dintre cei împotriva cărora lupta, în felul lui, ascuns aici, în casa unui ministru, în așteptarea ordinelor pe care avea să le primească vreodată. Desigur, cei trei ani petrecuți în preajma lui Tismana nu fuseseră inutili și unele informații confidentiale ajunseseră unde trebuie. Dar ele, aceste informații, aveau importanța pe care el, Dănacul, ar fi vrut s-o aibă ? Poate că acel an dramatic, 1940, cînd legionarii reprezentau un pericol foarte mare pentru partidul comunist, fusese cel mai important din punctul acesta de vedere. Ionescu-Tismana nu era un om de dreapta, îl opreau convingerile lui mai vechi și o prudență caracteristică clasei din care făcea parte. Nu fusese, de fapt, înscris în nici un partid politic. Trecea dintr-un regim într-altul, dus de apele întîmplării, ca specialist, prin *specialitate* înțelegîndu-se prognoze economice, sisteme de aprovizionare, pînă la o brumă de cultură juridică în stare să-i permită să urmărească toate deciziile Mareșalului care se băteau cap în cap și se anulau unele pe altele.

Poate războiul era de vină, trecerea de la starea de pace la una de marasm economic și de măsuri excepționale, dar cert e faptul că rămăsese mai departe în micul lui fotoliu de orchestră, de unde urmărea această sarabandă de miniștri care soseau zgomotoși pe scena politică, țineau discursuri, făceau promisiuni, își încasau lefurile și tantiemele și pe urmă dispăreau într-o negură și un anonim din care îi mai scotea câte o știre din ziare. Iată aceste comisii de evaluare a averilor care scormoneau în trecut, aducînd la bara justiției persoane cu nume însemnate altădată, devenite nume de simpli infractori; și ele, aceste comisii, pindite de alte comisii care aveau să se formeze cine știe peste cîți ani, puse și ele să controleze averile actualilor demnitari. În privința asta, Ionescu-Tismana oferea garanții tuturor celor care-l preluau și-l introduceau în noile guvernări; avea reputația unui om bogat și era bogat. Se bănuia că nu s-ar fi mînjit, că-i ajungea salariul de subsecretar de stat, destul de consistent. Sigur că aici intrau în socoteală și micile favorizări inerente unui om aflat într-un asemenea post, dar despre el nu se putea spune vreodată că a făcut avere ca individul acela de la *Straja Țării*, luînd sume enorme de la cei care erau autorizați de el să fabrice ecusoane, centuri, eghileți, băști, costume stas etc. Dublat și de o prudență, și ea caracteristică unor oameni educați de către înaintașii lor de-a lungul a mulți ani și care trecuseră prin multe necazuri, Tismana — după socoteala lui Armand — calcula cu o mișcare înainte eventualitățile. Cu tact, fără să lase să transpire vreo știre despre asta, ajutase multe familii de evrei să scape de prigoana derbedeilor în cămăși verzi, închizînd ochii la schimbări de nume în acte sau pur și simplu făcîndu-se a nu băga de seamă că semnează pașapoarte false. Nu era animat de nici un fel de prejudecată, făcuse, de-a lungul anilor, bune afaceri cu evreii și-i socotea buni parteneri la riscuri și la ciștig. Cîțiva îi trăseră clapa, dar asta se întîmplă în orice afaceri, cu oricine le-ai face. Nu-i plăcea, pe de altă parte, nici stilul pom-pieresc al oratorilor acelora exaltați, folosind cuvinte mari, mereu aruncînd pe tarabă cuvinte ca : *Glia, Oasele strămoșilor, Traian, Decebal, Urmașii Romei, Statul nostru Național Ortodox, Mintuire, Înviere și Judecata de Apoi*. Era un limbaj neserios, un limbaj care nu suna bine în urechile unui individ sceptic, de genul ministrului său, 99

care văzuse atâtea și nu se mai mira de nimic. Asta mergea la ucenicii de frizer, la vânzătoarele de magazin care visau să ajungă șefe de raion acolo unde lucrau, ori să mulțumească aspirațiile secrete ale micilor ofițeri uitați în grad prin provincie, aspirând la rangul de colonel printr-o răsturnare politică, puciștilor ipotetici sub plapumă, dar făcând pipi în pantaloni când auzeau un foc de pușcă. Și ironia cu care îi privea Tismana se transformase în dispreț când auzise că se împușcă unii pe alții, că rezolvau rivalitățile pentru șefie la conducerea *Gărzii de Fier* cu focuri de pistol. Asta nu era în tradiția politicii românești. Sigur că ministrul său nu se vedea în campanie electorală, ținând discursuri la Căciulați sau la Slobozia, în care să cerșească voturile alegătorilor. Era un fermecător tip de salon, și atât. Dar să te îmbraci în ȋtari ca domnul Mihalache și să vorbești unor țărani, promițându-le că le faci dispensare medicale, să urli ca Zelea Codreanu că după ce ai să belești pe jidani o să faci o țară frumoasă ca soarele de pe cer, astea erau metafore. Un om politic serios începe să convingă pe cei care trebuie să-l aleagă, dacă vreodată ajunge la putere, prin stomac. Mai multe șosele, mai mulți bani în buzunar, mai puțină vorbărie. „Oratorului eu îi prefer omul de cabinet. Dacă aș fi prim-ministru, aș face un guvern format din ingineri, din medici și din sociologi“, afirma Tismana. „Da, exact ca Dimitrie Gusti, zicea Raul, auzindu-l, care a ajuns pe banca acuzaților, cu toată generozitatea lui sociologică.“ Mă rog, asta era altă chestiune. Dar coșmarul acelor indivizi, care, odată lăsați liberi, înțeleseseră să înlocuiască legea, câtă mai era în acei ani, cu confiscări de averi, cu execuții, cu atîrnarea de oameni nevinovați în cingheluri de abator, asta ura cu sinceritate Ionescu-Tismana. Din nefericire, nici Mareșalul, care reușise să stîrpească valul de ură și nebunia colectivă stîrnită de acești indivizi care o făceau pe Nibelungii, nu era omul pe care-l visase. Ros de ambiții personale, victima lui Carol al II-lea, care nu suferea să i se opună nimeni, odată instaurat la putere în 6 septembrie 1940, înțelesese că trebuie să umilească mai întîi casa regală și făcuse din regele Mihai și regina mamă Elena două marionete caraghioase, jucîndu-le cum voia el. Într-un fel, istoria îl ajutase, scriindu-i fără să vrea un scenariu dramatic, care debutase cu smulgerea Transilvaniei din trupul României Mari, lui revenindu-i rolul

invidiat de alții de *Salvator al Națiunii*. Ambiția de a se înscrie în istorie cu orice preț îl împinsese prea departe și rolul lui în acest mic act ce-i fusese rezervat crescuse. Se zvonea că, în '41, se opusese lui Hitler, voind să se oprească la Nistru. Dar, istoricește vorbind, după aceea nimic nu confirma aceste legende născute în cabinetul lui Mihai Antonescu: .inspecții pe front, mereu sporirea de efective militare, execuții în interior și, în general, acel aer fanatic al celor duși de vîntul unor întîmplări pe care nu le mai stăpînesc. Mai tîrziu, Armand avea să afle că murise cam operetistic, refuzînd banda neagră legată la ochi și comandînd plutonul de execuție, și asta, probabil, fiind un gest premeditat, dar care răscumpăra multe erori. Înțelegea să răspundă măcar acum pentru faptele sale și nu se tîrîse la picioarele celor care trebuiau să-l îpuște, ca Mihai Antonescu, de pildă. În sfîrșit, în gîndurile ce reveneau mereu în mintea secretarului lui Tismana, în acel an al începutului-sfîrșitului, 1942, vedea mai lucid ca alții declinul puterii naziste. Zugravul, beat de discursuri și de urlete müncheneze, se întinsese mai mult decît îi era plapuma. Dar el nu putea să înțeleagă asta deocamdată. Ne aflam în anul victoriilor, al căderii atîtor orașe, unul după celălalt, al înaintărilor rapide și al victoriilor facile, încheiate cu sute de mii de prizonieri. Propaganda domnului Goebbels împuia urechile germanilor, și nu numai ale germanilor, trîmbițînd geniul lui Hitler. Dar el, acest neînsemnat secretar al lui Ionescu-Tismana, care călătorise și văzuse multe, știa că dementul bavarez se bătea, de fapt, cu lumea întreagă. Să-ți iei în cap pe pragmaticii englezi, care nu suferiseră nici o invazie pe pămîntul lor și să înfrunți logica lor speculativă, să stai pe un cîmp minat, cum era Europa ocupată și să nu-ți faci o socoteală elementară de militar că a ocupa însemna, de fapt, a avea garnizoane în tot locul, și că garnizoanele însemnau soldați, că dacă te-ntinzi pînă-n India, cum visa Schickelgruber, echivala cu a inventa o imensă sursă de carne de tun, pe care trebuia s-o toci fără nici o speranță, zi de zi, în cîmpiile pline de zăpadă ale Rusiei sau în nenumăratele garnizoane din lume, care trebuiau să stea mereu în alarmă, de frica mișcărilor de rezistență, ce se născuseră din Norvegia pînă în Franța, și din Olanda pînă în această mică Romînie, care avea și ea armata ei secretă de comuniști, de forțe antifasciste

ce se opuneau alianței cu Germania nazistă. Cît privește pe comuniști, după părerea lui Dănac, Tismana îi socoțește ca pe un fel de pașoptiști, care-și pusese în cap să realizeze republica lui Bălcescu pe un schelet țărănesc-muncitoresc. Vasile Dănac, membru al partidului comunist, ascultase în câteva rînduri *speech*-urile ministrului și se mirase, fără să comenteze acest lucru, de naivitatea lui evidentă, ca și a altor oameni politici din România acelor ani. Disprețul funciar al clasei pe care o reprezenta Tismana lucra și aici, era evident. Cu cinismul care-l caracteriza, Raul îi spusese într-o seară fratelui său, de față cu Armand : „Puiule, ești un timpit, nu-nțelegi nimic din politică. Tu crezi că Europa asta se mai poate ține pe picioarele ei betege ? Cu burghezia ei îmbuibată, gifiind de atîta trai bun, sfidînd masele muncitorești care, iată ! i-au și ars o palmă la Grivița în '33. Te rog să mă crezi, eram, așa cum bine știi, în anturajul regelui Carol al II-lea, care nu prea făcea pe el de frică. După Nicolina, după Grivița, dacă încă trei sau patru uzine mari ar fi intrat în grevă, o ștergea de nu-l mai vedeai, te rog să mă crezi. Cu Sovietele în coaste, despărțit numai de un rîu ofticos, crezi că ți-ar fi rezistat vreun guvern presiunii muncitorești ? A fost o adevărată minune că am scăpat“. „Vorbești ca un comunist, îl întrerupse Tismana. Ai înnebunit. Crezi că dacă o să vină bolșevicii peste noi, tu ai să-ți bei mai departe *Courvoisier*-ul tău și ai să te scoli la 11 dimineața, furîndu-mi țigările ? O să te văd într-o fabrică la șase, trăgînd la șaibă, dacă n-o să te afli în pușcărie. Atunci să te aud cum vorbești.“ Însă nu în asta consta naivitatea ministrului. El vedea luarea puterii de către muncitori la modul romantic. Îi era imposibil să-și imagineze niște lucrători înarmați, trăgînd cu pușca. Comuniștii lui erau niște tipi bisericosi, schimbînd crucea cu secera și ciocanul, comandanții lor punînd, în loc de sutană, salopeta. Fatală eroare, dar ministrul n-avea de unde să știe că este atît de naiv. Nu credea într-o Europă a fanaticilor, în categoria asta intrînd și cei de stînga, despre care afirma că vor lupta toată viața lor prin manifestații, greva foamei și lozinci scrise pe ziduri.

— La ce te gîndești, domnule Armand ? îl întrebuse brusc doamna Hoffmann, observînd absența lui.

— A, la nimic important. Așadar, am să-ți dau un telefon și am să mă las fotografiat de dumneata. Sper că n-ai să-mi ceri să o fac pe Johnny Weissmüller.

Femeia îl măsurase cu un aer complice. Nici nu clipise la această aluzie.

— Nu se știe. Și germanii au avut un Tarzan al lor. Cu părul dumitale blond, cu aerul de arian pe care-l ai, sunt toate șansele să-l concurezi pe Johnny Weissmüller.

Ionescu-Tismana îi făcuse un semn discret.

— Scuzați-mă, doamnă, ministrul meu îmi cere ajutor. Mă întorc numaidecât și vă aduc și un pahar cu Porto. Vă place Porto ?

— A, cum să nu ! Germanii sunt băutori de bere, dar femeile lor beau *Mosella* și vin de *Rhin*, care e mai aspru. Du-te, nu vreau să te fac să întârzie.

Armand căzuse pe o discuție în trei care avea loc între domnul Erikson, maiorul von Braun și ministrul său.

— Armand, auzi ce spune domnul Erikson ! Am uitat să-ți amintesc că dînsul este reprezentantul Societății de construcții de drumuri Stroessner și fiii, din Suedia. Societatea aceasta a mai construit în România șoseaua București-Craiova și București-Bacău. Cred că-ți amintești. Lucrează în beton, nu în asfalt. Pe urmă rîse singur, ca la o glumă bună : Adică cum să-ți amintești, că tu nu erai în țară pe vremea aceea. O societate serioasă, care se interesează de posibilitatea de a construi noi drumuri.

— Cred că nu și-au ales bine vremea, zise în germană secretarul ministrului, ca să fie înțeles și de Braun și de suedez. Suntem în plin război.

— A, tocmai de aceea ! făcu Ionescu-Tismana. Au două motive care îi determină să ne facă oferta aceasta : faptul că cucerim noi teritorii în Rusia, de unde ideea unor șosele strategice militare care să ajungă pînă în Siberia. („Sunt optimiști, săracii“, spuse el în românește, pentru că vorbise pînă atunci în nemțește.) Și al doilea, asta și explică de ce au căutat să ajungă la mine, că dispunem de mînă ieftină de lucru.

— Nu înțeleg ! se miră Armand.

— O să înțelegeți foarte repede, domnule Armand Sachelarie, interveni maiorul. Aveți evrei, țigani și pușcăriași ordinari, speculanți, delapidatori, infractori de drept comun. Chiar deținuții politici din lagăre...

Ideea aceasta îi fusese antipatică de la început ministrului Tismana, așa încît o respinse pentru a doua oară :

— A, asta nu ! Există convenții internaționale care ne opresc de la așa ceva.

— Domnule subsecretar de stat, spuse von Braun, Führerul are mai puține scrupule decît dumneavoastră. Poate că știți că există o organizație numită Todt, care construiește autostrăzi, cazemate, în sfîrșit tot ceea ce cere strategia Marelui Reich. Să știți că Führerul nu a ezitat nici o clipă cînd a hotărît să folosească forțele de muncă de care dispune.

— Da, am auzit. Lagărele dumneavoastră sunt celebre, spuse cu o voce albă Armand, nelăsînd să se înțeleagă dacă aproba sau nu măsurile Führerului.

Tocmai această ambiguitate a vocii făcu să sclipească un licăr în ochii maiorului.

— Dar nu v-ați spus părerea la întrebarea pe care ministrul dumneavoastră v-a pus-o...

— Domnul Tismana nu mă consultă cînd ia o hotărîre, dar probabil că a voit să știe dacă am cunoștință de vreo propunere a altor miniștri, în acest sens. Pe urmă, nu uitați că nu domnul Tismana ar putea să ia această hotărîre. Există un singur om în România care hotărăște totul : Mareșalul.

Domnul Erikson, care înțelegea foarte bine limba germană, interveni după o lungă tăcere :

— Tocmai asta explică, în afara plăcerii de a-l cunoaște pe domnul ministru Tismana, vizita noastră. Societatea Stroessner ar fi bucuroasă să știe că domnul Tismana și alții au influențat la luarea unei hotărîri în acest sens. Faptul nu ar fi lipsit de consecințe pecuniare.

„Joacă tare suedezul ăsta“, gîndi Armand și-l privi pe ministru.

Tismana nu suporta genul acesta de afaceri și chiar dacă ar fi suportat, nu-i plăceau aluziile cu martori, așa încît răspunse evaziv :

— În primul consiliu am să vorbesc cu cei care ar putea să vă dea un răspuns la propunerea dumneavoastră și, dacă se arată favorabili, vă voi informa.

Evelyn socotea că se băuse destul și, excluzîndu-l pe generalul Dobrescu care era un mîncăcios ca și Frînculescu, îi lăsă să se descurce singuri cu valetul Anton, care

le căra mereu alte gustări. O apucase cheful să danseze. Voia mai ales să-l smulgă pe Armand de lângă doamna Hoffmann. Nu scăpă ocazia să-l umilească puțin, chemându-l nu cu autoritate, ci cu un accent al vocii care vorbea limpede despre relațiile dintre el ca ajutor al ministrului și ea ca soție a acestuia, dacă nu ceva mai mult :

— Armand, fii drăguț, caută ceva mai săltăreț între discurile alea... Doamnele vor să danseze.

Pe urmă se-ntoarse către Tismana, spunându-i cu jumătate de glas :

— *Pourquoi restes-tu comme ça... comme une môme ? Vas et invite madame Hoffmann à la danse !*

Secretarul așezase un disc cîntat de o orchestră de negri din New Orleans, înregistrat în 1936 și recondiționat la Paris de casa *Pathé Marconi*. Doamna Tismana avea un set întreg, vreo douăsprezece bucăți, aduse de un diplomat, special pentru ea. Cei care frecventau această casă cunoșteau bucățile sau încercau să le recunoască, pentru că saxofoanele și jazz-bandul scoteau o cacofonie dulceag-plîngătoare, săltăreață, care crea invitațiilor, mai ales femeilor, o poftă nestăpînită de a dansa.

Armand își dădu seama că trebuie s-o salveze pe doctorița Vătămanu din ghearele lui Raul, care, după șase coniacuri, devenise și mai agresiv. Se înclină scurt în fața ei și femeia, micuță, cu trupul foarte fragil, dar plin de energie, cu părul alb și bine coafat, cu reflexe violete, se ridică sprintenă și-l urmă. Maiorul o ținea în brațe pe Evelyne și povestea atentatul care avusese loc asupra lui, la Varșovia. Germana lui aspră se auzea din cînd în cînd, acoperită de tunetele tobelor negrilor de la New Orleans. Generalul Dobrescu bea pahar după pahar și le povestea directorului muzeului Antipa și domnului Calomfirescu ce ar face el dacă i s-ar încredința comanda trupelor de pe frontul de Răsărit.

— Mareșalul e moale, v-o spun eu, domnilor. Degeaba i se spune „ciinele roșu“. E ușor să te răstești la rege, care are doar 21 sau 22 de ani, nici nu i-am numărat bine. Ce știe el cum se conduce o țară ? A fost cercetaș sau ce dracu a fost, a purtat pantaloni scurți, locotenent la 19 ani, și Mareșalul, ca să-și acorde și lui gradul de care-ți vorbesc, l-a făcut mareșal. Nu e un lucru serios. Antonescu ar trebui să fie mîină forte, să aibă un pumn ca nemții, care nu se joacă. Cînd aud de cuvîntul umani-

tarism mi-e silă. Asta e bine de scris la ziare, în cărțile alea ale lui Romain Rolland, ale lui Panait Istrati, că le-am citit, dar frontul e front... Acolo se trage cu tunul, se rad sate de pe suprafața pământului, nu putem fi sentimentali.

Directorul muzeului Antipa îl privea prostit, cu ochii împăienjeniți. Nu era băutor și vinul greu și dulce de Porto îl moleșise.

— Domnule general, în ce mă privește, ce să vă spun... Sunt cu totul ieșit din chestiune. Am 55 de ani, nu m-au mai concentrat, n-am fost o zi pe front, stau între anima-lele mele împăiate, am o colecție de fluturi africani, o minune... Ar trebui să-ți faci timp să-i vezi... Cît îl privește pe domnul Calomfirescu, el, ca industriaș...

Domnul Necșești dansa cu nevastă-sa, se mișca dizgrațios, lent, în contratimp cu măsurile repezi ale acestui dans, rizînd, el singur, de ridicolul situației în care se afla. Domnul Tismana realizează acest lucru și i-o aduse pe doamna Hoffmann, pe care i-o pasă, spunîndu-i :

— Îți ofer prilejul să-ți mai exersezi germana dumitale de la Charlottenburg.

De fapt, îl interesa soția acestuia. Nu o vedea prima oară, dar subconștientul său o remarcase la alte întruniri : o dată la Ambasada Germaniei, o dată la deschiderea unui bazar al Consiliului de Patronaj ; îl intrigase silueta ei subțire, aproape fără forme și aerul căpiat de drogată, părul acela lung și negru, de un negru electric, melancolia intensivă din fundul privirilor. Era exact opusul celeilalte, a lui Mariejeanne, dar tocmai de-aceea îi stîrnea curiozitatea.

Încercă să angajeze o conversație care s-o intereseze.

— Spuneți-mi, doamnă Necșești, cum vă simțiți după atîția ani de stat în Extremul Orient, după clima aceea specială, în România noastră, mai ales acum, iarna ? Ori soțul dumitale a reușit să te facă să uiți arheologia și viața de acolo ? (O, cum mai uitase ea ! Și el, Tismana, știa lucrul acesta, nu-i scăpase atenția acordată lui Armand, pe care însă trebuia să-l prevină că doamna este foarte capricioasă și că schimbă des partenerii.)

Diby Necșești se mișca cu ușurință. Ministrul, care nu era un mare dansator, dar se descurca onorabil, simți o adevărată plăcere că o ține în brațe. Alcoolul îl revigorase, moleșeala de la soșirea în Aleea Alexandru tre-

cuse puțin. Își apropie obrazul de al femeii, ca să-i simtă parfumul. Nu avea nota de cap a parfumului Mariejeannei, volatilitatea acestuia și insistența grea cu care se fixa în pielea lui după ce stăteau împreună. Parfumul Mariejeannei avea un iz de rășină orientală, ceva între mirt, tămâie, mosc, un parfum uscat din lemn sau plante ținute într-un incubator. Diferența dintre acest *Guérlaine*, *Mitsouko*, *Chat Noir* sau *Arpège* al doamnei Necșești, față de parfumul greu al Mariejeannei, era acela dintre caramel și whisky. Avea ceva ieftin, nu rămânea din el unda pipărată, îndrăzneată, ieșită din implantarea unei esențe de piersic sau de banană care, amestecată cu fondul de ambră sau de lemn exotic, se fixa mai ales „după”. Mariejeanne, trăită între boemii aceia rafinați, îi și explicase chimia organică a transformărilor survenite după acel parfum, al cărui nume nu i-l dăduse niciodată, care se schimba în funcție de glandele sebacee ale partenerului. Era o întreagă teorie. Pe o piele grasă, nota de cap se absorbea mai repede. Totul era în funcție de temperatura corpului, de circulația sîngelui și chiar de regimul de alimentare al bărbatului cu care intra în contact. De fapt, farmecul lui Diby Necșești venea de la ochii care lușau puțin, îndepărtați de rădăcina nasului și de la acel păr care îi acoperea umerii cu unde verzi, în care lumina candelabrelor arunca un roi de raze mereu mișcătoare, ca niște albine de argint. Și-o imagina la lumina unei veioze, dezbrăcată, tăcută, fumînd, într-o așteptare rigidă, așa cum se-ntîmpla totdeauna cînd se culca cu o femeie pe care n-o cunoscuse pînă atunci. Sentimentul acela de cabrare, de așteptare plină de curiozitate și spaima că totul va fi ratat și acea conversație fără scop cu care-l obișnuise Mariejeanne, despre cursele de cai de la Băneasa de dinainte de război, despre marele event și despre pariurile colosale, despre lumea îmbrăcată de vară, ah, ce timpuri ! Cum se duseseră. Și terasa aceea de pe copertina tribunei, unde se serveau cocteiluri colorate, cu bucăți de gheață în sondele cu picior înalt, și chelnerii tăcuți și politicoși, și ei care erau mai tineri, el și Evelyne, privind cu binoclul grupul mișcător al jocheilor cocoșați peste gîtul lucios al animalelor. Acele mogîldețe mici, îmbrăcate în cazace colorate violet, roșu, oranj, roz, deodată năclăite de o sudoare care le făcea și mai strălucitoare, și strigătul final

al mulțimii, aplaudind pe învingător sau fluierind pe cei care trișaseră cursele.

— Domnu' Tismana, nu știu dacă soțul meu ți-a vorbit despre un lucru mic, dar care îl necăjește foarte mult.

— A, nu, astăzi n-am schimbat nici un cuvînt cu el. Abia ne-am salutat. („A trecut la atac mititica, vrea s-o-ndatorez, ca să fie mai ușor accesibilă pentru mine. Un lucru care să-i permită să-mi spună odată în treacăt : «Îți mulțumesc pentru serviciul făcut, cu ce pot să-ți fiu agreabilă ?» Sau așa ceva. *Cîrligul*. A ! Ce jocuri frumoase am inventat noi ! *Changez les dames, changez les sieurs*. Mereu ceva nou, mereu o căutare fără scop. Oare trăim cu adevărat ? În timpul ăsta ard orașe, sute de mii de oameni mor, sfîșiați de schije, de obuze, ah ! dacă te-ai gîndi la toate astea nu ți-ar mai veni să mănînci și să dormi. Lasă că ne-ajunge și pe noi“.) Și despre ce lucru mic e vorba, doamnă Necșești ?

Avea niște nări mici, fine, transparente, pe care le punctase cu o tentă albăstruie abia văzută. O vină subțire i se zbătea sub tîmpla care i se dezvelise. „A, cînd am să mă satur de Mariejeanne, pe doamna Necșești am s-o rog să-mi țină de urît. Măcar atît am s-o-nvăț : să-și schimbe parfumul ăsta ieftin.“

— Andrei a făcut o cerere de mult timp ca să obțină aprobarea defrișării a zece kilometri de pădure pentru un drum vicinal de acces la șoseaua principală. Avem o mică moșioară la Potlogi, cu ceva pădure. Trebuie să facem un ocol de 22 de kilometri din cauza acestor zece, pe care vrem să-i defrișăm.

— Al cui e locul în care ar urma să fie făcută lucrarea, doamnă ?

— E al Statului.

Trompetiștii din New Orleans încetaseră cu mugetul lor de alămuri, ministrul îi sărută mîna și o conduse spre *cassapanca* pe care se mai aflau acum doamna Frînculescu și doamna Hoffmann.

— Ei, atunci e ceva mai greu. Sigur că se poate face, dar fiind vorba de Stat, trebuie să obținem aprobarea ministrului Silviculturii. Țsta e mai încuiat, e un militar, l-a inventat Mareșalul. Dar vă promit că mă interesez.

— Cînd să vă mai întreb ?

Îl ținea de braț și-i aruncă una din acele priviri scurte și încărcate de o elocvență specială. Glasul ei sugera o intimitate care-i plăcu lui Tismana.

— În vreo câteva zile. Îmi cunoașteți telefonul de la birou, nu-i așa ?

Doamna Necșești nu mai avu timp să răspundă, dar se presupunea că-l știe, pentru că Evelyn se plantă între ei.

— Diby, *méfie-toi de ce vieux Don Juan*. Ce iei ? o întrebă pe doamna Necșești.

— Numai vin, altceva nu se mai cuvine. O să mă-mbăt, draga mea.

Îl abandonară pe ministru și făcură un tur scurt al salonului. Cînd rămîneau ele două, aveau să-și facă confidențe.

— *Et Armand ?* o întrebă, cu o curiozitate aproape lubrică, Evelyn.

— *Toujours glacial, muet... il ne hasarde pas.*

— Din partea mea ai toată libertatea, deși sunt puțin geloasă.

Și izbucniră amîndouă într-un rîs ascuțit, ca două eleve care au făcut o șotie bună. Atmosfera se încălzise bine, invitații vorbeau mai tare. Generalul Dobrescu explica nenorocitului de Frînculescu cum a șarjat primele linii de apărare ale Odesei.

— Dacă vrei să știi, cavaleria este o armă demodată, dar, neavînd destule tancuri, au fost buni la ceva și caii. Băieții mei au murit pe capete, dar s-au umplut de glorie. Te rog să mă crezi că rușii, admiratori ai acestui animal care le amintește de zei, au apreciat șarja noastră...

Răsturnat în fotoliul lui, Raul îl prinsese acum pe domnul Necșești, mare amator de cancan, chiar dacă știrile despre curtea regală veneau cu o întîrziere de un deceniu, dacă nu mai mult. Cît fusese el de bogat, nu ajunsese pînă în preajma intimilor palatului, asta poate fiindcă stătuse mult timp în străinătate, iar cînd venea în țară nu frecventa decît cîțiva oameni. Refuzase în tinerețe un post de consilier, socotind nedemn să muncească la averea pe care o avea, chit că acel post era mai mult onorific.

— Dragul meu, dacă vrei să știi, regina Maria nu era așa cum au prezentat-o ziariștii de scandal. Afacerea Boyle avea și un alt substrat. Colonelul canadian îi adusese tezaurul și asta comporta unele riscuri, te rog să mă crezi.

Și ce face o doamnă de condiția ei, chiar regină fiind, în astfel de situații? Poate să-i ofere, vulgar, o sumă de bani? Și atunci s-a oferit pe sine. Prețul era bun pentru ambele părți, cred eu. Nu ești de aceeași părere?

— Ce să-ți răspund, dragul meu?

— Ți-aș mai cita un caz care demonstrează cam același lucru, adică faptul că dama nu era dusă de pe lume, tot timpul numai amatoare de plăceri. În vara anului 1921, când Jean Hrissoveloni trăgea tare în afacerile sale economice, avea pe vremea aceea sucursale la Paris și la New York, pe asta-l știi. El este inventatorul *automobilelor ambulante Regina Maria* din timpul războiului. Plătea toate năzbitiile suveranei. Trebuie să-ți mai spun că, pe lângă faptul că dama era prietenă cu Hrissoveloni, mai întreținea și legături deocheate cu soția acestuia, Sibyle. Trampa, ca să zic așa, le-o făcuse Simky Lahovary, confidenta reginei și prietenă a familiei Hrissoveloni. Când a mers la Paris, regina a tras la faimosul hotel *Mont Germon*, în rue de la Reine. La București, scandal, îți închipui, pentru că se compromisese familia regală. Înțeleg să te culci cu un bărbat, dar să te dai în stambă în capitala lumii, asta întrecuse măsura. Lucrul este strict autentic, mi l-a povestit Argetoianu. Scurt pe doi, *madame* s-a mutat la *Ritz*, n-avea ce să facă, la sfatul acestuia.

Domnul Necșești țiția admirativ:

— Ce spui, domnule!

— Altă dată, dacă vrei să știi cum stătea casa regală, te rog să mi te adresezi cu încredere. E-he, când am să-mi scriu eu memoriile, o să fie prăpăd. Multă lume o să dorească să cumpere aceste pagini înainte de a intra în librării. Tot de la Argetoianu știu că, încă de pe vremea Elisabetei, s-a instituit un obicei foarte costisitor pentru țara noastră. Vorbesc de Elisabeta cea mică, care s-a căsătorit cu diadohul George. La căsătoriile regale, și au fost destule, Carol cu Elena și ăia doi de care ți-am pomenit, Averescu a pus orașele, județele, regimentele și asociațiile să facă daruri perechilor royale. Întrebată asupra preferințelor, ștoalfa aia mică de Elisabeta nu s-a sfiit să răspundă că vrea scule și pietre prețioase. Lumea a dat scule, ce era să facă? A oferit și guvernul un giuvaer de un milion și ceva și uite-așa s-a creat o tradiție care a fost urmată de guvernele următoare, cu prilejul căsătoriei principesei Mărioara cu regele Alexandru și a principesei

Ileana cu arhiducele Anton. Și asta cînd se-ntîmpla, în aprilie '31 — mai '32, cînd prim-ministru era Iorga ! Pe Iorga îl știi că era un tip al dracului, dar așa apucase, așa a făcut și el.

Domnul Ionescu-Tismana se apropiase, dînd să i-l smulgă pe Popescu-Necșești fratelui său.

— Mai lasă-l, dragă Raul, că i-ai împuiat capul cu basmele tale !

Raul îl fixă cu o privire încărcată de ură, augmentată și de coniacul *Courvoisier*, care începuse să lucreze asupra lui.

— Și încă nu i le-am spus pe toate, Puiule. Să vezi ce-o să fie cînd o să-i povestesc cum m-ați dezmoștenit tu și cu maică-mea. Cum m-ai lăsat în sapă de lemn. numai pentru că n-am avut timp să mă ocup de afacerile mele personale. A, asta ar fi foarte instructiv pentru dumneata, domnule Necșești. Nu vrei să mă asculți ?

Armand, simțind că din moment în moment conversația poate să ia o turnură neplăcută pentru ministrul său, se apropie rapid, oferindu-i lui Raul încă o încărcătură de coniac.

— Totdeauna la timp, Armand, totdeauna la timp. Ești un secretar simpatic. Îți cunoști foarte bine meseria.

Ionescu-Tismana îl înșfăcase de braț pe Popescu-Necșești și-l țira spre grupul de femei, căroră Evelyn le povestea ultimele anecdote despre madam Antonescu și vizitele ei făcute la Patronaj.

— Armand, știi ce m-am gîndit ? Am să-ți permit să-mi spui pe nume : Raul. Dealtfel, ești cel mai interesant din gloata asta de-aici, te rog să mă crezi. Te-am bănuît că ești un tip ordinar, căzut pe capul familiei noastre. Dar suspectîndu-te atîta, mi-am dat seama că ești onest. Nu garantez că i-ai scăpat lui Evelyn, pentru că ea nu iartă pe nimeni și nimic. Cît îi sunt eu de cumnat, dacă aș fi venit mai devreme în casa lui frate-meu, te rog să mă crezi că nu m-ar fi cruțat. Și, la drept vorbind, e-he ! în urmă cu zece ani arăta bine de tot. Și acuma arată bine, ascultă pe un arbitru care a prețluit multe femei la viața lui. Așază-te, te rog, lîngă mine și bea ceva, pentru că nu-mi place să golesc singur paharele. Idiotul ăla de Necșești a fugit cînd a auzit că vreau să-i spun niște chestiuni delicate de familie. Dar asta nu mai are nici o importanță pentru mine acum. M-am resemnat.

Mîine-poimîine vin bolșevicii și or să ia tot. N-o să am o mai mare satisfacție decît aceea de a-l vedea pe Puiu sărac. *Les écumeurs, eux-mêmes écumés*. Am să mă-mbăt o săptămîină de bucurie, dar ție tot am să-ți spun, deși sunt beat și m-am defamiliarizat de termenii ăia juridici, pe care nu pot să-i sufăr. Dealtfel, toate pledoariile avocaților mei în procesele deschise împotriva lui Puiu se bazau pe un simplu principiu de drept : poți fi cu adevărat proprietar al unui bun numai dacă actul de proprietate era dobîndit *nec clam, nec vi, nec precario*... Știi la ce cugetam azi-noapte, gîndindu-mă la iminenta sosire a tatălui tău vitreg, Arghirescu ? Că noi suntem două victime ale acestei familii : eu a lui Puiu și tu a Evelynei și că ar trebui să ne aliem. El m-a depozat pe mine, iar ea de ce crezi că te-a adoptat atît de repede și l-a pus pe Puiu să-ți dea postul de secretar ? Pentru ca nu cumva să revendici partea de moștenire a mamei tale, care ți s-ar cuveni de drept și pe care mai mult ca sigur că Arghirescu, ca un tip feroce ce este, o va cere cu siguranță, în calitate de soț al răposatei. Dacă mai țin bine minte, după lege aveți drepturi egale la această moștenire. Nu mai știu însă dacă arghirofilul ăsta de Puiu n-a reușit să-și topească, în propria-i avere, averea nevastei, deși Evelyne nu-i o tîmpică, trăiește cu picioarele pe pămînt. A, dar mai bine să nu ne mai gîndim la asta. Oricum, să știi că de-abia l-aștept pe Arghirescu, pentru că nu simt o mai mare plăcere decît aceea de a asista la ruinarea fratelui meu. O să ți se pară curios, dar nu pot să-l iert pînă mor.

Pe la zece și jumătate, invitații începuseră să se retragă. Primii care plecară fură suedezii, însoțiți de doamna Hoffmann și de maior. La cinci minute după asta, cum dicta buna creștere, Calomfirescu și soții Frînculescu plecară și ei, îmbrățișîndu-se cu Evelyne. Doamna doctor Vătămănu profită de asta ca să-l însoțească. Pe la unsprezece și un sfert, Popescu-Necșești, destul de bine dispus, susținut discret de Diby Necșești, își luară și ei rămas bun de la gazde. Bătrînul boier îi șoptea precipitat nevastei în ureche, destul de tare, ca să fie auzit și de ceilalți :

— *N'oublie pas le pourboir pour maître Anton.*

Valetul, înghețat, drept, cu privirile impersonale, primi bacșîșul cu dexteritate, îl vîri într-un buzunar al fracului, ținu blana de chinchilla a doamnei și, pînă ce

aceasta își potrivi gulerul în oglinda din micul vestibul, îl ajută pe Popescu-Necșești să îmbrace paltonul cu guler de blană de vidră, care îi mulțumea, bătându-l ușor cu degetele pe obraz :

— *Merci, merci, mon vieux.*

Ultimul plecă generalul Dobrescu care, deși nevastă-sa îl îndemna agasant să meargă acasă, se apropiase de fotoliul lui Raul și-l pisa pe acesta cu asaltul cavaleriei de la Odessa. Fratele ministrului însă era incapabil să mai asculte ceva. Ochii îi deveniseră sticloși și nu spunea decât un singur cuvânt :

— *Merde !*

Expresul *Ostende-Constantinople* oprise de trei minute în gara Basel. De la o fereastră a vagonului-restaurant, care fu lăsată ușor în jos, un bărbat corpulent, îmbrăcat într-un costum *gris-fer*, din stofă englezească privea prin ochelarii săi fumurii, foarte nepotriviți pentru ora înaintată, peronul aproape pustiu, de-a lungul căruia cărucioarele cu bagaje ale *treger*-ilor cărau geamantanele de piele ale puținilor călători ce abia coboriseră. De undeva se simțea un curent rece de aer, deși nu s-ar fi spus că este prea frig în acest sfârșit de ianuarie. Necunoscutul de la fereastră își privi impacientat ceasornicul de la mână. Peste un minut, expresul avea să pornească. Conductorul stației inspecta închiderea ușilor vagoanelor care pocneau pe rînd, cu un zgomot sec. *Haut-parleur*-ile ce se îngînau de-a lungul copertinelor de metal anunțau stațiile următoare.

— În sfârșit ! mormăi domnul Sorin Arghirescu, zărind prin ușa de cristal a *ieșirii* către peron o siluetă care străbătea ultimii douăzeci de pași ce-l despărțeau de tren, în paș alergător.

Un tînăr îmbrăcat într-un hanorac verzui, cu capișon, în pantaloni mulați pe corp, cu bocanci cu crampoane, purtînd cu ușurință o pereche de schiuri canadiene din lemn de *hikori*, săltă pe treapta ultimului vagon, în timp ce trenul se și pusese în mișcare. Prin fața geamului, care fu ridicat cu o încetineală studiată, domnul Sorin Arghirescu mai putu citi cele cîteva reclame care recomandau în neutrala Elveție, în aceste timpuri de război, să prac-

ticăm, cu toții, schiurile la Saint Moritz, sau să bem apă de Evian... Reclama franceză se scorojise, părea o rudă săracă, implantată între strigătoarele recomandări ale firmelor de turism din Geneva, Bâle sau Bad Godesberg. (Reclama germană cu litere proaspăt vopsite atrăgea cel mai mult atenția călătorilor.)

Domnul Sorin Arghirescu se așează la masa de la care se ridicase și îi privi pe cei doi interlocutori care îl însoțeau în această călătorie.

— E-n regulă ? întrebă cel din dreapta (1,94, tuciuriu, mușchi de luptător de *catch*, pe care hainele stăteau ca pe un manechin prost croit).

— S-a urcat în tren. Credeam că-l pierdem.

— Cum facem ? întrebă cel de-al doilea însoțitor.

— Mergeți la capătul vagonului și așteptați acolo pînă termin conversația cu el. Tipul o să coboare la Budapesta...

Cel de-al doilea însoțitor al domnului Arghirescu nu arăta, nici el, prea prost hrănit. Se mișca în felul boxerilor, adică legănîndu-și brațele, prea lungi parcă, de-a lungul unui trup ceva mai îndesat, dar elastic. Sprîncenele foarte dese, care îi acopereau aproape ochii sălbatici, îi dădeau un aspect de gorilă scăpată din maneaj, dar pentru conductorii acestui tren apariția unor astfel de indivizi nu constituia nici un fel de surpriză. Printr-o convenție tacită, încă din 1940, acest tren era salonul umblător al tuturor spionilor din Europa. Agenți cu aspect de profesori universitari, ținînd în neutrala Elveție conferințe despre demografia Indiei : emuli de-ai lui Khrishnamurti, îmbrăcați în costume indiene ; femei foarte elegante purtînd rochii și blănuri de contrabandă aduse din Franța sau ciorapi de mătase de la Milano ; colonei ai serviciilor secrete, deghizați în preoți catolici sau însoțitori de vagoane ; oameni de afaceri care sub masca unui comerț onorabil se ocupau în realitate cu traficul de devize ; în sfîrșit, toată acea pleavă care se ridică deasupra tuturor evenimentelor pentru a face averi mari, cu prețul vieților omenești, indivizi lipsiți de scrupule, care mai tîrziu deveniseră directori de cazinouri în America de Sud, crescători de vite în Texas sau proprietari de hoteluri pe Coasta de Azur, cei mai mulți dintre ei se cunoșteau unii pe alții, se menajau cu discreție, pactizau din interes, se vindeau unul pe altul cînd nu mai aveau ce face și nimeni nu se mira auzind, din cînd în cînd, că vreunul

fusese călcat de vreun automobilist beat în Norvegia sau căzuse din metroul parizian.

Pe Arghirescu îl nelinișteau două persoane care nu aveau aerul comun al acestui salon de impostori: un bărbat scund, îmbarcat la Marsilia, în port, cu un aer de docher, dar pe care miinile fine, lipsite de orice urmă de efort îl trădau, și un fel de vînător tirolez, dotat cu un costum din recuzita Lipscanilor noștri, atît de prost croit, încît nu putea să înșele pe nimeni. „Asta, al doilea, e trimis de poliția română, gîndi domnul Sorin Arghirescu, deci e cu cîntare pe undeva.“ În concluzie, unul dintre însoțitorii săi nu era chiar atît de sigur cît bănuise. Dar celălalt? Putea fi ori un om al Gestapoului, ori unul al *Intelligence*-ului. Pentru a-și masca ușoara nervozitate pe care o avea încă de la intrarea pe teritoriul elvețian, domnul Arghirescu desfăcu ziarul *Deutsche Allgemeine Zeitung* din ziua aceea, citind că Mareșalul Antonescu al României era așteptat peste cîteva zile la cartierul general al Fîhrerului, la invitația lui von Ribbentrop și a mareșalului Göring. În acel moment, ușa glisantă a vagonului-restaurant pocni și domnul Arghirescu auzi pașii greoi ai schiorului. O uitătură scurtă în stînga lui îi spuse că hamalul marseillez, îmbrăcat într-un costum de excursie, privea, și el, spre tînărul cu o față arsă de soare, surizător, politicos, care întrebă în limba germană dacă poate să ia loc la masa domnului Arghirescu.

— Poftim, cu plăcere, se angajă acesta într-o conversație ocazională. Veniți de la schi?

— Da, mă antrenez pentru campionatele de la Garmisch.

Parola fusese spusă, așa încît Arghirescu îi întinse un pachet cu țigări, întrebînd:

— Fumați?

— Nu, mulțumesc! Veniți din Franța?

— Da. Am lichidat niște afaceri, merg în România la rudele mele, într-o vizită.

Falsul vînător se și lăsase pe spate după prostul obicei al agenților ageamii, ca să tragă cu urechea. Arghirescu zîmbi, făcu un semn țălului să i se aducă o cafea și întrebă într-o doară pe cel din fața sa:

— Cum e vremea în munți?

— Soare, frumos, fete și mai frumoase... și surise cu o dantură puternică și albă ca laptele.

Își așezase, neglijent, alături, pe masă, un aparat de fotografiat, în teaca lui de piele, cumpărat în Elveția și în care se aflau deja câteva clișee care îl interesau foarte mult pe domnul Arghirescu, dar nu numai pe domnul Arghirescu.

★

A doua zi de dimineață, domnul Arghirescu se trezi pe la șapte. Cușeta în care dormea se răcise. Trase perdeaua și privi prin geamul murdărit de fumul de cărbune. Un peisaj alb, monoton se desfășura înaintea ochilor săi. Pe coridor se auzeau vocile celor doi însoțitori care vorbeau în gura mare, crezînd că nimeni în vagonul de dormit nu știe românește. Unul dintre ei povestea cu haz o aventură cu o femeie în orașul Bordeaux, în urmă cu o lună. Desfăcu lavaboul, se spală rapid pînă la brîu după un vechi obicei, își privi chipul ușor îmbătrînit și începu să-și săpunească obrazul, cu atenție. Bărbieritul de dimineață era una din plăcerile zilei pentru acest fost militar. Trenul își încetini mersul. Se apropiau de Budapesta; apărură periferiile orașului, cu siluetele lor negre punctate de urmele de zăpadă. Orașul părea părăsit, avea ceva pașnic, incredibil în astfel de vremuri. Se auzeau acele liniilor schimbate, pocnind ușor, pe urmă Arghirescu văzu cabinele de control ale gării și peroanele se apropiară încet, în scrișnetul frinelor. Un grup de nemțoaice, îmbrăcate în uniformă de război, se agitau spre scările vagonului învecinat. Arghirescu își spală fața grăsuță cu apă rece, tamponîndu-și obrazul cu prosopul plușat, pe care îl scoase dintr-un mic geamantănaș, care lăsa să se vadă aparatul de fotografiat *Leika*, pe care schiorul se prefăcuse a-l uita pe masa vagonului-restaurant. O privire scurtă și călătorul înregistrează amănuntul că hamalul marseillez îl urma cu un aer absent pe cel ce-i predase marfa. „Probabil că am fost pasat altuia“, gîndi, în timp ce-și îmbrăca impecabila cămașă albă, de mătase milaneză. Lucrul avea să fie confirmat peste zece minute, cînd, însoțit de cele două gorile, își lua micul dejun și cafeaua cu ersatz, servită în banalele cești ale serviciului trenului internațional.

Vînătorul îmbrăcat pe Lipscani era la postul său, cu același aer obsecvios, care-l trăda de la distanță. *Schimb*ul hamalului de la Marsilia era format de data asta din doi

indivizi : un bărbat de circa 35 de ani, gras, asudat, cu ochelari cu multe dioptrii, parcă abia văzînd însoțitorii din vagon, mîncînd cu poftă debrețini înmuiți într-un sos ardeiat și bînd palincă dintr-o ploscă îmbrăcată în postav. Lîngă el, ca și cînd nu s-ar fi cunoscut, privea cu scîrbă, la celălalt, un tip slăbănog, tuberculos, cu ochii reci și invidioși, îmbrăcat prost, dar nu atît de prost ca să nu justifice prezența lui în acel loc. Cel gras povestea în ungurește, ca să fie auzit de toți cei din jur, că merge să plaseze cîteva vagoane de vin de Tokay undeva, în Bulgaria.

— Cînd mă uit la voi mă apucă groaza, constată cu glas tare domnul Arghirescu, privind la însoțitorii săi, care ceruseră ouă cu șuncă și bere.

Cei doi rîseră tîmp, cu aerul că gustă gluma șefului lor.

— Se poate, coane Scrine, că n-oi vrea să arătăm ca Robert Taylor. Noi atîta știm : să tragem prin buzunar !

— Pentru asta ne-ai angajat, nu ? se miră și sprince-natul.

— Aveți și voi dreptate, măi băieți, acceptă Arghirescu, așezîndu-și mai bine micul geamantan de care nu se despărțea nici la masă.

— Și, de fapt, ce te-a apucat așa un dor să te întorci în țară ? Războiul-război, nemții-nemți...

Arghirescu îi măsură disprețuitor :

— Mă, chiar dacă vă spun, voi tot n-o să-nțelegeți. Mă duc, stau o săptămînă, lichidez ce bunuri mai am, că vin rușii, cumpăr niște covoare și bijuterii și mă-ntorc la bază. Vin vremuri grele pentru Europa.

— Și cu afacerile din Franța ?

— Ei, afacerile din Franța ați văzut cum merg. Prost ! Nu te lasă franțujii, nu te lasă nici nemții. Fiecare face din războiul acesta o afacere. Ca români, noi tot *meteci* rămînem, așa că trebuie să ne gîndim încotro o luăm. Eu am mai trăit în Argentina, am relații acolo. Dacă lichidez treburile din România, îmi trebuie un an ca să fac bani gheață și să găsesc pe careva să mă scoată din Franța. Dacă o să fiți băieți cuminți și o să ascultați, papa Arghirescu o să aibă grijă și de voi.

Pe ușa vagonului-restaurant, cea din capul culoarului, spre care se uita Arghirescu, își făcu apariția un grup de clovni : o balerină cu părul roșcat, îmbrăcată într-o rochie

decoltată, dansînd pe poante între mese și bătînd ușor dintr-o dairă caucaziană. Era urmată de un pitic gras, dar foarte agil, care executa salturi mortale, evitînd pe chelnerii care aduceau tăvile cu ceaiuri fierbinți. Grupul acesta straniu era încheiat de un arlechin cam rebegit, cu un nas de carton legat cu gumilastic și cu obrazul înecat într-un strat gros de făină. Păreau veseli și nu prea veseli, aveau figurile lihnite (dacă îl excludem pe piticul cel săltăreț) ale oamenilor prost hrăniți, aflați mereu în turnee și cîștigîndu-și o piine amărită, pe unde apucau.

Însoțitorii lui Arghirescu se amuzau cîstit de schimele făcute de arlechin.

— Voi aveți ceva mărunt să le dăm pîrliților ăstora ? întrebă Arghirescu.

Luptătorul de *catch* se scormoni în buzunarele lui largi și scoase o grămadă de mărunțiș format din franci francezi, elvețieni și mărci germane, aruncînd un pumn de monede în dairăua întoarsă cu fața în sus a dansatoarei care și începuse să facă cheta. Vîntătorul tirolez se prefăcea că urmărește peisajul de-afară. „Ăstora li se dă o alocăție proastă“, gîndi Arghirescu. „Te miri că au și cu ce să-și plătească cafeaua la restaurant.“ În schimb, negustorul de vinuri așternuse ostentativ o hîrtie de o sută de pengö în palma dansatoarei, căreia îi arunca priviri promițătoare. Tuberculosul scăpă și el ceva mărunțiș în dairă și desfăcu un ziar unguresc care anunța lupte crîncene la Sevastopol. Domnul Arghirescu simți în aceeași secundă privirea insistentă a piticului, fixată asupra lui. Întoarse capul și văzu doi ochi verzi, reci, fără lumină, ca ai păsărilor împăiate, care îl fixau fără curiozitate, ca pe un lucru neînsuflețit. O senzație neplăcută îl făcu să asude ; era un om cu mult sînge rece, trecut prin ciur și prin dîrmon, avea idiosincrazii numai la privirea reptilelor și acum, în mod ciudat, simțea o ușoară frică inexplicabilă. Domnul Arghirescu își mută atenția spre femeia cu dairăua, și ea cu un obraz glacial, cu un păr de norvegiană, aspru, vopsit în culoarea *garanzza*, mascînd un chip fără identitate. Arlechinul, cu obrazul lui lăptos, famelic, îi producea aceeași frică fără sens. „Ce dracu, mi-au slăbit nervii, ori ce am ?“ se întrebă și făcu semn țalului, cerîndu-i să-i aducă ceva de băut.

— O palincă, un *Schnaps* ?

— Un *Schnaps*, te rog ! îi răspunse nervos, aruncînd privirea prin geamul aburit.

— Vine viscolul, spuse sprîncenatul, mestecînd încă ceva, un rest de piîne sau de şuncă şi clefăind uşor.

— De unde ştii ? întrebă luptătorul de *catch*.

— Taică-meu era cioban în munţii Macedoniei. Am eu semnele mele.

Domnul Arghirescu asculta fără să vrea conversaţia celor doi, nereuşind să-şi ia privirile de la talgerele pe care piticul le arunca cu dexteritate în sus, prinzîndu-le şi aruncîndu-le din nou în aer.

— Mai dă-i ceva, Bişteo, piticului ăsta, să ne scu-tească.

Acela se scotoci iar în buzunarele largi şi mai trînti un pumn de mărunţiş în dairaua femeii.

Macedoneanul privea atent cîmpia îngheţată, care începuse a se zbici la un vînt nevăzut.

— Ascultaţi la mine, ne înzăpezim. Într-o oră începe viscolul.

Arghirescu cîntărea această eventualitate cu destulă neplăcere.

— Atîta ne-ar trebui. Nu-mi place să-ntîrzii.

Ceea ce prevăzuse însoţitorul domnului Arghirescu se întîmplă. Expresul *Ostende-Constantinopole* fu oprit într-o gară mică, cu un nume imposibil de reţinut şi conductorul anunţă pe călători că, întrucît se lucra la dezăpezirea liniei, era posibilă o întîrziere de cîteva ore. De altfel, crivăţul şi începuse a arunca peste pustă bicele lui de gheaţă, care izbeau mărunţ în geamul compartimentului. Pînă la masa de prînz, domnul Arghirescu jucă pocher cu mîină moartă cu cei doi însoţitori ai săi, înjurînd mărunţ capriciile vremii şi neputinţa feroviarilor unguri de a dezăpezi mai repede linia ferată. Pe la ora 14 sună clopoţelul, rarii călători ai acestui tren de lux se îndreptară, unul cîte unul, spre vagonul-restaurant, reluîndu-şi locurile la mese. Domnul Arghirescu se odihni un ceas înainte de a lua masa, trimiţîndu-şi gorilele pe coridor, ca să fumeze, întrucît nu suporta fumul *gauloise*-lor. Voia să recapituleze lucrurile pe care le avea de făcut la Bucureşti, să pună ordine în gîndurile sale atît de încălitate. 119

Așadar, omul căruia trebuia să-i predea clișeele primite de la schior îl aștepta undeva pe drumul spre București, în țară ; afacerea cu vânzarea conacului de la Dobroteasa și a pădurilor de la Bălcești fusese încheiată cu avocații tocmiți de sora lui ; mai rămîneau cîteva lucruri încurcate, via de la Cercelu, niște izlazuri de la Drăgășani și casele din Jianu, pentru care cumnatul său îi promisese toate facilitățile. Un singur lucru îl neliniștea : prezența celor doi însoțitori care aveau un trecut nu tocmai curat. Dealtfel, îi întrebase dacă venirea lor în România i-ar pune în primejdie, dar ei negaseră, avînd probabil, la rîndul lor, de aranjat niște lucruri în țară. „În sfîrșit, văzînd și făcînd“, își spuse călătorul.

Mica întîrziere de cîteva ceasuri se transformă într-o lungă așteptare de 24 de ore. După controalele de rigoare, granița românească fu trecută pe la ora nouă seara, tocmai a doua zi. Trenul își reluase mersul, încercînd să-și sporească viteza ca să mai scoată din întîrziere, dar încurcăturile tot se iviseră. Mă rog, cei de la București probabil fuseseră înștiințați de întîrziere, așa că, mai liniștit, domnul Arghirescu luă o cină frugală în vagonul-restaurant. Le interzisese celor doi să bea ceva atîta vreme cît se aflau în călătorie. Cîte un pahar de bere, da, dar atît. Dormiseră cu schimbul, fiecare cîteva ore, dar n-arătau prea în formă, pentru că orele trecuseră și oboseala își spunea cuvîntul.

— Păreți cam dărîmați, îi spuse Arghirescu sprînce-natului, îndreptîndu-se spre culcarul care ducea spre cușeta lui de dormit. Aș vrea să rămîneți amîndoi pe culoar și să mă păziți.

— S-a-nțeles ! Doar pentru asta ne plățiți.

— Dar dacă se mai face vreun control, ceva ?

— Ce control să se mai facă, că ne-au pipăit destul și grănicerii unguri și cei români. Actele sunt în regulă, ori ale voastre nu-s ?

— Se poate ? se miră luptătorul de *catch*.

Arghirescu ar fi fost bucuros să scape odată de toate încurcăturile care-i mai rămăseseră de rezolvat și să se vadă din nou în Parisul care, chiar ocupat de nemți, îi oferea mai multă siguranță decît Bucureștiul despre care auzea vag din ziare și de la radio ca despre un ținut foarte îndepărtat și aproape necunoscut. Singura plăcere la capătul acestei călătorii rămînea revederea cu Evelyne și cu

cumnatul său, un om foarte agreabil, cu care se-ntîlnise în străinătate de cîteva ori.

— Noapte bună ! Să nu mă deranjeze nimeni. Numai dacă ia trenul foc să mă treziți. Dacă se mai face vreun control la pașapoarte, pentru că ăștia sunt capabili de orice în vremurile astea, iată-l pe al meu, li-l arătați, are toate vizele, dar să nu mă treziți. Vreau să fiu fresc cînd ajung la București.

Trînti ușa compartimentului, se încuie și simți o răcoare ciudată. Privi geamul care era ridicat, dar nu încuiat, cum credea el că-l lăsase. O dungă subțire de frig pătrundea abia perceptibil pe sub rama de sus. O împinse ușor, închise clapeta și începu să se dezbrace cu o lene explicabilă. Își puse pijamaua, privi grămada de geamantane din plasă, erau trei sau patru, mari, burduhănoase, cumpărate de la *Galeries Lafayette* din Paris, încărcate cu lucruri pentru rude : stofe, rochii, pantofi italienești, ciorapi de mătase, în sfîrșit costumele lui impecabile, pe care le schimba în fiecare zi, cămășile așezate într-un geamantan special, ciorapii și pantofii puși în cutiile lor de carton, pe șanuri. În compartiment începuse să se încălzească. Deși era obosit, nu-i era somn. Făcu o ultimă verificare în micul geamantan de mîină pe care-l deschise, privind cu grijă la aparatul uitat de schior. „Dacă mă gîndesc bine, pe băiatul ăla bronzat or să-l curețe. Noroc că nu știe prea multe despre mine, e numai un biet curier. Dar de ăștia din tren cum scap ? Evident că vînătorul tirolez este trimis de cumnatu-meu, dar ceilalți doi ?“

Și cu aceste gînduri încurcate, simți cum adoarme.

★

Expresul *Ostende-Constantinopole* trecuse de gara Chitila și micșorase viteza. La capătul vagonului veghea de mai bine de o oră vînătorul tirolez, care renunțase să facă pe absentul la cele ce se petreceau în vagon și-i salutase pe cei doi însoțitori ai domnului Arghirescu încă la ieșirea din compartimentul său, ca și cînd s-ar fi cunoscut de mult.

— Îl cunoști ? întrebare Biștea.

— Nu cred să fi avut plăcerea, răspunsese celălalt.

— Atunci ce l-a apucat cu politețea asta cu noaptea-n cap ?

Luptătorul de *catch* dăduse din umăr.

— Știe-l și pe el Dumnezeu.

Expresul se strecura acuma printre vagoanele aflate în remiză, între care se zăreau, abia camuflate, bateriile antiaeriene ce apărau Bucureștiul. Soldații, fumînd în pîlcuri, băteau cu bocancii zăpada murdărită de cărbune. Pe lîngă ei se strecurau, ca niște țipari, alte trenuri cu ferestrele încă luminate. Ziua se anunța neguroasă, plină de burniță.

— Nu crezi că ar trebui să batem în ușă ? Se pare că barosanul a luat vreun somnifer.

— N-ai auzit nici o mișcare dincolo ?

— Nu. Mai așteptăm un minut.

Din capul coridorului, tirolezul se apropie și le ceru un foc.

— Permiteți ?

— Vorbiți românește ? întrebă macedoneanul. Cu costumul ăsta n-aș fi zis că sunteți de pe-aici.

— Vin de la o vînătoare din Germania. Am fost trimis cu Corpul vînătorilor de munte într-un concediu. Camarazii au rămas acolo, eu m-am întors, fiindcă mi s-a îmbolnăvit mama. Dumneavoastră ?

Sprîncenatul privi la celălalt, apoi răspunse în dorul lelii :

— Și noi, pe la București, pe la rude.

— Veniți de departe ?

— De la Bordeaux.

— Țsta pe unde mai e ?

— N-ai auzit de vinul de Bordeaux ? Din Franța, tăticule.

— A, m-am lămurit.

Biștea bătu tare în ușa compartimentului. Trenul trecuse de Podul Grant și se zăreau capetele peroanelor Gării de Nord în ceață, ca niște boturi de pachebot.

— Domnu' Sorin, deșteptarea ! Am sosit !

Nici un răspuns, nici o mișcare.

— Domnu' Arghirescu, scoal', domne, că am ajuns !

Cei doi se priviră un minut lung, ca și cum nu s-ar fi văzut niciodată.

— Dar asta ce-o mai fi ?

Și bătură în același timp amîndoi, cu pumnii, în ușa compartimentului. Tirolezul înțelese că ceva nu era în regulă și găsi că nu mai avea nici un rost să se ascundă.

— Îmi permiteți ? Sunt agentul Crăciunescu din Siguranța Statului, însărcinat cu paza domnului Arghirescu pe traseu. Dumneavoastră probabil că-l însoțeți.

— Chiar așa, spuse sprîncenatul și mai bătu o dată, cu deznădejde, în ușă : Domnu' Arghirescu, zi-i, domne, ceva, nu ne mai freca atît...

Agentul Crăciunescu scosese din buzunar un paspartu și făcea semne conductorului de tren care se ivise, și el, în celălalt capăt al vagonului, însoțit de un ungător de ȕsii, cu fața plină de negreală, de i se vedeau numai ochii albi, parcă speriați (era, dar nici Crăciunescu, nici cele două gorile ale lui Arghirescu n-aveau de unde să știe, Tronaru, omul Colonelului, cu care se întîlnise în bodega „La cinci lei“).

— Ce s-a întîmplat, domnilor ?

— Deschide mai bine ! zise agentul Crăciunescu, făcîndu-i loc.

Pe canapeaua făcută pat a compartimentului zăcea Sorin Arghirescu. O incizie fină îi retezase carotida. Agentul Crăciunescu constată rece :

— Omorît în somn, dintr-o lovitură, cu o tăietură de brici. Treabă de profesionist. Dumneavoastră ați stat toată noaptea în ușă, nu v-ați mișcat de-aici, nu-i așa ?

Cei doi, încă uluiți de neașteptata priveriște, nu știură ce să răspundă mai întîi.

— Desigur. Nu ne-am mișcat deloc. Am vegheat cu rîndul pe podele, cîte unul, și am ațipit, dar n-a trecut nimeni pe coridor. Era imposibil să intre cineva și să nu-l auzim.

Trenul frîna și de pe peroane se auzea murmurul nedeslușit al mulțimii ce se înghesuia cu bagaje spre alte trenuri.

— N-a intrat prin coridor, evident, zise agentul Crăciunescu și le arată fereastra deschisă a compartimentului. Mai curînd pe aici. Apoi se adresează conductorului : Au coborît toți călătorii ?

— Da. Nici nu erau prea mulți. O doamnă care s-a urcat la Budapesta, doi militari germani și o echipă de scamatori...

— Bine ! Sigilează vagonul și nu dai drumul la nimeni. Eu mă duc să telefonez. Dumneavoastră mergeți cu mine. 123

Treaba nu le convenea celor doi însoțitori ai lui Arghirescu, dar își dădură în același timp seama că puteau fi, ei înșiși, bănuți de crimă, așa că îl urmară fără să șovăie.

Pe la nouă și jumătate, telefonul sună în biroul lui Ciri-poi. Comisarului nu-i erau boii acasă, avea un cap de patru frați, o gură năclăită de parcă i-ar fi turnat cineva catran în stomac sau lipitoare de muște, încercase toate formulele de dregere, începînd de la cafea, trecînd prin iaurt cu lămîie, gutui uscate, cîteva foi de ceapă, o măs-lină pisată cu simbure cu tot, dar numai praful de pipotă de găină adus de Teică, alt *suferitor*, îl mai întremase.

— Țrrrr... Țrrrr... Țrrr ! făcea telefonul în gol.

A șaptea oară, Ciri-poi mai găsi atîta energie, încît să ridice din furcă aparatul.

— Alo ! făcu cu glasul stins al ultimului supraviețuitor de la cutremurul din San Francisco. Alo ! Cine e ?

Avea o voce de mitropolit, dogită, scursă.

— Cine e ? întrebă din nou.

De la celălalt capăt al firului, Crăciunescu răcnea cît putea de la un telefon public din Gara de Nord :

— Eu... Crăciunescu ! Sunt în gară. L-au mierlit pe domnul Arghirescu. M-auzi !

— Care Arghirescu ?

— Cumnatul ministrului. Trezește-te, ca să vezi ce nuntă începe !

Ciri-poi se uită la telefon ca la un os de mort.

— Cum adică l-au mierlit ?

— N-auzi ? I-au tăiat beregata în tren. Dă-mi-l pe domn' Mizdrache, că în capul tău e o beznă ca în fundul unui negru care trece printr-un tunel.

— Ce tunel ? Ai înnebunit, Crăciunescule ? Ce tunel ? Care tunel ?

Agentul Crăciunescu se împacientase :

— Vasile dragă, ești doscănit ? Ți-a plecat mintea cu sorcova ? Scrie pe hîrtie ! Să vină domn' inspector Mizdrache în Gara de Nord, la trenul de Constantinopole, că nu-i dau drumul vagonului pînă nu facem ancheta. Rapid, mă-nțelegi ?

Ciri-poi lăsă telefonul în furcă și privi creștetul lustruit al lui Teică, care ascultase, înțelegînd numai pe jumătate conversația celor doi.

— Adică să...

— Adică ce, adică să... Unde-l găsim pe șefu' ?

— Păi dacă n-oi ști matale, că ești intim cu el ! Bei de-a-n-picerele cu el la Hale, la *Împăratul Traian*, aseară n-ai fost cu domnia sa ? Că te văd cam chitrofonit...

— Aseară... aseară... Ce-am făcut eu aseară ? Teicuță, să fiu al dracului, pe mama aia a mea moartă de la Sfinta Vineri, dacă mai știu ce-am făcut. Întîi, rondul de la *Papastase*, la *Cina*, pe urmă am trecut pe la *Carpați*, am luat un șalău. M-am găsit acolo cu doi presari de-ai noștri și, pe la două noaptea, eram la *Pigall's*. Cred că acolo l-am văzut pe șef... Era cu Micșunica, că face ce face și se-n-toarce la amorurile vechi. Ascultă-mă pe mine, Teică, pe asta o să-l găsim într-o dimineață, știi tu cum.

Teică se uită la el ca la alte alea.

— Ce spui, dom' Vasile ? Ori îți bați joc de mine ?

— Vorbă lungă, sărăcia omului. Găsește iute o mașină și hai să-i luăm urma. Că pînă-l gălesc, mă și dezbăt.

★

Mizdrache visa că se afla la Roma, însoțindu-l pe domnul Mihai Antonescu, care ținea o conferință despre *Civilizația romană în Dacia*. Cînd îi era lui lumea mai dragă, simți o mină zgîlțindu-l cu putere.

— Grig, trezește-te, tu n-auzi ?

— Ce e ? Ce s-a mai întîmplat ?

— Te caută Ciripoi. Ia telefonul...

Inspectorul-șef bijbii cu mîna, să găsească aparatul de ebonită în cutele plapumii.

— Cît e ceasul ?

— Zece și douăzeci. Cred că te-au sunat ei mai de vreme, dar abia acum l-am pus în priză.

— Alo ! făcu Mizdrache. Cine e ?

— Eu, Ciripoi, stăpîne.

— De unde telefonezi ?

— De jos, din stradă, de la un telefon public. De o jumătate de oră sun și nu răspunde nimeni.

— Dă pe gură.

— L-au mierlit pe domnul Arghirescu, cumnatul ministrului.

Inspectorul-șef crezu că n-aude bine :

— Te-ai îmbătat, ești nebun ? Asta trebuia să sosească de ieri. Ai fi aflat pînă acum.

— Acuși mi-a telefonat Crăciunescu din Gara de Nord. Păzește vagonul, pînă sosiți dumneavoastră.

— Mă, tu ce crezi că suntem la 1 aprilie ? Îți bați joc de mine ? Cine să-l omoare, mă, pe-ăsta, că am trimis om după el în Elveția ? Și adică, taman aici, în Gara de Nord, să-i fi făcut felul, sub nasul nostru ?...

— Dom' șef, asta știu, asta spun. Eu sînt jos, cu Teică, în mașină, vă așteptăm, că oți fi și dumneavoastră în *dezabi*.

Ciripoi nu mai auzi înjurătura pe care inspectorul-șef i-o aruncă după ce trînti telefonul.

— Ia te uită la el... s-a franțuzit ! Ce zici, Micșunico, de ăsta ? Pune și tu reșoul ăla și fă o cafea pînă mă bărbieresc, că e lată.

Mulțimea înghesuită pe peroanele Gării de Nord nu-și dădea seama ce se-ntîmplase în vagonul de dormit al expresului *Ostende-Constantinopole*. Călătorilor din celelalte vagoane li se spusese că trenul va mai întîrzia o oră, pînă se schimba o locomotivă, așa încît sosirea celor trei nu intrigă pe nimeni. Crăciunescu îi aștepta la scara vagonului, împreună cu conductorul.

— Ai chemat procurorul ? întrebă Mizdrache.

— Da. E-n restaurantul gării, bea un ceai. E Vasilescu, ăla cu barbă. Cioclul, că numai la chestii de-astea ne vedem.

Mizdrache privi la conductor și-l întrebă pe Crăciunescu dacă acela vorbea românește.

— Nu. S-a schimbat la Basel. E elvețian. Vorbește franceza și germana.

— *Dans quelle couchette, s'il vous plait ?* întrebă Mizdrache.

— *Par ici, messieurs.*

Conductorul o luă înainte. Era un bărbat între două vîrste, cu o ceafă ridată, tunsă nemțește, foarte roșie, amănunt care-l izbi pe inspectorul-șef.

— Poți să-mi spui cum s-a-ntîmplat, Crăciunescule ?

— L-am luat de la granița Elveției, cum a fost înțelegerea. Se pare că știa că sunt trimis de dumneavoastră, nu arăta deloc neliniștit.

— Raportează ce s-a întâmplat pe parcursul drumului !
— La Basel s-a suit un schior care s-a așezat la masa lui. A stat cam vreun ceas, făcându-se că uită un aparat de fotografiat, pe care, cu discreție, domnul Arghirescu l-a dus în cușeta lui. După aceea, de câte ori a revenit la masă, avea în mână un mic geamantan de căre nu s-a despărțit.

— Altceva ?

— Odată cu schiorul, care a coborât la Budapesta, s-a mai dat jos un tip ce aducea a francez. Purta o bască și un costum așa, cum să vă zic eu, de țuțăr...

— Bănuiesc că era omul Gestapoului. Cine i-a luat locul ?

— Păi, doi unguri. Unul gras care, după cît știu eu limba asta, zicea că are de plasat niște vin de Tokay, și unul ofticos, cu o mutră, cum să vă spun eu, de parcă ar fi scăpat de la *Filaret*.

Conducătorul deschisese ușa compartimentului și le făcuse loc, muț, demn, de parcă ar fi fost martor la o cununie.

— Nu s-a mișcat nimic, Crăciunescule ?

Pe culoar se auzea tropăitul grăbit al procurorului, un individ scund, obez, cu o bărbie albă, aducînd cu Niculescu Varone.

— Să trăiți ! îl salută Mizdrache. Ce spuneți de povestea asta ?

Din nenumăratele buzunare aflate sub paltonul noului-venit apăru o pereche de ochelari cu rame de aur. Procurorul era meticulos, nu se grăbea. Inventarie din priviri tot compartimentul.

— Arghirescu a călătorit singur ? întrebă Mizdrache pe agentul Crăciunescu.

— Nu. A fost tot timpul însoțit de doi tipi. Niște matahale care au dormit la ușa lui toată noaptea.

— I-ai supravegheat ?

— Tot timpul.

— Unde sunt acum ?

— I-am lăsat sub paza jandarmilor C.F.R.

— Au pașapoartele în regulă ?

— Cît mă pricep eu, da. E nevoie să vi-i aduc ?

— Deocamdată, nu. Dar dacă cunoști unele amănunte... poți să mi le dai.

— Victima s-a încuiat peste noapte în cușetă ? întrebă procurorul.

— Da ! răspunse Crăciunescu. Însoțitorii săi păzeau ușa pe culoar.

— N-au lipsit, cumva, vreo perioadă de timp de la locul lor ?

— Nu. Cît am putut, i-am controlat. Erau la ușa compartimentului.

— Și cu fereastra deschisă ce este ? mai întrebă procurorul.

— Dacă îmi permiteți, cred că pe-aici a intrat ucigașul.

— Trebuie să fi fost un adevărat acrobat, dacă în viteza trenului a reușit să se strecoare prin deschizătura ferestrei.

— Credeți că Arghirescu a dormit cu geamul deschis, de la graniță pînă aici ? întrebă Mizdrache. E iarnă, domnule procuror. Nu s-a încălzit el sub limbă, ca să lase geamurile vraște. Aici e alt chichirez.

Procurorul se făcu că n-aude cele spuse de inspectorul-șef.

— Nu se văd urme de luptă, ceea ce înseamnă că victima a fost ucisă în somn, constată mai mult pentru sine Vasilescu, cercetînd cu o lupă dacă existau amprente de-a lungul ramei metalice a geamului.

— Credeți că mobilul crimei este o răzbunare sau jaful ? întrebă Mizdrache, deși intuia ce se întîmplase. Agentul nostru, aici de față, care l-a însoțit pe Arghirescu din Elveția pînă aici, vorbea de o valiză de mînă de care victima nu se despărțea nici la masă. Crăciunescule, vrei să vezi dacă se află în compartiment ?

Agentul privi plasa în care de obicei se așază bagajele de mînă și nu văzu decît un teanc de ziare răsfoite, un mic *nécessaire* în care se afla aparatul de bărbierit și o carte.

— Deocamdată nu zăresc valiza.

— Mai caută.

Mortul fu răsucit cu delicatețe pe-o parte, dar la vederea singelui ce se scursese sub canapea, Crăciunescu simți că vomită.

— S-o fi pus sus, unde sunt geamantanele astea mari ?

Mizdrache trase scara mobilă a cușetei și urcă pînă sub planșeta pe care se aflau trei valize mari, nedesfăcute.

— Aici nu e nimic !

Rămase puțin în vîrful scării, gîndindu-se la ceva pe care încă nu-l mărturisi celorlalți.

— Vă rog chemați echipa de fotografi să ia amprente, ca să pot să chem medicul legist. Aș fi de părere să ne grăbim, pentru ca să putem da drumul vagonului.

După un sfert de oră, Mizdrache se afla într-un birou cu geamurile asudate, care dădea spre panorama liniilor și a persoanelor, undeva la un etaj al clădirii Gării de Nord, privindu-i pe cei doi însoțitori ai lui Arghirescu. Se aduseseră niște cafele, un ofițer de jandarmi asista fără să scoată un cuvânt la cele ce se întâmplau. Procurorul și cu Mizdrache îi interogau pe cei doi :

— Numele, prenumele, ocupația, locul de rezidență...

Alături, Teică, bun la toate, bătea la o mașină cu carul mare procesul-verbal, abia găsind literele, poticnindu-se și înjurînd.

Din hîrtia întocmită de ajutorul lui Ciripoi rezulta că numiții Ion Biștea și Titus Mormocea, stabiliți în Germania după iulie 1936, veniți în Franța cu trupele de ocupație, pentru treburi pe care nu aveau de gînd să le mărturisească, fuseseră angajați de către domnul Arghirescu cu șase luni în urmă pentru paza personală și-l însoțiseră în acest voiaj în România. Erau necăsătoriți, fără familie, cu unele rude îndepărtate aflate însă în România. „Legionari“, gîndi Mizdrache. „Curios că nu au apărut la rebeliune sau nu vor să spună. Asta o să aflăm noi mai încolo.“

— Domnilor, asupra scopului acestei călătorii a domnului Arghirescu n-avem ce discuta. Ne interesează, deocamdată, faptul că patronul dumneavoastră a fost asasinat. Din primele cercetări, rezultă că nu ați fi implicați în această crimă, întrucît nu-mi imaginez să fi lăsat victima în cușetă și s-o fi păzit pînă dimineața, pentru a da impresia că nu sunteți amestecați. Logic vorbind, dacă dumneavoastră voiati să-l omoriți, ați fi făcut-o pe teritoriul Franței sau al Elveției și ați fi dispărut. Așa încît v-aș ruga să-mi dați concursul să stabilim unele detalii. Domnul Crăciunescu, care v-a însoțit pe toți trei pînă aici, îmi spune că domnul Arghirescu purta asupra sa, în permanentă, o mică valijoară, care n-a mai fost găsită în compartiment. Aveți idee ce conținea ?

— Cred că banii domnului Arghirescu, spuse macedoneanul.

— Altceva, nu ?

Cei doi se priviră. Biștea își aminti că l-a văzut pe Arghirescu ducînd un aparat de fotografiat pe care nu-l

avusese, după ce luase masa cu schiorul, la ieșirea din vagonul-restaurant. Amănuntul nu-l izbise atunci, dar acum își amintea perfect de acest lucru.

— Pe cine ați bănuî dumneavoastră de acest asasinat ? îi mai întreabă inspectorul-șef pe cei doi.

Urmă o pauză lungă, după care macedoneanul, mai curajos, spuse, privindu-l pe Crăciunescu :

— Dacă n-aș ști că e din poliția dumneavoastră, pe dumnealui l-aș bănuî.

— La drept vorbind, aveți dreptate, dar ia să ne mai gîndim puțin ! Vă amintiți de cei doi care s-au urcat la Budapesta ? întreabă, la rîndul lui, agentul.

— Da ! răspunse macedoneanul. A fost mai întîi schiorul care a coborît la Budapesta. Pe urmă cei doi, unul gras și unul prăpădit. Dumneavoastră ați stat tot timpul și ne-ați supravegheat. Acuma îmi dau seama.

— Cine mai lua masa în vagonul-restaurant ? întreabă Mizdrache, la rîndul lui.

— Au fost doi ofițeri germani care au coborît înainte de granița română. O doamnă atît de bătrînă, încît n-o cred capabilă să se urce pe vagonul de dormit, și cam atît.

— Pe cei doi, negustorul de vinuri și celălalt, slăbănogul, i-ați mai văzut de la intrarea pe teritoriul românesc ?

— Cred că nu, afirmă cu tărie macedoneanul.

— Atunci, de crimă nu pot fi bănuîți decît conductorul, agentul nostru Crăciunescu și mai cine ?

După un lung moment de stupoare, Crăciunescu spuse :

— Cred că știu. În vagonul-restaurant au mai intrat, la un moment dat, trei inși : o femeie, un fel de acrobat și un pitic.

— Ei, piticul ăsta îmi trebuia, zise Mizdrache.

★

Clădirea Crematoriului, prefigurînd o uriașă urnă funerară, cu zidurile ei cenușii, amorfe, cu lungile vitralii în formă de cruce, abia se zărea în viscolul care se iscase. De sus, din dealul Piscului, Bucureștiul abia se mai zărea : turme risipite de case, mai mărunte sau mai înalte, bulevarde croite anarhic și, undeva, în vîltoarea zăpezii, cîteva semne de exclamare de beton, Palatul Telefoanelor, blocul

cutremurul din '40), blocul *Asigurărilor Române*, la parterul căruia se afla un cinematograf și o sală modernă care luase foc odată și fusese reparată, Foișorul, și cam atît, restul orașului fiind șters de acele valuri de omăt ce măturau cîmpia munteană. Mașina inspectorului-șef Mizdrache urca greoi pe serpentinele pietruite, peste care se așeza acum un strat subțire de gheață, iute măturat de vîntul în rafale, care aici, sus, bătea mai tare.

— Dacă o mai ținem așa cu înmormintările astea... Acum două săptămîni, Gojgaru, acuș' domnul Arghirescu... Ciripoi, tu nu te înscrii pentru data viitoare ?

Acesta scuipă în sîn făcîndu-și o cruce mare, mînăstirească :

— Doamne ferește, domnule inspector, am copii, am familie grea... Astea-s glume ?

Mizdrache își tamponă fruntea cu o batistă. Era răcit, strănută din două în două minute. „L-a uitat Micșunica dezvelit astă-noapte“, gîndea Ciripoi. Din cînd în cînd inspectorul-șef trăgea de zor, dintr-o pipetă, camfor pe nas.

— Ce te uiți așa, mă, la mine ? Tu n-ai văzut produsele *Bayer* ? Marfă nemțească...

Ciripoi ședea în față, lîngă șofer. Acela zîmbea complice cu inspectorul-șef, trăgînd cu ochiul prin oglinda retrovizoare. „Adică tu ești mai deștept ca mine, Cozmescule ? Faci glume cu șeful, îi faci ochi dulci ? Bine, Cozmescule, stăm noi de vorbă. Te prind eu cînd o să ciordești din benzină sau cînd o s-o cari pe știrba aia de la Cărbuș acasă, cu mașina poliției, și o să pic eu așa, făcîndu-mă că prind muște în gang la bloc : «Bună seara, Cozmescule, ce faci tu, băiatule, ești în misiune ? Cu dînsa, cu dînsa ?...» Și azi așa, mîine așa, un raport, două, trei, și te vîd, Cozmescule, pe front“.

— Dom' șef, ne apropiem. Lume ca la urs. De ce or veni oamenii la înmormîntări ?

— Știu eu, Ciripoi ! Dacă mor alții se face loc : o slujbă în plus, o odaie în plus, mai rămîne un costum de haine, mai ceva, se mai face o pomană, mai bea omul un păhărel, își mai amintește de răposatul... Obiceiuri frumoase, mă. Să nu uiți, să nu ne uităm unii pe alții, mă, că azi suntem, mîine nu mai suntem...

— Da, dom' șef, că bine ziceți. Dumnezeu să-l ierte și pe domnul Arghirescu, că nu l-am cunoscut decît mort. 131

Auzi dumneata ? Să pleci din țărișoara ta, să te duci unde a întărcat dracu copiii, să faci alișverișuri, ce-o fi făcut el pe-acolo și cînd ți-e lumea mai dragă să te cheme aia cu coasa de unde ai plecat... să stai în vagon cu pat, cu doi zdrahoni la ușă...

— Apropo, le-ai dat drumul la ăia ? I-ai trimis de unde au venit ? Că ăștia au pașapoarte în regulă, ștampilă... Ne mai trezim, dracului, cu încurcături diplomatice. Le-ai găsit fișele ?

— Găsit, dom' șef. Mormoceea e din Iași. A fost încurcat în afacerea Stelescu, cînd l-a mierlit căpitanul pe ăla, pe Stelescu, cum dracu îi zice, la spital. El ținea tira, probabil că de aia s-a ușchit în Germania. Al doilea, Biștea a fost și el încurcat în afacerea rectorului Goangă de la Cluj. I-au luat nemții la sînul lor și i-au ținut.

— Da' la rebeliune, ceva, cumva ? N-au venit și ei să tragă vreun artificiu ?

— Nu, dom' șef. Două zilișoare și două noptișoare am purecat toate pașapoartele și toate fișele. N-aveam motiv să-i ținem, le-am dat drumul. Nici ei nu erau prea încîntați să rămînă. Au zis bogdaproste că au putut s-o îndîndă înapoi.

Șoferul oprise mașina, dar cei doi nu coborîră.

— Lasă motorul să meargă, să nu înghețăm în dricul ăsta, zise inspectorul-șef și privi mulțimea de cucoane și de domni care aștepta venirea mașinii cu răposatul Arghirescu.

— Ia te uită ce clipsuri ! Ia te uită blănuri ! se mira, după obiceiul lui mitocănesc, Ciripoi.

— Că n-ai vrea să vină în p'lea goală la înmormîntare ! Coccoanele pun pe ele ce au prin casă, să nu răcească.

— Da' frumoase sunt, dom' șef. Uite la aia neagră, cu crăticioara în cap...

— Tocă îi zice, tîmpitule.

— Tocă, dom' șef. Și cum s-a mascat ea cu voal negru...

— Voaleță, mă Ciripoi. Învăță, mă, și tu, că te-am scos în lume de atîtea ori.

— Și cizmulițe, dom' șef, de lac. Ăștia parcă sunt la starea civilă, nu la incinerarea domnului Arghirescu. Uite-l și pe domnul Frînculescu, uite-l și pe doctorul Policrat. Toată crema Bucureștiului. Doamna Cernat, doamna general Dobrescu, doamna Corfirotu ! E și polcovnicul

Ignatiev, samsarul ăla, sau ce dracu e, care vinde dulapuri, covoare.

Inspectorul-șef privea distrat grupul îngrămădit pe scările Crematoriului, își aprinsese o țigară și nu-l asculta. Dar urechea lui fină tresări la auzul ultimelor cuvinte.

— Ciripoi, rusul ăsta vinde mobilă fină, măi, e ebenist. Ai auzit cuvîntul ăsta ? E ebenist, mă. Ciocănește mobila ca Grigoraș Dinicu vioara, o ascultă, știe din ce e făcută, de cîți ani, unde a fost lucrată...

— Adică să fie el tîmplar, așa, la meserie...

— Aoleo, Ciripoi, taci, dracu, din gură ! Cum deschizi clanța aia, iese musca.

Își aduse deodată aminte :

— Ascultă, mă, că ne luarăm cu vorba. Tu ai cercetat ce ți-am spus eu să faci ? Chestia cu piticul ăla ?

— Se poate, dom' șef ? Fie-al dracului care n-a luat toate circurile la rînd, că la ora asta trei sunt, mari și late, în tot Bucureștiul. Circul *Globus* din Dudești, ăla făcut din lemn, trei mîrtoage, o cămilă răpănoasă, două maimuțe de li se văd, să mă scuzați, dom' inspector-șef, că atît sunt de nemîncate, coastele. Le plîngi de milă. Mai bine le-ar împăia.

— Bă, eu te-am trimis pe tine să-mi cauți pitici, nu maimuțe. Ce, ai înnebunit ? Stăm în deal la Crematoriu și batem caporalul ?

— Dom' șef, permiteți să raportez... La *Globus*, pitici — canci. M-am dus pe Filantropia, aici sunt niște zlătari, niște hoțomani : Circul *Pandele*. Au trei cai pe care îi aleargă într-un rond de talaș.

— Pitici, mă, pitici, mă Ciripoi, lasă... Aoleu, unde te-am găsit eu pe tine, podoabă ce ești ? Provincia ai făcut-o ?

— Stați că mai am unul... în București. Circ mare, nemțesc. Circul *Busch*. Reclamă la cinema, reclamă la radio. Toată ziua : „Poftiți doamnelor și domnilor ! Lei, pantere, elefanți, dresură clasică, săritură la trambulină, arena morții, triplu salt mortal...”

— Piticii, mă, piticii...

— E, că aici am vrut să ajung, aflați că la circul *Busch* au un pitic.

— Și de ce ți-a trebuit ție atîta, să mă iei pe mine pe la Ploiești, ca să-mi spui că au nemții un pitic...

— Dom' șef, dar așa se vorbește. Face omul ocol pînă ajunge unde trebuie. Ca să vă dați seama că și noi alergăm, muncim...

— Bine, mă, bine. Lasă asta ! Spune-mi, ce-i cu piticul ? Cînd au venit, cîte reprezentații au dat ? Nu cumva sosirea circuitului *Busch* coincide cu moartea lui Arghirescu ?

La una ca asta Ciripoi nu se gîndise. Așa că mutra lui se șifonă de tot :

— Dom' șef, permiteți-mi să vă spun încă o dată cum am spus-o de atîtea ori. E limpede că aveți chestiunile alea... (și făcu gestul cunoscut, imaginînd că șeful său e bine dotat într-o anumită parte a corpului). Va să zică, dacă stau bine și socotesc, ăștia taman cu trenul ăla trebuie să fi venit. N-am socotit, dar așa trebuie să fie. Că nu-s veniți de mult : o știu din ziare. N-au dat decît o reprezentare aseară. Reclama a început de mult. Eu habar n-aveam, dacă nu auzeam la radio.

Mizdrache lăsă să se scurgă o pauză, în care strivi țigara pe jumătate fumată în scrumiera metalică din portiera interioară a mașinii.

— Adică să fii tu așa de norocos să fi nimerit tocmai piticul ăla de care am eu nevoie ? Ia stai să mă gîndesc mai bine ! Mă, să știi că e chiar așa. Din spusele celor doi hăndrălăi care-l păzeau pe Arghirescu, ăștia au apărut în trenul de *Constantinople* pe undeva, între Basel și Budapesta. Este limpede. Dacă era un pitic aciuat pe la noi, n-avea ce căuta în trenul de Basel. Dar pentru orice eventualitate, ia să-l iei tu strîns, așa, din urmă și să cercetezi dacă trupa asta nemțească a venit cu același tren, cu Arghirescu, atunci e limpede. Pe la ăia care dau autorizație de funcționare la circuri ai fost ?

— Am fost.

— Și ?

— În țară nu mai sunt decît încă două trupe în turneu. Una la Găiești și alta la Constanța. Niște amăriți.

— Află dacă au ieșit din țară în ultima vreme și dacă au avut vreun pitic în trupă.

— Aflu, cum terminăm cu domnul Arghirescu. Să-l vedem pus în urna lui și eu iau chestiunea de la început.

Pe serpentinele Crematoriului urca un scurt convoi mortuar format dintr-un autodric încărcat de coroane, mergînd la pas, urmat de patru sau cinci mașini în care se aflau Ionescu-Tismana cu soția, în a doua Armand Sa-

chelarie, secretarul ministrului, și cu Raul, fratele domnului Tismana, iar în celelalte, subsecretarul de stat de la Finanțe, domnul Marcu, cu soția, urmat de încă doi draibări, un militar de la contrainformații, al cărui nume îi scăpa în momentul acela lui Mizdrache, cu aghiotantul lui, un tânăr agitat care se precipitase să-i deschidă șefului său portiera. În sfârșit, în ultima mașină, alți doi civili, fără identitate, de bună seamă tot ofițeri de la serviciul de contrainformații, îmbrăcați în civil.

„Ei, dacă bag bine seama, aici e chestie lată. Circul *Busch*, adică nemții, serviciul nostru de contraspionaj, rude de-a șaptea mână cu Ionescu-Tismana, încurcă-i, drace, descurcă tu ițele, Mizdrache ! Să fie al dracului, că grea meserie mi-am ales ! Ce concluzie să trag eu de-aici ? Omul vine din Franța, Franța ocupată de nemți, băiatul lui Arghirescu a stat zece anișori la ei acasă, a fost când în Argentina, când la Paris, când cine mai știe unde, că ar trebui să-l purec eu bine pe ăsta, să-l iau din urmă. Căci aici sunt chestii grele, domnule. Pe Tismana nu pot să-l întreb, că o să se uite chiorîș la mine. Adică ce, eu îl suspectez ? Trebuie întrebați cei de la Externe. Or fi prins și ei vreun fir, pe undeva.“

— Coborîm, Ciripoi !

Sicriul în care se afla corpul neînsuflețit al lui Sorin Arghirescu era urcat pe umerii a patru amployați ai Crematoriului, urmat de domnul Ionescu-Tismana, îmbrăcat într-un palton lung, negru, cu guler de biber, ținîndu-și melonul în mîna stîngă, cu capul plecat, lăsînd să i se vadă tîmplele argintate și începutul de chelie. În dreapta lui, doamna Evelyn Tismana în mare doliu, cu fața ascunsă de un lung voal negru, pe care îl ridica discret cu coatele, ca să nu se tîrască prin zăpadă, urmați de tânărul secretar, Armand, și el îmbrăcat într-un palton bine croit, scurt pînă la genunchi, cu o bucată de pînză neagră la guler, marcînd doliul. Tânărul secretar saluta discret, în dreapta și-n stînga, mulțimea de cunoscuți care-l privea cu atenție. Avea un chip bărbierit proaspăt și o privire dură, fără expresie, arătînd o mare stăpînire de sine. Lîngă el, chefliul de Raul, fratele ministrului, se abținea să nu ridă privind întristata adunare. Ridica din cînd în cînd palma, făcînd semne amicale cunoscuților, ca și cînd s-ar fi aflat la Băneasa, la turf. Pentru el, aceste ceremonii, înmormîntări sau nunți la Domnița Bălașa, aveau aceeași în-

semnătate. Era un prilej de a se afla în lume multă, de a mai bea câte un pahar și de a mai bîrfi. Nu se putea spune că acest sfîrșit brutal și neașteptat al lui Arghirescu nu-l contrariase. Era mort de curiozitate să-l revadă (se întîlniseră de puține ori, odată prin '29, înainte de plecarea lui din România, altădată prin '36, la Medrano, în Paris, sau cam așa ceva și poate la vreo recepție pe undeva, prin Germania, nu mai ținea minte). Nu fuseseră prieteni, această rudă întîmplătoare, prin Leopoldina, nu apăruse decît în ultimii ani, așa că, nesentimental cum era, nu resimțea nici cea mai mică tristețe, dar o curiozitate nestăpînită îl măcina. „Adică ce dracu să fi făcut ăsta, domnule, prin Europa și prin Argentina aia ?“ Auzise vagi lucruri despre el, că ar fi fost legionar, chiar unul dintre cei care conduceau șleahța asta de derbedei. Dar avea despre Arghirescu imaginea mai mult a unui haiduc care, odată, făcuse niște isprăvi nelalocul lor și, nemaifiind moda să te ascunzi în codru, fugise în Germania. „La o retrospectie mai strînsă îmi amintesc chiar de o convorbire neplăcută cu el. Arghirescu nu avea deloc mutra unui om de anvergură : figură ștearsă, comună, nu s-ar zice că-l dădeau ideile afară din casă.“ Dar atunci îl surprinsese limbajul său : „Ordine nouă, moartea democrației jîdovite, distrugerea masoneriei, o lume a forței, a sănătății morale“, cuvinte mari care sunau foarte prost pentru o ureche atît de nărăvită, ca aceea a lui Raul. „Domnule Arghirescu, mie să nu-mi vinzi, domnule, chestiuni de-astea, pe mine nu mă faci praf cu lozinci, cu citate din ideologul lui Hitler, ăla, domnul Rosenberg, cum îi zice, ce *nouă ordine*, ce-i gargara asta ? În loc să rămîi un om la locul dumitale, că te știu dintr-o familie onorabilă, să-ți găsești o ocupație mai acătării, ceva de care să nu-ți fie rușine, îmi vorbești mie ca Goebbels, ca Zelea Codreanu ? La români nu ține chestia asta, domnule.“ Și-i întorsese spatele. Numai că, uite-l, găsise ceea ce căutase : ședea frumos într-un sicriu scump, care-l costase o mulțime de bani pe frate-său, și acum aveau să-l coboare cu liftul undeva într-un cuptor și cu asta, gata !

Sumbra încăpere a Crematoriului, circulară, înaltă, copie meschină bucureșteană a catedralei Sfîntul Paul din Roma, ridicată pentru scopuri funerare, cu zidurile lui căptușite cu marmură roșie, în absidele cărora erau implantate cîteva sute de urne, și ele din marmură, cu nu-

mele răposăților scrise citeț, îi făceau lui Raul o impresie detestabilă. Altceva era un cimitir încărcat cu flori, cu alei, cu parcele bine împărțite, cu pietre tombale și cruci. Crematoriul ăsta semăna mai curînd cu o farmacie. „Brr, ce idee, după ce că te și arde, să te mai vîre și într-un borcănel și să stai în vitrină, la vedere. Nu, domnule, mai bine să te mănînce viermii !“

Din două difuzoare mascate discret se auzea o muzică tristă, în arpegii dureroase, profunde, un geamăt de viori și o orgă, care tulbura sensibilele urechi ale cunoscuților familiei Tismana. Raul îl privea pe Armand. E prea tăcut. Ce spunea bătrînul, tatăl nostru, care făcuse avere vînzînd herghelii de cai și pe urmă luînd cu japca de la proști și de la bețivani, de la moșieri scăpătați, bucată cu bucată de pămînt ? Să te ferești de omul care nu bea și care tace. Dar, la drept vorbind, acest Armand părea un om cumsecade. Să fi putut însă să citească gîndurile lui Vasile Dănacul, s-ar fi mirat de liniștea interioară care-l copleșise pe secretarul ministrului.

Față de cel care era coborît acum cu liftul, în cuptorul Crematoriului, n-avea nici un fel de sentiment. Îl văzuse numai cîteva clipe, cînd cioclii îl așezaseră în coștiugul adus de la casa de pompe funebre. Sicriul fusese depus la biserica Domnița Bălașa, două zile, unde veghease și el cîtăva vreme, pentru a oferi un obraz mîhnit eventualilor ochi curioși. Serviciul de pompe funebre mascase, cu discreție, tăietura vizibilă de la gîtul celui ucis, acoperind-o cu flori proaspete. Fusese un sfîrșit îngrozitor, de care el era străin. Cînd aflase că trenul *Ostende-Constantinople* adusese în Gara de Nord doar un cadavru, se speriasse. Nu era în obiceiul celor cu care lucra să ucidă oameni. Trebuie că se întîmplase ceva neobișnuit. Întîi fusese întîrzierea aceea de 24 de ore a expresului. Pe urmă, cînd ajunsese a doua oară în Gara de Nord, îl întîlnise pe Mizdrache, care tocmai cobora din tren cu procurorul Vasilescu. „Nu-l mai așteptați pe domnul Arghirescu, domnule Armand“, îi spusese brutal inspectorul-șef. Nici nu era pregătit pentru așa ceva. Nu dorea decît să-și dea seama dacă oamenii Colonelului reușiseră să-l scoată din circuit sau să-l întoarcă din drum, și fraza lui Mizdrache îi dăduse imediat liniștea aceasta pe care o simțea și acum cînd juca rolul rudei întristate de moartea unui apropiat. Avusese prezența de spirit să întrebe repede pe

cei doi care-l priveau cercetător de pe scările vagonului : „Dar ce s-a întâmplat ? De ce nu mai vine ?“ „A fost ucis, vreți să-l vedeți ? Poate ar trebui să-l recunoașteți. Am avea nevoie de mărturia dumneavoastră“, zisese procurorul Vasilescu. „Nu, nu se poate, nu-i adevărat ! Cine să-l omoare pe omul ăsta cumsecade ? Dumneavoastră n-aveți de unde să știți cât de generos era, cât ne-a ajutat pe mine și pe maică-mea...“ „Domnule Armand, dacă nu credeți, n-aveți decît să veniți cu noi, să vă deschidem compartimentul“, i-o retezase scurt Mizdrache. Îi urmase, urcînd treptele înalte ale vagonului de dormit. Conducătorul bombănea în nemțește, nemulțumit că trebuie iar să redeschidă compartimentul : *Mein Gott, mein Gott !* În sfîrșit, ușa fu trasă într-o parte. El se prefăcu a-l privi cu atenție și pe urmă o luă la fugă pe culoar scoțînd un strigăt gutural : „Nu se poate, pentru Dumnezeu, nu se poate !“ Îl lăsaseră, închiseseră la loc ușa glisantă, sigilasera din nou compartimentul și-l găsiră pe Armand plîngînd pe o bancă de pe peron, cu capul înfundat în miini. Acum își juca ultimul act al acestei sinistre comedii. Dar asta nu însemna că nu fusese curios și că nu-l căutase pe Colonel cu un telefon.

Se întîlniseră într-o scurtă plimbare în parcul Herăstrău și acesta îi spusese pe scurt : „Tipul făcea mai mult decît credeam noi. Vreau să zic că avea un preț mare. Am crezut că-l vom scoate numai din joc, dar nemții nu glumesc cu chestiuni de-astea. Au lucrat rapid și brutal, cum le este obiceiul. În ce ne privește, ne luasem toate măsurile. Eu ar fi trebuit să mă urc în tren, dacă n-ar fi reușit Tronaru, care l-a luat în primire de la Curtici. Aș fi inventat ceva și l-am fi dat jos din tren. Nu ne trebuiau decît două minute. Oricum, chestiunea s-a terminat pentru el mai prost decît am fi bănuț noi. Cu un cuvînt, Dumnezeu să-l ierte, dragă Armand ! Și să ne vedem de treaba noastră.“

Accentele tragice ale muzicii emise de cele două difuzoare crescuseră. Cineva le făcu semn că incinerarea avusese loc. Nu mai aveau decît să aștepte urna. Și acea liniște reculeasă se transformă într-un murmur și un șușotit unanim. Grupurile de participanți la ceremonia funebă se făceau și se desfăceau, se schimbau impresii. După o jumătate de oră, mașinile începuseră să încarce pe cei care îi aduseseră. Se auzeau pocnetele seci ale por-

tierelor, motoarele abia porniră în norul de zăpadă de afară, muzica funebră nu încetase. Se cânta *Missa solemnis*, sau Haendel sau *Requiem*-ul lui Mozart. Nimeni nu se gîdea la asta. Lumina unor lanterne de fier forjat, înfipte în niște torțe de bronz înnegrit, se tîra șovăitoare pe chipurile celor care mai rămăseseră în incinta Crematoriului. Raul, ca și Ionescu-Tismana, ca și Evelyne, primiseră condoleanțele asistenței. Acum rămăseseră apropiații, cei care aveau să participe la pomenirea lui Arghirescu, organizată în casa din Aleea Alexandru.

Ușor înfrigurat de răceala acestei capele, căptușită în marmură, Raul se gîdea cu o plăcere nedisimulată la coniacul pe care avea să-l bea peste trei sferturi de ceas, după ce va fi străbătut orașul înecat în zăpadă. Se apropie de Armand și îl apucă ușor de braț. Clipea mărunț din ochii lui obosiți, lăcrimoși, de bețiv și căuta în glasul său exact acea intonație neutră care să nu fie nici atît de înduioșată, dar nici atît de ironică încît să trădeze vreun sentiment. Cînd o găsi, reuși să spună această frază :

— *De mortuis nil nisi bene*, dar dispariția tatălui tău vitreg ți-a ușurat considerabil situația, Armand. Nu trebuie să fii mîhnit. Automat devii moștenitor și al părții mamei tale, așa încît Evelyne va trebui să se poarte cu mare grijă cu tine. Nici acum nu cred să-ți faci multe mizerii. Dar, oricum, acest cadavru purificat de flăcări și din care ni se va transmite numai cenușa ți-a oferit un atû în plus. Ador morții care știu să se dea la o parte cînd trebuie. Nu găsești că Arghirescu ăsta al nostru a fost un mort adorabil ?

Armand nu-i răspunse, dar atîta cinism era în stare să clatine chiar pe un om cu nervii tari ca ai lui. Lîngă ei, Ionescu-Tismana vorbea cu inspectorul-șef. Secretarul căuta să tragă cu urechea fără să se observe acest lucru. Dealtfel, aceștia nici nu se ascundeau. N-aveau secrete.

— Dragă Mizdrache, ce poți să-mi mai spui în chestiunea omorîrii lui Arghirescu ?

— Domnule ministru, totul pare simplu în aparență, dar cu implicații nebănuite.

— Vrei să fii mai explicit ?

— Da. Așa cum știți, din ancheta făcută rezultă că Arghirescu a fost asasinat în compartimentul său — deși era păzit — de cineva care s-a strecurat în cușetă, în timp ce victima se afla în vagonul-restaurant, probabil, deschi-

zînd și închizînd ușa cu o cheie falsă. În primele clipe am crezut că asasinul s-a strecurat prin fereastră pe acoperișul vagonului, dar lucrul era imposibil, întrucît pe dinafară era greu să se deschidă geamul.

— Stai, stai, dragă Mizdrache, aici e o chestiune care mă intrigă. Înțeleg că cineva s-a strecurat în compartiment, dar unde s-a ascuns, pentru că victima avea doi paznici la ușa. Intrînd în mica cușetă, Arghirescu l-ar fi zărit imediat pe asasin.

— Ați judecat perfect, numai că criminalul era un om neobișnuit : un pitic !

Ministrul îl privi cu atenție pe Mizdrache :

— Sper că nu glumești. Cum adică un pitic ?...

— Pur și simplu, un pitic, care, așa cum mi-am dat seama încă de la intrarea mea în cușeta celui asasinat, se ascunsese în spatele unui geamantan.

— Da. Asta ar fi o explicație, dar Arghirescu era un om solid. S-ar fi bătut, ar fi strigat...

— Dacă n-ar fi fost adormit. Asasinul a așteptat ca ruda dumneavoastră să adoarmă și, cu o singură tăietură de brici bine aplicată, i-a curmat viața. Este limpede că era vorba de un profesionist.

— Vrei să zici un *tueur à gages*... Într-adevăr, numai un om de statură mică putea să facă lucrul acesta... Și pe acest pitic cum îl găsim ?

— Cred că l-am și găsit, domnule ministru. Lucrează la circul *Busch*, care a sosit, bănuiesc, după informațiile pe care le am pînă acum, cu același tren cu care a sosit domnul Arghirescu.

— Circul *Busch*, zici ? Darăștia sunt nemți ! A, o să avem complicații ! Incepe să miroasă urît afacerea asta. Nu crezi ?

POLIGONUL MORȚII

Pentru membrii *Cercului de planorism* din Ploiești, ce trecuse sub comandă militară și organiza zboruri nu de agrement, cum se întâmpla înainte de război, ci pentru centrul de piloți și parașutiști voluntari care figura în scriptele armatei sub benigna însemnare : *Corpul auxiliar*, perimetrul de barăci și pavilioane, aflat sub liziera pădurii Mija, părea mai curînd un loc de retragere, poate o mică localitate balneară despre care ziarele nu pomeniseră niciodată. Pentru un ochi de expert însă, alinierea micilor clădiri de lemn și dispozitivul clădirilor de cărămidă roșie, intersectat de alei înguste, acoperișurile vopsite într-un verde bălțat, care de la mare înălțime ar fi lăsat iluzia unei pajiști, sau chiar a unei prelungiri a pădurii din apropiere, avea altă semnificație. Un mic drum județean, în mod ciudat asfaltat, ducea de la șoseaua principală Ploiești-Tîrgoviște spre un cot de pădure. Încă din 1934, pe marginea acestui drum lung de aproximativ doi kilometri se plantaseră salcîmi pentru a camufla, la observarea aeriană, centura aceea scurtă, asfaltată. Pentru cei care soseau cu mașina în acest loc, accesul era destul de anevoios. Încă înainte de a se ajunge la niște porți făcute din bulumaci răzuiți între care se pusese sîrmă ghimpată, o barieră tărcată, alb și roșu, avertiza pe șoferi să încetinească viteza. Două sanținele controlau actele, un post de telefon lega baraca, aflată lîngă barieră, cu corpul de pază al acestei ciudate așezări, jumătate lagăr, jumătate fabrică de armament. La început acest *Corp auxiliar* al regimentului de intervenție din zona petroliferă fusese destinat numai anumitor categorii de muncitori, specializați în

fabricarea și încărcarea explozibililor. Circa două mii de oameni, în general femei, recrutați din satele și comunele apropiate, după un curs de trei luni de familiarizare, făcut de ofițeri de geniu și maiștri specializați în detonări și montaje de piese de artilerie, lucrau în trei schimburi. De la izbucnirea războiului, depozitele subterane aflate în coasta unui deal, la care ajungeau numai anumiți ofițeri, nu mai apucau să fie umplute, întrucît producția de armament era încărcată imediat în vagoanele de marfă, garate într-o mică stație, și ea foarte bine camuflată în pădurea Mija, servită de o scurtă linie ferată, deviată de la traseul liniei principale, Ploiești-Tîrgoviște. În toamna anului 1941, la cîteva luni de la izbucnirea războiului, comandantul acestei tabere primise ordin să ridice în grabă 20 de barăci, cu priciuri, cu o capacitate de 50 de locuri fiecare, înconjurate cu sîrmă ghimpată și puse sub o severă pază militară. Se turnaseră în grabă fundațiile de beton, se făcuseră niște dușuri și W.C.-uri lîngă intrarea fiecărei barăci, se aduseseră 1 000 de saltele de paie, 1 000 de pături cazone și, pentru că iarna sosea și locul era destul de umed, se ridicaseră și cîte două sobe uriașe de teracotă, la cele două intrări în fiecare cabană. Cei care ocupau corpul serviciului *administrativ*, adică vilele-tip din cărămidă, încălzite cu gaze, pentru ofițeri și soțiile lor, detașați pe termen de trei ani, dacă nu cereau prelungire, întrucît salariile erau aici mai ridicate din motive bine-cuvîntate, așteptau cu curiozitate sosirea „întăririlor“ despre care se știa precis că sunt clienți ai lagărelor recent înființate : speculanți, alarmiști, hoți de buzunare, prostituate, în general oameni fără căpătii, ba chiar categoria numită pe vremea aceea, atît de pitoresc, malagambiști, tineri bișnițari, care prin fraudă reușiseră să fie scutiți de front, dînd bacșișuri grase sau avînd rude cu influență, „grupul antisocial“, cum scriau ziarele timpului, strînsură de pe bulevardele Capitalei și ale principalelor orașe din țară, care se îmbrăcau după moda pusă în cîrca celebrului șef de orchestră de muzică ușoară, Sergiu Malagamba. Acesta nu se îmbrăcase niciodată în stilul în care era acuzat că l-ar fi lansat, dar avea să fie el însuși arestat, întrucît avea în repertoriul orchestrei sale o serie de melodii anglo-saxone. Cam pe la întîii noiembrie, pe o ploaie mocănească obișnuită prin aceste locuri, dintr-un tren cu zece-cincisprezece vagoane fuseseră coboriți noii

clienți ai barăcilor proaspăt date cu var pe dinăuntru și pe dinafară, se auziseră fluierie ascuțite, grupuri de femei și bărbați îmbrăcați în haine civile, dar ducând o viață militară, se aliniaseră pe micul peron și, cu cîntece răgușite, cîntate cam în dorul lelii, cu glasuri batjocoritoare, străbătuseră cei trei sute de metri care-i despărțeau de intrarea în lagărul organizat pentru ei. Cele douăzeci de cabane, zece pe-o parte și zece pe alta, erau despărțite de o curte largă, plină de iarbă, în mijlocul căreia se afla un pavilion, pe care flutura un steag tricolor. Comandantul lagărului era un locotenent roșcovan, înalt, crăcănat, cu o față adormită. Ajutat de doi subofițeri ai *Corpului auxiliar* Mija, făcuse primul apel, strigînd timp de două ore cele aproape o mie de nume la care, femei și bărbați, împărțiți în plutoane și companii, răspundeau prezent. Un magaziner îi aștepta în mica încăpere care servea de vestibul al barăcii ce fusese destinată administrației lagărului, ca să le înmîneze cîte o salopetă, o pătură, cîte-o pernă de paie, o gamelă cu o lingură și o furculiță, un pahar de tablă, o pereche de saboti, un sac pentru lucruri personale și un ecuson pe care se afla tipărit un număr și o ștampilă : actul lor de identitate. Din balcoanele vilelor-tip cu două etaje, despărțite de un gard des de sîrmă ghimpată și un șanț adînc de doi metri, plin cu apă, priveau cu curiozitate ofițerii și soțiile lor la acest spectacol inedit pentru ei. Se auzeau comenzi scurte, nu domnea cine știe ce disciplină, dar, în mai puțin de alte cîteva ore, totul fu organizat, se făcu repartiția pe secțiile respective și chiar din acea seară începu instructajul. Paralel cu sosirea acestui grup numeros și gălăgios de oameni, o aripă a fabricii fu lărgită, construindu-se încă două hale, cu benzi rulante și bancuri de probă, înguste alei asfaltate, ca să nu zguduie la transport. Un alt tren descărcă într-o după-masă cincisprezece transportoare electrice cu acumulate, cu conducere manuală, destinate să care producția noului corp de muncitori. „Forțații“, cum îi numeau muncitorii liberi care lucraseră pînă atunci la Mija, erau aduși din Deltă, unde lucraseră toată toamna la dragarea canalelor, muncă de ocnași, pe lîngă care montarea și manipulara proiectilelor, deși mai periculoasă, părea mult mai lesnicioasă. La mijlocul lui ianuarie, noua secție a fabricii de armament Mija începu să funcționeze. După trei săptămîni de lucru, ceea ce părăsise acestor oameni o treabă

uşoară se dovedi a fi un lucru foarte primejdios. Prin telegrafia fără fir care domnea în acest lagăr sau închisoare, „forţaţii“ aflară, după primul accident în care două femei şi un bărbat fuseseră ucişi de o explozie, că exista o statistică ce anunţa, în medie, cam zece accidente de acest gen, anual. Se produsese primelor proteste, ba chiar o evadare şi regimul se înăsprise. Carcerele, care aveau să fie introduse mai târziu în toate fabricile din România, fură instalate în noile secţii şi supraveghetorii dublaţi. Nu era un secret pentru nimeni că, în rîndul acestor internaţi, se aflau agenţi ai poliţiei, turnători de ocazie sau oameni care sperau ca printr-un denunţ să obţină eliberarea sau să-şi îmbunătăţească tratamentul din lagăr. Ca urmare a actelor de indisciplină, porţiile de mîncare fuseseră micşorate şi ameninţările comandanţilor anunţau noi presiuni. La toate acestea se adăugau şi dijmuirile obişnuite exercitate de către soldaţii de pază, la îndemnul subofiţerilor, care înţelegeau să facă din acest loc de detenţiune, al mizeriei şi suferinţelor, o sursă de îmbogăţire. Se rula sume importante date de rudele celor internaţi pentru obţinerea de facilităţi sau a unor vizite care aveau loc o dată pe lună, cu aprobări speciale. Corupţia împotriva căreia Mareşalul lupta prin decrete şi articole ameninţătoare, de principiu, în ziare scrise de o echipă de propagandişti formată din gazetari şi scriitori, luase, cu toate acestea, proporţii înspăimîntătoare şi, dacă, din cînd în cînd, cite un parvenit care devenea în cîteva luni proprietarul unui cinematograf sau al unui bloc de locuinţe se pricopsea cu cite o condamnare pe viaţă (pedeapsa cu moartea încă nu se introdusese), asta nu descuraja pe ceilalţi, o haită nemiloasă de afacerişti bine organizaţi, cu tentacule în administraţie, armată şi chiar biserică.

La începutul aceluiaşi an, 1942, după primul accident petrecut în secţia „forţaţi“ şi un sabotaj organizat de către muncitorii liberi, soldat cu incendierea unei aripi a fabricii Mija, incendiu iute localizat de către corpul de pompieri al fabricii, la care fusese anexat un lagăr, colonelul Decu Dabija reuni pe cei trei mii de oameni aflaţi sub comanda sa şi le ţinu un discurs sever, anunţîndu-i că este împuternicit de Mareşal să înainteze curţilor marţiale pe cei care ar mai fi îndrăznit să se dedea la acte ostile şi să organizeze astfel de sabotaje. Era într-o zi de martie şi un vînt ascutit mătura curtea din faţa barăcilor „forţaţi-

lor“ unde, ca o aluzie tacită, fuseseră aduși și muncitorii liberi, arătându-li-se, în felul acesta, că puteau oricând să fie trecuți dincolo de gardul de sîrmă ghimpată care îi despărțea de cei condamnați. Era o măsură de intimidare desigur, pe care muncitorii liberi o luară ca atare. Asta nu însemna că peste alte două săptămîni nu avu loc o altă încercare de sabotaj, soldată cu arestarea a trei inși care fură trimiși la Tribunalul Militar din Ploiești și care își așteptau judecarea. La trei zile după ridicarea acestora se întîmplă încă un fapt care îl puse pe gînduri pe comandantul fabricii. Unul dintre cei mai buni informatori aflați în rîndul muncitorilor liberi, și anume Ilie Drăguțescu, fost matrișer la o uzină din Arad, condamnat pentru furt și trecut prin mai multe închisori pînă a ajunge la Mija cu vechi state de turnător, fusese găsit în incinta administrației cu coloana vertebrală ruptă, după ce se prăbușise de pe scara turnului de apă, lucru foarte curios, întrucît nu avea ce să caute acolo. Acest accident păru de la început suspect. După patru ore sosiseră de la Ploiești doi polițiști, care începuseră o anchetă strînsă, soldată cu rezultate puțin concludente, întrucît nici unul dintre cei interogați nu reușea să dea vreo indicație precisă pentru curioasa moarte a tovarășului lor de muncă. Ceea ce putură afla era faptul că mortul, cam bețiv și afe-meiat, avusese cîteva conflicte cu tovarășii lui din secție, lucru care îi făcea pe ceilalți să-l evite. Nu i se cunoștea nici un prieten, n-avea familie și locuia în căminul pentru cei care nu plecau seara acasă în comunele din apropiere, o clădire sumbră, cam nemăturată, cu cîteva dormitoare comune. Nu lăsase nici un act compromițător, dar nici un indiciu că ar fi avut pe cineva care să reclame pensie de pe urma lui. Unul dintre polițiști întîrziase în biroul comandantului și colonelul Decu Dabija îl pusese la curent cu treburile ascunse pe care le făcea informatorul :

— Omul era în slujba poliției noastre. Lucram cu el prin magazinerul de la administrație, unde, chipurile, Drăguțescu venea să lase în fiecare săptămînă sacul lui cu rufe. În magazia acestuia din urmă, informatorul îi raporta intermediarului ce gîndeau și ce vorbeau muncitorii din secție. Drăguțescu nu era singurul care săvîrșea o astfel de muncă, mai erau vreo cinci sau șase, între care

vreo două femei. Eu coroboram toate aceste informații, făcînd un raport săptămînal Siguranței Statului...

— A, dumneavoastră lucrați cu forurile de la București. Noi, oricum, o să facem un raport pe care o să-l înaintăm superiorilor noștri, dar ar fi bine să chemați pe cineva de acolo, pentru că lucrurile se cam îngroașă. Dumneavoastră ați venit de vreo doi ani aici, dar noi am mai avut doi oameni care au pățit la fel și, dacă adăugăm la toate astea și sabotajele care au avut loc, ar cam trebui să cădem pe gînduri, nu credeți?

— Lucrurile cam așa stau, zisese colonelul Decu Dabija, dar dacă cerem întăriri pentru supravegherea muncitorilor, o să se facă ironii pe seama noastră și o să fim declarați incapabili.

— Bine, bine, eu vă-nțeleg pe dumneavoastră, dar nu putem trimite nici forțe din poliția noastră aici. Avem un sector mare. Suntem într-o regiune petrolieră unde au loc dese sabotaje. Gîndiți-vă că nu ne putem împărți în așa fel încît să facem față... Ne aflăm în război, efectivele poliției secrete n-au fost mărite din cauza bugetului de stat. Nu pot să vă dau nici un sfat.

Această convorbire îl îngrijorase pe colonelul Dabija. Dacă actele de sabotaj se înmulțiseră însemna că avea de-a face cu o organizație clandestină, implantată în uzină, care, cu siguranță, va îndemna și unele elemente dintre infractori la acțiuni de anvergură. Cîtă vreme se prodususeră unele decalibrări de proiectile, refuzate la controlul unităților militare sau acel incendiu iute localizat, parcă mai mergea. Dar iată că se vorbea de un al treilea om ucis în aceste locuri, unul dintre ei — ca să spună așa — prevenindu-i. Odată înăsprit regimul aplicat muncitorilor liberi și „forțaților“, comandantul fabricii putea să se aștepte la acțiuni mai largi și mai bine organizate. Dar asta nu era singura lui sursă de îngrijorare. Se mai întîmplase că, încă din toamna trecută, în perimetrul locuințelor-tip fusese golită o vilă, în care se mutaseră un anume profesor Gheorghe Vrăbiescu cu fiica lui, ocupînd un apartament la etajul de sus, celelalte camere ale vilei stîndu-i la dispoziție pentru organizarea unui laborator care, în mai puțin de cincizeci de zile, fusese utilat cu diferite instrumente de către o echipă a Arsenalului armatei de la București. La un kilometru de lagăr se defrișase, de către aceeași echipă, un mare loc

viran, înconjurat cu un gard de piese prefabricate, de beton, înalt de trei metri, păzit zi și noapte de santinele. Într-o latură a acestui poligon, pentru că evident că era un poligon, fusese construit un buncăr, la cinci metri sub pământ, dotat cu scări și ambrazuri, cu geamuri din triplex, special, ca loc de observație. Fuseseră montate cabluri electrice, detonatoare, într-o magazie ridicată special, din beton, fuseseră depozitate piese blindate, de diferite dimensiuni și, mai recent, aduse și tancuri care așteptau, abandonate în terenul golaș. Actele misteriosului profesor Vrăbiescu recomandau să fie ajutat să-și ducă la bun sfârșit experiențele care erau legate de o armă antitanc, evident aflată în curs de experimentare și despre care se recomanda să nu se vorbească în nici un fel. Încercările colonelului Dabija de a se împrieteni cu acest savant nu fuseseră prea fructuoase. Omul nu părăsea decît duminica locuința pusă la dispoziție, făcînd împreună cu fiică-sa plimbări lungi în jurul poligonului sau în pădurea Mija. „Urechistii” lui, care fuseseră trimiși să spioneze activitățile ciudatului personaj, îi dăduseră puține relații. Profesorul Vrăbiescu lucra de dimineața de la ora șase pînă la douăsprezece, în laboratorul apărât, în care ei nu putuseră cu nici un chip să pătrundă, de o ușă blindată. Duminica dimineață asculta la radio slujba de la Sfînta Patriarhie din București. În pauzele dintre cele două reprize, cea de dimineață și cea de după-amiază, pentru că profesorul lucra și după-amiaza în laboratorul său, savantul ieșea în jurul casei, însoțit de un cîine care răspundea la numele de Samurai, un bulldog fioros, în stare să sfișie un cal, hrănit numai cu carne de vițel, neprietenos, amintind de cîinele din Baskerville, din filmul cu același nume, cu Basil Rathborne. În primăvară, profesorul Vrăbiescu îl rugase pe comandant, cu care avea scurte convorbiri, dar nu prea dese, să-i amenajeze un mic teren de tenis în spatele vilei pe care o ocupa. Colonelul Decu Dabija chemase la el zece „forțați”, comandase un vagon care transporta armamentul la Ploiești, adusese de acolo zgură roșie și un tăvălug, bătătorise și drenase *court*-ul improvizat al savantului. Odată cu luarea zăpezii, Vrăbiescu și cu fiică-sa puteau fi văzuți, între trei și cinci, lovind o minge de tenis cu rachetele, tachinîndu-se și strigîndu-și amical, ca doi concurenți ce se înfruntă la un campionat, diferite glume. Aprovizionarea cu materiale pentru expe-

riențe o făcea un serviciu special, cam la zece zile sosea o dubă blindată de la București, din care coborau doi indivizi îmbrăcați în civil, rămânând cam un ceas, un ceas și jumătate să discute cu profesorul și cu fiica lui, după ce descărcaseră, cu ajutorul șoferului, lăzi, flacoane cu soluții, containere, ustensile sigilate bine, canistre metalice și chiar proiectile de o construcție specială, la atîta lucru se pricepea și colonelul Dabija, depozitate cu grijă în pivnița vilei locuită de profesorul Vrăbiescu. Un post special, telefonic, îl ținea, se pare, pe acesta, în contact direct cu Marele Stat Major al Armatei, sau cu *Biroul Patente* al Armatei. Rar, dar cam la aceleași termene, fiica profesorului, care era și laboranta lui, pleca cu o servietă la București, urcîndu-se în duba care îi aducea materiale, colonelul Dabija înțelegînd din aceasta că era păzită și că documentația pe care o transporta era destinată numai anumitor ochi. Soția colonelului Dabija încercase să-i invite de cîteva ori la masă pe cei doi locuitori misterioși ai vilei speciale, dar fuseseră respinși politicos, sub pretextul că profesorul Vrăbiescu mănîncă regim. Evident, comandantul fabricii nu mai insistase după aceea, arătînd, la rîndul său, o rezervă înțepată și socotindu-se jignit. Asta nu însemna că prin amicii pe care-i avea în rîndul armatei și chiar în serviciul secret nu se interesase de natura muncii profesorului. Puse cap la cap, informațiile dădeau, prin deducție, un singur rezultat : profesorul Vrăbiescu lucra la o armă antitanc, un proiectil termic care ar fi străpuns orice blindaj. Amicii lui îi recomandaseră să nu vorbească cu nimeni despre asta, întrucît activitatea savantului constituia un secret de Stat. Ca unul care răspundea de această fabrică, iată-l încărcat și cu obligația de-a asigura liniștea și ducerea la bun sfîrșit a experiențelor lui Vrăbiescu. O obligație în plus, nu lipsită de riscuri, pentru că nu-și imagina că acei adversari nevăzuți, amestecați printre cei trei mii de oameni cu care lucra, nu vor afla mai devreme sau mai tîrziu natura activității savantului, dacă nu o știau. Or, acest fapt îi punea în primejdie viața, era posibilă o răpire, sau, pur și simplu, pulverizarea laboratorului. Cu toată antipatia pe care i-o inspira profesorul Vrăbiescu, fără să se consulte cu nimeni, colonelul Decu Dabija dublă numărul de santinele din jurul vilei lui (acestea făceau o supraveghere discretă, întrucît savantul protestase de cîteva ori cînd constatase că locul este

împinzit de soldați), ba, mai mult, un agent special de la contrainformații fusese plantat în apropierea vilei, pe post de pădurar. Sigur că ceea ce făcea nu era agreabil lui Vrăbiescu, dar puțin îl interesa. Ca militar, el trebuia să execute ordinele primite, și atunci mijloacele nu mai contau, n-avea timp să le mai aleagă. Oricum, moartea lui Drăguțescu crease o alarmă destul de mare în rîndul celor care-l păzeau pe Vrăbiescu, iar pentru el, comandantul acestei fabrici, era un lucru foarte neplăcut.

★

Seara se certaseră. Evelyne avusese un ceai de doamne, de la cinci pînă la șapte jumătate și voia să-l care pe bărbatul ei la Operă, ca să audă pe Werner Heger în *Maestrii cîntăreți din Nürnberg*, cu Mircea Lazăr, Niculescu-Basu, Păun, Puican și Oprișan, sub bagheta lui Ionel Perlea.

— Mulțumesc, n-am dormit bine azi-noapte, n-am chef să moțai în lojă să mă vadă lumea. Du-te cu Armand și lasă-mă în pace ! Am de rezolvat chestiuni importante.

— Dacă ai de rezolvat chestiuni importante, atunci cu siguranță că ai nevoie de Armand și o să-mi faci mutre. Îți amintesc că ar trebui să mai apari din cînd în cînd în lume, că ești ditamai demnitarul și nu vreau să zică lumea că faci rezistență față de nemți. O să fie și ambasadorul Killinger și tot corpul tehnic german aflat la București, generali, ofițeri, oameni de știință. Nu mai vorbesc de ai noștri, care vor fi în păr. Ia te rog să te îmbraci și să mă însoțești fără multă vorbă !

Ministrul, bufnind și trăsînd, sunase subreta, o rugase să-i aducă fracul, se enervase încercînd cîteva cămăși care nu erau bine călcate și, vorbind cu secretarul său, se privea în oglindă. Nu-i plăcea cum arăta : fața buhăită și palidă, sub ochi cearcăne adînci. „Rinichii ! gîndise. Rinichii și excesele. Eh, o viață are omul !” Nu avea înțîlnire în seara aceea cu Mariejeanne, așa că putea să se arate măcar o jumătate de spectacol, să nu creadă nemții că-i budează. Își potrivi papillonul negru, de mătase și-și privi cei patru năsturași formați din tot atîtea perle. Să fi fost puțin mai slab, fără acest început de pîntec, ar fi arătat și mai bine. Dar e greu să faci față la atîtea mese oficiale, numai prefăcîndu-te că guști. Unde mai pui alcoolul, șampania și salatele de fructe, care îi plăceau atîta.

— Armand, tu nu te îmbraci, ce naiba faci ? Doar n-o să mergi în costum de stradă la Operă ?

— Nu mi-ați spus ; o fac cu plăcere. Și, pe urmă, mie nu-mi trebuie prea mult timp.

— Dispari și vino în trei minute să mai stăm de vorbă. Șoferul e prevenit ?

— Cred că da. Evelyne l-a sunat mai devreme. Parcă așa am auzit.

— Ei, atunci e în regulă. Nu știi la ce oră începe ?

— La 19, ca de obicei.

Ministrul își privi ceasul.

— Mai sunt douăzeci și cinci de minute. Noi, ca noi, dar să vezi ce-o să se întâmple cu nevastă-mea. Ba că nu i se potrivesc pantofii la rochie, ba rochia la poșetă, pînă își pune bijuriile, pînă își așază zuluful... Ah, Armand, te invidiez, să nu te însori în viața ta, ascultă la mine, iartă-mă că vorbesc așa de mătușă-ta, uite numai cînd îi spun așa și mă-ngrozesc, ea n-are nimic de mătușă, este o faptură delicioasă, dar femeile sunt niște ființe complicate, dragul meu, ăsta e cuvîntul : complicate.

— Am dispărut. Mă duc sus la mine. Revin imediat.

Rămas singur, ministrul apucase telefonul, făcuse un număr ascultînd cu ureche atentă zgomotele casei. Telefonul sună de cîteva ori în gol și Ionescu-Tismană simți o strîngere dureroasă de inimă. „Nu-i acasă. Dar, ce-mi închipui eu, că o să stea să pîndească telefonul meu ? Precise că are un amant tînăr, o jagerdea de-asta cu nas de boxer, pe care-l primește-n lipsă.“ Simțea că i se urcă singele la cap. Cînd fusese gata-gata să pună telefonul în furcă, în pîlnia de ebonită se auzise un glas pierdut, sosit din eter :

— Alo ! Alo ! Cine e ?

— Eu, Puiu, ce mai întrebi ? Ce faci, dragă, de ce nu răspunzi ?

— Eram sub duș.

— Pleci undeva ? Ce-i cu dușul la ora asta ?

— Unde să plec, *mon chou* ? Stau acasă.

Ionescu-Tismană fusese puțin descumpănit.

— Iartă-mă. Dar aș fi vrut să stau mai mult de vorbă cu tine, numai că timpitele astea de obligații sociale mă determină să mă duc astă-seară la Operă. Închipuie-ți că trebuie să ascult tîmpenia aia a lui Wagner : *Maestrii cîntăreți din Nürnberg*. Ceva fioros. Poate aș reuși să te

zăresc după asta, măcar în treacăt, la *Athénée* sau la *Cina*. Aș trece cu Armand și cu nevastă-mea să mănînc ceva după spectacol. Sigur că tu nu poți să ieși singură, parcă aveai un cavaler servant, Mirel, dansatorul de la Operă. Scoate-l de undeva și plătește-i o masă. Vreau numai să te zăresc. O jumătate de oră. Atît. Asta o s-o mai liniștească și pe Evelyne, văzîndu-te însoțită. Te bănuiește groaznic.

— Bine, bine, am să încerc să fac ceva, dar spune-mi exact unde, la *Athénée* sau la *Cina* ?

— La *Athénée*, în salonul albastru. Am să încerc chiar acuma să rezerv o masă. Trebuie să te las. Te sărut. Dacă se întîmplă ceva și nu pot să te văd, trec mîine seară pe la nouă jumătate, oricum, pe la tine. Pa !

Mai făcu un număr, comandă o masă de cinci persoane (totdeauna păstra o rezervă în asemenea ocazii). Pe urmă îl strigase pe Armand, impacientat dintr-o dată dintr-un motiv pe care nu-l deslușea.

— Armand, ce naiba faci de nu mai vii ?

— Acuși, acuși, domnule ministru, strigă el de sus prin ușa deschisă. Nu-mi gădesc butonii. Pe toți dracii, totdeauna trebuie să răscolesc toată casa ca să-i gădesc.

Pe ministru îl strîngeau pantofii de lac. Totdeauna pătea așa. „Unde naiba i-or fi ținînd servitorii ăștia, pentru că purtîndu-i rar se strîng, sau ce naiba se-ntîmplă cu ei?“ Pe ușa cabinetului năvălise, valvîrtej, Evelyne îmbrăcată într-o rochie argintie de lamé.

— Fii drăguț și ridică-mi tu fermoarul de la spate, că n-ajung.

În părul blond, lung, strîns bine la spate, purta o diademă subțire de briliante. Ionescu-Tismana nu scăpă ocazia să-i facă un compliment. Știa foarte bine cît de mult țin femeile la astfel de vorbe.

— Arăți minunat astă-seară. Ce s-a-ntîmplat ? O nouă idilă la orizont ? Un nou spărgător de inimi care lucrează cu pikamerul asupra sentimentelor tale ?

— *Sois pas vilain...* Ești gata ? Te-ai îmbrăcat ?

— Nu se vede, draga mea ?

Apăruse și Armand. Siluetă subțire, într-un smoching croit pe corp, care-l făcea și mai athletic. Văzîndu-l în spatele neveste-si, realizează într-o secundă ce pereche reușită făceau, de fapt. Să nu fi fost atît de tînăr, Armand, care semăna cu actorul francez Jean Pierre Aumont, ar fi putut trece, mai curînd, soțul Evelynei decît el, cu statura sa

îngroșată, mai scurt și trădînd primele semne de îngrășare ale vîrstei care nu iartă. „Compensații, gîndi, totdeauna plătim cu ceva și primim altceva în schimb.“ O clipă căută să-și aducă aminte cum arăta el cu ani în urmă, la vîrsta lui Armand. Nu avusese niciodată silueta acestuia, alura aceea inimitabilă de acrobat, sau de conducător de mașini de curse înaintea raliurilor. „Genele ereditare“, gîndi din nou și vru să și-o închipuie pe Leopoldina, maică-sa, lîngă el. Aveau același aer, dar nu semănau. Probabil mai luase ceva și de la taică-său. Da, cu siguranță, asta era. Aducea și cu bătrînul Sachelarie. După socotelile lui, era un copil făcut la 49 de ani, sau cam așa ceva. În general, astfel de urmași ies ori foarte reușiți ori regreți toată viața că i-ai conceput.

După zece minute reușiră să se regăsească împreună în limuzina ministrului, după o ultimă trimitere a subreței Marcela înapoi, în casă, care aduse poșeta cu strasuri ce se lega mai bine cu diadema pe care o purta Evelyne în păr. Aceasta, urcîndu-se lîngă șofer, se mai uitase o dată în micuța oglindă retrovizoare de deasupra volanului și realizase că îi trebuia o altă poșetă.

— Ca de obicei, o să întîrziem, Evelyne, făcuse morocănos Tismana, după năravul tuturor bărbaților.

— Nu sunt nici ei așa de punctuali.

— A, unde cîntă un neamț, să știi că spectacolul începe la oră precisă. Țsta cine mai e : Werner Heger ?

— Eu de unde să-l știu ? Un cîntăreț celebru. Nemții au umplut lumea cu celebrități. Cînd îți merge bine războiul ai și artiști mari, ai și scriitori buni, ai de toate !

Ministrul nu știa ce-l enerva : își dădu seama că, împotriva recomandațiilor sale, Evelyne iar se urcase lîngă șofer.

— Și doar te-am rugat, draga mea, să nu mai stai lîngă Costache, că nu-i de bun gust.

— Uite ce e, eu m-așez unde-mi place și te rog să nu mă mai birii la cap de față cu Armand și cu șoferul.

— O auzi, Armand ? Nu primește nimic. Face tot ce știe ea. Abia o așteaptă prietenele ei s-o vadă coborînd de lîngă șofer, ca să mănînce rahat la ceaiurile lor. „Ai văzut-o pe madam Tismana ?“

Armand asculta toate astea și se îngrozea. Ministrul nu ținea seama de nimic. Probabil că-l socotea pe șoferul Costache un obiect. Căută să schimbe vorba :

— Domnule ministru, v-a căutat de dimineată maiorul von Braun de la Ambasada germană. N-am reușit să vă spun pînă acum, dar bine că mi-am adus aminte.

— Ce mai vrea și ăsta? Probabil că o să-l găsesc la Operă. Cînd vine cîte un artist de-al lor, nu lipsește nimenea. Au spirit de echipă.

În București, sfîrșitul lui martie în anul acela era fără zăpadă, cu nopți friguroase. Nu bătea încă vîntul acela nebun de Bărăgan, care arunca valuri neașteptate de căldură, silind pomii să-nflorească pe neașteptate și pe urmă o schimba, aruncînd lame reci de frig, ofilind bobocii timpurii și florile de-abia deschise. Nici nu ploua, ar mai fi curățat orașul de praf. Străzile erau prost luminate, vitrinele care altădată străluceau de atîtea becuri erau luminate cu fosfor, chenare plumburii în întuneric, siluete de manechine abia zărite în reflexul mort al acelei substanțe chimice care făcea din galantarele bijutierilor niște sarcofage. „Urît mai e orașul ăsta al nostru, dar o să treacă și războiul, or să înceapă iar chefurile la Șosea.”

Străbătuseră Calea Victoriei, trecuseră de Teatrul Național, pe peronul căruia se legănau în vînt două lanterne, și ele camuflate, abia luminînd grămada de spectatori care se înghesuiau spre intrări. Război-război, dar lumea tot se-ngrămădea să vadă piese de teatru : *Lucreția Borgia*, de Victor Hugo, cu Marioara Voiculescu, sau *Doamna Bovary*, cu Agepsina Macri, Calboreanu și Băltățeanu. Ministrul privi spre silueta barocă a hotelului *Continental*, cu stucaturile lui roase de ploi, șterse parcă de vremea nemiloasă, abia distingîndu-se în lumina albastră a unui bec. Prin perdelele de la etajul doi, o siluetă neagră privea strada asfaltată. Mașina trecu mai departe, depăși Palatul Telefoanelor, ajunse la răscrucea cu Bulevardul Elisabeta. Armand trăgea cu ochiul la vitrina librăriei *Socex* în care se aflau romanele lui Rebreanu, Cezar Petrescu și Ionel Teodoreanu. La capătul Căii Victoriei, peste Podul Senatului, se zărea intrarea vechiului teatru *Regina Maria*, care adăpostea spectacolele Operei Române de la incendiul ce mistuise reședința dinainte de război, din spatele Cișmigiuului, prin '38, cine mai ținea minte? Mașinile se înghesuiau, una după alta, lăsînd pe treptele abia spălate de către oamenii de serviciu înaltele personalități de la Ambasadă, generali, ofițeri îmbrăcați în civil și niște doamne care purtau la pardesie (anticipînd primăvara) 153

nurci subțiri în jurul gîtului. Pălăriile negre de *grand gala*, cu borurile largi, lăsate pe sprîncene, cu taioarele bine croite pe corp ale celor care sfidau răceala serii de martie, acel toc-toc al pantofilor grăbiți pe trepte, rumoarea șoferilor care deschideau portierele și a însoțitorilor ce-și căutau febril biletele de intrare, invitația repetată și monotonă a controlorilor de la intrare, totul marca un spectacol deosebit.

Armand coborîse înaintea lor, deschisese portiera soției ministrului, șoferul, pe partea cealaltă, îi făcea loc lui Tismana, care nu părea deloc încîntat de ceea ce-l aștepta. „Cel puțin patru ore“, gîndea. Ultimii întîrziați străbăteau holul în care luminile se stinseseră de două minute, căutîndu-și locurile în loji, la balcoane, sau în rîndurile întunecate ale parterului, luminat acum numai de un bec aprins deasupra pupitrului dirijorului. Cortina groasă de catifea avea marginile roș-aurii, franjurate de lumina discretă a rivaltei. Evelyne purta peste rochia de lamé o scurtă din chinchilla, pe care o lăsă în brațele șoferului ce primi, în același timp, și pardesiul de stofă englezească al domnului Tismana, negru, ușor, subțire, luat peste fracul cu aripi, bine croit și pantalonii cu lampasuri de mătase neagră. Armand îi făcu un semn să ducă la garderobă ușorul bagaj, aruncînd deasupra și balonseidul lui. O plasatoare care-l cunoștea pe Tismana o luă înainte, luminînd cu o lanternă micul intrînd al lojei întunecate. Orchestra atacase uvertura, de jos, din fosă, se auzea un sunet prelung de viori, acoperit din cînd în cînd de vagi alămuri, izbite ușor. Ministrul o ajută pe Evelyne să se așeze, rămase puțin mai în urmă și privi spre Armand care se așeza și el. Curînd se obișnuiseră cu întunericul și cercetară, fără să întoarcă capul, benoarele întunecate din care apăreau puțin cîte puțin contururile palide ale fețelor unor femei și bărbați pe care aveau să-i vadă mai bine de-abia la finalul actului întîi, cînd grelele candelabre ale sălii aveau să se aprindă, dezvăluind privirilor ornamentația simplă, aurită, a ancadramentelor tavanului, sala și pe spectatorii ascunși în penumbră.

În prima pauză, domnul Ionescu-Tismana nu coborî în holul sălii. Cîntăreții aveau voci bune, neamțul acela, puțin cam scund și cam gras, care făcea pe Hans Sachs, deținea o voce bine pozată, poate prea puternică pentru sala improvizată, fără acustică prea bună a fostului teatru Re-

gina Maria. Cu ochiul lui perspicace, ministrul făcu o recunoaştere rapidă a lojilor : în centru, ambasadorul Germaniei, Killinger, un tip roşcovan cu părul tuns perie, îndesat ca un hamal, despre care se spunea că participase la omorîrea lui Roehm, îmbrăcat în civil, deşi era general, privind plictisit parterul care, sub lumina candelabrelor, lăsa să se vadă, ca un fund de mare, un pietriş strălucitor de pietre preţioase : cercei, colane de perle, broşe, diademe, centuri de platină şi tot acel arsenal de podoabe care fac, ele însele, un spectacol. Îl zări pe maiorul von Braun undeva în stînga ambasadorului, în a doua sau a treia lojă, cu nelipsita doamnă Hoffmann în spatele său ; mai erau, în sală, Necşeşti cu soţia, generalul Dobrescu, însoţit de fiica sa, o fată cam de douăzeci-douăzeci şi trei de ani, cu pleoapele exagerat de vopsite, cu sprîncene dese, negre, cum au armencele de obicei, cam grasă, cam tălîmbă, într-o rochie neagră, decoltată, arătîndu-i pieptul bine dezvoltat. Doctoriţa Vătămanu nu obţinuse probabil o lojă, pentru că o zări în primul rînd de la balcon, cu monoclul ei înfipt în sprînceana stîngă, scrutînd vecinătăţile şi mai ales lojile. Mai erau Frînculeştii, Calomfirescu, polcovnicul Ignatiev, nelipsit de la orice eveniment monden, într-un frac cam larg, cum avea să bage de seamă în pauză, cînd îl zărise în hol, trupul fostului comandant de sotnie mai micşorîndu-se cu vremea, ca o rufă cînd intră la apă. Dintr-o lojă aflată în amfilada stîngă, un bărbat de 45 de ani, cu o cicatrice mare pe obraz, cu ochelari cu rame de bagă, îl saluta făcîndu-i semne cu mîna. Era Popescu-Griviţa, proprietarul fabricii de conserve cu acelaşi nume, cel care adusese în stare de faliment pe urmaşii lui Barbu Ştirbey, cu fabrica lui de la Buftea. Domnul Ionescu-Tismana îi răspunse rece la salut. Nu-i plăceau semnele acestea de efuziune în public, dar cu îmbogăţirii aştia peste noapte nu aveai cum să procedezi altfel decît ori igno-rîndu-i, ori tolerîndu-le ieşirile grobiene.

Evelynne şi cu Armand făcuseră un tur prin hol şi se întorseseră.

— De ce n-ai coborît ? Toată lumea întreabă de tine, Puiule. Te cred bolnav. E şi madam Vlăsceanu cu bărbatu-său şi cu unchiu-său, ăla care trăieşte la München.

— Să fie sănătoşi. N-am chef de conversaţie astă-seară.

De fapt, singura plăcere la care se gîndea în aceste clipe era că va lua masa la *Athénée Palace* şi că o va putea zări

pe Mariejeanne, dansînd în brațele imbecilului ăluia înofensiv.

— Domnul maior von Braun m-a rugat să vă spun că ar dori să vă întâlnească în pauza viitoare. Asta este urmarea telefonului de azi-dimineață, spusese Armand.

— Da, mi-ai zis tu ceva. Ce dracu or vrea nemții ăștia, domnule ? Nici la Operă nu te lasă în pace ? *Ils sont des rustres...* Popoare trăite în păduri. Orice-ar face, nu sunt ca franțujii. ăștia chiar dacă ți-ar arde casa nu te-ar înștiința în timpul unui spectacol. Ar vorbi despre orice, despre Bayreuth, despre Cosima Wagner, numai despre afacerile lor curente, nu. În sfîrșit.

Asta nu înseamnă că după al doilea act nu cobori, urmat de Armand în spatele Evelynei, care rămase la un mic *aparté* cu doamna Necșești, tocmai pentru a-i lăsa pe bărbați să-și vadă de politica lor.

Maiorul, în uniformă, ca de obicei, cu figura lui spelbă, cu pomeții aceia ascuțiți de bavarez și ochii vii, viriți în fundul capului, îl salută scurt, înclinînd capul, stringînd mîna ministrului și pe a lui Armand, după care spuse :

— Îmi pare bine că ați venit. Ambasadorul nostru va fi informat că spectacolul acesta a fost onorat de prezența dumneavoastră. În altă ordine de idei, cred că v-a spus secretarul dumneavoastră că v-am căutat azi-dimineață. Aș vrea să vă consult într-o chestiune de mare importanță. Nu mă ascund de domnul Sachelarie. N-am greșit, nu-i așa ? (Ultima frază o spusese în limba română, cu un ușor accent, ceea ce însemna că luase lecții sau se silise să învețe cîte ceva.)

— Vă ascult, domnule maior.

— Cunoașteți pe un anume profesor Vrăbiescu, sau așa ceva ?

— Vrăbiescu, Vrăbiescu..., făcu ministrul scormonind în memoria lui, care era destul de bună. Apoi se întoarse către secretarul său : Armand, ție îți spune ceva numele ăsta ?

Și pentru că secretarul nu răspunsese prea repede la întrebare, von Braun reluă :

— E un fel de specialist în armament. A studiat în Anglia, mi se pare că și în America. De ani de zile stă retras. Din informațiile noastre, lucrează la o invenție care ne interesează foarte mult. În sensul acesta am primit o corespondență de la Berlin chiar ieri. Cei de la Penemunde,

savanții noștri, ar fi foarte interesați să-l cunoască, să-l invite într-un schimb de experiență acolo la ei. Știți cumva cum am putea să-i transmitem această invitație ?

— Vrăbiescu, Vrăbiescu... ăsta n-are o fată ?... O nebună și ea. Cu care lucrează... A fost chimist, sau cam așa ceva. Carol al II-lea l-a chemat la Palat. Ziarele scriau foarte des despre el prin '37, pe urmă s-a dat la fund, nu mai știu nimic despre el. Promisese regelui un tun fără recul sau lucra la o armă antitanc, parcă. Pe cînd noi ne mai echipam regimentele cu căruțe cu cai, nebunul ăsta se gîndea la tancuri. Și, dacă știu bine, dumneavoastră, germanii, ați cucerit Franța tocmai cu această armă în două săptămîni.

Maiorul surise măgulit. Armand se prefăcea că trage cu ochiul la elegantele doamne care străbăteau holul bine luminat, punîndu-le în valoare umerii pudrați și adîncile decolteuri, în mijlocul cărora străluceau cele mai frumoase bijuterii din București.

— Nu mi-ați spus totuși, din moment ce vă amintiți de acest bizar personaj, cum l-am putea contacta.

— A, cred că cineva de la Ministerul de război poate să cerceteze și să dea de el. Trebuie să lucreze undeva, dacă nu cumva a murit.

— Nu, nu e mort, zise cu precizie maiorul. Vă spun eu unde puteți să-l găsiți. Ca totdeauna, suntem foarte bine informați. Lucrează la fabrica de la Mija. Cunoașteți ?

— A, la Mija, făcu ministrul. Interesant. La Mija ! se miră. Armand, poți să-mi spui ce fel de armament se fabrică acolo la Mija ?

Secretarul dădu pentru a doua oară din umeri :

— Habar nu am, domnule ministru.

— Eu cred că ar fi bine să-l întrebați pe generalul Dobrescu. L-am văzut într-o lojă. Mi se pare că l-ați cunoscut cînd ne-am văzut la mine acasă ultima oară. El precis că știe ce fel de arme se fabrică la Mija. Dar ăsta nu e un secret militar, domnule maior ?

— Între aliați ? se miră, ușor contrariat, von Braun.

— În sfîrșit, dacă cei care răspund de treaba asta vă vor înlesni întrevederea cu profesorul Vrăbiescu, eu n-am nimic contra. Dar nu mi-ați spus unde cîntă acest Werner Heger...

— A, la Opera din Dresda. E un nume care se ridică acum. O descoperire a lui Buschoetter, care, și el, este un

dirijor tânăr. La Berlin a apărut într-un concert acompaniat de Giesecking.

Pe lângă ei trecu doamna Necșești. Purta două rubine care aruncau sclipiri roșii, sub lumina violentă a candelabrelor.

— Atunci ? mai întrebă maiorul.

— Atunci vorbești cu oamenii care pot să transmită profesorului Vrăbiescu invitația dumneavoastră. Nu-i de resortul meu, îmi pare foarte rău, dar, dacă vrei, pot să-i dau un telefon ministrului de război să-i spună că invențiunea domnului Vrăbiescu îi interesează pe cei de la Penemunde.

— Nu interesează numai pe cei de la Penemunde, domnule ministru. Interesează pe foarte multă lume, dacă nu știți cumva, la Mija se învîrt agenți comuniști care nu sunt trimiși acolo degeaba.

De ei se apropiase doamna Hoffmann, îmbrăcată și ea într-un taior sobru, care aducea foarte mult cu uniforma corpului auxiliar feminin german, singura deosebire fiind că femeia purta o parură în argint aurit, îmbogățită de smaralde și rubine implantate într-o rețea fină. Ministrul îi sărută mîna, Armand o așteptă să se desprindă de brațul maiorului, căruia îi șoptise ceva și o salută și el scurt.

— Cum mai stăm cu schiatul ? întrebă secretarul ministrului, cu aerul că ar fi dorit să o însoțească undeva, la Brașov sau la Predeal, dacă ea i-ar fi îngăduit.

— Din păcate, sezonul e pe sfîrșite. Îmi pare bine că te văd, domnule Armand. Cei de la Ambasadă mi-au spus că m-ai căutat de cîteva ori cu telefonul, dar nu eram acolo. Să știi că proiectele mele în legătură cu dumneata...

— Ce proiecte ? se miră Armand.

— E vorba de fotografiile acelea pe care voiam să le fac pentru casa UFA. Ori nu te mai interesează cariera de artist de cinema ?

— Ba cum să nu ! Abia aștept să vă faceți mai mult timp liber pentru mine. Niciodată nu e prea tîrziu să schimbi o meserie, meserie plicticoasă, cu una mai plăcută.

Era limpede că pînă atunci doamna Hoffmann stătuse de-o parte și că-și dăduse seama că prezența lui Armand îl incomodează pe Braun. Așa că sub acest pretext străveziu îl îndepărtase de Tismana și de maior. Neținînd seama de acest amănunt, Armand angajă o convorbire despre fru-

mușetea primăverii la București, care putea să le ofere ieșiri solitare la șosea, la niște partide de echitație.

Soneriile invitau lumea în sală, mulțimea se înghesuia spre scările de acces, grupurile se salutau cu ușoare înclinări de cap și-și reluară locurile.

— Ce voia maiorul ? întrebă Evelyne, curioasă. Mi se părea foarte insistent.

— Pe naiba voia. Aștia după ce că ne iau petrolul și griul mai vor să ne confişte și mintea, cită o mai avem.

— Nu înțeleg ! se miră Evelyne. Despre ce vorbești ?

— Ei, fleacuri, draga mea. Au aflat despre un profesor, despre o invenție și vor să pună mâna pe ea. Sper că dobitocii ăia de la Ministerul de război n-or să-l lase pe profesorul Vrăbiescu să plece în Germania.

Pe urmă, aducându-și aminte, se întoarse spre Armand :

— Ai citit despre ce vorbea Braun ? Despre agenții ăia care au fost arestați la Mija, sau așa ceva ?

— O să-l întreb mine pe inspectorul Mizdrache. El trebuie să fie la curent cu treburile astea. Dacă era ceva important, ne raporta el.

— Așa cred și eu.

— Tăceți, vă rog, că a început actul al treilea ! le șopti Evelyne.

Dar nici Tismana, nici Armand nu ascultau frumoasa voce a domnului Werner Heger.

★

Dis-de-dimineață, Mizdrache fusese trezit de telefonul lui Armand.

Întimplător era acasă, fapt foarte rar în zbuciumata viață de noapte pe care o ducea.

— Vă salut, spusese secretarul ministrului. Sunt Armand Sachelarie. Poate te-am trezit din somn, domnule Mizdrache, dar nu fac altceva decât să transmit un ordin al domnului ministru. Aseară am fost cu dînsul la Operă, unde l-am întîlnit pe maiorul von Braun. E o chestie mai complicată cu un profesor Vrăbiescu, care lucrează la Mija, la fabrica de armament. Îți spune ceva numele ăsta ?

Sculat din somn, pe nemîncate, pe nebăute, memoria inspectorului-șef funcționa destul de greoi.

— Vrăbiescu, Vrăbiescu... A, ăla, cu mintea în concediu ?

— Ce face ? ! se miră, la capătul celălalt al firului, Armand.

— Aşa avem noi o vorbă. Adică e un tip cam tra-la-la. Nu e un inventator ?

— Ba da. Chiar aşa.

— Şi ce-i cu el ?

— Între altele, maiorul spunea că serviciile secrete ruseşti s-ar interesa de el. Că lucrează la o armă secretă. Ai cunoştinţă ?

Urmă un lung minut de tăcere.

— Da. Cred că e ceva care nu e în regulă. Mi-au raportat cei de la Ploieşti că au arestat trei sabotori şi că într-adevăr îl au pe unul Vrăbiescu acolo, pe care-l păzesc ziua şi noaptea. Asta trebuie să fie. Dacă mă lăsaţi o jumătate de oră, mă interesez şi vă spun tot. Sunteţi acasă, să vă dau un telefon ?

— Da.

— Să fie asta, adică, aşa dat în Paşte ? Să umble nemţii şi ruşii după el ? Ia te uită, domnule !

Şi după ce ajunsese la birou, îl sunase la rîndul său pe Ciripoi. Acesta se precipitase pe coridoare, urcînd şi nişte scări, pentru că liftul se defectase şi sosise lac de apă.

— S'trăiţi ! S'trăiţi ! La dispoziţia dumneavoastră !

— Trăiesc eu, dar nu trăiesc ca alţii, mă Ciripoi. Mă, noi vorbim senegaleza aici, la serviciu ?

Ajutorul inspectorului-şef făcuse iar o faţă mototolită :

— Senega... cum ?...

— Senegaleza, Ciripoi ! Tu de ce nu mă informezi, mă băiatule ? De ce nu-mi dai toate hîrtille, a ? De ce să mă ia pe mine lumea la-ntrebări, mă ?

— Pe mama...

— Lasă jurămintele, Ciripoi, că te trimit la garnizoană şi de-acolo ştii unde ajungi. Mă, vă fac tăieţei, mă ! Mă, vă trec prin maşina de tocat carne, mă ! Tu ştii cine mi-a dat mie telefon azi-dimineaţă ?

Şi privind iar faţa lui Ciripoi, care arăta ca un cearşaf de pat, îl ajută :

— Secretarul ministrului, Ciripoi ! Că i-au luat la întrebări pe ăia de la Ploieşti, mi-ai spus. Mi-ai raportat. Că bagă tîrfele ălea nisip în bombe, ştiu. Că l-a aruncat pe Drăguţescu ăla din turnul de apă, am aflat. Dar cu Vrăbiescu ăla ce e, mă, Ciripoi ? De ce nu aflu şi eu pe ce

160 limbă vorbeşte asta ? Ascultă tu la mine, suntem în răz-

boi, mă Ciripoi. Nu la balul pompierilor, la 13 septembrie. Or să ne ia, mă, nemții la întrebări. Ascultă la mine ! Că-s aliați cu noi, mă. Aia nu fabrică, mă, biscuiți, acolo, la Mija. Că de Mija e vorba. Și-a vîrît dracu coada, tu nu vezi ? Trei bucăți ne-au terminat și cu Gojgaru patru. Cît o să mai așteptăm, mă, noi ? Adică să ne ia cu fulgi cu tot, asta așteptăm noi ? Ministrul știe că umblă și rușii, dacă nu s-or fi băgat și englezii și americanii, după Vrabiescu ăsta, ca după prescură. De-ai noștri ce să mai vorbim ? Că uite, secretarul zicea că s-a interesat de el și maiorul Braun.

— Păi, dom' șef, nici noi nu am stat degeaba. Am vorbit colo-colo, am băgat oameni, am dublat paza, avem rapoarte la zi, ce face, cum se distrează și el pe-acolo cu fii-sa...

— Bine, bine, să-mi dai rapoartele să le înaintez ministrului, să știe și el cum stăm, dar mie să-mi spui cine și-a băgat coada aici.

Ciripoi, ca și cînd ar fi obosit de cîte avusese de spus, ceru permisiunea să stea pe un scaun :

— Pot să mă așez ?

— Stai și spune !

— Din raportul primit ieri ar reieși că în afacerea asta există unul, Tronaru.

— Tronaru ? Unde am mai auzit eu numele ăsta ? N-ai fișa lui, ceva ?

— Ba, cum nu ? Să vă povestesc. ăsta a lucrat pe la C.F.R. Se bănuiește că ar fi participat la greva din '33, dar n-a putut fi arestat.

— Îl știe cineva ? Există vreo fotografie ?

— Nu. Nici ăia trei pe care i-au arestat și i-au dus la Ploiești n-ar putea să-l recunoască. I-au bătut, i-au întors pe față și pe dos. Nu știi, pur și simplu.

— Păi atunci de unde ați scos voi numele ăsta ?

— Din zvon public. Vorbesc muncitorii liberi, la Mija. Dar de cunoscut nu-l cunoaște nimeni. Sau n-au pus ăia mîna pe cei care-l cunosc pe Tronaru.

— Halal poliție ! Și tu n-ai, așa, un fir ? Nu dai din tine nimic ?

Ciripoi știa el ceva, dar voia să vîndă cartea mai tîrziu. Strîns cu ușa, n-o mai amîină :

— Ar fi unul, domn' șef, Jean Tomescu. Agent cam băut la minte, cartofor. Dar putem să avem încredere în 161

el. Țsta a lucrat pe linie de ceferiști, la Grivița, în '33. A fost pe la mitinguri, la *Locomotiva*, a lucrat la syndicate...

— Și acum unde aia mă-si este Jean Tomescu ?

— Păi, lucrează mascat, în Văcărești. Stă de două luni și ține tira. Ne mai vinde și nouă ce vorbesc barosanii. C-a băgat Mareșalul numai crema sus, în deal. Care ciripește că de ce face război, care schimbă napoleonii pe blat, e o plăcere să te duci la vorbitor să vezi cucoanele cum vin cu pachetele să le aducă de ciuguleală.

— Și crezi că Tomescu ăsta l-ar recunoaște după atîția ani pe Tronaru ?

— De ce nu ? Are memorie bună. Cînd nu bea, e mai normal ca mine.

— Atunci ce mai aștepti ? Valea ! Îl scoți de la mititică, îl bagi la baie, îl bărbierești, îi dai țoale noi. Dacă l-au tuns în cap, ce dracu îi facem ?

— Păi de tuns l-au tuns, pentru că Văcăreștiul nu-i pension.

Inspectorul-șef se gîndise o secundă și găsise soluția :

— Îi faci acte de reformat de pe front și-l înveți *Tatăl nostru*. Că a băgat șpagă la comisarii militari, 20 000 a dat, și că l-au lăsat la vatră, și a venit și el la Mija să lucreze, că a fost artificier de meserie. Dă-i un sergent, ceva, să-n-vețe cum să bage ața în ac, să nu ne facă de rîs pe-acolo și, cît se poate de repede, viră-l printre muncitori, să-i facem felul lui Tronaru ăsta.

Ciripoi se și ridicase și saluta din mers :

Inspectorul-șef ridică receptorul, făcu numărul casei Tismana și-l sună pe Armand.

— Domnu' Sachelarie ? Aici Mizdrache. Am luat chestiunea din urmă. Domnule, e unul acolo, Tronaru, așa-i zice, care a lucrat în C.F.R. Nu știe nimeni cum arată, dar ăsta e trimis să ne bage bețe în roate. Am pus pe careva să meargă la fața locului și să mi-l dibuiască. Cum aflu ceva, vă raportează. Spuneți-i domnului ministru să stea liniștit și să-l asigure pe maiorul Braun că la Mija o să fie liniște și că îi găsim noi pe ăia care umblă după Vrabiescu. E bine ?

— E bine, îl îngînase, fără să vrea, Armand. Îți mulțumesc, domnule Mizdrache, am să-i spun domnului ministru. Și după ce așezase telefonul în furcă : Ia te uită, Tronaru !

În 1926, Dumitru Tronaru avea șaptesprezece ani și lucra ca ucenic la I.A.R. Brașov, uzină proaspăt înființată cu contribuția capitalului francez. Cu tatăl său, Dumitru Tronaru se vedea duminica, cînd acesta, muncitor în petrol pe valea Prahovei, venea să-i aducă la căminul de ucenici de pe strada Bîrsei nr. 14 cămăși spălate, indispensabile, ciorapi și cîte un pachet cu mîncare. Ion Tronaru era un bărbat cam de 43 de ani, avea peste 100 de kilograme, neștiind de ce se îngrașă așa de mult, deși nu mîncea cît mînceau alții ; la schela din Băicoi unde lucra i se spunea Ursu, era arțăgos, umbla cu niște cizme de cauciuc și vara și iarna, în lunile de viscol purtînd pe deasupra hainei o pufoaică, iar pe cap o căciulă cu clapete, care-i astupau urechile. Muncea în schimburi de 24 cu 12 ore, cîștiga binișor, dar asta nu însemna că se împacă cu viața pe care era obligat să o ducă. Își ținuse băiatul într-un liceu industrial din Ploiești, voise să-l facă petrolist, dar, la sfatul unor tovarăși de-ai lui, îl trimisese ucenic la Întreprinderea aeronautică română, „unde avea să învețe mecanică fină, într-o industrie de viitor“. Mama lui Dumitru Tronaru murise în 1923 de septicemie și tatăl său nu se mai însurase. Fiul muncitorului în petrol era negricios, mic, slab, ager, semănînd maică-si, adică nedînd semne de îngrașare, fapt care-l îngrijora pe Ion Tronaru, pentru că în lumea muncitorească a avea un copil slab însemna că acesta este tuberculos, expus oricînd unor grave pericole de îmbolnăvire. De-aia îi și căra pachete cu mîncare în fiecare duminică, sfătuindu-l să se hrănească bine, să se îmbrace gros, că Brașovul se află în preajma munților și era un oraș în care ploua mult și iernile erau lungi. Stăteau împreună două sau trei ceasuri în curtea aceluia cămin sumbru, cu ziduri de cărămidă afumată, aducînd mai curînd cu o cazarmă, sau, dacă era vremea rea, în sala de mese a clădirii, o încăpere largă, cu geamuri înalte, pe care șiroia ploaia nesfîrșită și prin care se vedeau zece sau cincisprezece plopî, scuturîndu-și frunzele în vînt. Fiul nu se văita de nimic, nici măcar nu se plîngea că taică-său nu-l lăsase să învețe mai departe. Înțelegea că n-are bani și că nu se poate face nimic, că trebuia să deprindă o meserie cît mai repede și cît mai bine.

În același an, prințul Carol fusese îndepărtat de la succesiune și pe tron se suise Mihai, ca principe moșteni-

tor al României. Fusesse un an al grevelor, deși el, pe vremea aceea, abia începea să înțeleagă această noțiune. Muncitorii din Cluj, București, Timișoara, Oradea, Satu Mare și chiar din Brașov încetaseră lucrul; pentru cîtva timp, fabricile își închideau porțile și, în cercul celor de la uzina aeronautică, se auzeau cele mai contradictorii știri: ba că or să fie ocupate uzinele și că armata o să ia locul muncitorilor, ba că or să-i conducă sergenții majori, ba că au fost arestați cutare și cutare. „Puștiul“, cum i se spunea, își vedea de bancul lui, la care lucra cu un muncitor mai în vîrstă, mătura șpanul în pauze și, cînd mai avea cîte-un sfert de oră liber, citea cîte un roman din colecția „cincisprezece lei“. Pe la urechi zburau fraze pe care nu le înregistra decît întîmplător. Meșterii lui se uitau în ziarul *Dimineața* și spuneau admirativ că se inaugurase prima linie aeriană civilă română, București-Galați, servită de aparate italiene de tip *Ansaldo*. Directorii uzinelor se lăudau că nu va trece mult și vor scoate și ei un aparat românesc de zburat. Ne aflam în anul în care, la Reșița, se construise prima locomotivă ce putea merge pe o cale ferată normală, iar în București, prin octombrie, avusese loc o grevă de 24 de ore a muncitorilor tipografi, împotriva denunțării de către patroni a contractului colectiv. Dumitru Tronaru își cumpărase primul costum de haine din banii cîștigați la uzina I.A.R. și mersese la un bal la sala *Hübel*, într-un subsol neaerisit din spatele vechii primării, unde se adunau muncitoarele de la fabrica *Scherg* și cîteva coafeze care lucrau pe strada principală, în lipscănia Brașovului, niște fete parfumate, cu părul platinat, dansînd *charleston* pînă la cinci dimineața cu maiștrii de la gara Dîrste sau cu impiegații de mișcare de la Brașov-Triaș. Aceștia din urmă purtau uniformă bleumarin și șapcă roșie, ceea ce le dădea dintr-o dată ascendență asupra coafezelor în căutare de bărbați cu situație. Peste un an de zile avea să danseze și el pentru prima oară cu una dintre ele pe care o condusesse dimineața pînă în cartierul Bartolomeu, pe o stradă îngustă, pietruită, ascultînd clopotul de dimineață al unei biserici din apropiere. Revenise de cîteva ori, se plimbaseră pe la Schei, plecaseră cu un autobuz pînă la Codlea. Ea era o fată veselă, gureșă, lucra la o cofetărie de lîngă hotelul *Coroana*, servind cîte două sute de clienți pe zi, stînd în picioare și ajungînd ruptă de oboseală acasă. Peste cîtva timp, Tronaru își dăduse seama

că, deși erau de aceeași vîrstă, fata era mai matură și căuta să se mărite, ceea ce și făcu în iarna anului următor, luînd pe maistrul cofetar de la prăvălia unde lucra, un șvab blond, sportiv, care practica alpinismul, urcînd în fiecare duminică în Piatra Craiului sau pe Cristianul Mare. Asta făcuse din colegul de muncă al fetei un fel de erou local, fapt care și explică opțiunea rapidă, nedeliberată a fetei pentru el. Întîmplarea îl mîhni pe Tronaru, dar îl și ambiționă. Avea 19 ani, mersese pentru prima oară cu un grup de tineri la o petrecere, cu mai multe domnișoare, foarte accesibile, fără pretenții, care înțelegeau să-și trăiască viața și Sonia aceea, care împărțea ecleruri și sava-rine în cofetăria *Lămîița* de lângă hotelul *Coroana*, îi dispăru din memorie. Își luase carnetul de lucrător, avea bani mai mulți, taică-său venea mai rar la el, fără pachete și fără entuziasmul de altădată. Îmbătrînise pe neașteptate, boala glandulară de care suferea îl făcuse să renunțe la munca lui, ținea acum un fel de carnet de norme în care nota cifrele foștilor lui colegi, cu un sentiment de inutilitate care-l rodea mai rău decît orice. „M-am făcut hîrțogar“, spunea cu amărăciune, pe urmă îi povestea despre condițiile grele în care lucrau petroliștii lui. De cîteva ori îi adusese la cunoștință că luase foc o sondă în care arseseră cîțiva lucrători, după care urmaseră înmormîntările la care ținuseră discursuri revendicative în ceea ce privește condițiile de muncă. Societatea americană care exploata sondele plătea bine, dar înțelegea să nu audă despre revendicări, așa încît revoltele erau înăbușite în fașă. Muncitorii de la uzină îl chemaseră pe Tronaru la cîteva reuniuni de-ale lor, în sala sindicatelor C.F.R., aflate deasupra vechei gări și, cînd se trezise în mijlocul celor 200 de inși care îi ascultau pe oratori și votau rezoluțiile ce trebuiau trimise la București, își dăduse seama că ei cu toții, muncitorii de la uzina aeronautică sau cei de la căile ferate, ori cei de la fabrica de postav, aparțineau aceleiași familii și că, uniți, puteau să impună punctul lor de vedere chiar unor patroni care păreau atît de puternici. Un anume Năsturescu, zis *Chibrit*, un lungan suferind de diabet și care spunea că e de meserie agitator, lucrînd pe unde apuca și pe urmă plecînd în altă parte, află că este fiul unui petrolist și se împrieteni cu el cîrîndu-l pe la toate întrunirile. Vorbea frumos, cu patimă, avea un fel de a-i cîștiga pe cei care-l ascultau, punîndu-le întrebări și tot el răs-

punzîndu-le, luîndu-i pe sus, cum spunea, arătîndu-le condițiile de mizerie în care lucrau și exploatarea la care erau supuși. „Tu să nu judeci după condițiile pe care le avem noi, ci după leafa lui taică-tău, îi spunea Năsturescu. Voi sunteți muncitori în unități de elită, la societăți cu capital străin. Astora le convine, plătesc mai nimica. La banii lor, ei cîștigă de șase ori, dacă nu de zece ori mai mult. Și voi, orbeții, credeți că v-a pus Dumnezeu mîna în cap. Dacă vrei, îți dau și cifre ca să-ți arăt că din aviația asta a lor și din petrolul lui taică-tău se scot miliarde.“ Se plimbau ceasuri întregi prin oraș, și *Chibrit* îi arăta cartierele în care locuiau inginerii și funcționarii superiori de la fabricile din Brașov. „Și încă orașul ăsta nu e cel mai păcătos din România. Aici au mai prins muncitorii cheag, pentru că cei mai mulți vin de la țară. Sunt proprietari și pe cîte un loc de lîngă casă pun cartofi, cresc un porc, doi și au de-ale gurii. Celor de la fabrica *Scherg* li se dau cîte trei metri de stofă de Paști sau de Crăciun. Au cu ce-și face haine ; așa-numitul *tain*, cum au și cei de la C.A.M. din București. Dar pe ăia, în loc să-i îmbrace, îi otrăvesc cu tutun. Mă uit la tine, ești tînăr, bagă-n cap ce spun eu. Nu te uita că lumea are, de bine de rău, ce băga sub nas. Nu-i peste tot așa. Eu am fost și pe valea Jiului, pe la Petrila, să vezi cum muncesc ăia sub pămînt, prin galerii, ca niște șoareci, negri ca dracu, scuipîndu-și plămîinii. Voi, la I.A.R., îmbrăcați în halate albe ca la spital, sunteți boieri, dar asta nu înseamnă că e rezolvată situația clasei muncitoare. Eu am să-ți dau cărți să citești. Vreau să faci meseria mea, aceea de a deschide mințile proștilor, că mai avem mulți proști și printre noi. Le dai un kil de basamac și ei zic c-au pus mîna pe piciorul lui Dumnezeu.“ Într-adevăr, îi adusese cîteva broșuri hărtănite, trecute prin multe mîini, Lenin, Plehanov, Marx și Engels, în popularizări cam simpliste, dar poate potrivite pentru o minte proaspătă ca a lui. Le citise și i le dăduse înapoi, și Năsturescu îl luase la rost : „N-ai înțeles mare lucru. E mai bine la *Hübel*, la dans, sîmbătă seara“. Îl cam lua peste picior și asta nu-i plăcuse lui Tronaru. Două săptămîni nu mai voise să-l vadă. În iunie 1927, se înființase organizația fascistă Legiunea Arhanghelului Mihai, care peste trei ani, în 1930, avea să se numească Garda de Fier, iar în 1935, partidul Totul pentru Țară. *Chibrit* îi arătase cîteva manifeste care se tipăreau într-o micuță tipografie

de pe strada București, în care Partidul Comunist Român protesta împotriva acestui lucru. Contactul cu cei cîțiva zețari, linotipiști și mașiniști de la tipografia *Cultura* îl adusesese în preajma unor oameni foarte interesați. Ei îi dăduseră lui Tronaru revista *Cugetul liber* și cîteva cărți de Panait Istrati, care îi plăcuseră foarte mult. Erau buni vorbitori la întrunirile din sala sindicatelor. Povesteau cu umor unele lucruri care mergeau la inima auditoriului și părăseau totdeauna estrada de pe care vorbeau, în aplauzele unei mulțimi amestecate, de femei și bărbați. Sala de întrunire, împodobită cu ghirlande colorate de hîrtie, în care se făceau baluri după conferințele lor, se golea abia spre zori. Pe vremea aceea se împrietenise cu o croitoareasă de la o casă de mode. Aceasta-l părăsise după un an și jumătate, și cea de a doua experiență neplăcută în materie de femei îl făcuse ursuz, neplăcut cu tovarășele lui cu care lucra pe linie de sindicat. De la București începuse să le sosească, prin poștă, publicația *Apărătorul proletar*, tipărită de *Comitetul Central de ajutorare al sindicatelor unitare*. Între 1929 și '30, sub conducerea comuniștilor, avuseseră loc puternice lupte greviste la uzinele metalurgice *Lemaître* din București. Toată muncitorimea din țară urmărea cu atenție desfășurarea acestor evenimente. Tot în '29 avusesese loc la Timișoara congresul sindicatelor unitare, la care participase și Tronaru, însoțit de Năsturescu, care-l luase cu el. Întrunirea se terminase cu o încăierare în care *Chibrit* fusese lovit și internat într-un spital. Pe el îl reținuseră trei zile la poliție. Pe urmă, aflaseră, și el și mentorul său, că syndicatele unitare sunt desființate. De la București le venea ziarul ilegal *Steagul Roșu*, pe care cei din cercul lor îl răspindeau în mijlocul muncitorilor de la uzinele din Brașov. Primele semne ale marei crize începuseră și avuseseră loc greva și luptele minerilor de la Lupeni, care fuseseră înăbușite în sînge. Era anul marelui crah la bursa din New York, ce se terminase cu sinucideri și cu falimente în serie. Ziarele timpului tipăreau știri îngrozitoare, dar asta nu era decît începutul marei crize mondiale, care avea să se răsfrîngă într-un chip și mai dramatic, în '33, la Grivița, gloanțele de la Lupeni fiind numai uvertura, cum zicea *Chibrit* în limbajul lui colorat. Tot atunci murise și taică-său, ca urmare a vechii lui boli. Tronaru îl înmormîntase într-un cimitir din cartierul de vest al orașului Ploiești și, văzînd

mulțimea de muncitori petroliști care ținuseră să-l ducă pe ultimul drum pe Ion Tronaru, avusese, încă o dată, sentimentul unei solidarități de neclintit, fapt care-l făcuse să se obișnuiască mai ușor cu sentimentul de singurătate care-l încerca câteodată.

Prin martie 1930, când ziarele anunțau încheierea contractului de furnituri între ministrul Apărării Naționale și firma *Skoda*, pentru înarmarea țării, în uzina I.A.R. supravegherea polițienească se înăsprise și Năsturescu fusese silit să plece la București, angajându-se lăcătuș la uzinele de locomotive *Grivița*. Fusese anul întoarcerii lui Carol al II-lea în țară, anul când Lucian Popescu cucerise primul titlu european de box la categoria muscă, al formării guvernului Național-Țărănesc în frunte cu Iuliu Maniu, al Conferinței Miciei Înțelegeri și al primei curbe de sacrificiu care însemna reducerea cu zece la sută a lefurilor salariaților publici. În anul următor avuseseră loc mari demonstrații și adunări de protest la București, Cluj, Timișoara și Galați împotriva aplicării curbei de sacrificiu. În vara aceluiași an, *Chibrit*, socotind că, rămas singur la Brașov, Dumitru Tronaru se afla în primejdia de-a fi luat la ochi de către organele Siguranței, îl adusesse la București. Lucrase câteva luni ca lăcătuș, după care absolvise un curs de mecanici de locomotivă. În august apăruse primul număr din ziarul *Scînteia*. Cei de la căile ferate lipiseră cu clei cele patru pagini, pe față și pe dos, pe pereții depourilor. În vremea aceea, Dumitru Tronaru locuia pe undeva, pe lângă Podul Grant, în cartierul Belvedere, într-un subsol subînchiriat de către un pensionar de la C.A.M. cam hapsîn și cam belaliu. Mergea la cinema *Regele Ferdinand* sau la *Triumf* și vedea filme cu *Tarzan* și *Stan și Bran*. Apăruseră *Charlot* și *Pat și Patachon*. Lumea se strîmba de rîs la bătaile lor cu frișcă și cînd își dădeau picioare în fund. Mîncă în atelier dintr-un sufertaș, așa cum făceau toți ceilalți din secția lui. Simbătă seara mergea la sala *Locomotiva* cu Năsturescu și încă doi lăcătuși, Petre Iosif și Titi Ionescu, tineri amîndoi, buni dansatori, care îi făcuseră cunoștință cu câteva lucrătoare de la *Adesgo* și cu două chelnerițe care lucrau pe *Grivița*, la bodega *Boghici*. Se distrau destul de bine pe vremea aceea. La inițiativa lui merseseră de câteva ori la Brașov, cînd aveau cîte o duminică liberă. Tronaru cunoștea bine orașul și știa unde să-i ducă, ca să se simtă bine. Plecau de

sîmbătă noaptea cu un tren și se întorceau duminică la miezul nopții, ca să nu plătească hotelul. Ajungeau la București ruși de oboseală și începeau o nouă săptămîină de lucru, spălați la cap, de aceste ieșiri, spre mirarea celorlalți lucrători din secție, care, preferînd să bea prin crîșme în ziua lor de odihnă, nu înțelegeau de ce *echipa lui Chibrit*, cum i se spunea, se întorcea mai proaspătă la treabă după două nopți nedormite și atîția kilometri străbătuți, fie chiar cu trenul. Excursiile îi costau puțin, fiindcă aveau gratis pe C.F.R. și, oricum, era mai plăcut în aer curat, urcînd crestele dulci ale Brașovului, decît să-ți bei mințile. În martie 1932, avusese loc conferința muncitorilor C.F.R.-iști, care aleseseră un *Comitet Central de acțiune pe țară*, avîndu-l ca secretar general pe Gheorghe Gheorghiu-Dej. Deși membru de partid de cîțiva ani, Tronaru nu participase ca delegat, mulțumindu-se să asculte ceea ce îi povestise Năsturescu, care fusese invitat. Peste un an, în ianuarie, la fabrica de textile *Saturn*, muncitorii ocupaseră fabrica făcînd o grevă poloneză. La sfîrșitul lui ianuarie, mitingurile se înmulțiseră, la *Ateliere* aveau loc arestări. La Ploiești, petroliștii lui taică-său părăsiseră și ei lucrul. În sfîrșit, în februarie, sirenele de la Grivița sunaseră în zorii zilei de cincisprezece și jandarmii, cu armata trăsese în miile de greviști închiși în incinta atelierelor de vagoane. Lovit de un glonț, Dumitru Tronaru fusese evacuat printr-o ieșire dosnică, peste cîmpul Constanței și adăpostit într-o casă din cartierul Bucureștii-Noi. Îi fusese atins un plămîn și, după înăbușirea grevei și arestarea conducătorilor ei, după cărarea sutelor de cadavre la Morgă, gazda lui chemase un doctor care, dîndu-și seama că starea lui era gravă, îl internase într-o rezervă a spitalului *Witing*, cu complicitatea altor doctori, operîndu-l. După o convalescență de cîteva luni, timp în care fusese căutat de către organele polițienești, se ascunsese în Sanatoriu, la Moroieni, cu ajutorul altor tovarăși de-ai greviștilor și cînd lucrul nu mai fusese posibil, fu transportat într-un sat din Făgăraș, la niște rude îndepărtate (un fiu al fratelui lui Ion Tronaru, baci la 450 de oi, pe care le urca la munte vara și le cobora iarna pînă în Dobrogea, la cîmpie, cu o nevastă surdo-mută și cu șase copii), trăind ca vai de el, pînă se înzdrăvenise. Se angajase ca muncitor forestier într-un parchet silvic sub Bîlea, cu acte false, unde rămăsese pînă în anul 1938, pentru că

sănătatea nu-i permitea munci prea grele (în parchet ajuta la repararea joagărelor și a morilor sătești din împrejurimi), dar și pentru că voia să-și piardă urma. Legătura cu partidul o ținea un frînar de la halta Porumbacu de Jos, care îi aducea simbăta sau duminica un pachet de ziare și dispozițiile repetate de-a rămîne acolo pînă la noi ordine. Pădurarii, tăietorii de lemne, rarii jandarmi patru-lînd aceste locuri îndepărtate îl socoteau un om la locul lui, silit să-și îngrijească sănătatea. (Doctorii de la *Witing* și de la *Moroi*eni îi procuraseră certificate de t.b.c.-ist, așa încît autoritățile îl lăsau în pace.) Despre greva din ianuarie '34, a metalurgiștilor de la *Schile*, aflase din ziare. În martie al aceluiași an, minerii de la *Anina* obținuseră mărirea salariilor cu zece la sută și asta îl bucurase, ca și cînd lupta lor ar fi fost a lui, personală. În iunie '34 avusese loc rejudecarea procesului intentat celor de la *Atelierele Grivița* și ale petroliștilor. În procesul de la *Grivița*, printre cei care suferiseră o condamnare mai mică, *Trovanu* citise numele lui *Năsturescu* ; căpătase patru ani și jumătate de recluziune. Odată cu aceste brutale decizii, îngrijorarea lui crescuse. Bănuia că partidul comunist este decapitat prin arestarea și condamnarea conducătorilor acestor două acțiuni, dar iată că, în iarna lui '35, avusese loc o altă grevă, cea a metalurgiștilor de la fabrica *Haug* din *București*. Din corespondența pe care o primea cu ajutorul ceferistului de la *Porumbacu de Jos*, aflase despre înfăptuirea *Frontului Popular Antifascist*. În mai, avusese loc greva muncitorilor de la fabrica de postav din *Buhuși*. În 1936, la *Arad*, prin aprilie, cei de la uzinele textile, sub conducerea comuniștilor, făcuseră și ei o grevă, terminată cu succes. Era anul jocurilor olimpice de la *Berlin*. Marile societăți forestiere tăiau sistematic pădurile noastre și apăruseră societăți mixte germano-române și, dacă americanii se ocupau de petrol, oamenii lui *Hitler* rădeau munți întregi din preajma *Făgărașilor*, în foamea lor de chereștea. În 1937, din inițiativa partidului comunist se crease organizația legală de masă *Uniunea Democratică*. El tot mai întreba prin scrisori dacă „unchiul“ (ăsta era *Năsturescu-Chibrit*) ieșise din pușcărie. Dar după cîteva asemenea misive, i se răspunsese că murise de vechiul lui diabet, pe care nu putuse să și-l îngrijească. În decembrie al aceluiași an, evenimentele se precipitaseră, se vorbea de

război, represiunile împotriva comuniștilor crescuseră și se formase un guvern național-creștin în frunte cu Goga și Cuza. La începutul anului 1938, Partidul Comunist Român crease un front comun, antiguvernamental, format din reprezentanți ai P.C.R. și P.S.D., Frontul Plugarilor, Uniunii Democratice, a Partidului Socialist condus de Popovici și a Mădosz-ului. Peste o lună numai, la așa-numitul *dejun* al miliardarilor, care avusese loc la sediul *Asociației finanței și marii industrii* din București, avusese loc o întrunire, la care se hotărîse îndepărtarea guvernului Goga-Cuza și instaurarea imediată a dictaturii regale. În 10 februarie se formase guvernul Patriarhului Miron Cristea, partidele politice fuseseră desființate și, prin canalele pe care le aveau, comuniștii aflaseră că deținuții de la Doftana ținuseră o conferință de partid. În mai, o scrisoare ciudată, semnată de un prieten al lui Năsturescu pe care-l cunoscuse la unul din mitingurile ținute înainte de declanșarea grevei de la Grivița, pe nume Săndulescu, abia ieșit din pușcărie, îl chemase la București. Lipsise trei zile de la lucru, se întorsese cu niște radiografii pe care le arătase celor cu care lucrase pînă atunci, din care rezulta că boala lui de plămîni se vindecase, anunțîndu-i că se stabilește la Buzău, la un văr de-al lui, a cărui adresă, bineînțeles, inexistentă, o lăsase celor care s-ar mai fi interesat de el după plecare. De fapt, se reîntorsese în București, locuia pe strada Caraiman, la numărul 23, la o văduvă, unde îl vizitase, puțin după sosire, un bărbat între două vîrste, cu niște priviri reci, bărbierit la sînge, într-un costum corect, cu un aspect de militar care nu poartă uniformă. Acesta se prezentase simplu; cu un nume bineînțeles nici el real, Petroveanu, și căruia de atunci el și cei cu care avea să lucreze îi vor spune *Colonelul*. Acesta îi explicase în puține cuvinte că avea să i se încredințeze cîteva munci de mare importanță. Îi lăsase o sumă de bani destul de însemnată, trimițîndu-l la o cunoștință de-a lui, de la *Ateliere*, cu care Tronaru lucrase cu ani înainte. Despre ceea ce făcuse de la întoarcerea lui în București și pînă la acțiunea pe care avea s-o ducă la bun sfîrșit la uzinele *Mija* numai domnul acela, care se recomandase Petroveanu, cunoscut sub numele de *Colonelul*, știa cîte ceva.

În 1935, la una din manevrele regale la care asistase Carol al II-lea, regelui îi fusese prezentat un anume Vrabiescu care, pe vremea aceea, era căpitan în rezervă și fusese atașat pe lângă un corp de artilerie ca specialist în arme antitanc. Armata română, dotată cu echipament francez sau englezesc, experimenta o tanchetă ușoară foarte mobilă, echipată cu mitraliere și cu un tun. Manevrele se desfășurau într-un perimetru larg, în regiunea Curtea de Argeș. Se începea cu un marș forțat al trupelor de infanterie, care erau trimise în avangardă, ca să ocupe poziții dinainte stabilite, până nu răsărea soarele. *Trupele albastre* executau tema atacului după gruparea mijloacelor pe o bază de plecare, iar cele *roșii*, apărarea pe poziții de avanposturi. Erau concentrați în acel loc peste zece mii de soldați, cantonați prin satele din apropiere sau în corturi peste care ploua nemilos în toamna aceea rece, umedă, cu rare zile senine. Trupa, formată mai ales din fii de țărani, oameni obișnuiți să se scoale de noapte, să se spele la fântinile lângă care se organizau cantonamentele și taberele de corturi, arăta proaspătă, optimistă. Soldații mărșăluiau încărcăți de mitraliere *Maxim*, demontate în câte două piese, cu ranite, lopeți *Linemann*, puști, gamele. Își spuneau cu glas scăzut în timpul marșului, fiindcă n-aveau voie să vorbească tare, glume de la țară, cu femeile lăsate acolo în grija altor bărbați, care făcuseră armata sau erau reformați; se auzeau din când în când chiote înăbușite și comandanții de plutoane, niște sublocotenenți, de meserie contabili sau profesori sau studenți la *Academia Comercială*, aruncau priviri severe spre grupele compacte de ostași, înaintind pe șoselele pline de noroi. Îi mai scoteau pe câte unii la raport, pe cei ce se dovedeau mai gureși, anunțând cu câte un mormăit, și el înăbușit, că le vor interzice permisiile și că-i vor băga la carceră, deși carcera era un lucru iluzoriu într-un cantonament mereu schimbat. Sublocotenenții care băuseră mai puțin decât căpitanii și coloneii, la mesele organizate în fiecare seară în vreo școală primară sau la locuința vreunui preot, se trezeau din mers, simțind aerul rece și biciuitor al dimineților de toamnă, amintindu-și cu plăcere de vreo țărăncuță pe care o înghesuiseră în vreo șură de paie sau cu care dormi-

seră pe vreo cergă aspră, simțind mirosul de carne proaspătă și-și făceau socoteala câte zile mai aveau pînă se încheia manevra, ca să se întoarcă la treburile lor.

Odată ocupate pozițiile inițiale, apăreau și comandanții în mașini de campanie, decapotabile, nu în mare ținută, înveliți în foi de cort, cu capele de campanie cu cozorocuri lungi, mantale aproape soldățești, și ele umezite de atîtea ploii neîntrerupte, cu cizmele lustruite de ordonanțe încă de cu seară și iute murdărite de noroaiele din ogrăzile țărănești, cu *portharturi* pe un șold și cu pistolul pe celălalt, gata să răspundă apelurilor telefonice venite de la Comandamentul General, care dirija de la Punctul de Comandă manevrele; erau asudați, cu obrazurile roșii, obosiți și ei de mesele care se terminau după miezul nopții, înfricoșați la ideea că vor greși vreo mișcare și că asta se va afla la Marele Stat Major, ori chiar de către Majestatea Sa Regele Carol al II-lea, dar ațîțați, în cele din urmă, de atmosfera aceea care sugera războiul, de pîcla tîritoare acoperind colinele din jur, de acel du-te-vino al curierilor și de rapoartele scurte primite de la sublocotenenți. Și mereu rachetele trase în plafonul moale de aburi, care iute se mistuiau în văzduh, și dîrele de fum ale trasoarelor sau ale grenadelor fumigene, pocnetul sec, repetat, al cartușelor de manevră, care sunau ca niște pistoale cu dopuri, în sfîrșit, era toată acea confuzie generală care cuprinde pe zece mii de oameni cînd se joacă de-a războiul și cînd, scutiți de pericolul real al morții, imaginează manevre îndrăznețe, aproape imposibile, unele căzînd în ridicol, silind companii întregi să se rătăcească prin hățișurile unui ținut necunoscut, abia atunci călcat, cu surprizele lui, cu imposibilitatea de a te orienta mai ales în locuri închise, unde nici busola nu mai ajută, nici semnele naturale...

Regele întîrzia în acea dimineață de octombrie. Seara băuse cam mult coniac și deșteptarea fusese greoaie, dacă nu penibilă. Cu chiu cu vai se urnise, abia coborînd din patul episcopal al unei frumoase chinovii puse la dispoziție de către Mitropolia de la Curtea de Argeș, o încăpere cu bolți joase, cu o urmă de mozaic discret, implantat în peretele alb, țărănesc, pe care erau atîrnate una lîngă alta mai multe icoane, formînd un fel de perete diaconic, sub care ardeau trei candelă, cu o lumină șovăitoare. Pe jos, covoare țărănești, în culori foarte vii,

violet cu verde și portocaliu, care s-ar fi bătut una cu alta în orice compoziție, dînd tocmai din cauza nuanțelor speciale un efect fantastic, așternute peste podelele de lemn, frecate cu apă fiartă și sodă pînă la refuz și unse cu o rășină, ca mierea de albine. Regelui îi plăcuse curățenia, liniștea uriașă a unei păduri de brazi peste care ploua mărunț, tocînd ca o mașină de cusut (auzea totul prin fereastra deschisă, simțînd apăsarea aerului rece, umed, încărcat de oxigen și de putreziciune și de miros de ace de brad). Se spălase într-un lighean de alamă, cu desene armenesti pe margine și bătut cu ciocanul. Îi turna dintr-o cană de porțelan alb, cu un țuțuroi ca ciocul de pasăre, un bărbat tînăr. Apa limpede, rece, îl învioră pe Suveran. Îi ceruse aghiotantului prosoape, tamponîndu-și obrazul, pe care peste cinci minute avea să i-l radă bărbierul lui personal. Încercă să facă și cîteva mișcări de gimnastică, dar renunță din lene. Un sentiment de jenă îl stăpînea. Ar fi vrut să iasă undeva să vomite, dar își reprimă toată greața cu un efort de voință. O fată îmbrăcată în catrință și bluză albă, cu opinci în picioare, după gustul semănătorist al Mitropolitului, adusese gustări pe o tavă, oale de lut în care se afla lapte bătut și lapte dulce, bucăți de urdă și de unt lîngă o piine abia scoasă din cuptor, rumenă, galbenă ca lumînarea și regele înfulecase la iuțeală ceva, privindu-și ceasornicul de la mînă. Apucase să se îmbrace înainte de a permite suitei să intre în apartamentul ce-i fusese rezervat. Își trăgea totdeauna singur cizmele. Acum își controla discret ținuta într-un geam al ferestrei, pipăindu-și mecanic nasturii uniforme. Haina mornă de campanie nu aducea deloc cu costumele de paradă care îi plăceau atît de mult, dar ținuse să nu se deosebească cu nimic de corpul ofițeresc, dacă excludeam un eghilet kaki în partea stîngă a vestonului. Bău cu sete jumătate din cana cu lapte bătut, asta îl răcorea, primi să îmbrace mantaua cu care îl aștepta, în spate, un al doilea aghiotant, nu înainte de a-și pune centura și de a-și fixa pe șoldul stîng *porthartul*, prins cu o diagonală de piele.

— Gata, putem merge! Am cam întîrziat puțin. Imi pare rău, trebuia să mă treziți mai devreme.

Graseia, avea ochii bulbucați, înroșiți pe margini, mustața roșcovană îi acoperea gura pofticioasă, la vremea aceea arăta încă tînăr, cît putea să fie de tînăr un

om la anii lui. Se mișca sigur, cu acea precizie a persoanelor care se știu privite în toate momentele vieții lor, al căror subconștient lucrează cu siguranță pentru ca să nu le permită nici un gest exagerat sau greșit, în stare să compromită. Se urcase degajat în *Plymouth*-ul decapotabil vopsit în culori verzi-kaki de camuflaj, cu cauciucuri enorme, înalte, cu o caroserie ridicată, care să-i permită parcurgerea terenurilor dificile. Afară ploua mărunț. Își pusese cascheta și ochelarii de praf, deși drumul era noros, dar își proteja în felul acesta ochii slăbiți de alcool. Șoferul voise să tragă capota, dar el îl oprise cu un gest. Avea un simț bine dezvoltat al teatralității : voia să apară în fața ofițerilor de la Statul Major cu veșmintele umezite, cu o brumă de ploaie pe obraz, lucru care ar fi sugerat că inspectase și alte locuri înainte de-a veni la ei, ceea ce ar fi explicat întârzierea. Își trăsese mânușile de piele de căprioară și privise absent casele acoperite cu stuf sau cu șită, de pe marginea drumului. Nu mai era pavajul de piatră din bolovani de râu din curtea chinoviei, nu mai erau acei pereți sclivișiți sub care se ascundea cărămida sănătoasă. Automobilul își încetini mersul, șoferul claxona disperat, pentru că asta însemna o nouă întârziere : în față se ivise o turmă de oi pe care doi ciobani în mițe plouate le risipeau alungându-le cu ciomagul în șanțurile din dreapta și din stînga șoselei. Trecură de niște garduri prăbușite peste un pod improvizat, făcut din trunchiuri de mesteacăn care se mișcau la apăsarea cauciucurilor. De sus, din mașină, se zăreau bolovanii spălați de apa rece și iute a riului. Ici și colo, pe dealuri, în lumina incertă a dimineții se ridicau fumuri șovăitoare din coșurile caselor. Urcau niște serpentine glodoase, mașina patina ușor, pe urmă cauciucurile se înfundară, dar motorul puternic purta vehiculul tot mai sus. Aghiotantul aflat în spatele său, într-o motocicletă de campanie, o luă înainte ca să facă o recunoaștere a drumului și să-l conducă pe șofer. După un sfert de ceas ajunseră pe o măgură unde așteptau, pîlcuri-pîlcuri, ofițerii care comandau manevra. Îi salută, strînse cîteva mîini și-l întrebă pe comandantul exercițiului :

— Putem începe ?

— La ordinele Majestății Voastre !

— Da ! făcuse morocănos regele, simțindu-și capul greu și privind discret la ceasornicul de la mînă.

Era opt și douăzeci și cinci. Trei rachete roșii sparseră plafonul de nori și pe urmă se făcu tăcere. Undeva, dincolo de dealurile mărunte, se aflau cele două armate care primiseră ordinul de desfășurare a luptei. Șeful Statului Major, general Buicliu, desfășurase pe o planșă planul bătăliei, însemnase o hartă la scara 1/20 000 un plan director cu dispozitivul trasat. Într-un colț al hărții erau marcate efectivele celor două partide : *roșii* și *albaștrii*, în pătrățele egale care închipuiau companiile aflate în desfășurare. Ploaia țîrîia enervant, deocamdată nu se întîmpla nimic, ofițerii plasați în spatele Suveranului și al comandanților scormoneau cu binocurile liziera pădurii apropiate, înăbușită de o ceață ce se rostogolea în valuri moi, albe. Nu vedeau nimica în afara unui perete albicios, impermeabil. Ploaia le curgea șiroaie pe lângă urechi, intrîndu-le de-a lungul șirei spinării, pe sub gulerul de celuloid, care le strîngea, pe dinăuntru, vestoa-nele. „O să putrezim aici, pînă apare Moș Teacă cu trupa lui.“ Moș Teacă era generalul de divizie Dumitrescu-Cazemată, cum îl numeau cei de la Statul Major, adept convins al războiului de așteptare, pozițional, cel ce conferența în fiecare lună despre războiul viitor, cu fotografii și planșe care arătau auditoriului fortificațiile liniilor *Maginot* și *Siegfried*, aflate în construcție. Partida *albaștrilor* era condusă de generalul Alexandru Pantelimon-Grănicerul, cel ce teoretiza războiul de mișcare și care avea să demonstreze superioritatea acestui stil de luptă Majestății Sale, chiar cu acest prilej.

După trei sferturi de oră se auziră pocnete înfundate și dintre viile din stînga teatrului de luptă se ridicară coloanele de fum alb, iscate de grenadele fumigene, plantate de către geniști. Răspunseră rare focuri dintr-o direcție neașteptată pentru apărători. Era limpede că manevrarea neașteptată a atacatorilor îi prinsese pe picior greșit pe *roșii*. Binocurile se îndreptară spre acea aripă, cercetînd lacom desfășurarea manevrei. Regele găsisese ingenioasă surpriza făcută de generalul Pantelimon-Grănicerul și arbitrul partidei nota puncte în graficul bătăliei. De pe flancul din dreapta se auzi același țăcănit scurt, ca un lătrat de cîine, al unei mitraliere de cîmp care trăgea, și ea, cu gloanțe de manevră. Pe urmă, fură iar simulate niște explozii de artilerie și se auziră pocnetele repetate ale apărătorilor aflați în tranșeele săpate încă de cu

noapte. Trupa strigă : „Ura !“ Avu loc și o luptă corp la corp. Prin binoclu se vedeau banderolele colorate ale celor două partide într-un amestec ciudat. Grupele se repleau și foloseau terenul evitînd locurile falselor explozii. Mai disciplinată, trupa atacatorilor, ajunsă în teren deschis, înainta în salturi bine coordonate, cu o precizie care îl încîntase pe Suveran.

— *Albaștrii* luptă foarte bine, aprecie regele. Avea o voce dogită de băutură, dar umezeala din aer și locul deschis îi făceau bine.

— Acum o să vedeți lupta de tancuri, Majestate, îl preveni generalul Buicliu. În partea finală o să asistați la folosirea proiectilului special pe care îl experimentează un inginer de la Pirotehnie, inginerul Vrabiescu.

— Ce fel de proiectil ? întrebase Suveranul, atent mai mult la manevra de încercuire a trupei lui Pantelimon-Grănicerul.

— Să nu vă așteptați la cine știe ce. S-ar putea să fie și un eșec, dar e vorba de un proiectil nou, pe bază termică, pentru încercarea blindajelor.

Din flancul stîng, coborînd de pe un deal dulce, soseau în viteză cincisprezece sau douăzeci de tanchete ale *albaștrilor* care voiau să închidă retragerea *roșilor* aflați în apărare. Schimbările de focuri se întetiseră, se făceau manevre de dezangajare din partea celor atacați, alte grenade fumigene explodau în serie în spatele liniilor *roșilor*. Fumul exploziilor, acele sunete repetate de benzi de mitralieră ce se îngînau cu ecouri tîrzii de undeva din văzduhul umed, scrișnetul înăbușit al șenilelor înfundate în noroi și micile flăcărui roșii ale obuzelor de manevră, și ele scuipate spre ipoteticul *inamic*, dădeau feerie acestei manevre care sugera războiul adevărat.

— Urmăriți acum coloana de tancuri care vine din dreapta ! spuse regelui, cu un respect cazon, generalul Buicliu. Proiectilul adevărat cu care se face experiența va lovi turela. Ținta este carul de luptă numărul 236 care-i tractat de către tancul din fața lui. Agresor, vă rog să observați, este carul de luptă cu numărul 34, cel care are o dungă galbenă în jurul turelei.

Tanchetele partidei *albaștrilor* se desfășuraseră, odată coborît dealul, într-un evantai larg. Ocoleau șanțurile antitanc ale adversarului, își înălțau boturile cînd trebuiau să urce movilele artificiale, ridicate de apărători și

coborau cu rapiditate spre locul deschis, trăgînd tot timpul cu tunurile ușoare de bord și cu mitralierele. Văcarmul creștea, fumul proiectilelor se amesteca cu ceața lăptoasă care abia se risipea, plutoanele de soldați alergînd de-a lungul șanțurilor de protecție se mistuiau în pămîntul umed, se auzeau comenzi guturale și tot acest spectacol cu zece mii de figuranți îl încînta pe Suveran, care urmărea prin binoclu, cu atenție, atacul prelungit al carului de luptă cu numărul 34. „Ținta“, manevrată de tancul care ducea ca o remorcă acest hipopotam de oțel la stînga și la dreapta, ferindu-le de bătaia directă a tunului vînătorului, scăpă de cîteva ori din vizorul urmăritorului. La a patra sau la a cincea manevră, tancul tratat se împotmoli, oferindu-și flancul carului de luptă cu numărul 34. După o secundă se auzise o plesnitură surdă, urmată de o explozie și de o flacără foarte vie care devora carcasa metalică a turelei.

Suveranul luase o secundă binoclul de la ochi și-și freca *porthartul* așezat peste mantaua umedă cu mânușile, bucurîndu-se ca un copil :

— L-a lovit, l-a lovit... *Beautiful ! Marvellous !*

Și pe urmă se întorsese către generalul Buicliu, dîndu-i un ordin scurt :

— Adu-l la mine pe Vrăbiescu ăsta, să-l cunosc și eu !

— E aici, Majestate ! În grupul ofițerilor din spatele nostru.

Regele nu-l mai ascultase. Privea lacom, prin binoclu, topirea metalului, în flacără violentă a proiectilului tras. Restul manevrei nu-l mai interesa și, abia după cîteva minute, își dădu seama că în spate așteptau generalul Buicliu și inventatorul acestui proiectil, în poziție de drepți. Carol al II-lea mișcă ușor capul, cu un surîs fermecător, așa cum știa el să surîdă diplomaților la recepțiile oficiale :

— Deci, dumneata ești ?

Vrăbiescu, îmbrăcat în uniformă de căpitan, un om de patruzeci, patruzeci și cinci de ani, încărunțit pe la tîmple, cam deșchiolat în uniformă aceea de campanie, cu privirea impenetrabilă a oamenilor distrați, strînse mîna înmănușată a regelui.

— La dispoziția Majestății Voastre !

— Te felicit din toată inima. Spune-mi unde ai studiat ?

— Trei ani în Anglia și o specializare de doi ani în Germania.

— Este o invenție a dumitale sau numai o copie a unei arme pe care o au și alții ?

— Cercetări fac și germanii. Arma termică este o armă a viitorului. Nu știu în câți ani va fi pusă la punct, dar este o armă foarte utilă pentru apărare.

Regele își frecă bărbia umezită de ploaie, cu mîna înmănușată.

— Ai nevoie de ajutor, de ceva ? Vrei să te trimit undeva la specializare ? Mă interesează foarte mult ceea ce faci.

În 1937 profesorul Vrăbiescu se întorsese din America. Timp de un an și jumătate urmasa un curs de specializare, avusese unele greutăți fiindcă era străin, dar placiditatea firii lui, absența pe care o trăda și, mai ales, muntenia care îl stăpînea întotdeauna, îl ferise de orice bănuială. Fusesse tratat drept un specialist întîrziat care voia să mai prindă un tren din urmă, pentru a mai obține un grad la bătrînețe. De fapt, profesorul Vrăbiescu avea o memorie fenomenală și studiile de laborator, experiențele la care asistase fuseseră memorate cu îndîrjire și folosite la continuarea experiențelor lui de mai tîrziu. Cunoscuse acolo mai mulți asistenți americani, se împrietenise cu vreo cîțiva din ei, între care un filipinez (peste mai mulți ani, în timpul războiului din Coreea, acesta avea să pună la dispoziția armatei americane o armă teribilă : napalmul).

În viața particulară, profesorul Vrăbiescu nu dobîndise satisfacțiile pe care și le-ar fi dorit. În timpul primului război mondial se căsătorise cu o profesoară de muzică de la Iași. Silvia Vrăbiescu, fiica lui, se născuse la trei ani după căsătoria lor, mama murind la naștere. Singur, cu un copil atît de mic, preocupat numai de cercetările sale care începuseră foarte devreme, încă din timpul studenției, profesorul Vrăbiescu se descurcase destul de greu, încredințîndu-și fiica unei surori care locuia la București, unde se instalase și el după obținerea unei catedre. La sfîrșitul anului 1935, cînd plecase în America, fiica lui avea cincisprezece ani, crescuse aproape singură, în sărăcie, tolerată în casa unei femei pline de

hachițe, capricioase, fără a-i arăta o mare dragoste, aminându-i mereu că nu e fiica ei și că o crește numai din respect pentru fratele său, care este un savant. Fata moștenise înclinațiile științifice ale tatălui. În liceu era cea mai bună elevă la chimie ; cînd se reîntîlniră, el, un om ratat, cu semnele unei îmbătrîniri premature pe chip, obosit, absent ; ea, o fată tăcută, timorată, fără prieteni, „ochelarista clasei“, care nu știa să poarte o rochie, îmbrăcată cu ce se găsea prin dulap de la sora tatălui său, niște rochii mai lungi sau mai largi pe care și le croia singură pentru trupul plăpînd, cu înverșunarea celor lipsiți de mijloace, care își fac din ideologia reușitei sociale un suport moral, în stare să-i țină în viață și, mai ales, să le îngăduie să-i suporte pe ceilalți din jurul lor, care au totul ; ei, această ciudată pereche, tată și fiică, între care nu exista nici un sentiment patern sau filial, se împrieteniră dintr-o dată, constatînd că își seamănă unul altuia și că au aceleași preocupări. Din momentul acela, absența lui Vrăbiescu se transformă într-o obsesie încărcată de îngrijorări și, tot timpul cît stătu în America, fu urmărit de grija pentru fiica sa, pe care o descoperise atît de recent : o fată severă, cu bune studii, care promitea foarte mult în meseria de chimist. Îi trimise de-acolo cărțile cele mai noi în limba engleză, sfătuind-o să învețe această limbă, obsedat, în cursul aceluia an și jumătate de absență, de ideea că ea s-ar putea îmbolnăvi sau să pățească ceva. Situația materială a Silviei se schimbase considerabil din acel moment, întrucît tatăl său îi lăsase o procură ca să ridice salariul din țară, fapt care i-ar fi permis, dacă ar fi voit, să devină o domnișoară cochetă, înconjurată de tineri curtezani, care s-ar fi putut îmbrăca după ultimele modele ale caselor de modă, așa cum făceau colegile ei de liceu, care la șaisprezece ani se logodeau și la ieșirea din liceu deveneau doamne, renunțînd la studiile universitare. La întoarcerea din America, profesorul Vrăbiescu se hotărîse să rezolve mai curînd cariera acestei fete de o inteligență neobișnuită. Ea rămăsese la rochiile ei șleampăte, umbla cu pantofi scîlciați, era tot studioasă, lipsită de orice apetență pentru viața obișnuită a celorlalte fete. Termină liceul la șaptesprezece ani, după examene grele, dînd cîte doi ani într-un an, și în 1941 absolvise Facultatea de chimie cu *magna cum*

laude, iar la mutarea profesorului Vrăbiescu la uzina de la Mija, el o luă ca laborantă și, într-un fel, colaboratoare.

La introducerea legilor rasiale, promulgate de Alexandru Vaida Voievod și desăvârșite în timpul guvernării Goga-Cuza, din Facultatea de chimie și fizică fuseseră îndepărtați câțiva studenți evrei, între care numitul Gicu Leventer, animatorul anului în care învăța Silvia, cel care organiza carnavalurile studențești, *balul bobocilor*, sau serbările de absolvire, cu micile lor petreceri, ce creaseră de-a lungul timpului o amiciție lipsită de prejudecăți între studenți. Dar iată că și din rîndurile lor se iviseră cîteva gorile, doi sau trei indivizi care activaseră pînă atunci subversiv, deși, din discuțiile cu ei, ceilalți înțelegeau ce fel de mentalitate au și care, odată ieșiți la suprafața vieții sociale, își dăduseră arama pe față. Plecarea lui Leventer și a prietenilor lui din facultate se făcuse cu tămbălău, după o îngrozitoare ședință în care foștii colegi fuseseră înfierăți, huiduiți și bătuți. Pentru o fată frustrată cum se simțise totdeauna Silvia Vrăbiescu, această violență neașteptată, pumnii nemeritați pe care foștii lor colegi, deveniți deodată *paria* pentru ceilalți, îi primiseră, fu o lovitură morală insuportabilă. Habar n-avea de politică, nu citea ziare, învățase engleza și franceza la îndemnul tatălui și nu citea decît cărți de specialitate și, iată, deodată, ura animalică a unor oameni care puteau să te lovească fără nici un motiv, să te alunge într-un minut din incinta Universității, unde competiția învățăturii era singurul criteriu al valorilor. La vîrsta asta, inechitatea, pe care ea o suportase într-un alt fel, deveni deodată ceva inacceptabil. În primul moment voise să părăsească ostentativ Facultatea de fizică și chimie, dar profesorul Vrăbiescu fusese foarte dur și-i spusese că o priveau simțăminte pe care le avea față de colegii ei năpăstuiți, dar datorită de fiică, față de cariera pe care el i-o destinase, o obliga să se întoarcă de unde plecase. Se născuse un moment de cumpănă între cei doi, pe care îl trecuseră amîndoi cu bine. Asta nu însemna că renunțase la prietenia cu Gicu Leventer și cu prietenii lui. Învătau mai departe împreună, deși ei nu mai puteau să dea examene, pregătindu-se pentru niște vremuri care se arătau destul de incerte la ora aceea. Frecventau cercuri mai mult sau mai puțin clandestine, unde se aduna o lume ciudată, compozitori, scriitori, ziariști, medici, care nu țineau

seamă de mizeria legii ce promovase *numerus clausus*, arătându-se uneori chiar ostentativi alături de cei prizoniți, recomandându-i unde puteau să-i mai recomande și ajutându-i tacit să treacă peste această epocă neagră. La venirea legionarilor la putere, Silvia Vrăbiescu îl ascunsese pe Gicu Leventer și pe un prieten al său la ea acasă. Ocupa pe vremea aceea, împreună cu tatăl ei, o casă pe strada Bitoliei, pusă la dispoziție de către Direcția funcționarilor civili din cadrul armatei, o casă destul de încăpătoare, cu multe încăperi, pe care, bineînțeles, profesorul Vrăbiescu, obișnuit cu o viață sobră, aproape absent la necesitățile unui cadru social care să-l fi reprezentat, o mobilase numai parțial, neînțelegând de ce trebuie să plătească o chirie așa de mare, când nu avea nevoie decât de două sau trei camere în care să stea el și fiică-sa. Timp de un an de zile, habar nu avusese că în imobilul din strada Bitoliei mai locuiește cineva. Cei doi chiriași ai Silviei veneau la căderea nopții, dormeau pînă în zori și în timpul zilei dispăreau. Silvia nu-i întrebese niciodată unde se duc și cu cine au legături, dar Gicu Leventer o rugase să-l asculte într-una din seri, când ea îi deschisese ușa grea de metal de la intrare : „Draga mea, vreau să te previn, ceea ce faci e foarte primejdios. M-am sfătuit și cu Zigu (Zigu era prietenul lui), trebuie să părăsim casa asta, pentru că te punem în primejdie. (Era iarna prigoanei legionare, când se devastau magazinele și evreii erau scoși din case, uciși sau internați în lagăre.) Și nu e vorba numai de tine, pentru că pe tine te înțelegem ; ești colega noastră, ai acceptat să te solidarizezi cu noi, dar tatăl tău nu știe nimic și cariera lui ar fi expusă din cauza ta și mai ales a noastră.“

Silvia Vrăbiescu nu se gîndise niciodată la consecințele pe care le-ar fi avut descoperirea acelor doi în casa în care locuia, dar ideea de a-i arunca în stradă, pentru că era limpede că la domiciliile lor nu mai puteau să se ducă (Gicu Leventer n-avea familie, era ținut de un unchi al său, iar pe părinții prietenului lui îi deportaseră încă din iarna lui '40), o revolta. Iată ce o făcu să îi spună aceleia că dacă ar pleca împreună cu Zigu, n-ar mai vrea să-l mai vadă niciodată. Era un fel sentimental de a trata o chestiune foarte gravă, dar Gicu Leventer primi și lucrurile meraseră mai departe, trecuseră toți trei prin momente foarte dramatice la rebeliune, în ianuarie 1941, când

în oraş se auzeau focuri de mitralieră şi lumea indignată vorbea despre ucideri în masă, fapte care urmau suprimării miniştrilor şi demnitarilor închişi la Jilava şi asasinării lui Iorga. La câteva luni după aceste teribile evenimente, Silvia îi spusese tatălui său totul. Cei doi băieţi nu mai locuiau la ei, se întorseseră la vechile domiciliu, făceau muncă forţată şi se aşteptau la lucruri şi mai rele. Oricum, nu mai trăiau sub spaima că vor fi împuşcaţi fără somaţie pe stradă ; vorba lui Gicu Leventer : „Un lagăr e un lagăr şi un glonţ de puşcă, un glonţ de puşcă“. Profesorul Vrăbiescu se uitase la ea ca la o fiinţă de pe altă lume :

— Nu-nţeleg nimica, draga mea. Vrei să spui că la noi în casă au fost adăpostiţi doi evrei. Ce-i cu asta ?

Silvia îl privise prin ochelarii cu multe dioptrii cu aceeaşi curiozitate cu care el se uita la ea.

— Adică tu nu ştii ce se întâmplă în jurul nostru ? Nu ştii că au venit legionarii la putere pentru câteva luni şi că au omorât evreii şi că unii dintre ei stau acum în lagăre ?

Profesorul Vrăbiescu nu înţelegea absolut nimic.

— Cum adică stau în lagăre şi au fost omorâţi ? De ce să fie omorâţi ? Ei sunt cetăţeni ca orice cetăţean al acestui Stat. În timpul războiului din 1917, în regimentul meu erau chiar doi ofiţeri evrei, care au luptat foarte bine. Cine şi de ce să-i omoare ?

— Dar tu nu ştii că există nişte legi rasiale care au fost aplicate întâi în Germania de către Hitler şi care sunt puse în practică şi la noi, acum ?

Profesorul Vrăbiescu se posomorise. Era miop ca şi fii-că-sa, îşi lepădase greii ochelari de la ochi şi clipea mărunţ, obosit parcă de un gând care-l irita.

— Nu cumva tu te-ai apucat să faci politică ? Hitler, legi rasiale, ce sunt chestiunile astea ? Politica este o ocupaţie scîrboasă. O fac numai cei care nu iubesc nici o meserie.

— Depinde ce fel de politică, spusese cu o neobrăzare neaşteptată fata. (Fraza, de fapt, era a lui Gicu Leventer. o auzise o dată de la el şi o ţinuse minte.)

Profesorul Vrăbiescu îşi pusese ochelarii la ochi şi-i apucase miinile amîndouă cu palmele lui fierbinţi. Avea o faţă tristă de baset, urechi clăpăuge şi un păr rar şi albit. Privirea era lucrul cel mai frumos la el, privirea 183

izbucnită din niște ochi curați, căprui, parcă de copil, niște ochi care nu îmbătrâniseră.

— Draga mea, ascultă pe tatăl tău, oamenii ăștia vin și pleacă. Guverne, generali, demnitari... Știința este eternă. De mii de ani oamenii gîndesc, inventează, vor să-și ajute semenii, sunt siliți să-i servească chiar și pe războinici. Lucrez la o armă distrugătoare nu pentru că îmi plac armele, ci pentru că asta este invenția mea. O invenție este ca un copil, trebuie s-o naști, s-o crești, s-o realizezi, chit că ea este o nenorocită de armă. Nu știu dacă mă înțelegi. Dar politica e cu totul altceva. O profesiune de mincinoși.

Îl oprise :

— Tată, nu fac nici un fel de politică. Habar n-am ce e aia politică. Te rog să mă crezi. Laboratorul a fost viața mea și va continua să rămînă viața mea. Dar aici a fost vorba de altceva. Să presupunem că ai fi avut doi colegi cu care lucreai și, deodată, aceștia ar fi fost izgoșiți, scoși din slujbele lor, numai pentru motivul că sunt evrei. Ce-ai fi făcut ? Sau și mai rău ; să fi fost tu în situația lor ! Să nu mai fi contat faptul că ești un savant sau ce te socotesc cei care te-au angajat și-ți dau un salariu.

Profesorul Vrăbiescu nu-i răspunsese. Se ridicase de lîngă ea și privise afară pe fereastră. „Îmi închipui că nu s-a mai uitat pe un geam de douăzeci de ani, gîndise Silvia. Ce om bizar ! Își închipuie că trăiește, dar, de fapt, stă parcă în fundul unei mări. Substanțele chimice, energia calorică despre care afirmă că va fi viitorul omenirii, atîta știe.“ „Cînd toate resursele acestui pămînt vor fi sfîrșite, îi spunea el, omul va trebui să inventeze ceva ca să supraviețuiască. Pămîntul se poate răci, soarele poate să dispară. Asta se va întîmpla, probabil, peste multe mii de ani. Dar trebuie să ne gîndim de pe acum la o asemenea eventualitate. Nu vom avea decît două posibilități : să ne vîrîm sub pămînt, sau să zburăm pe alte astre. Or pentru asta trebuie inventate energii noi. Eu sunt pe urmele unei astfel de energii, pe care vreau s-o dezleg din inerția ei inițială. Dacă cercetările mele s-ar fi îndreptat într-un domeniu civil, nu m-ar fi ajutat nimeni. Dar iată că, așa cum Nobel s-a îmbogățit din crearea dinamitei, și eu a trebuit să-i cîștig mai întîi pe acești militari ca să pot cîpăta banii și laboratoarele de care avem nevoie. E partea pozitivă a războaielor. Omul, înlocuind praștia cu sulita,

fără să vrea a trecut într-alt stadiu de civilizație. Când a lăsat arcul cu săgeți pentru pușcă, se despărțise de un mod de a gândi și de a trăi, fără să știe. Prima lovitură de tun a însemnat, de fapt, plonjarea într-un veac nou. Noi, care am avut foarte mulți inventatori, deși suntem o țară foarte mică, suntem printre puținele țări care au creat aviația. Privită superficial, această plăcere de a zbura pare o distracție. Am urmărit reportajele publicate în ziare, care povesteau zborul lui Blériot. Mi-am adus atunci aminte de moartea lui Aurel Vlaicu, atât de stupidă, dar încărcată de atîta curaj și îndrăzneală. Mi se pare că mai avem vreo doi nebuni care trăiesc prin străinătate, alungați de nepăsarea noastră crasă, de administrația care nu știe ce e acea cercetare și gîndire în viitor. Este unul Vuia și altul Coandă, mi se pare. Parcă așa îi cheamă. Se zbat și ei pe unde pot. Unul în Anglia, altul la Paris. Mi-este și groază că invențiile lor vor fi folosite împotriva noastră, ceea ce poate fi un lucru absurd. Iată, cum spuneam, citeam reportajele despre zborurile lui Blériot. N-a trecut mult și aceste păsări cu aripi de pînză sau de lemn s-au transformat în niște mașini infernale. În războiul din Spania și mai ales la invadarea Poloniei, nu tunul, care credeam noi că este regina armelor, a făcut cele mai multe ravagii, ci aviația. Știu toate astea și lucrez, la rîndul meu, la perfecționarea unei arme, deocamdată defensive. Dar cine știe ce vor face alții din ea, peste cîțiva ani? Te întreb, pot să renunț, pot să-mi aleg altă meserie? Prin asta exist, prin invenția mea. Ea, această invenție, îmi justifică existența. Dacă nu o voi duce la cap, mă voi considera un ratat, or, asta nu pot să suport.“

Toate aceste lucruri Silvia le transmisese prietenilor ei, în convorbirile pe care le aveau. Mergeau des la un cerc, așa-numit artistic, unde cei ce nu puteau să apară oficial pe scenele din București dădeau concerte la care intrarea era benevolă, pentru că banii strînși acolo constituiau singura sursă de cîștig a artiștilor refuzați. Se cîntau sonatele lui George Enescu sau Debussy sau César Franck. Silviei îi plăcea muzica și mai ales lumea aceea care se aduna în mica sală dintr-un subsol al unui fost ateneu popular de pe Calea Văcărești. Autoritățile, desigur, aveau spionii lor în publicul amestecat, tolerau aceste reuniuni, pe care din șase în șase luni un funcționar de la poliție le suspenda pentru cîțva timp. Pe urmă, recitățile și concer-

tele reîncepeau. Silvia ieșea cu Gicu Leventer și cu Zigu pe străzile întunecate, pustii, ajungeau în Piața Mare, ocolind un ceas sau două tarabele pustii în timpul nopții, priviți cu suspiciune de patrulele militare, sau urcau dealul încărcat de promoroacă al Patriarhiei, pe urmă coborau de-a lungul Dîmboviței, discutînd pînă tîrziu. Amîndoi, și Gicu Leventer și Zigu, nu dezaprobau meseria în sine a tatălui ei, dar se îngrozeau la ideea că vreodată invenția la care profesorul Vrăbiescu lucra ar fi putut fi însușită de către serviciile secrete germane. Fără să-și dea seama, absenta laborantă, care se ferea să facă politică, optase pentru o idee politică. Gicu Leventer îi vorbea despre lupta unor forțe pe care ea nu le cunoștea, silite să ascundă că-și riscă viața în fiecare clipă, pentru a se împotrivi forței brutale a naziștilor, care se agitau să domine mințile europenilor încă din 1920, odată cu apariția aceluia caraghios Mussolini, inventatorul fascismului, perfecționat după 1933 de către zugravul austriac paranoic, Hitler. „Dealtfel, această falsă înfruntare de principii, acest refuz de a mai îngădui domnia a ceea ce numeau ei o gîndire bolnavă, învechită și nevoia de a înlocui bătrînele instituții tradiționale cu setea de absolut, sau cu ideea unui Dumnezeu tiranic, care îți cerea orice în afară de rațiune, o declanșaseră, să mă ierți, niște intelectuali căcăcioși, nemulțumiți de nereușita lor socială, de incapacitatea de a se adapta vremurilor pe care le trăiau. Semidocti agresivi, abia așteptînd o justificare a dorinței lor de putere, care totdeauna este dublată de teorie, își însușiseră lozincile și tezele acestor refulați și, odată forțele răului declanșate, iată rezultatele: marșuri, torțe, arderi de cărți în piețe publice, lagăre, plutoane de execuție și acum războiul, drăgălașul de război, care îi surprinsese atît de neajutorați tocmai pe cei care se arătaseră cei mai deschiși la astfel de reforme. Unde aveau să se termine toate astea nu știa nimeni, deocamdată drumul omenirii este încărcat de lacrimi și sînge.“ Dar în spaima colectivă pe care o simțeau cu toții, și prigonii și prigonitori, solidaritatea cu cîte un mic grup de oameni, cum era aceea dintre Silvia Vrăbiescu și prietenii ei și cu prietenii acestora, pe care îi cunoscuse în cercurile marxiste ilegale (pentru ea, pe vremea aceea, cuvîntul marxist nu avea decît un sens științific, sociologic, cum spunea Gicu Le-

izolare în mijlocul unei lumi care se vîna și vîna în același timp, al micuței laborante cu ochelari, închise opt sau zece ore între pereții goi ai unei încăperi de la Facultatea de fizică și chimie, cu acele mici bucurii pe care ți le dădeau experiențele reușite, dispăruseră. Avea, în sfîrșit, o familie, o familie numeroasă, formată din oameni pe care abia îi cunoscuse, dar cu care se împrietenise rapid, într-un fel neașteptat. Se amestecau laolaltă, muncitori, studenți, funcționari, chiar un cunoscut om de știință, un celebru matematician, Stoilov, țineau conferințe, împărtășind experiența lor în cadrul așa-numitelor cercuri de *muncă manuală*, unde puteai să deprinzi orice, de la legătoria de cărți pînă la sculptura în lemn și repararea aparatelor de radio, arta fotografiei, croșetatul, broderia, împletirea de lasetă, croitoria..., meserii care puteau fi practicate după cîteva săptămîni de învățătură, lucruri care o amuzau foarte mult pe fata profesorului Vrăbiescu. Aceasta mai avusese și surpriza de a constata că ceea ce știa despre muncitori era o prejudecată. Sigur că cei pe care îi cunoscuse în aceste cercuri erau niște oameni speciali, care voiau să-și depășească condiția lor socială, nu trind o ambiție, nu oarbă, ci sistematică, de a învăța cît mai multe lucruri, de la cunoștințele elementare de chimie pe care ea însăși le predă în aceste cercuri, la stenografie și limbi străine. Aveau greutateți, mai ales la învățatul unor noțiuni științifice, erau și foarte obosiți, veneau după multe ore de muncă fizică, dar uluitoare era bunăvoința lor, dorința teribilă de a se instrui, bucuria de a înțelege lucruri care li se păruseră inaccesibile pînă atunci. Silvia Vrăbiescu nu avusese bossa pedagogiei, nu se gîndise niciodată că va fi în stare să predea, să explice cuiva ceea ce învățase în lungul șir de ani, pregătindu-se temeinic și deodată descoperise, la rîndul ei, bucuria de a instrui pe alții. Dormea mai puțin și dădea meditații gratuite în particular celor mai tineri sau mai în vîrstă, care voiau să-și ajungă din urmă propria lor existență, întîrziată de lipsuri și de obstacole. Și cînd înțelegea lucrul acesta, prietenii ei dispărură. Pe Gicu Leventer îl arestaseră, și stătea, probabil, internat într-un lagăr, la Vapniarka sau la Rîbnița, iar despre Zigu, după cîteva luni de corespondență întîmplătoare (el îi scria probabil fugărit prin diferite orașe din țară), aflase mult mai tîrziu că murise într-un naufragiu pe-un vapor numit *Struma*, despre care

se spunea că ar fi fost torpilat de un submarin german în Marea Neagră.

La sfârșitul anului 1941, un camion al Armatei cărase la Mija puțină mobilă, cele câteva covoare, așternuturile de pat și vreo trei geamantane ale profesorului Vrăbiescu și ale fiicei sale. Casa din strada Bitoliei fusese încuiată și rămăsese pustie, fără ca acest lucru să creeze foștilor locatari vreun regret. Pentru cei ce duceau o astfel de viață, cum era aceea a savantului și a fiicei sale, schimbarea de domiciliu era un lucru neînsemnat. Și la București, și la Mija, aceleași ore fixe de program, de dimineață pînă seara, cu o mică întrerupere pentru masă, de o oră, pe urmă reîntrarea în sala de lucru. Mutarea în provincie fusese determinată de depășirea fazei de laborator și intrarea în faza experiențelor de poligon. Locul funcționarilor civili, reci și politicoși, care veneau cu servietele lor doldora de acte și cereau rapoartele profesorului Vrăbiescu, fusese luat de niște militari severi, cu un aer mai preocupat decît erau în realitate, aferînd cunoștințe ce întreceau posibilitățile lor dovedite. Dar pe profesorul Vrăbiescu aroganța lor îl lăsa rece.

Locul cam sălbatic, aflat în mijlocul unor păduri care camuflau vilele funcționarilor de la fabrica de armament, și mai apoi barăcile construite în grabă alături, ocupate de către „forțați“, începuseră să le placă și profesorului și fiicei sale. Nu mai era zgomotul acela de mare oraș, tramvaiele, autobuzele, telefoanele, nu mai erau nici laboranții aceia, care, fără să o plictisească cu întrebările lor, înțelegeau să-și ducă o existență ce nu semăna deloc cu a lor. Apariția terenului de tenis amenajat de către soldații trimiși de la Ploiești sau de la București, ei nu știau de unde, în foarte scurt timp, făcu ca orele acelea, cînd jucau amîndoi tenis, să constituie o plăcută destindere după orele de încordare din laborator. Construirea poligonului din apropiere îl umpluse de o febră jovială pe Vrăbiescu și apropierea datei primelor experiențe îi dădea o mîndrie pe care n-o mărturisea, dar care se simțea în tot ceea ce făcea. Asistaseră amîndoi de pe balconul vilei pe care o ocupau la sosirea „forțaților“, la micul eveniment în viața acestei colonii atît de izolate. La început crezuseră că noii-sosiți sunt muncitori sezonieri, angajați de către fa-

brica Mija ; pe urmă, cu toate că trăiau izolați de ceilalți funcționari, angajînd puține convorbiri cu ei, în plimbările făcute cu bicicleta în drumul spre Ploiești, care, de fapt, nu erau plimbări cît incursiuni pentru aprovizionare, întîmplător, Silvia aflase că locuitorii barăcilor erau, de fapt, deținuți. Din nou semnele hîde ale războiului își trimiteau mesageri pînă la ei. Buletinele de știri ascultate întîmplător la micul aparat de radio adus aici anunțau bătălii uriașe undeva în Rusia, distrugeri de orașe, scufundări de vapoare, bombardamente și alte nenorociri fără nume. Poate izolarea de care se bucuraseră toată viața, și ea și taică-său, îi ferea de o participare afectivă la aceste îngrozitoare acte de distrugere umană. O mică insulă fusese casa din strada Bitoliei, o mică insulă era și această vilă aflată în apropierea pădurii Mija, cu camerele ei goale, pentru că nu avuseseră mobilă decît pentru două încăperi, cu aerul acela de provizorat de care nu mai scăpau oriunde se duceau, pentru că altfel cum putea să se numească aerul acestor apartamente înguste, cam meschine, încărcate de lăzi și eprubete, de boilere mai mici sau mai mari, care fuseseră probate pînă dăduseră rezultate, de cazane nituite, abandonate și ele cînd nu mai corespundeau grozavelor focuri la care fuseseră adaptate pentru experiență. Saci cu substanțe chimice, iute inflamabile (despre asta avertizau mereu tăblițe bătute în pereți), depozitate mai apoi în containere de tablă bine încuiate, casete cu filme, menite să înregistreze primele experiențe ce aveau să fie examinate de către specialiștii armatei, plus acele recipiente, eprubete, stativ metalice, rasteluri, boluri și bocaluri ca ale alhimiștilor, tot acel decor faustic care ar fi îngrozit pe un „civil“, cum le spuneau ei la cei ce nu se pricepeau în meseria lor, dar atît de familiare fetei și tatălui ei, era universul lor care, odată părăsit, le-ar fi dat senzația la amîndoi că sunt săraci, expulzați dintr-un loc numai al lor. Și iată că acest univers fusese corupt de către hidoasele semne ale războiului. Peste tot, un grup de oameni care sufereau, prigonit de către alt grup de oameni. Nu știau ce făcuseră acele femei și acei bărbați siliți să muncească împotriva voinței lor cîte opt ore pe zi pentru o hrană mizerabilă, să încarce proiectile cu ședită sau cu alt exploziv, să împingă vagonetele grele pe înguste căi de decovil, pînă la rampa gării din apropiere. Auzeau, din locul lor, fluierăturile și

comenzile răstite ale militarilor puși să-i păzească. Vedeau de sus, de pe balconul vilei, acele garduri înalte de trei metri, acoperite cu sîrmă ghimpată, păzite de către soldați ascunși în gheretele lor cocoțate pe niște pari încrucișați. Și, deodată, acel loc cu dealuri dulci și păduri de fagi bătrîni nu mai avea nimic idilic în el, luase imaginea unui sinistru lagăr de concentrare, ceea ce era de fapt. Și simțămîntul că ea și tatăl său stau încarcerați începuse să crească și să ia proporții în conștiința ei. Dar nu vorbi niciodată despre asta profesorului. El trebuia lăsat să trăiască în uriașa lui gogoasă de mătase cu iluzia, și poate nu numai cu iluzia, că-și va duce invenția la capăt, că o va desăvîrși, deși, ea, această invenție, nu avea decît să declanșeze alte nenorociri, în tot acest holocaust în care trăiau cu toții.

Un aparat mic de radio, din ebonită, aducea pe calea undelor sunetele unor concerte de la Salzburg, sau din Viena ocupată, frînturi de muzică de dans, o muzică sin-copată, melancolică, cîntată de orchestre de negri, cine știe în ce colț îndepărtat de lume, sau voci răstite de oratori care dominau o mulțime urlătoare, adunată în săli uriașe, acele aplauze ca niște explozii, urale demente, pe care depărtarea, cețurile, aerul planetei infectat de atîtea vorbe gratuite, încărcate de promisiuni deșarte în care se amestecau deopotrivă cuvintele : *viitor, fericire, nouă ordine, victorie finală* etc., etc., toate învîrtindu-se bezmetic în jurul munților, mărilor, orașelor, pentru a putea fi captate ca niște mici insecte care se transformau din nou în cuvinte ce bombardau neobosit urechile auditorilor... Apoi iar valsuri de Strauss și Lehar, și buletine de știri scurte, solemne, cifre de morți, răniți și prizonieri, la toate astea adăugîndu-se și ciinele Samurai, buldogul blînd, pentru care căra cu bicicleta ei, o dată pe săptămînă, cîte un sfert de vițel cumpărat de la vînzătorii de carne clandestini. Două rachete de tenis, cîteva mingi de pîslă albă, acel *court* de zgură roșie, tăiat în două de o plasă de bumbac alb, zgomotul sec al loviturilor și bucuria bătrînului cînd obținea cîte un punct, fuga lui de la un capăt la celălalt al terenului, siluetă lungă, deșelată, a unui om îmbătrînit prematur, încă viguros, îmbrăcat într-un șort lung pînă la genunchi, care-l făcea caraghios, și pe urmă iar orele de tăcere în laborator, de muncă încordată, constituiau o existență monotonă cu care însă se obișnuiseră.

Și în această recluziune impusă, deodată apariția unui om ! Într-o dimineață, un bărbat într-o salopetă pătată de petrol și unsoare, al cărui chip Silvia nu știa de unde să-l ia, un om văzut cîndva, întîmplător, o față pe care n-o reții însă, pentru că avea un aer comun, imposibil de particularizat. Cel mai sigur, putea fi un vechi vecin din cartierele în care locuiseră, un cunoscut al femeii ce-o crescuse, sau unul dintre cei cu care se întîlnise la cercurile de *lucru manual*. Să nu fi deslușit pe fața omului cu umerii înguști, cu ochi șovăitori, și el scotocind în memorie ca să găsească o punte comună, dar iute reprimîndu-și o bănuială, acea undă scurtă de curiozitate, ar fi trecut peste incident.

— Sunt mecanicul stației de încălzire. Vreau să vă întreb dacă nu aveți cumva nevoie de vreo reparație ! Fac controlul acesta pentru prima oară, fiindcă sunt angajat abia de o lună aici. Aveți vreun foc în sobă care nu funcționează, scăderi de debit de gaze, ceva...

Profesorul Vrăbiescu, care tocmai cobora scările vilei, se miră ca de o veste care-l surprinsese cu totul :

— Despre ce vorbești dumneata ?

— Despre focurile din sobă. Dacă nu cumva aveți nevoie să vă repar ceva...

— A, nu ! Dacă vrei, fă o inspecție, fiindcă noi nu locuim decît în două camere, iar în laborator nu-mi amintesc să fi avut vreo neplăcere.

— Da, am să controlez, spuse lucrătorul în salopetă, aruncînd din nou o privire scurtă Silviei. Dealtfel, sunt trimis special de cei de la administrație, care vor să nu aveți nici un fel de neplăcere. Aici e răcoare, mai ales dimineața și seara. Se face foc pînă în mai.

Avea un sac cu scule în care și începuse să caute ceva. Îl lăsaseră singur, mergeau tocmai să joace partida de tenis de după-masă. Noroc că iarna care trecuse nu fusese atît de grea. Zăpadă puțină, timp cam ploios, dar pe zgură apele nu rămîneau. *Court*-ul fusese bine drenat, avea o înclinare dulce, care permitea ca șuvoaiele mai mari să fie eliminate.

Trebăluise vreo cîteva ceasuri, găsind unele defecte la conductele de gaz, ba chiar unele scurgeri periculoase care ar fi putut da naștere la vreun incendiu întîmplător, dacă nu s-ar fi făcut niște suduri. Profesorul Vrăbiescu voise să-i dea un bacșiș, dar el refuzase și-o mai privise

pe Silvia scurt și cu o curiozitate reținută. Peste trei zile fata îl revăzuse. Urca pe bicicletă spre vila lor, încărcată cu pachetele de cumpărături.

— Să vă ajut, domnișoară ! auzise un glas care venea parcă de undeva din șanțul drumului.

Același chip banal pe care nu puteai să-l ții minte, nu mai era îmbrăcat în salopeta murdară de mecanic, purta o haină de camgarn, puțin prea scurtă parcă, de culoare maro, probabil o fostă haină militară, pe care o vopsise. Un pantalon kaki completa acest costum.

— Nu, mulțumesc ! spusese Silvia, în timp ce se hotărâ să descalece. De unde să te iau eu pe dumneata ? îl întrebase apoi direct.

— Știu eu de unde să mă luați ? Numele meu e Tronaru, dar v-aș ruga să nu-l roștiți niciodată cu martori. M-am angajat caloriferist la stația de încălzire a vilelor sub numele de Samoilă. Deci, pentru toată lumea mă numesc Samoilă. Pentru dumneavoastră sunt Tronaru, v-am cunoscut la cercul de *muncă manuală*. Sunt prietenul lui Gicu Leventer.

— A, acum îmi amintesc ! Și cum ai ajuns aici ?

— Am fost trimis să iau contact cu tatăl dumneavoastră. Când v-am cunoscut acolo, la ateneul acela de pe Văcărești, n-am bănuit niciodată că o să vă cer concursul pentru asta.

— De ce tocmai tatăl meu ?

Se însera, aerul era deprimant, jumătatea lui martie. Pe aici, dacă nu ploua, băteau vânturi reci și el era îmbrăcat numai într-o haină, dar puțin îi păsa de frig și de tot ce credea ea că ar fi putut să-l facă să sufere.

— Dacă nu v-aș fi cunoscut unde v-am cunoscut și dacă n-aș fi știut că sunteți prietenă cu *tovarășul* Leventer, nu v-aș fi vorbit direct. Dar iată despre ce este vorba... Trebuie să mă duceți la profesorul Vrăbiescu. Puteam să-i vorbesc atunci când l-am văzut prima oară, dar nu voiam să-l sperii. Știu că este păzit. Necunoscându-mă, poate ar fi reacționat în vreun fel special și atunci misiunea mea ar fi fost compromisă. Este adevărat că lucrează la o armă secretă ?

— Domnule Tronaru, așa spui că te cheamă, ce-mi garantează mie că dumneata nu ești un agent al poliției ?

Bărbatul rîse într-un fel special. Vechea lui rezervă față de femei se ivi din nou, dar în felul acesta para spaima care-l cuprinsese : într-adevăr, dacă fata se temea de poliție și ar fi spus cuiva că un individ care se dă drept mecanicul Samoilă și pe care-l cheamă, de fapt, Tronaru, o acostase, cerîndu-i să vorbească cu tatăl său și dovădind că știe foarte multe lucruri în legătură cu el... Făcu ceea ce ar fi făcut orice om în situația lui. Îi spuse direct :

— Nu am decît o singură cale : să insist să mă duci la tatăl dumitale. Poți să n-o faci, poți să chemi pe cei care-l păzesc pe profesorul Vrăbiescu. Cînd te îndoiești de mine, ai dreptate. Dar dacă, cu adevărat, eu sunt trimis de oamenii aceia, de tovarășii aceia, să-l conving pe tatăl dumitale să nu mai lucreze la arma secretă la care lucrează, și dumneata mă denunți ? Și vin cei de la Ploiești și mă arestează și intru la pușcărie ? Atunci cum te vei simți ? Și ca să nu mai lungim vorba, iată, am să-ți dau dovada că eram cu adevărat prietenul lui Gicu Leventer ! În iarna anului trecut, dumneata l-ai adăpostit pe acesta și pe Zigu, prietenul lui, în casa din strada Bitolia. Dacă Gicu Leventer nu ar fi avut încredere în mine, nu mi-ar fi spus lucrul acesta. Eu eram legătura lui de partid și trebuia să știu unde-l găsesc.

Fără să-și dea seama nici unul, nici altul, mergeau amîndoi pe șoseaua asfaltată, unul lîngă celălalt, ea purtînd de ghidon bicicleta grea *Diamond*, privindu-l cu coada ochiului, el puțin în urmă, vorbind fără grabă, ca și cînd ar fi avut amîndoi de pus la cale un lucru foarte important. Se vedeau încă departe vilele de la Mija, silueta cenușiu-întunecată a fabricii, cu halele ei și barăcile „forțaților“.

— Și de ce vor ei, *tovarășii*, cum le spui prietenilor dumitale, ca tatăl meu să înceteze să lucreze la această invenție, care îl preocupă de atîția ani ?

— Pentru că nu este o invenție oarecare. Este vorba de o armă după care umblă foarte multă lume. Și asta n-ar fi nimic, dar între cei care umblă după ea se află nemții.

— Nemții ? Asta ce mai e ? De unde să știe nemții ce se întîmplă în această mică localitate, dintre Ploiești și Tîrgoviște, numită atît de banal : Mija ?

— De ce nu te întrebi atunci de unde știm noi, comuniștii, despre acest lucru ?

Fata se opri cu mîna crispată pe ghidonul bicicletei.

— Cum, dumneata ești comunist? Gicu Leventer este sau era comunist? Că nu l-am mai văzut. Știi ceva despre el?

— Da. Este internat într-un lagăr, tocmai pentru că este comunist. Asta în afara vinei de-a fi evreu. Dacă ceea ce-ți spun te face să ți gîndești că cei mai mari dușmani ai nemților sunt la ora asta comuniștii, vei înțelege de ce mă aflu lîngă dumneata.

Fata porni înainte, împingîndu-și ușor bicicleta, mereu gînditoare și mușcîndu-și ușor buzele. Pe urmă se întoarse spre el:

— Dacă vreodată tatăl meu îți va îngădui să-i vorbești, ceea ce va fi foarte greu, pentru că e un om curios, te rog să nu-i spui că ești comunist.

— De ce, ți se pare un lucru rușinos?

Se indignase. O privea, cu o furie nedisimulată, drept în ochi. „Asta îmi dă și două plame“, gîndise Silvia rapid. Acum toate îndoielile i se risipiseră.

— Te rog să mă ascuți! N-am vrut să spun asta. Cu siguranță că n-am vrut să înțeleg asta. Dar tatăl meu nu vrea să audă de oamenii care fac politică. Dacă l-ai cunoaște, m-ai înțelege mai bine. El nu lucrează pentru nimeni. Nici pentru nemți, nici pentru români. El lucrează pentru sine. E un savant, cum ai spus și dumneata. O viață pentru o idee. E un preț prea mare și nu poate să-l cîntească cineva, să-i impună să aibă simpatii pentru vreuna din taberele care se bat acum, între ele, în lume. Nimeni nu are dreptul să-i ceară să-și înceteze experiențele. De ce să-și înceteze experiențele? Nici măcar nu știe dacă va reuși să le ducă pînă la capăt. Nici măcar nu știe cît va mai trăi. Și dumneata vii în numele unui grup de oameni pentru care eu am o adevărată simpatie și îmi ceri să te duc la el ca să-i spui treaba asta pe care nu va accepta-o niciodată? E ca și cum i-ai cere să-ți dea o mîna sau un ochi. Iartă-mă, dar n-ai nici o șansă! Ți-o spun eu, care-l cunosc foarte bine.

— Nici măcar nu vrei să mă lași să încerc? Atunci ce căutai dumneata acolo în Calea Văcărești, unde se adunau niște nenorociți dați afară de peste tot, niște prizonieri? Ce fel de simpatie este asta, dacă te solidarizezi cu un om care, cît ar fi de mare, are și el datorii de conștiință față de omenire? Și la urma urmei ce-ți dă du-

mitale dreptul să presupui că el nu va primi propunerea mea?

— Domnule Tronaru, vorbele astea : conștiință, omenire, milă, sau cum vrei dumneata să le zici, sunt foarte frumoase, dar un om de știință, și eu mă pregătesc de pe acum pentru o astfel de carieră, nu poate să fie sentimental. Pentru el există o singură problemă : reușește sau nu reușește. Atît. În spatele acestor experiențe se ascunde tot o idee generoasă. Pe el nu bomba asta după care aleargă militarii și nemții dumitale îl interesează. Îl interesează energia calorică. Dumneata știi ce e aia energie calorică? La ora asta, în lume, germanii încearcă dezagregarea atomului, și nu sunt singurii. Încearcă și americanii. Au fost inventate gaze îngrozitoare, care, dacă vor fi folosite în război, vor ucide milioane de oameni. Să sperăm însă că toți vor fi atît de înțelepți și nu o vor face. Vreau să-ți spun că toate lucrurile primejdioase pentru noi vor fi folositoare cîndva în lupta împotriva unor factori pe care încă nu-i cunoaștem. Asta trebuie reținut.

— Da. Dar primejdiile pe care noi încă nu le știm vor face cu adevărat ca semeni de-ai noștri să moară și tatăl dumitale, conștient sau nu, îi înarmează pe cei care ard de nerăbdare să cîștige un război început fără nici o justificare, tocmai din motivul de a omorî cît mai mulți dinăștia. Eu te rog să te mai gîndești. N-am să te plictisesc prea mult, o să te mai caut săptămîna viitoare. Dacă ai să începi să-mi dai dreptate, sau ai să-mi lași o posibilitate ca să-l văd pe tatăl dumitale și să încerc să-l conving, va fi unu la zero pentru noi, pentru mine și pentru prietenii lui Gicu Leventer.

★

Jean Tomescu, fost parlagiu, fost hoț de buzunare, informator profesionist al Siguranței Statului de ani de zile — mic, simpatic, rotofei, cu ochi lipicioși, gata să plaseze un banc cu Mareșalul și nevastă-sa ca să te tragă de limbă, abia scos din Văcărești, trecut pe la baie, îmbrăcat într-un costum de caporal, cu o centură care-i cădea prost pe șolduri și cu o capelă fleșcăită pe sprînceana stîngă — era inspectat de către comisarul Ciripoi în biroul acestuia din Bulevardul Pache. Fusese adus pe o in-

trare dosnică, după unsprezece noaptea, *ca să fie trecut în revistă*, cum zicea în limbajul lui polițienesc ajutorul inspectorului Mizdrache :

— Pe mama mea, aia moartă, de la Sfînta Vineri, dacă n-arăți ca fiul lui Frankenstein cînd l-a scos regizorul ăla, *Cécil B. De Mille*, din mormîntul faraonului. Ori n-ai văzut filmul ăla, „Fiul lui Frankenstein“, cu Boris Karloff ?

— Se poate, dom' Ciripoi ? Astea-s vorbe ? După ce mă ții trei luni la mititică între carditori și lume bună, numai speculanți de mălai, țigani și negustori de ghiuluri, acum mă faci de fiul lui Frankenstein ? Să fie la cine știu eu ! Mai bine cardește-mi biografia, ca să știu ce dau pe gură.

Intrase Teică, cu privirea lui păguboasă, cu o țigară fumată pe jumătate, lipită pe buza de jos.

— Țsta e ?

— Țsta !

— Parcă e făcut în Vinerea Mare, de sfintele Paști. Aoleu, pe cine se bazează Siguranța Statului Român !

Își trăsese scaunul și încălecase de-a-ndoaselea, ca pe un cal de lemn. Ciripoi răsfoia niște foi dintr-un dosar.

— Tomescule, fii atent, că te pierdem de mușteriu. Pe trei i-au băgat în pămînt, tu ai fi al patrulea la socoteală.

— Să nu pățești și tu ca Gojgaru, să-ți facă mațele coadă de zmeu sau să te arunce ăia de la balcon, cum l-au făcut pe ultimul.

— Ochiul mare ! Mergi la administrație, iei numele la toți ăia care s-au angajat în ultimele trei luni, că Tronaru ăsta n-o fi fost prost să-și zică numele adevărat. Dealtfel, am și întregat noi acolo. Nu există nici unul pe numele de Tronaru. Tu zici că l-ai mai văzut...

Jean Tomescu își scoase capela și se scărpină pe frunte încurcat.

— Așa ținere de minte aș avea eu, dar au trecut aproape zece ani, dom' Ciripoi. Omul se mai schimbă, se mai îngrașă, își mai lasă o mustață, mai albește, de...

— Treaba ta, eu fotografia lui n-o am. Că dacă o aveam, nu te mai trimiteam pe tine, îl umflam și singur pe Tronaru. Te descurci și singur, că de-aia iei lozul la cincisprezece ale lunii.

— Oi vedea eu. Mai bine spune-mi și mie cam ce aș fi eu, așa...

— Păi, uite, ai actele de trimitere aicea. Șeful „forțaților“ este prevenit. Știe că îi pică un caraliu. Ești corporalul Trandafirescu Ilie din unitatea 116 infanterie, care ai dat o gaură la magazia de efecte și te-a prins.

— Dom' Ciripoi, stai așa, încet, să o luăm cu bani mărunți. Ce înseamnă aia : că am dat o gaură la magazia de efecte ? Că eu militar n-am fost, instrucție, canci !

Teică tăcuse pînă atunci, dar simțea nevoia să intervină :

— Mă, să nu spui că ai furat șosete de damă sau chi- loți de mătase milaneză, că nu ești diliu. Ai manglit bocanci, cizme de la domni ofițeri și le-ai vîndut. Au pus laba pe tine, au vrut să te trimită la Curtea Marțială, ai dat ceva șpagă și ăia s-au milit de tine și te-au trimis la Mija, în loc să te bage în linia întâi, ca să te curețe. E bine ?

— E bine. Și mai departe ?...

— Mai departe, îl preluă din mers Ciripoi, gura mică, nu bei nimic, nu faci pe al dracului, nu te lauzi, destupi urechile și într-o săptămînă să aud că-mi dai un telefon și-mi spui că vrei să vorbești cu verișoară-ta la *parloar*. Ori nu știi ce e aia *parloar* ?

— Se poate, dom' Ciripoi ? Am trecut prin atîtea pușcării... Auzi la dumnealui ! Asta e glumă !

— Atunci o să te însoțească Teică, îmbrăcat în costum de plutonier, cu automatul pe burtă, cum scrie la carte. Te dă în primire, îți mai arde și două palme, ca să-l ții minte, să zică ăia că ai fost al dracului și ai vrut să fugi pe drum, ca să-l bagi pe ăsta în pușcărie, să te respecte, să nu-ți facă unul bucuria cînd dormi. Poți să-ți iei și un cuțit cu tine, să-i înțepi pe ăia care nu te lasă în pace. Trebuie să faci față, că noi, să te înmormîntăm pe banii Statului și tu să nu ne aduci nici o informație, asta nu... Dacă ești la vreo nevoie, o să te ajute băieții ăia pe care îi mai avem acolo. Ei te cunosc pe tine, tu nu-i cunoști pe ei, nici n-ai nevoie de așa ceva, dar lucrează repede. Na și niște bani, bagă-i în ciorapi, cînd ajungi te pui bine cu șeful de dormitor, îi dai de băut, îl îmbeți, îl lași să ciripească, și restul... cunoști meseria, că nu ești la prima afacere.

— Trăiți, am plecat ! Unde ne întâlnim cu dom' Teică și la ce oră ? Că eu mai trec în seara asta pe la o damă, să-mi iau la revedere, că mi-ajunge cît am stat în Văcărești.

★

Ploua, cum ploua adeseori la Mija. Duba militară care îl transportase pe Jean Tomescu se mistuise în cețurile dinspre Tîrgoviște. Magazinierul barăcilor îi împachetase efectele militare, bocancii și moletierele, îi luase capela și centura și-i dăduse o salopetă cîrpită în spate.

— Ascultă, mă, da' un costum de gală, a-ntîia, de lux, fără ochelari în fund n-ai ? și-i aruncă un pachet de *Regale roșii* pe strapontina de lemn lustruit, care-l despărțea de cel din fața sa.

Magazinerul, un țigan îndesat, vînjos, cu o mutră de edec de pușcărie care drenase cîtăva vreme lîngă Sulina și mai avea încă palmele bătătorite și o privire de ciine bătut, dar nu bătut destul, îl măsură de jos în sus cu o privire profesională :

— Dacă te mai *exprimi* încă o dată cu încă un pachet de țigări, atunci mandea se mai uită în galantar și-ți caută matala un costum la două rînduri, de la Menzel, de-or să te aleagă aștia regele balului simbătă seara la apel.

Al doilea pachet de *Regale roșii* ateriză pe strapontina magazinierului.

-- M-am dus !

Salopeta cîrpită fu strînsă din două mișcări ca un plic și aruncată într-un coș de rufe. După trei minute, Jean Tomescu era un om făcut.

— Poate îmi spui și ce număr am la cușetă...

— Ia și tu un pat, care-ți place. Unde nu te trage. Că te vād că ai mai locuit la hotel *Rogojină*. Și dacă se zbîrlește vreunul, să-i povestești că ești vărul meu și că ți-a zis doctorul să nu te necăjești, că faci piatră la rinichi. Ai înțeles ?

— Am înțeles. Dar niște carabe nu-mi dai ? Așa, mai pe picior, că m-am săturat de bocanci.

Pe strapontină apărură doi galenți cu talpă de lemn și curea lată bătută în ținte.

— Ia, că face piciorul mic.

— Da' o pijama, așa, o cămășuță de noapte ?

— Mai bine dormi îmbrăcat, că te ia vîntul.

Jean Tomescu n-avea chef să plece atît de repede de lingă magaziner. Privea prin ușa întredeschisă a barăcii și vedea cele cincizeci de perechi de picioare bătucite de marșuri, spînzurînd la capătul priciurilor. Un amestec confuz de voci, de strigăte, un fum des de țigară răzbăteau pînă în micul vestibul în care se afla magia de efecte a deținuților.

— Da, așa, pe sub tejghea pe la matala pe aicea s-ar mai găsi o măslină, ceva, un rom, o bucată de halva ? Că vin de pe drum, m-au adus din post în post, băga-i-aș... Dau, nu mă uit !

— Cum te cheamă, puîsorule ? Ești cam coconos.

— Păi nu scrie în acte, în hîrtiuțele alea, pe care le ai înainte ? Ori nu știi să citești ?

Cacademonul barăcilor îl privi drept în lumina ochilor.

— Mă, tu trebuie să-mi spui mie cum să-ți zic așa între patru ochi, că eu nu mă iau după ce scrie în actele astea ale tale. Păi eu am jucat gioale, mă, cu domnul Teică care te-a adus pe tine. Adică nu cunosc eu la marfă ? O făcea pe zmeul. Și-a pus grade. Și lemnul ăla cu gloanțe oarbe, pe piept... Ți-a ras și două dosuri de palmă, ca să cred eu că vii taman de pe front. Ei nu, că-i bună ! Ascultă, fii atent cu șmecherii ăștia, au și ei ginitorii lor. Cunoști legea pușcăriei, ți-au tăiat beregata. Și mie mi-e frică de ei, dar nu știu care e mai mare. Poate latră tu și mi-l vinzi. Că de cînd vreau eu să înec unul de-ăștia într-o hazna !

— Atunci se schimbă chestia, șefule. Dă-mi o sticlă de rom, că vreau să-i trag de limbă.

— Figura asta o fac toți. Să știi că nu ține. Mai curînd au încredere în adventiști. Ori ăia, cum dracu le zice..., inochentiști. Ori nu știi că avem și inochentiști pe aici ? A strîns Mareșalul toată crema : tuciurii ca mine, au umplut Transnistria cu ei, dar țiganii fug, nu stau acolo. Pe care îi prinde, îi aruncă aici, doar-doar or sări cu toții în aer, să scape de ei. Așa că n-o fă pe deșteptul. Zi-i mai bine că te dor mațele, că nu bei, că nu fumezi. La început, vreo săptămînă, să nu dezlipești pliscul. Or să te încerce. Să fii atent !

Acum vorbeau în șoaptă.

— Am mai trecut eu prin pușcării, dacă te interesează, află că vin de la *Vatican*, de la Văcărești. Am aia... școala vieții.

— Bine. Cum crezi. Oricum, contează pe mine. Nu te uita că am buzele vinete. Am fost șef de sală la *Athénée Palace*. Dacă aveam baftă, serveam și acum *meringue glacée* la cucoane. Ori nu știi ce e aia ?

Într-o seară (început de primăvară, 1942) domnul Ionescu-Tismana făcu împreună cu soția o vizită la *Clubul diplomaților*, din strada Wilson nr. 4, într-o clădire cu un singur etaj, care aparținuse pe la 1890 unei vechi familii, Vartic-Rîmniceanu, cumpărată mai apoi de un cerealist grec, Calamata, care o ocupase pînă în preajma primului război mondial și o vînduse unei rude a Slătinenilor. Evelyne își amintea vag de acest unchi după mamă locuind la Londra și venind rar în țară, cînd casa era descuiată și începeau zilnic vizitele amicilor, mai bine de două săptămîni, după care, din nou, porțile din fier forjat erau încuiate și dincolo de obloanele trase nu se mai simțea nici o mișcare pentru un an sau doi. Evelyne făcuse, copilă fiind, o vizită sau două în această casă, pe care și-o amintea imprecis și care fusese revîndută Ministerului de Externe. Această o amenajase pentru un cabinet al regenților, dat fiind și apropierea de palatul regal. La fuga lui Carol al II-lea, în 1940, casa fusese sigilată și redeschisă abia în 1942, la începutul anului, cînd diplomații aflați în capitala României sugeraseră acest lucru Ministerului de Externe. Intrarea se făcea printr-o curte pavată cu dale de granit, printre care crescuse iarba sălbătică, iscînd vizitatorului un sentiment de părăsire ; se urcau vreo cîteva trepte, roase de ploi, străjuite de doi pilaștri metalici, în vîrfurile cărora se aflau două lanterne, aruncînd, seara, cînd erau aprinse, o palidă lumină asupra curții dezolate. Se intra într-un hol rece, ai cărui pereți erau îmbrăcați în marmură galbenă de Sienna, un galben obosit. În fața scărilor se afla o grilă, *trompe l'oeil*, în stilul capelilor italiene, imitată probabil după cea de la *Clementinum* din Praga, mereu dată de-o parte, ca să permită escaladarea scărilor, și ele roase, ca și cele de la intrare, acoperite cu un covor roșu, peste care se puseseră *leifere*.

La jumătatea scării, reflectînd greoaia ușă și grila ciocnită pe alocuri, o oglindă *Sansovine* cu ramă de lemn aurită, cumpărată probabil de la Veneția pe la mijlocul secolului al XVI-lea și ajunsă prin cine știe ce hazard în această casă, favoriza doamnelor un scurt prilej de a-și vedea coafura înainte de a intra în marele salon aflat la mezanin. Apele ei coclite deformau ușor lustrele în formă de torță și chipurile pudrate ale oaspeților. Odată ajuns pe palierul mișcător acoperit cu un *Herât* de la începutul secolului al XIX-lea, pe un fond *bleu-ciel*, ros de soare, a cărui poartă roșie în formă de crin presat închidea în ea două privighetori imaginate de cine știe ce țesător din Balkir și a cărui bordură, ceva mai închisă, de o mare finețe, se rosesese pe margini de atîtea călcături, vizitatorul se afla în fața a două uși din lemn de cireș, ascunse de perdele galbene, grele, sugrumate în apropierea parchetului, lăsînd să se vadă clanțele și încuietorile dantelate cu zăvoare duble din alamă. Se intra într-un salon de aproximativ douăzeci de metri lungime, luminat de șase candelabre din sticlă transparentă de Boemia, cu cîte patru etaje de lumină și cu pandelocuri de metal, care sofisticau eclerajul realizat cu ajutorul unor luminări false. Plafonul pictat, împărțit în romburi de ghips aurit, se afumase la trecerea vremii și lăsa să se vadă, vag, motivele lui florale. Pe margini, deasupra unui cămin uriaș de marmură, în care ardea un foc de gaze, pe consola îngustă, cu vine cenușii se înșiraseră alte candelabre *rococo*, cu patru brațe, în bronz, în care erau înfipse luminări veritabile ce se aprindeau numai la banchetele intime. Pe peretele din fața acestui cămin se afla o imitație în mătase, și ea produsă în secolul al XVII-lea și al XVIII-lea, probabil în atelierele din regiunea Loirei, după celebrul motiv arturian *Doamna cu licornul*, într-o fină țesătură care imagina un cîmp încărcat de flori, populat de mici vietăți campestre, cu pomi abia schițați și, în mijloc, cu o oriflamă verde, bariolată, cu trei semilune dispuse în amfiladă. Motivul tapiseriei, al *Doamnei cu licornul*, relua legenda zînei Vivianne, rătăcită în pădurea Brocelaindei, lîngă fîntina dătătoare de tinerețe. În colțurile acestei vaste încăperi se aflau mese de joc, lăsînd mijlocul liber, acoperit cu un superb *Sarouk*, care avea în bordură un text persan și inimaginabile motive florale, de un exotism subtil, în culori verzui, degradate, pe un fond vișiniu. Cîteva

fotolii Ludovic al XV-lea, roase și ele imperceptibil, ofereau celor care nu participau la jocuri un loc de privire avantajos.

La o masă de joc de lângă ferestrele care dădeau spre Piața Palatului, acoperite și ele cu draperii franțuzești, domnii Ionescu-Tismana și Andrei Popescu-Necșești, împreună cu soții Erikson, continuau încă de la ora 20 o partidă de bridge. Doamna Diby Necșești și Evelyne, însoțite de Armand Sachelarie, secretarul ministrului, beau citronadă adusă pe o tavă de către unul din valeții clubului. La celelalte mese se îngrămădiseră diplomați și câțiva oameni de afaceri rîzînd zgomotos și discutînd cu voce tare, domnul Gerhardt Herder, doamna Gerda Hofmann și maiorul von Braun în uniformă. Se bea *Martini*, rom de *Jamaica*, coniac de *Segarcea* sau *Courvoisier* de contrabandă. La deschiderea unei ușițe care dădea într-o încăpere alăturată izbucneau vagi efluvii de cafea, fiartă atunci, în ibrice electrice. Cîteva doamne necunoscute, probabil soțiile ambasadurilor Venezuelei, Guatemalei și Costa Ricăi, trei frumuseți ciocolatii, cu ochi foarte negri, strălucitori, îmbrăcate în rochii de seară, cu bretele subțiri, numai cu cîte o bijuterie pe deget, sau cu un pandantiv, sau cu o pereche de cercei, într-o montură fină, cizelată, undeva, la bijutierii Parisului, în cine știe ce vremuri, adunate lângă consola căminului, vorbeau în același timp, portugheza sau spaniola, cu glasuri guturale, ciugulind cu degetele lor prelunghi alune prăjite, dintr-un mic bol de argint. Bărbații lor fumau țigări de foi, pufăind și gesticulînd rar, trăgînd cu ochiul discret la mișcarea secretă a grupurilor din acest salon monden, unde se aranjau afaceri, se schimbau informații sau se puneau la cale aranjamente diplomatice.

Domnul Ionescu-Tismana îi făcu un semn discret lui Armand, rugîndu-l să-i țină locul la masa de joc. Se plictisise de compania suedezilor. Aceștia nu vorbeau decît de afacerile lor în legătură cu șoselele strategice pe care le proiectau să fie construite în România. Ministrul era atras de fapt de silueta fusiformă a lui Diby Necșești și de chipul ei măsliniu, pus în valoare de părul negru, electric, cu fibră groasă și strălucitoare, din care izbucneau luminile unor ochi vii, curioși, cărora nu le scăpa nimic

— Ei, cum vă distrați ? întrebasese ministrul cu o jovialitate plictisită, trăgînd discret cu ochiul la ceasornicul de la mînă. Pe mine astfel de seri mă obosesc teribil, dar n-am ce face.

— Doamna Necșești tocmai îmi povestea greutățile în legătură cu chestiunea aia a drumului, pe care o cunoști bine. Domnul Necșești n-a obținut nici pînă acum aprobarea pentru defrișarea pădurii, spusese Evelyne, privindu-și bărbatul cu o atenție lipsită de curiozitate.

— A, îmi amintesc ! Și doar am vorbit cu cretinul ăla de Brănescu să facă ceva. Cum, doamnă, nici pînă acum n-a mișcat nimic ?

— Absolut nimic. Andrei e disperat.

— Ai să vezi ce am să-l frec ! O să vină și el la mine, că nu scapă fără asta...

O inventaria cu niște priviri lacome, pe care le simți, cît era de neatentă, și Evelyne, fixîndu-i gura proaspătă, abia rujată și dinții mărunți, foarte albi.

De fapt, lăsase masa de joc. O surdă gelozie, inexplicabilă, îl rodea văzîndu-l pe Armand între cele două femei. „Băiatul ăsta este foarte reușit în munca de cancelarie, dar ce mă fac cu el ? O să-mi sufle toate femeile.“ Cu două seri înainte se certase cu Mariejeanne. Aceasta, după obiceiul femeilor cu care trăiești mai multă vreme și care văd în coabitarea prelungită un fel de legitimare a legăturii lor, îi pusese, pentru a doua sau a treia oară, chestiunea a ceea ce numea ea „situația ei nedefinită“, înțelegînd prin asta că provizoratul, care îi aduna laolaltă din cînd în cînd și cu totul întîmplător, dacă s-ar fi prelungit, i-ar fi interzis orice aranjament mai solid pentru viitorul ei, și așa destul de incert. Discuția căpăta un fond neplăcut și ministrul o evita de cîte ori putea, dar femeia o reactualiza ori prin aluzii foarte transparente, ori prin evocarea unor cazuri similare, în care alte femei ajunseseră la legitimarea unor legături mai vechi. Reacția lui Tismana la asemenea presiuni era brutală, directă și fără menajamente. Mariejeanne avusese grijă încă de la începutul legăturii lor să-i spună că își părăsise pentru el o veche legătură, un bărbat al cărui nume nu-l pronunța, și el bine situat, care ar fi vrut de mult să o ia de soție. Din cînd în cînd evocarea aceluia tip necunoscut revenea și literatura asta matrimonială, abia camuflată, îl irita vizibil pe ministru. Așadar, ca totdeauna, retezase vio-

lent : „Draga mea, ai toate dezlegările, nu pot să te împiedic să te măriți ; în ce mă privește, situația mea e desul de clară și, se pare, definitivă. Bărbații din familia noastră au avut totdeauna *des amies, des confidentes, des maîtresses*, amice de zile bune și de zile rele, cu care te sfătuiești și cu care iei decizii, dar care nu au ținut neapărat să transforme amicitia lor într-o conviețuire plicticoasă, cum e căsnicia. Pe urmă, familii ca ale noastre sunt legate de căminul lor prin averi, prin nume, relații. Căsătoriile nu se desfac atît de repede, cît am voi. Poți să greșești în alegerea soției, dar trebuie să suporti consecințele. Asta dă un sentiment de durabilitate, de tradiție. Pe urmă, draga mea, Mareșalul n-ar putea suporta să audă că miniștrii lui își schimbă nevestele. E un conservator, nu-i plac schimbările, inițiativele și asta merge pînă la protecția familiei. Nu știu dacă mă înțelegi.“

Femeia surîse cam artificial, cu acea ironie insuportabilă, pe care o au femeile cînd vor să-ți arate disprețul pentru lașitate sau pentru neputința de a te decide într-o chestiune mai serioasă, lucru care-l iritase și mai tare pe Tismana. De obicei, în asemenea ocazii, trimitea un uriaș buchet de flori, făcea o ultimă vizită, lăsînd prietenei pe care o părăsea o piatră prețioasă și aceea nu-l mai vedea, ministrul înțelegînd să rămînă surd la telefoane, scrisori sau chiar amenințări trimise prin terțe persoane. Avea atunci zile grele, neplăcute, de migrenă, pornea cu automobilul prin țară, în inspecții inopinate, soldate cu demiteri și retrogradări. Era nervos, dur, neplăcut. Evelyne glumea cu prietenele ei : „Dragele mele, Puiu iar a fost lăsat de o damă“. Acasă devenea drăgăstos, făcea vizite dese, însoțit de Evelyne. Își amintea de vechi proiecte comune de a pleca în străinătate, evoca tinerețea lor și timpul cînd era îndrăgostit de ea și, odată efuziunea aceasta falsă trecută, cădea în negre melancolii. Fuseseră și vreo două cazuri cînd dispoziția lui amoroasă luase faze mai dramatice, dar își reprimase sentimentele cu curaj, suferind fără s-o arate și redresîndu-se pe nebăgate de seamă. Știa că dacă vrea să scape de un sentiment apăsător pentru o femeie, trebuie să-și creeze un altul, la fel de obsedant, și asta cît mai repede. Cînd noutatea pe care o bănuia satisfăcătoare se ivea la orizont, o consuma lacom, iluzionîndu-se că găsise leacul, dar se iveau mereu reșutele, acele căderi abisale, din care nimic și nimeni nu mai

reuşea să-l scoată. Atunci pleca la Domneşti, la conacul lor, vinînd sau pescuind, încercînd să chefuliască fără a reuşi, pentru că nu era un băutor, pierzînd timpul la mese ce durau ore întregi, unde făcea o figură tristă, *une mauvaise mine*, devenind şi mai nesuferit. În asemenea perioade, Evelyne fugea de el şi, ciudat lucru, vechea ei gelozie, o gelozie sportivă totuşi, se transforma într-un sentiment prietenesc, aproape matern. Îi scria scrisori lungi, spirituale, povestindu-i mici cancanuri de la Bucureşti, ştiînd că asta îl mai scoate din gîndurile lui negre. Dar odată trecute perioadele lui grele, Ionescu-Tismană îşi regăsea siguranţa şi aplombul, redevenea tipul forte, gata de decizii rapide şi neaşteptate. Atunci, după aceste căderi care nu ţineau mai mult de trei săptămîni, lua cele mai bune hotărîri.

Evelyne îl simţea şi în seara asta capsat, gata să explodeze. De vină era poate şi începutul acela furtunos de primăvară, al serii de sfîrşit de martie, încărcate cu electricitate. Toată după-amiaza plouase, o ploaie imundă, înăbuşitoare, ca de vară. Pe la şapte, înainte de venirea lor la *Clubul diplomaţilor*, vremea se răcise deodată, un vînt tăios măturase oraşul risipit şi jos, aşezat în calea Crivăţului sosit dinspre Bărăgan şi acum focul de gaze în uriaşul cămin al salonului de joc încălzea abia simţit spatele înfrigurat al femeilor îmbrăcate în rochii decoltate. Evelyne observase curiozitatea, nu lubrică, mai mult estimativă a bărbatului ei faţă de Diby Necşeşti, nu se înşela niciodată în asemenea momente şi ştia că aceasta va urma lui Mariejeanne, dacă nu în zilele următoare, cel mai tîrziu în săptămîna care venea. Puţine femei îi rezistau bărbatului său, avea un stil impetuos de a le provoca ; îl ajutau, în legăturile acestea, titlul lui de ministru, reputaţia şi chiar o anumită faimă de bărbat care avusese legături numeroase cu femeile din marea societate bucureşteană, dealtfel destul de accesibile, schimbîndu-şi partenerii într-un joc nesfîrşit. Circulau glume pe seama cuşajelor trecătoare, fiecare bărbat socotindu-se *beau-frère* cu ceilalţi bărbaţi. Aceştia îşi spuneau între patru ochi, direct, pe româneşte : „*cumnate*“, dar nimeni nu ştia prin care anume femeie se aflau în situaţia asta.

Se apropiase de grupul lor, pe neaşteptate, maiorul von Braun, salutînd cu o înclinare uşoară, mai întîi doamnele

și pe urmă abordîndu-l, fără să-i strîngă mîna, pe Ionescu-Tismana și vorbindu-i în germana lui aspră, bavareză :

— Să mă iertați, domnule ministru, că-mi permit să vă distrag de la această plăcută convorbire cu doamnele, dar am cîteva vești pentru dumneavoastră.

Evelyne, silită adeseori să se retragă cu prilejul unor astfel de convorbiri presupus confidentiale, o apucă ușor de braț pe Diby Necșești, spunîndu-i peste umăr bărbatului ei :

— Îl zăresc pe domnul Dominique Barrère, vreau să schimb cu el cîteva cuvinte în chestiunea în legătură cu care m-ai rugat.

Rămași singuri, ministrul îl privise pe maior cu ochii reci.

— Așadar, domnule von Braun...

— Berlinul întreabă de ce oficialitățile dumneavoastră, sau chiar domnul profesor Vrăbiescu, căruia i-am trimis o invitație pentru a conferenția la Penemunde, nu dă curs amabilității celor de-acolo ?

Ionescu-Tismana bănuise că în jurul acestei chestiuni se va desfășura prima lor convorbire cînd se vor vedea. Subiectul îi era neplăcut, dar inevitabil.

— Ce v-a răspuns ministrul nostru de război ? Știu că ați intervenit. Adică, sper...

— Că profesorul Vrăbiescu este foarte prins cu experiențele sale. E într-o fază avansată.

— Și că, deci, nu poate da curs invitației prietenilor noștri de la Penemunde...

— Chiar așa. În schimb, au lansat o invitație pentru cei care ne interesăm de experiențele sale, la Mija. Tocmai de aceea v-am abordat, domnule Tismana. Pentru ca să nu avem greutatea nici noi, nici dumneavoastră, am vrea să stabilim, de comun acord, data și modalitățile cînd ar putea avea loc această vizită la Mija.

Mai era o chestiune nelămurită, pe care ministrul nu se sfii s-o pună :

— Probabil că domnul Killinger a vorbit cu Mareșalul. Fiind vorba de-o experiență cu arme secrete, nu se poate trece peste aprobarea lui.

— Da. Avem aprobarea de principiu a Mareșalului. Rămîne numai ca dumneavoastră să vă încredințați de acest lucru și să stabilim, repet, după consultarea și a profesorului

lui Vrăbiescu, data experienței și a împrejurărilor în care vom putea participa și noi la această demonstrație.

— Am să vă comunic în timp util, pentru că așa cum bănuieți, departamentul nostru trebuie să ia măsuri de securitate, întrucît, cum știți și dumneavoastră, locul este supravegheat de către serviciile de spionaj și o asemenea experiență bănuiesc că-i interesează foarte mult pe acei oameni introduși clandestin în uzină.

— Și pe care, sperăm, serviciile dumneavoastră secrete vor pune, în sfîrșit, mîna.

— Să sperăm, domnule maior, că nu vom avea surprize.

— Ce vreți să spuneți ?

— Dumneavoastră știți mai bine ca mine ce vreau să spun.

★

După o oarecare febrilitate vădită în viața micii colonii de la Mija, Tronaru înțelese că aici se pregătea ceva. Paza în jurul poligonului, abia construit pentru experiențele profesorului Vrăbiescu, se întetise. Zi și nopți se făceau patrulări în echipe duble. Controlul la intrarea în perimetrul „forțaților“ sau al muncitorilor liberi devenise foarte sever, emițîndu-se legitimații speciale, cu timbru sec, niște carnete galbene cu fotografie, fără de care nici șefii de echipă nu puteau să admită accesul în secție al angajaților. La toate acestea, se adăugase o carte poștală pe care mecanicul Samoilă, numele sub care se ascundea Tronaru, o primise cu cîteva zile în urmă. Sora lui de la Rîmnic era grav bolnavă și bărbatul ei, care semna puținele rînduri de înștiințare, îl ruga, *dacă poate*, să vină cîteva zile să vadă ce-i de făcut. În limbaj cifrat, asta însemna că cineva trebuia să sosească curînd la Mija, pentru a-i da o știre proastă. Într-adevăr, după o săptămîină fusese chemat la intrarea în colonie, unde falsul cumnat, sosit cu o ocazie tocmai de la Rîmnicu Vilcea, îl înștiințase din partea Colonelului că în fabrica de la Mija fusese trimis un agent al Siguranței care-l cunoștea, tocmai pentru a-l identifica, cerîndu-i în consecință să ia măsurile necesare. Ușor de zis de la București. Prinde orbul, scoate-i ochii ! Ghicește, din aproape trei mii de oameni, pe cel trimis de poliție. Nici un indiciu. Pentru agent era simplu. Pe el îl cunoștea, probabil că-l văzuse cîndva sau

avea o fotografie de-a lui. Invers, însă, situația se prezenta ca la duelul american : stingi lampa și tragi la întâmplare. „Nu-mi rămîne decît să mă maschez în prapuri și cu ochelari de piele, ca un cal de dric“, glumi, cu el însuși, Tronaru. Nu avea nici măcar certitudinea că misiunea lui va fi îndeplinită într-un termen mai scurt. Convorbirea cu fata profesorului Vrăbiescu nu-l încurajase deloc. Să dea buzna peste ciufutul personaj risca : asta se poate supăra, pur și simplu, să-l dea afară cu picioare în fund, sau să-l vîndă poliției. Probabil că invenția la care lucra profesorul Vrăbiescu costase foarte mult și pe cei care-l ajutaseră să o ducă pînă aproape de capăt și că, în cele din urmă, avea să fie plătită cu o sumă bunicică. „Prea sunt obișnuiți tovarășii ăștia ai noștri să umble ca popa cu iordanul. Cel care a inventat așa-numita *muncă de lămurire* a citit *Utopia*, pentru că altfel nu se explică cum își închipuie ei, ăia, *deșteptii*, că eu am să-l întorc pe profesorul ăsta, vorbindu-i despre binefacerile socialismului, care este doctrina viitorului.“ Îi știa el pe ăștia, umblau cu capu-n nori, habar n-aveau de ce-i în jurul lor. Își vedeau de treburile lor încurcate. Cînd se prefăcuse că vrea să inspecteze conducta de gaze din vilă, intrase în laboratorul de la parter și timp de un sfert de ceas privise, ca vițelul la poarta nouă, borcanele cu substanțe colorate, serpentinele de sticlă, sacii sigilați, cu cine știe ce materii explozibile, acizii din containere și canistrele metalice, o harababură, să te apuci cu mîinile de cap ! Nu lipseau cuptoarele metalice cu niște țevi de alamă întortocheată, un cuptor uriaș de topit metalele. „Cum dracu o fi lucrat ăsta singur cu fătuca aia, cum de nu i-o fi frică că o să sară în aer cu toate drăcoveniile astea ? Aici trebuia trimis un specialist, dar mai specialist ca el nu era nici dracu. O să-i dărîm prăvălia dacă nu înțelege cu voie bună, îi arunc pachetulul ăsta care se aprinde, cu fosfor, cum am învățat, unde trebuie și se satură ei de bombe.“ Nici nu-l văzuse prea bine, nu schimbaseră decît cîteva cuvinte și intelectualul ăsta și vrusese să-i dea un bacșiș ! ăștia vorbeau cu banii, nu cu gura. Îl ura din toată inima fără să aibă vreun motiv special, sau poate avea un motiv special. Se și închipuia certîndu-se cu el, luîndu-se de piept și strigîndu-i : „Fascistule ! Lucrezi pentru nemți ! Le fabrici arme ! Puțin

o s-o ai !" Și dîndu-și seama că este singur, făcu cu obidă un semn obscen frîgîndu-și brațul drept cu stînga : „Ciu-ciu, o să vezi tu pe dracu, cu fie-ta, cu tot“. Numai că, peste o săptămînă, așa cum se înțelesese cu Silvia, fiica lui Vrăbiescu, ațînîndu-i calea, își dădu seama că se întîmplase ceva neobișnuit cu ea. Aceasta nu-l mai privise cu ostilitate, părea abătută dintr-un motiv pe care el nu-l cunoștea. Ceva se întîmplase, era limpede. Nu avea de unde să știe că în cursul uneia din exercițiile miniaturizate care pregăteau experiența de pe poligon, experiență făcută în urmă cu două zile, se întîmplase o nenorocire. Într-o cameră despărțită de un perete metalic făcut dintr-un blindaj antecalculat fusese instalat un ecran de doi metri pe doi, și el reprezentînd parametrii ultimi ai rezistenței blindajelor de tanc la ora aceea și, printr-un lansator electric, profesorul declanșase jetul caloric în centrul țintei. Era o experiență făcută numai în prezența ei, un fel de repetiție generală, o ultimă verificare în mic a ceea ce aveau să vadă peste numai cîteva zile experții de la Statul Major Român și cîțiva invitați germani a căror prezență profesorul Vrăbiescu și-o explica mai greu, dar n-o refuza. Proiectilul se dovedise a fi foarte eficace, străpungînd ecranul de oțel, perforîndu-l și topindu-l pe o mare rază, ceea ce însemna că energia lui calorică, așa cum prevăzuse inventatorul, putea să distrugă și ceea ce era dincolo de acest blindaj, un motor, un tun, sau mai mulți oameni. Profesorul Vrăbiescu nu era un tip care să-și manifeste imediat, într-un mod spectaculos, bucuria. Se afla poate în fața ultimului act din această lungă întrecere cu timpul, la capătul căreia îl așteptau recunoașterea, recompensele, decorațiile și tot ceea ce se leagă de o celebritate iscată de confirmarea unor experiențe, atît de interesante și de utile armatei.

Ușa blindată care-l despărțea de ținta zdrobită, pulverizată, calcinată, fusese dată la o parte și profesorul, ajutat de fiica sa, deșurubase cu o cheie tubulară buloanele care fixau într-o ramă dreptunghiulară bucata de blindaj. Ea trebuia să meargă la laborator, să fie analizată, urmau calculele, și ceea ce trebuia mai apoi să constituie concluzia întregii experiențe, bineînțeles la proporții mai mari. Atunci se întîmplase un lucru îngrozitor : cu stupefacție, cu o groază care transformase acea bucurie reținută într-un strigăt de indignare, ce nu mai avea nimic

omenesc, profesorul îi arătase fiicei sale cadavrul calcinat al ciinelui Samurai. Acesta, dintr-o neînțeleasă atracție sau lene, își alesese locul de odihnă tocmai în spatele pa-noului iradiant și o căldură de-o mie de grade îl ucisese. „Legenda meșterului Manole ! exclamase cu glas înăbușit profesorul Vrăbiescu. Ar fi trebuit să știu asta. Țăranii taie un cocoș și-l îngroapă la temelia unei case noi. Fie-care invenție cere un suflet, ca jertfă. Această moarte în-grozitoare a ciinelui mă oripilează.“ Pe urmă se năpustise asupra ei, deși își dăduse seama că nu are nici o vină : „Tu unde naiba ai fost ? De ce-ai lăsat animalul ăsta idiot să intre ?“ „Dar cine să-l fi văzut ?“ Și începuse să plîngă zdrobită de durere. Urmară două zile înfiorătoare. Profe-sorul abia mîncase cîte ceva fără nici un fel de poftă, ea nu dormise deloc, simțea o amețală și un vid interior, care o enervau. Nu era în stare să lege un gînd de altul, ura toată experiența asta și pe toți oamenii legați de ea. Privea încremenită prin fereastra dormitorului la pregă-tirile febrile pe care un grup de soldați le făcea pe poli-gonul unde trebuia să aibă loc explozia aceluia proiectil. Ceea ce în experiența miniaturală fusese un ecran blind-dat acum erau două tancuri scoase din uz, aduse de cine știe unde, de pe front, cu șenilele zdrobite de alte lovituri de proiectil, dar încă amenințătoare, greoaie, anunțînd o primejdie iminentă, cu gurile lor de tun îndreptate spre buncărul de unde avea să se tragă proiectilul de probă. În turela celor două tancuri fuseseră vîrite două mane-chine, după cum în dreapta și-n stînga celor două tancuri, închipuind două trupe de infanteriști, fuseseră plantate încă vreo nouă sau zece siluete de acestea, fără chip, bu-căți de sac și de piele, în care soldații necunoscuți, la ma-nevrelor de luptă corp la corp, își înfipseseră de nenumă-rate ori baioneta.

„O repetiție a morții, o repetiție a crimelor pe care aveau să le comită niște nenorociți de soldați necunoscuți, undeva pe un cîmp de luptă, unde vor trebui să înfigă baionetele lor, cu aceeași furie și precizie, de data aceasta în niște trupuri adevărate, ale unor soldați adevărați, îm-brăcați în alte uniforme.“ Și atunci își adusese aminte de trupul calcinat al ciinelui Samurai. Bulldogul acela care mîncă un sfert de vițel pe săptămînă, inteligent și cre-dincios, crud cu cei pe care nu-i cunoștea, cu colții lui teribili, devenit într-o secundă o grămăjoară de păr și de

carne calcinată, așa cum probabil că, numai peste o zi, vor deveni și acele manechine, care vor fi arse în tancurile ce trebuiau să fie incendiate sau perforate numai și, mai târziu, în alte tancuri, oameni adevărați, cu carnea sfîrîind la această temperatură îngrozitoare, emanată de proiectilul închipuit de tatăl său, imaginea însăși a ceea ce reprezenta munca de o viață a profesorului Vrăbiescu. De fapt, asta o hotărîse. În aceeași seară, încercînd să-l hotărască să mănînce ceva, îi spusese, luîndu-l pe departe, tocmai pentru a nu-l irita, că era destul de iritat și așa :

— Tată, acum lucrurile sunt așa cum sunt. O să găsim alt ciine. Știu că nu e același lucru ; nu trebuie să facem o tragedie din asta. Samurai putea să fie otrăvit sau să-l calce o mașină. Dar întîmplarea, ai cărei martori am fost amîndoi, mă face să îndrăznesc să te rog ceva. Există aici, la Mija, un om care vrea să-ți vorbească.

— Să-mi vorbească mie ? Ce poate să-mi spună un om necunoscut ? Știi bine cît mă feresc de cunoștințe întîmplătoare și că nu mă interesează cu nimic. Dacă cere vreun ajutor, sau așa ceva, dă-i o sumă de bani, cît putem să-i dăm noi, și să ne lase în pace. Există cerșetori pe toate drumurile, n-am scăpat de ei nici aici.

— Nu-i vorba de un cerșetor.

— Atunci despre ce naiba este vorba ?

Fata tăcuse. Nu știa ce să-i mai spună. Simțea că, dacă mai vorbește, cauza celui prieten, a lui Gicu Leventer, era pierdută. Și, de fapt, fără moartea aceasta neașteptată a cîinelui nici nu i-ar fi trecut prin cap să înlesnească convorbirea dintre Vrăbiescu și Tronaru.

— Este o chestiune foarte importantă, asta pot să-ți spun.

— Ce poate să fie atît de important pentru un om pe care nu-l cunosc și care să mă privească pe mine și pe tine ? E vorba de un bărbat ? Te cere de nevastă ? Asta ar fi cel mai important lucru pentru noi doi. E timpul să te măriți. Stai toată ziua în laborator și-ți pierzi tinerețele. Nu știu, parcă sunt nebun. Ce fel de tată oi fi și eu, dacă nu mă gîndesc la viitorul tău ?

— Este un bărbat, dar nu e vorba de nici o căsătorie. Cine ia o fată ca mine, cu ochelari, șleampătă, care nu știe să danseze ?

— Atunci ?

— Atunci e vorba de un bărbat care vrea să-ți vorbească despre tine și invenția ta. Te-aș ruga să-l asculți !

Profesorul Vrăbiescu fu surprins de vehemența glasului fiicei sale, sfișiat dintr-o dată de cruzimea celor auzite de la Silvia în ceea ce o privea : da, era adevărat, avea o față șleampătă, cu ochelari, cu un păr ca tutunul presat, cu o rochie croită fără gust ! O mîhnire fără limită îl strivea parcă. Într-o secundă își dădu seama de imensul egoism care îi însoțise toată viața. Nici pe nevastă-sa n-o iubise, nici pe această fiică pe care o crescuseră alții și pe care n-ar fi admis-o lîngă el dacă nu și-ar fi dat seama că-i seamănă, că au aceeași bossă științifică ; o folosise ca pe un asistent oarecare la experiențele lui, muncind-o de dimineață pînă seara. „Ce ciudat lucru ! Dumnezeu cu o mîna îți dă și cu alta-ți ia ! În momentul acesta, cînd, după ani de zile, mă simt ca un om care a făcut înconjurul lumii pe o plută și a scăpat de toate furtunile și pericolele și posibilitățile de a muri, în acest moment, cînd ar trebui să mă bucur foarte mult că am reușit, pentru că este limpede că am reușit, îmi dau seama că triumful meu este golit de orice înțeles, de orice sens. Da, ei bine, am descoperit un proiectil miraculos, am eliberat energia calorică. Poate este primul pas spre descoperirea energiei nucleare. Poate că, cu acest mic proiectil, uriașele forțe ale cosmosului vor fi deschise. Se lucrează la avioane cu reacție. Un nebun de profesor de la Sibiu a imaginat un vehicul cu care putem străbate imensele spații ale cosmosului. Tîmpiții ăștia ai noștri, burghejii noștri, cînd au văzut, s-au speriat și l-au lăsat să plece. Cine știe unde-o fi ! Poate e mort, poate încearcă să convingă pe alții să-i dea banii de care are nevoie pentru experiențele lui. Nemții vorbesc de pe acum de niște bombe zburătoare, de niște avioane fără pilot. Da, toate astea sunt frumoase, te fac să visezi. Și iată că, deodată, moartea unui cîine la care ai ținut foarte mult te readuce pe pămînt. Suntem legați de bucata noastră de țărînă. Avem un leșt legat de picioare...”

O mîngîiase pe Silvia, cu o tandreță pe care aceasta n-o știa, privind-o îndurerat, și-i spusese :

— Dacă tu crezi că omul ăla poate să-mi spună niște lucruri esențiale, adu-mi-l ! Sunt tare curios.

Și acum îl aducea în laboratorul unde profesorul Vrăbescu îi aștepta pe amîndoi, cum se înțeleseseră. O clipă, lui Tronaru îi fu frică. Schimbarea bruscă de atitudine a fetei ascundea o cursă ? Nu cumva tipul acela, care-l căuta printre cei trei mii de oameni de-aici, îl văzuse și-l recunoscuse ? Și acum mergea ca o oaie la strungă să se dea legat ? Nu îndrăznea să întrebe nimic. O urma tăcut, cu șapca trasă pe ochi (precauție luată abia în ultimele zile de cînd aflase că ar putea fi recunoscut), cu mîinile înfundate în buzunarele pantalonilor, privind din cînd în cînd liziera de fagi a pădurii Mija, gîndind că acest drum putea să fie ultimul pe care-l face în libertate. În astfel de vremuri, un om care se interesa de asemenea lucruri putea fi foarte ușor tradus în fața unui tribunal și pus la zid. Probabil că aveau fișa lui, știau ce făcuse la Grivița în '33, știau că este membru al partidului comunist și acuzația de spion, sau de agent al Moscovei infiltrat la Mija, într-o fabrică de armament, i-ar fi adus în cel mai fericit caz o condamnare pe viață, dacă nu, așa cum gîndise cu un minut înainte, zidul. Se întîlniseră pe drum cu cîțiva lucrători care ieșeau din schimb. Ei o salutaseră pe fiica profesorului pe care o știau mai bine și-l priviseră în treacăt. „Sunt ca un păduche pe creasta unui chel, gîndise Tronaru. Dacă unul dintre acești oameni cu care mă întîlnesc este, din întîmplare, cel venit special după mine aici, nu mai am, cu adevărat, nici o scăpare.“ Dar acum era prea tîrziu pentru a se mai teme de ceva. Intraseră pe poarta vilei. Un soldat care făcea de gardă, văzîndu-l cu fata profesorului, nu întrebă nimic.

— Bună ziua, domnișoară ! zisese soldatul și le întoarse spatele.

Străbătuseră o alee de pietriș și Silvia deschisese ușa care dădea spre laborator. Prin ferestre soarele lumina decorul complicat, plin de aparate și de eprubete, mirosind a eteruri și a substanțe chimice nedefinite. Profesorul Vrăbescu calcula ceva într-un carnet. Îi auzise, dar nu întorsese capul. În cele din urmă lăsa ochelarii pe hîrtia plină de cifre și se întoarse spre ei. Ședea pe un taburet rotitor, în fața unui pupitru înalt, în care cîteva sertare erau pline cu filme înguste de celuloid, risipite sau înfășurate pe role metalice, și ele scoase din niște discuri de plumb. Un aparat de proiecție pe care îl manevrasese pînă

atunci manual, răsucind o manetă, care îi permitea să studieze fotogramă cu fotogramă, prin proiectarea ei pe un ecran mic, fusese abandonat abia cu câteva minute înainte ; acum, profesorul Vrăbiescu îl privea pe Tronaru.

— Dumneata ești ? Unde te-am mai văzut eu ?

— Sunt mecanicul Samoilă. Dealtfel, nu ăsta e numele meu. Nu știu dacă fiica dumneavoastră v-a spus.

— A, ai și un pseudonim ? Și, mă rog, care e numele dumitale adevărat ?

— Tronaru. Dumitru Tronaru.

— Nu-mi spune nimic numele ăsta. Lucrezi la fabrica de armament sau ești „forțat“ ?

— Nu. Nu lucrez nici la fabrica de armament, nu sunt nici „forțat“. M-am angajat ca mecanic la grupul de încălzire al vilelor. De fapt, sunt trimis aici, ca și alții, să mă interesez de ceea ce faceți.

— Nu-nțeleg bine ce spui. Ești polițist ?

— Nu.

— Atunci ?

— Sunt trimis de către niște oameni care țin foarte mult să amânați experiența, sau să renunțați la ea.

Profesorul Vrăbiescu rîse cu vocea lui spartă, neobișnuită cu astfel de izbucniri :

— Ce spui, Silvia ? Și, mă rog, ce fel de oameni reprezintă dumneata ?

Îl măsură sfidător. Tronaru nu se intimidase, dar nici nu se simțea prea bine în bătaia ochilor scrutători. În-vîrtea în mîini șapca pe care și-o scosese de pe cap și nu găsea cuvîntul cu care să-nceapă.

— Este vorba de un grup de oameni care doresc foarte mult ca invenția dumneavoastră să n-ajungă în mîinile nemților. E vorba de un grup de patrioți români.

Profesorul Vrăbiescu nu reacționează în primul moment. De fapt, nu înțelegea prea bine ce-i spune celălalt. O căută cu privirile pe fiică-sa, care le întorsese spatele și se îndepărtase spre fereastra ce dădea spre curte.

— Domnule Tronaru, sau Samoilă, cum să-ți zic... ce nume curioase ai... Patrioți, la ora asta, sunt destui în România. Toată lumea își zice patriot. Uite, și eu mă cred un patriot ca și dumneata. Probabil că știi că lucrez pentru armata română...

— Da. Știu ! Dar mai știu ceva : că nemții, și nu numai nemții, abia așteaptă ca această experiență, pe care

o veți face probabil mîine, să reușească, pentru ca să fiți luat ca un balot de-aici și dus în Germania, unde veți fi pus să lucrați pentru Hitler.

Profesorul își caută ochelarii pe care și-i așează nervos la ochi.

— Domnule, ești cam îndrăzneț ! Îmi spui lucruri care mă surprind. Cum îți imaginezi dumneata că nemții or să dispună de persoana mea ? Ai citit romane polițiste...

— Nu. Vă spun lucruri perfect adevărate. Pe unde au ajuns, au căutat oameni ca dumneavoastră. În Cehoslovacia, în Polonia, în Franța... Probabil că și prin Rusia se caută așa ceva. Pun numai o condiție : să nu fie evrei, ceea ce din punctul meu de vedere este o prostie.

— Ia te uită ! Ai și un punct de vedere în chestiunea asta ! Și rîse cu poftă, un rîs neobișnuit la un om ca el, ceea ce o sili pe fată să se întoarcă și să-i privească. Domnule, dacă vrei să știi, sunt păzit foarte bine, nu va reuși nimeni să mă clinească de-aici. Nici măcar dacă nu știi cine s-ar înțelege, peste capul meu, cu nemții dumitale. Ce am aici (și se bătu cu degetul peste frunte) nu poate să-mi fure nimeni. Înțelegi dumneata ?

— Există metode, domnule profesor.

— De pildă ?

— De pildă, tortura.

— Exagerezi. Sunt angajat al armatei române. Ofițerii noștri n-au nici un interes să lase niște străini să pună mîna pe o invenție importantă. N-aș accepta nici eu, n-ar accepta nici Mareșalul, te rog să mă crezi.

— Domnule profesor, aș dori din inimă să aveți dreptate, dar nu-i cunoașteți pe nemți. Așadar, ce aveți de gînd să faceți cu această armă a dumneavoastră ? Oamenii pe care îi reprezintă vă roagă să nu contribuiți la prelungirea războiului.

— Dumneata vorbești serios ? Adică îți închipui că invenția mea va prelungi războiul ?

— Da. Specialiștii noștri...

— ...ai dumneavoastră ? Ce specialiști ai dumneavoastră ? Unde se află acești specialiști ?

— N-are nici o importanță unde se află ! Dar ei, acești specialiști, bănuiesc că, pornind de la invenția dumneavoastră, ați mai da o șansă nemților și asta ar prelungi războiul.

Profesorul își lăsă iar ochelarii pe carnetul din fața lui. 215

— Domnule, vreau să ştii de la început că eu nu lucrez pentru nemţi. Că nu mă interesează războaiele, care sunt cauzele războaielor şi cum se vor termina ele. Pe mine mă interesează numai invenţia mea. Ea, întimplător, este o armă, pentru că se pare că războaiele ajută întotdeauna la declanşarea unor energii necunoscute de care omul simte mai ales nevoia în momentele cînd trebuie să distrugă alţi oameni. De treizeci de ani mă căznesc să reuşesc şi, iată, sunt foarte aproape de această reuşită. Vii dumneata, un necunoscut, vorbind în numele unui grup de oameni necunoscuţi şi-mi propui să mă opresc înaintea ultimului pas, sau să distrug invenţia mea. Admit că lucrez la o armă distrugătoare, dar în fiecare distrugere există germenul progresului, al mersului înainte. Un om ca mine se gîndeşte la viitor, nu la prezent. Încă Heraclit spunea, nu ştiu dacă ai auzit de Heraclit : *fulgerul guvernează universul*. Şi doar nu era un prostovan oarecare. Arhimede a ţinut în şah trei ani, la Siracuză, armatele romane cu ajutorul unor oglinzi. Şi te rog să mă crezi că războiul nu-l interesa cît îl interesa invenţia lui. În evul mediu, Nicolaus Cusanus a imaginat o ghiulea. Leonardo da Vinci avea cunoştinţe de balistică. Dumneata n-ai de unde să ştii, probabil, ce e acela *impetusul*, care e virtutea mişcării. Tartaglia anunţă la 1537 o nouă ştiinţă : balistica. Toţi aceşti oameni iluştri pe care ţi i-am amintit sunt fiii războiului, într-un fel, o invenţie a lui.

Îl privea cu o interrogaţie teribilă în ochi, dar Tronaru nu se descumpăni.

— Domnule profesor, mi-aţi ţinut o foarte frumoasă lecţie, vă mulţumesc pentru ea, dar eu sunt trimis aici pentru un lucru simplu : am venit să vă reamintesc că sunteţi român şi că puteţi să-i ajutaţi pe români, şi nu numai pe români, să scape cît mai repede de nemţi.

— Cuvintele dumitale mă coboară pe pămînt, brutal şi sigur. Cum aş putea eu să reuşesc să fac ceea ce alţii au hotărît înaintea mea ? Politicienii ştiu poate mai bine ce trebuie să fie făcut şi ce nu trebuie.

— Dacă-mi îngăduiţi, domnule profesor, sunt şi eu un om care face politică.

Profesorul Vrăbiescu îşi smulse încă o dată ochelarii de la ochi.

— Dumneata ? (Îl măsură cu o privire distrugătoare.)

216 Dar şi politica, dragul meu, este o ocupaţie serioasă.

— Tocmai de aceea trebuie făcută de cine trebuie și nu de cine se nimerește.

Urmă o secundă de stupeoare, după care Vrăbiescu exclamă :

— Se pare că ai o bună școală oratorică, dar eu într-adevăr nu pot să fac nimic pentru dumneata și pentru oamenii pe care îi reprezinți.

— Atunci ?

— Atunci nu ne rămîne decît să ne spunem bună seara. În ceea ce mă privește, voi fi discret. Nu voi povesti nimănui că ai trecut pe aici și că mi-ai spus ceea ce mi-ai spus.

Îi întinse mîna, dar Tronaru nu i-o strînse.

★

Colonelul Decu Dabița se trezise într-o dimineată, în birou, cu un individ negricios, cam insolent, care ridicase două degete la șapcă, fără să și-o scoată, spunînd laconic :

— Bună, șefule !

Era îmbrăcat în costumul „forțaților“, dar ceva îi spunea comandantului fabricii că omului ăsta numai de muncă nu-i arsese de cînd venise la Mija. Îl și privea oarecum batjocoritor, ca șmecherii de București, fapt care pe un militar era în stare să-l scoată din sărite.

— Cine ești și ce cauți aici ?

Jean Tomescu se așezase, fără să fie invitat, pe un scaun din fața biroului încărcat de hîrtii al colonelului.

— Nu v-a dat de la domnul Mizdrache ecsivă ? Sau de la Ploiești ?

— Despre ce vorbești ? Mai întii scoală-te în picioare cînd vorbești cu mine.

Agentul se ridicase în silă și-l privise tot de sus :

— Numele meu e Jean Tomescu. Sunt trimis aici de Siguranța Statului pentru a-l descoperi pe un sabotor, pe nume Tronaru. V-aș ruga să dați un telefon la București, să fiu confirmat.

Colonelul ezită un moment, caută într-un carnet aflat în sertarul biroului, făcu un număr și așteptă să se termine apelurile telefonice ale fetelor de la Centrala-Ploiești. După mai bine de cinci minute se auzi un glas morocănos în pîlnia telefonului :

— Alo, cine sunteți ?

— Aici e Mija. Colonelul Decu Dabija, comandantul fabricii de armament. Cu cine vorbesc ?

De la capătul celălalt al firului se auzi un nume mor-măit. Colonelul vorbea cu Ciripoi.

— Da. Spuneți ! Vă ascult !

— A intrat acum două minute pe ușă, la mine, un fel de vagabond, pe numele de Jean Tomescu, care spune că e trimisul dumneavoastră aici. Îl caută pe un anume Tro-naru.

— Faceți-i o descriere fizică.

Colonelul era gata-gata să izbucnească în râs, dar se stăpîni :

— Statură mijlocie, negricios, buze groase, tuns în cap, a fost adus de către... Cine te-a adus, domnule ?

Jean Tomescu se reaseză pe scaun :

— Domnul Aristide Teică.

— A fost adus de domnul Aristide Teică.

— Cu o dubă militară ?

— Cu o dubă militară.

— E-n regulă, se auzi de la celălalt capăt al firului. Dați-i tot concursul, e omul nostru.

— Bine ! spuse colonelul și trînti enervat telefonul în furcă. Îl măsură pe cel din fața lui și se miră : Toți ară-tați în felul ăsta ?

— Uniformă de serviciu, domnule colonel.

— Cum pot să te ajut ?

— Aveți o situație a celor care lucrează aici ?

— Da, cum să nu ? Să-l chem pe șeful serviciului ad-ministrativ ? El poate să-ți dea orice informație în sensul acesta.

— A, nu ! Nu așa. Dați-mi o țigară.

„Nici *te rog*, nici nimic. Ce maniere au tipii ăștia de la Siguranță“, gîndi colonelul Decu Dabija. Trase sertarul biroului în care avea două sandvișuri făcute de nevastă-sa și cîteva dosare secrete, cotrobăi și găsi un pachet de *Speciale*, cu plută, pe care îl aruncă pe birou, spunîndu-i celuilalt :

— Servește-te !

„O să-mi ceară și chibrit acuma.“ Chibrit nu-i ceru Jean Tomescu, pentru că avea o cutie în fundul buzunare-lor. Se scotoci, o scoase, luă un băț, îl frecă pe talpa sabo-tului, dar chibritul nu luă foc. Virî la loc cutia în buzunar, scoase o țigară și se întinse peste birou, spunînd :

— N-a mers. Dă-mi matale un foc !

Familiaritatea convorbirii îl enerva pe colonel. Îi aprinse țigara și așteptă cu mâinile încrucișate.

— În chestiunea asta lucrăm numai noi doi, domnule colonel. Șeful serviciului administrativ să-ți prezinte o listă cu cei angajați în ultimele trei luni. Această listă o să mi-o aducă magazinerul de la baraca numărul cinci-sprezece, unde am reședința. Nu vreau să fiu văzut des pe aici ; bate la ochi și nu e sănătos. Când o să dau de omul pe care-l caut, o să te rog să mă ajuți. Am plecat. Salut !

Peste cîteva ceasuri, trecuse ca din întîmplare pe la Cacademon.

— Am o telegramă la tine.

— Ce telegramă ?

— Nu face pe nebunu', că știi despre ce-i vorba. Dă-mi hîrtia, că n-avem vreme.

Magazinerul scoase un plic și i-l întinse.

— Ia cu piine ! Ți-ai făcut relații mari. Îți zici pe nume cu ștabul ! Te tragi de nas cu colonelul !

— Mucles. Am întins-o ! Pe băieții ăia doi mi i-ai scutit de treabă astăzi ? I-ai lăsat în țoale, nu ?

— Te-așteaptă în dormitor.

Jean Tomescu intrase în lunga baracă care avea ferestrele deschise. Era curent, plantonul de serviciu terminase cu măturatul și inspectase paturile făcute. Era și el „de-acolo“ și-i făcu un semn discret către fundul dormitorului, după care închise ușa. Pe un prici se ridicaseră, în coate, doi inși : unul care fusese introdus în mijlocul „forțaților“ odată cu arestarea unui grup de *malagam-biști* și care era, de fapt, un fost actor al teatrului Cărbăuș, angajat de poliție încă din 1938, pe numele lui, Nicu Benjamin, o *ocnă cu față*, cum îi ziceau colegii lui de meserie, uns cu toate alifiile, care ar fi vîndut-o și pe mă-sa dacă ar fi simțit nevoia, și al doilea, Gigi Puștiu, vămuitor la Piața Mare, luat din greșeală la o razie și rămas bun la secția *speculanți*, deși protestase în calitatea lui „*oficială*“, lucru sîciitor pentru cei de la poliție, în special pentru Aristide Teică, care răspundea de *flotanți*, *populația rurală*, *mici meseriași* și care scrisese cu caligrafia lui agramată pe rapoartele primite : *Să fie ținut acolo pînă la noi dispoziții*.

Jean Tomescu săltase pe prici ca un gimnast bun ce era și scosese o hîrtie din plicul primit de la Cacademon.

— Ia să vedem noi ce scrie acilișă...

Erau șapte nume de oameni, cu data angajării, specificarea locului de muncă, de unde veneau și postul pe care-l ocupau respectivii.

— Victor Silișteanu? Gagiilor, ați auzit cumva de ăsta? Știți cumva ce poartă în mațe?

— Nu e la „forțați”. De el răspunde Gogu de la *muncitorii liberi*. Îl întrebăm noi deseară.

— Mai departe! spusese Nicu Benjamin.

— Ion Apietroaiei. ăsta vine de la Ploiești, din *petrol*, 44 de ani, căsătorit, doi copii, locuiește în comuna Gura Beliei.

— Și ăsta e tot la secția *muncitori liberi*.

În momentul acela, Jean Tomescu se luminează:

— Mă, noi suntem tîmpiți? Toți șapte sunt la *muncitori liberi*, că dacă erau cu voi, veneau de la drenări. Că voi sunteți băieți fini. aveți cazier, aveți poză, v-au adus cu mijloace de transport, n-ați căzut de capul vostru. E vreunul, așa, care a picat peste noapte printre voi?

— Nu, nea Jeane. Se poate? zise Gigi Puștiul.

— Atunci? Adu-l, unu, repede pe Gogu. Știți în ce secție lucrează?

— Mă duc eu, nea Jeane! se oferi Nicu Benjamin. Unde să lucreze? În secția *fitile de candelă*! În cinci minute sunt cu el aici.

Și plecase valvîrtej.

— Fii atent să nu te vadă careva unde-l cari. Spune-i că l-a chemat verișoară-sa la vorbitor, că i-a murit careva din familie. Vezi tu ce cardești pe gură.

Peste zece minute, Gogu Iftode, agent acoperit în secția *muncitori liberi*, se prezentase la raportul lui Jean Tomescu, „omul Centralei”.

— Trăiți!

— Ia un loc pe blană. Fă-te comod! De unul Victor Silișteanu ai auzit?

— Auzit. Îl cunosc bine. Lucrează la secția *strunguri*. Dar pe cine căutați?

Jean Tomescu își bălăbănea picioarele spînzurate peste prici și căuta în memoria lui găunoasă chipul de demult al lui Dumitru Tronaru.

— Mă, ar fi unul așa, cum să-ți spun eu, cînd îl vezi, nu-l ții minte. Vorbește bine, dă pă gură cite-n lună și-n stele. A lucrat în C.F.R., la *Grivița-Vagoane*. S-a lăudat că se pricepe la trenuri, la chestii de-astea, la locomotive...

Gogu Iftode nu auzise de așa ceva. Nu rămînea decît metoda eliminării.

— Deci ăsta nu seamănă.

Jean Tomescu îl tăie de pe listă cu un creion bont găsit prin largile-i buzunare.

— Dar Ion Apietroatiei ?

— Amărăștean. Nu ține.

Mai erau cinci nume.

— Frăsineanu Marin, 43 de ani, necăsătorit, locuiește în Ploiești, pe strada Cometa 14. Lucrează la *montaj*.

— Pe ăsta nu-l știu, ce-i drept, zisese Gogu Iftode.

— Să-i punem o cruciuliță atunci. Mai departe...

— Toader Alexandru...

— E valabil. Nu-i ce cauți matală.

— Mai sunt trei bucăți. Dar Ovidiu Samoilă ? Știi ceva despre el ? Lucrează la serviciul *întreținere*, e caloriferist.

— Pe ăsta nu prea l-am văzut. Nu s-a arătat la față. Pune-i o cruciuliță.

— Mai departe ! Dar Opreșu ? Mituș Opreșu...

— Cu el beau eu simbăta la *Berbec*, în Ploiești, Nu e.

În sfîrșit, fu citit și al treilea nume, Dinu Colceag.

— ăsta e maistru. Eu către el așa bate. E cam suspect.

Jean Tomescu făcu și a treia cruciuliță în dreptul numelui.

— Gogule, ești invitatul meu. Mergem să mi-i arăți. Dar nu așa ca la bal : „Îți prezint pe domnișoara cutare...”
Te faci că ai o treabă cu fiecare și-i iei pe rînd, nu ne grăbim. Îl întrebi de una, de alta, c-o fi, c-o păți, eu o să stau de-o parte să-l studiez, că nu l-am mai văzut pe tip de zece ani. S-a înțeles ?...

— S-a înțeles !

Inspectorul-șef Mizdrache dusesse în ultima vreme ceea ce numea el o *viață sportivă*. Nu tu morun de la *Papa-stase*, nu tu o cegă amețită în mujdei de usturoi, nu tu un popas la *Cina*, unde se făceau niște papanashi a-ntîia cu brînză de vacă, nu tu o incursiune la *Carpați* după un *Chateaubriand*, cu mărar, nimic pe linia asta. Cu femeile

mai scăpa caii. Campase în ultimele luni la Micșunica, dar acum bătea un vînt de primăvară și, la asemenea schimbări de anotimp, trebuia un boboc, ceva, o prospătură. Ciripoi îi semnalase că barul *Fu-Ciang*, sub o nouă direcțiune, adusese un corp de balet nemaivăzut.

— Numai minore, dom'sef.

— Ce vorbești, măi Ciripoi? Minore? Dar cine le dă lor voie să aducă minore? Că legea interzice.

— Ei, legea merge și ea pînă unde poate.

— Ce vrei să zici?

Comisarul își freca palmele de pantaloni, după obiceiul lui de neam prost.

— Dom'sef, aici nu e lucru curat, domne. V-am spus eu dumneavoastră că s-a redeschis sub o nouă direcție. Ai dinainte, cine mă-sa or fi fost, că aveau niște nume grecești, au dat faliment, au crăpat, au tras oblonul. Din ce am mirosit eu, aici sunt băgați bani nemțești. Intri dumneata după 11 noaptea la *Fu-Ciang*; contrar dispozițiilor date de poliția Capitalei, ordin de la Mareșal, ard luminașterile. Lumea împopistrată, numai nemți. Ofițeri în permisie de pe front, delegați economici de la Berlin chipurile, dame, dame... Am ginit-o și pe doamna Hofmann și pe maiorul von Braun. La bar e unul care nu mai iese din „*aber*“ și „*Herr*“ și „*die deutsche Offizieren*“.

Mizdrache ridicase o sprînceană : semn prost.

— Bă Vasile, tu ai început să vorbești nemțește, mă! Ce mă fac eu cu tine, mă? Trebuie să te avansezi.

Ciripoi nechezase :

— Unde nu dă Dumnezeu, dom' șef.

— Ia mai zi-i, mă, ce mai e pe la *Fu-Ciang*, pe-acolo?

— Păi e piticul ăla pe care-l urmărim noi, de se zice că l-a mierlit pe domnul Arghirescu, că nici n-am făcut raport să afle domnul Tismana, că atunci intrăm în conflict diplomatic, și asta ne mai trebuie... Mai e una, dom'sef, fie a dracului, cînd iese pe stradă, se-ntîmplă carambol. Are un nume italianesc, cum să vă zic eu : Jo-Jo Martinelli.

— Bă, fii atent, că Martinelli ăsta are o fabrică de cauciucuri. Să nu faci o confuzie.

— Dom'sef, de Jo-Jo sunt sigur. Frumoasă, neagră, durdulie...

Mizdrache scosese un pachet de țigări *Macedonia*, lungi, cu plută, țigări de damă, mai slabe, că voia să se lase de fumat. Aprinse una.

— Și cum zici, Ciripoi ? Arată chiar așa cum spui ?

— Tot echipamentul, dom' șef. Cum am văzut-o, mi-am zis : „Asta-i trebuie lui dom'șef de sfintele Paști. Că s-apropie răstignirea Mintuitorului și dumneavoastră, să mă iertați, tot la Micșunica... Și viața trece, dom' șef, și noi ne ducem, și ne lasă ciinele, dacă n-are și el o trufanda acolo“. Eu zic să mergem deseară, nu de altceva, dară să vedem și noi ce e cu piticul ăla. Că de amestecat nu ne putem amesteca, dar de știut trebuie să știm. Aici sunt treburi încurcate. Ascultați-mă pe mine ! Numai d-ăia cu cap de mort pe șapcă. Mie îmi pute. O să intrăm într-un rahat de n-o să ne mai vedem. Dar măcar pe Jo-Jo s-o vedeți și dumneavoastră și să-i spuneți basmul ăla cu Scu-fița Roșie.

Barul *Fu-Ciang* suferise schimbări radicale. Pe vechile scări de ciment fusese așternut un covor îngust, ușile batante, care aduceau cu cele ale unui *saloon* din Far West, erau acum luminate de o lanternă de mătase roșie, cu ciucuri, iar pe lemnul dat cu lac roșu fuseseră pictate câteva ideograme de bronz. Ringul de dans, un disc circular de parchet, era înconjurat de trei rînduri de mese, ultimele așezate în formă de loji, cu paravane despărțitoare, și ele pictate cu dragoni și șerpi, cu toată acea recuzită scenografică banală, cunoscută în anii aceia la București. Pe mesele rotunde, cu un picior, aceleași lanterne în formă de pagodă, îmbrăcate în mătase, lăsau o lumină rubinie, stranie, în jur.

— Ce e cu bomba asta, mă Ciripoi ? Mai lipsește *Fu-Manchu* și cu *Mister Motto*. Aici te omoară unul cît ai zice pește. E o beznă de nu se vede om cu om. Uită-te, ai dracului, ce le-a dat prin cap ! Nemți-nemți, dar bat departe.

Inspectorul-șef făcu o inspecție circulară cu privirile. Se obișnuise cu lumina scăzută, sigur că nu vedea pe toată lumea, dar o părere își putu face. Cîteva doamne din lumea bună, cu soții, cîntăreața Sidonia Zvorișteanu de la Operă, cîțiva balerini, tot de-acolo, Ionescu Grivița cu o puștoaică, pe care o pelota fără sfială, crezînd că nu-l vede nimeni în semi-întunericul din jur, cîțiva ofițeri germani, grade mari, cu S.S.-ul la petlițele negre, („Avea drep-

tate Ciripoi, lume bună !"), domnul Dimitrie Ignatiev, care bea votcă din pahare cu picior, cu două fete din baletul de la *Alhambra*, nici una sărită peste douăzeci, *trup și suflet*, vorba lui Ciripoi, mai mulți necunoscuți, agentul Năstase de la *Moravuri*, care era de serviciu în seara asta, și alți cițiva. Un bar de aluminiu, și el abia luminat de aceleași lanterne în formă de pagodă, dincolo de care strălucea un rastel de sticle cu etichete multicolore. Pe barman îl cunoștea Mizdrache, lucrase la Ambasada germană, angajat ca *chelner* la recepțiile date de nemți în diferite ocazii, pentru că știa bine limba lor. Se apropie un șef de sală care-l cunoștea și el pe inspectorul-șef.

— Bună seara, domnule Mizdrache, cu ce vă putem fi agreabil ?

— Ia te uită, Ciripoi ! E și domnul Dănălache pe-aici. Mă, cît vă costă pe voi, mă, ca să vă angajeze ăștia aici, să trageți cu dopuri de șampanie, în loc să fiți pe front ?

— Ei, dom'șef. După posibilități : omul trebuie să se orienteze în viață.

Avea sub braț o listă de băuturi. Vru să i-o întindă inspectorului-șef.

— Nu. Spune-mi ce-mi recomanzi !

— Păi să vă dau *Mao-tai*.

— Asta ce mai e ? făcu Ciripoi, parcă atunci parașutat într-un bar de lux.

— Un rachiu chinezesc foarte bun, curat, nu face capul mare. Să vă pun și o gustărică, atenția casei pentru dumneavoastră, că ne-ați tăiat panglica. Pe urmă să vă oferim și o sticlă de șampanie, ca la orice lansare de transatlantic.

— Nu, nu ! Fără șampanie, că mie șampania îmi face rău, spusese Mizdrache. Dacă ai o sticlă de *Șaba*, ceva, un *Riesling*, un *Muscat*...

— Un *Muscat*, domnule inspector, foarte bun, de la mama lui, niște icrișoare negre... Lăsați pe mine.

— Și restul...

— Băiat fin, spusese Ciripoi.

Prin ușile batante intra căpitanul Fritz Müller, amicul maiorului von Braun. Mizdrache îl recunoscuse, dar nu-i spusese nimic lui Ciripoi. Orchestra aflată într-o mică fossă suspendată în stînga barului începuse să cînte uvertura *Intr-o piață persană*, de Ketelbey, bucată favorită a corpului german în acele vremuri.

— Și Jo-Jo aia a ta ? Cînd s-arată și ea ?

— Păi pînă mai băgăm noi ceva în raft, pînă gustăm rachiul ăla, cum îi zicea, *Mao-tai*, se-arată și ea, că-i fată bună. Dar vă propun mai întîi să studiați corpul de balet.

— Nemțoaice, cumva ? întrebasese Mizdrache.

— A, nu ! Fete bune de-ale noastre. Din Dudești-Cio-plea, din Pantelimon... E un impresar, Simache, cam ovrei el, a scăpat de bombe, l-au lăsat ăștia în pace, el le adună, toată crema. Le spală, le parfumează, le dă cu odicolon, ba să fiu al dracului, am auzit că le și cîntărește. Care n-are sub 54 de kilograme, nici n-o lasă să se dezbrace. O să vedeți marfă a-ntîia, tineret bovin... mmmm...

Șeful de sală Dănălache adusese două păhărele, parcă abia stropite cu o băutură albă. Ciripoi se uitase la el, de parcă ar fi omorît-o pe maică-sa.

— Ce-i cu degetarele astea ?

— 60 de grade, maistre ! Îți ia gura foc. Atenție la vopsea.

Ciripoi, pe post de degustător, ca și cum ar fi vrut să-l ferească pe Mizdrache să nu fie otrăvit, gustă prudent, plesni din limbă și aprobă :

— Merge ! Domnule Dănălache, mai adu două *doze*.

— S-a făcut ! zicea acela. Acușica pică și icrele.

După care dispăru.

— Să ne trăiți, dom'sef, și la mai mare !

Mizdrache dădu rusește paharul peste cap, simți în stomac o arsură, plescăi și el din limbă, cum procedase mai devreine Ciripoi, lăsă paharul pe masă și, fără să facă vreun comentariu, privi spre perdeaua de unde tocmai ieșea corpul de balet, atît de lăudat de Ciripoi. Șase fete îmbrăcate în chimonouri galbene, în picioarele goale, pe vîrfuri, înaintau în sunetele melodiei *Tamburina chinezească*, de Kreisler. Grupul de fete era machiat în așa fel încît fețele palide, la lumina unui reflector, să arate ca ale unor chinezoaice : sprîncenele smulse, în locul cărora se trasase cu creionul dermatograf cîte o linie subțire, ridicată spre tîmple. Ochii codați, un fond de ten alb mă-reau și mai mult senzația că aceste fete, culeses de prin tramvaiele care duceau spre Vitan sau Bucureștii-Noi, fuseseră aduse tocmai din Asia. Coregraful imaginase un dans mai mult indian decît chinezesc, fetele înaintau cu pași mici, pe vîrfuri, cu palmele adunate sub bărbie, ca în riturile zeiței Kali, făceau mișcări ondulatorii, aruncînd din cînd în cînd brațele la dreapta și la stînga, spre

a sugera o mișcare șerpească. Ciripoi, care vedea pentru a treia sau pentru a patra oară acest program, uitase că nu e singur la masă.

— Vasilică, ai nevastă, ai copii acasă. Și tu stai prin baruri cu mine, Vasilică, și-ți curg ochii, Vasilică, ca la pisoii. Ia spune tu, Vasilică, a treia din stînga... cum o cheamă, mă ?

Ciripoi nu știa.

— Dom'sef, nu i-am cerut biroul populației pînă acuma, dar dacă dumneavoastră începeți să aveți niște sentimente, eu pe loc mă duc și o întreb.

— Nu, nu, stai dracu, aici, ce, ai băut lauri ?

Șeful de sală adusese icrele negre, lămîia tăiată mărunt și încă un rînd de *Mao-tai*. „Începe bine seara, gîndise Ciripoi, dacă lu dom' Mizdrache i-a plăcut o bucățiță, e bine. Cînd o ieși și Jo-Jo, atunci o să fie căderea Bastiliei.“

Fetele începuseră să mai lepede de pe ele întii nădragii largi, apoi bluza scurtă cu dragoni verzi, rămînînd în cunoscutele lor piese de bază, sutienul și chiloțelul. Ofiterii nemți, ca și cum nu le-ar fi văzut, discutau mai departe. Ciripoi observase lucrul ăsta și se mirase :

— Ce fel de oameni or fi și feldvebelii ăștia ? Că nu se uită și ei la o formă de femeie, la frumusețea naturii, ca să zic așa...

Băuse al doilea *Mao-tai* și începuse să vorbească ca-n cărți.

Locul fetelor îl luă curînd un grup de trei : un arlechin, o dansatoare cu o mască rigidă pe chip și cu părul roșu, cu *tu-tu* roz, înaintînd pe poantele unor *balerini* de mătase, urmați de un pitic, care jongla cu niște farfurii. Mizdrache îl fixa pe acesta din urmă.

— Ciripoi, ăsta e piticul tău de la circul *Busch* ?

— Chiar el, dom'sef. Omul pe care-l bănuim.

Cei trei își făceau numărul, fără ca atenția celor de la mese să fi sporit. Bătea o tobă, subliniînd clipele de emoție cînd, pe o sfoară legată de doi stîlpi ai unor loji, arlechinul mergea fără prăjina de echilibru, ajutîndu-se numai cu brațele desfăcute în formă de cruce, la un metru deasupra podelei, balerina în roz mima exagerat pe lîngă el groaza, iar piticul făcea tumbe, simulînd că vrea să-l imite. În bătaia și mai grozavă a tobelor se aduse un panou înalt cît o siluetă de om, dansatoarea se lipi de

scîndurile vopsite în culoarea singelui și arlechinul cără, pe o tavă, douăsprezece cuțite ascuțite, pe care piticul începuse să le arunce cu dexteritate deasupra capului femeii, de-a lungul brațelor și picioarelor. Nici o clipire pe fața parcă dată cu var a femeii, numai tobele acelea care iritau urechile și curiozitatea cîte unuia, atent la acest număr.

— Acuși o să intre Jo-Jo, îl anunță Ciripoi pe Mizdrache.

Luminile circulare de deasupra ringului se stinseră brusc, o fișie galbenă a unui reflector mascat mătură parchetul și orchestra atacă primele măsuri ale cunoscutului cîntec *Lilly Marlen*, lansat de Zarah Leander, într-un film al studioului UFA. Aplauze furtunoase marcară intrarea unei femei înalte, cu brațe lungi, îmbrăcată într-o rochie neagră, foarte decoltată, despicată în față și lăsînd să i se vadă frumoasele picioare, îmbrăcate à la Marlene Dietrich, în ciorapi negri de mătase.

— *Vor der Kaserne, vor dem grossen Tor,
Stand eine Laterne, und steht sie noch davor...*

Nu avea vocea profundă a lui Zarah Leander, dar lua destul de bine notele grave, producînd un efect sigur asupra auditoriului. Dansa bine, arătîndu-și picioarele frumoase, fapt care-l făcea pe Ciripoi să exclame :

— Ce șanuri, dom' șef ! S-o duci la Bellu să scoale morții !

— Exprimă-te frumos, Ciripoi, că te aude cineva și o să zică că am adus mitocani la masa mea.

Asta nu-l timoră pe comisar, care își continuă comentariile la același diapazon :

— Și cum se mișcă, dom' șef, parcă e moara lui Asan. Aia a lui ta-su mare, nu cea din Ștefan cel Mare. Cu valțuri.

Pe Mizdrache îl podidi rîsul, dar se stăpîni.

— Măi, tu ai fi bun la industria morăritului.

— După posibilități, dom' șef, după posibilități, făcu modest Ciripoi și înșfăcă ultima tartină cu icre, pentru că Mizdrache făcuse ravagii pînă atunci.

După trei ceasuri, dansatoarea Jo-Jo fusese adusă cu taxiul în fața blocului în care locuia inspectorul-șef. Comisarul cărase cu șoferul, pînă sus, un coș cu sticle oferit de Dănălache, plus niște gustări și le pusese la vedere.

— Apoi eu mă duc, dom' şef. Să vă dea Dumnezeu spor, că fetiţa am prelucrat-o. Cunoaşte regulamentul de ordine interioară. Mi-a zis mititica să vă purtaţi frumos cu ea, că se va purta şi ea cu dumneavoastră.

— Bine, bine, Ciripoi, cărel, că noaptea e mică.

Jo-Jo era sub duş, alături se auzea presiunea apei. Uitase uşa deschisă, nu se sfia şi începuse prin a arunca de-acolo pantofii negri cu baretă, ciorapii cu care dansa şi restul. Comisarul plecase. Mizdrache se dezbrăca cu gesturi leneşe.

— Mămicule, n-ai şi tu un halat să pun şi eu pe mine când ies de-aici ?

— Cum să nu, puişor, să nu răceşti, că pe urmă răguşeşti. Şi eşti şi tu cîntăreaţă, te fluieră lumea. Vezi, după uşă, că am tot ce trebuie. Ce bei ? Am un *Murfatlar*, am un *Riesling*...

— Şampanie, mami. Şampanie beau la ora asta.

— Zeama aia de varză pe care nu pot s-o sufăr ?

— Lasă că am vorbit eu cu Dănălache să-mi pună un *Cordon Rouge*, că voi aştia de la poliţie nu ştiţi să trăiţi.

Apăruse în uşă, învelită într-un halat alb, din prosop, strîngîndu-şi părul umezit puţin ; îşi ştersese de pe faţă machiajul. Era mai tînăra de cum părea sub lumina reflectoarelor. Avea un nas grecesc şi o gură mică.

— Dă-mi o ţigară bună, să mă afum niţel...

— Nu, dragă, nu te grăbi, că la mine nu-i chiar aşa, n-am condică de semnat...

Femeia se aşezase într-un fotoliu.

— Dar cum de nu ne-am cunoscut noi pînă acum ?

— Ba ne-am cunoscut noi odată, dar ai uitat. Cîntam la o *bombă* pe Griviţa, acum vreo trei ani. Ai fost într-o razie. N-aveam acte, era să mă umfli. Pe urmă te-ai răzgîndit.

— La *Tunelul Texas*, unde veneau pieţarii ăia cu bani mulţi ? Ei, ai avansat !... Dar, ia spune-mi mie, cine ţine barul ăsta, că pe ăi dinainte îi cunoşteam. Ştii cumva nemţeşte ?

— Da de unde ! Cîntecele le învăţ ca papagalul pe dinafară. Am învăţat vreo cinci pînă acum.

— Şi capital cine a băgat în taraba asta ?

— Cred că sunt mai mulţi. E o doamnă, nu ştiu cum
228 o cheamă, pe mine m-a adus o prietenă de-a mea, care a

jucat și ea pe Grivița la un cinematograf, în pauze : Claudia.

— A, doamna Hoffmann ! Trebuia să-mi închipui.

— O cunoști, micule ?

— Da, o cunosc. Și altcineva ?

— Păi ar fi un bărbat, dar nici pe ăsta nu știu cum îl cheamă.

— Și cât îți dă pe lună ?

— Păi două bucăți de o mie.

— Plus ce mai pică.

— Ei, asta-i pe barba profetului, zise femeia.

— Și n-ai vrea tu, draguță, să ne mai spui și nouă din când în când ce mai e pe acolo, pe la *Fu-Ciang* ? Nu de alta, dar să nu ne pui în situația să-ți retragem autorizația de artistă...

Femeia strivise țigara *Macedonia* pe care i-o aprinsese Mizdrache.

— Eram sigură că o să ajungem aici. Voi presarii n-aveți nimic sfânt. Eu am venit cu tine, că te-am văzut băiat frumos, mai în vîrstă. Credeam că te interesez, așa, ca femeie...

— Lasă chestiile astea ! Te-am întrebat ceva. N-o să fie degeaba. Ia și tu un manual de-ăla de învățat limba germană. Ce mai prinzi din mers, și poate mai ascuți pe careva, ne mai spui și nouă ce se ascunde sub firma asta, *Fu-Ciang*. Că nemții nu deschid cîrciumă degeaba la București.

Inspectorul-șef căutase în coșul adus de șofer și găsisese două sticle de șampanie, deschisese barul mascat într-un perete, apucase cu dexteritate două pahare cu picior, le umpluse, oferise unul femeii, ciocnise și zisese :

— Baftă !

— Noroc, mami !

După ce îl golise cu sete, mai întrebase :

— Și cam cine te-ar interesa pe tine ? Doamna aia... Hoffmann i-ai zis tu ? Da, și celălalt, bărbatul în chestiune. Și mai e o trupă acolo, cel ce merge pe sirmă, dansatoarea aia... O oafă, comentase Jo-Jo, care, ca orice femeie, nu putea suferi alte femei.

— Mă rog. Însă mie piticul ăla mi-ar trebui, să știu ce-i cu el. Aștia trei, ai băgat de seamă sunt nemți ; sau i-a cules careva de pe maidane, de pe la noi, de la circ ?

— Sunt nemți-nemți, veniți direct din Germania, cu circul *Busch*. Nu sunt angajați decît cît stă circul aici. Dar tu numai de afaceri vorbești cu toate femeile, sau nu-ți mai merge motorășul...

Pe la unsprezece dimineața sunase telefonul. Mahmur, Mizdrache ridicase receptorul și auzise vocea dogită a lui Ciripoi :

— Alo ! Alo !

— Tu ești, Ciripoi ?

— Eu, dom'sef. Aveți ureche muzicală. Mă iertați că v-am deranjat.

— Zi-i !

— Jean Tomescu l-a găsit pe Tronaru. A dat telefon acuși un sfert de ceas. Ce facem ? Îl umflăm ?

Inspectorul-șef lăsase să treacă un minut de gîndire. Privea piciorul alb și cîrnos al lui Jo-Jo, scăpat de sub cearșaf.

— Nu ți-a spus și ce învîrtește ăla pe-acolo ?

— Ba da, dom'sef. S-a angajat mecanic sub numele de Samoilă. I-a făcut o vizită profesorului Vrăbiescu. Eu l-aș înhăța fără multă discuție.

— Iar te grăbești ! Las' că vin eu acum, într-o jumătate de oră. Trimite șoferul. Aici e chestie serioasă, trebuie să ne mai gîndim.

★

Socoteala era simplă. Să-l întoarcă pe profesorul Vrăbiescu nu mai era vreme. În urmă cu un ceas, în pivnița în care se afla boilerul instalației de încălzire a vilei coborîseră doi inși care miroseau de la o poștă a fi de la poliție. Ochiul obișnuit cu asemenea indivizi, al lui Tronaru, îi recunoscuse într-o secundă. „M-au mirosit, dar sunt doi, nu unul. Omul meu de legătură mi-a vorbit de un singur agent, și, uite, s-au înmulțit.“

— Dumneavoastră ? îi întrebuse.

Gogu Iftode, care își pregătise repertoriul, cum zicea el în limbaj golănesc, spuse fără să clipească :

— Suntem de la Corpul de voluntari, paza contra incendiilor și a bombardamentelor. Am venit să vedem cum stați cu sacii de nisip și dacă ați amenajat vreun adăpost antiaerian.

Tronaru nu avea altă alternativă decît să facă pe prostul :

— Saci de nisip nu mi-au dat cei de la magazie și nici n-au vorbit de vreun adăpost antiaerian. Adăpost există în curtea fabricii.

Jean Tomescu se înțelesese cu Gogu Iftode ca acesta din urmă să-l țină de vorbă pe Tronaru. După chip și-l amintea vag, dar vocea nu-l mai înșelă. El era! Stătură amândoi un sfert de oră, schimbă țigări între ei, și atît.

Cei doi se învîrtiră fără rost prin pivnița boilerului, traseră cu ochiul la mica încăpere în care falsul mecanic dormea noaptea și pe urmă plecară.

— Păi... noroc! zisese Gogu Iftode.

Cu simțul lui special, Tronaru își dădu seama că negriciosul, cel de-al doilea, era agentul pus pe urmele sale. Ieși după ei și-l văzu coborînd pe șoseaua îngustă de asfalt spre tabăra „forțaților“. Era limpede. Trebuia să acționeze foarte rapid și cu orice risc, lucru cel mai puțin indicat în asemenea împrejurări, însă nu mai avea de ales. Asta se petrecea cam pe la 11 dimineața. Soldații care pregătiseră poligonul pentru experiența de a doua zi se retrăseseră. Totul era pregătit, tancurile, manechinele care trebuiau să înregistreze gradul de arsuri pe care le-ar suferi oamenii aflați în preajma monștrilor incendiați cu proiectilele lui Vrăbiescu, buncărele păzite de efective duble de soldați, cu siguranță însă că proiectilul nu fusese transportat și introdus în lansator, din motive de securitate. El se afla, după socotelile sale, depozitat undeva în laborator și abia mîine dimineață avea să fie transportat la locul de experiență, care se afla la două sute de metri depărtare. Să furi acest proiectil era un lucru de neimaginat. Întotdeauna, în asemenea acțiuni, cel care te trimite să le duci la îndeplinire și cel care le execută își acordă o șansă. Nimeni nu-ți cere să te sinucizi și nimeni nu vrea să plătească cu cadavrul său reușita unui sabotaj. Probabil că, odată recunoscut, cei doi merseseră să înștiințeze organele de poliție de la Ploiești sau de la București. Asta însemna că, dacă nu s-ar întîmpla altfel, are măcar un ceas și jumătate sau două pentru a acționa. Primul lucru ce-l avea de făcut era să-i imobilizeze pe cei doi și să evite întîlnirea cu alții, care i-ar fi putut anunța pe aceștia. Odată scoși din joc, trebuia să se întoarcă și să mai stea de vorbă încă o dată, nu cu profesorul, pentru că oameni ca Vrăbiescu nu puteau fi convinși, era limpede. Poate că pe fiică-sa ar fi avut o șansă

s-o hotărăscă. Și dacă ea n-ar fi vrut să înțeleagă? Și dacă prostul ăsta bătrîn s-ar fi încăpățînat pînă la capăt, treaba se putea termina prost pentru ei. Cel mai greu lucru, și care devenise aproape un obstacol de neînlăturat, era faptul că laboratorul se afla sub locuința lui Vrăbiescu și a fiicei sale. Un incendiu sau o explozie, cu atît mai mult, i-ar fi omorît pe amîndoi. Trebuia să-i scoată afară din vila aceea mințindu-i sau amenințindu-i. Totul se complica. Deocamdată trebuia să termine cu cei doi agenți. Își strînse puținele lucruri pe care le avea în cămăruța unde locuise; era, de fapt, bucuros că termina mai repede cu treaba asta, stătea de vreo 60 de zile aici, locul nu-i plăcea. Avea să fie tărăboi mare. Va veni armata, poliția. Un incendiu sau o explozie la o fabrică de armament, asta însemna să pui pe drumuri forțe foarte mari. N-avea nici măcar timpul să-i înștiințeze pe cei de la București care îi spusese că, după actul de sabotaj ce avea să-l facă, trebuia să se descurce foarte rapid, singur și să ajungă cu orice mijloc la Ploiești, unde avea două adrese. Ușor de zis, dar cum să atingi foarte repede Ploieștii cînd vor începe să sune sirenele alarma, cînd toate șoselele vor fi blocate și va trebui să treacă, să încerce să scape, printr-o plasă foarte deasă de agenți de poliție și de soldați? Judeca repede, cu graba disperării. Poate dacă s-ar îmbrăca în țaran, dacă ar fura o căruță, s-o ia pe un drum vicinal... Dar de unde să scoți o căruță, de unde hainele țaranului? Era complicat. Să se ascundă în pădurea aceea din spatele coloniei ar fi fost altă soluție. Făcuse cîteva recunoașteri, știa potecile, dar probabil că cei de la fabrică aveau posturi și acolo. Nu-i plăcuse mura pădurarului, care, cu treabă, fără treabă, cobora și el din cînd în cînd pînă în apropierea vilei profesorului. Probabil că cei doi care-l vizitaseră mai devreme nu erau singurii agenți. Își privi ceasul de la mînă. Își aduse aminte de bicicleta fetei lui Vrăbiescu. O văzuse pe laborantă de cîteva ori pe șoseaua care ducea spre Ploiești. Țăsta era un instrument ușor, putea să-și aleagă potecile lăturalnice, să se ascundă, să fugă iar, măcar pînă venea noaptea și atunci totul se schimba și ar fi fost mai ușor. Își privi lucrurile strînse într-un mic geamantan de carton. Trebuia să-l lase aici. Ar fi preferat să-i dea foc, dar nu mai avea timp. Mare lucru nu era în el. Niște haine vechi, o pufoaică, o pereche de bocanci și cam atîta, dacă

nu mai puneai la socoteală cele cîteva cămăși și indispensabili. Într-o nișă din spatele boilerului, pe care o descoperise încă de la venirea sa aici, se aflau cele două grenade artizanale cu fosfor și revolverul său, o *Bereta* cu șase gloanțe. Verifică încărcătorul, lăsă un glonț pe țeavă și-și viri arma în buzunarul hainei. Cele două grenade le ascunse sub haină. Avea două teci de piele pe care și le confecționase singur, legate de centură cu două curelușe. Se asigură că cele două grenade nu se puteau dezamorsa decît dacă voia el și, pe urmă, porni hotărît spre vila lui Vrăbiescu.

Era o zi limpede, cu cer albastru, soarele lumina fagii abia înverziți ai pădurii Mija. De aici, de sus, de lîngă castelul de apă, se vedea toată colonia așezată în amfiteatru, barăcile date cu var ale „forțaților“, fabrica de armament cu halele ei întunecoase și aleile interioare, asfaltate. Ce ciudat lucru, între cei aproape două mii de muncitori liberi se aflau cîtiva cu care ar fi putut să se ajute, dar nu reușise, să-i depisteze. Instrucțiunile fuseseră clare : să nu ia contact cu nimeni, să acționeze cînd nu se mai putea face nimic, adică atunci cînd s-ar fi aflat într-o situație de forță majoră.

Ferestrele laboratorului erau deschise. Probabil că Vrăbiescu își punea la punct ultimele amănunte ale experienței de mîine. Bicicleta fetei stătea rezemată de ușă, afară. O luă fără să facă zgomot, se sui în șa și începu să pedaleze grăbit. Drumul cobora spre intrarea din tabăra „forțaților“. Văzuse santinelele care păzeau poarta și frînă brusc în fața lor.

— Îl caut pe magaziner. (Tronaru îl știa pe acesta, se întîlniseră de cîteva ori.) Îl caută comandantul.

Soldații aveau o ocupație mai plăcută, fluierau după niște fete care ieșiseră de la bucătăria cantinei fabricii.

— Intră și tu, vezi că-l găsești la baraca numărul 15.

Îi deschiseră poarta de sîrmă ghimpată, Tronaru încălecă pe bicicletă și dădu ocol barăcilor. Reparase cîteva sobe cu cîtva timp în urmă în sectorul acesta, dar nu se orientă prea repede. Cînd, în sfîrșit, găsi baraca cu numărul 15, descălecă prudent și se apropie, fără să facă zgomot, de ușa deschisă prin care auzea glasurile celor doi. Jean Tomescu îi spunea celuilalt :

— Tu crezi că individul s-a prins ?

Gogu Iftode, așezat pe o grămadă de efecte (descuia-seră magazia Cacademonului, cu care vorbiseră mai de vreme și pe care-l așteptau aici), îi răspunsese, destupînd o sticlă de rom găsită sub tejgheaua magazinerului :

— Nu pare prost. Și dacă e ăla care zici c-a fost la Grivița și n-ai pus voi mîna pe el, ditamai poliție, zece ani, înseamnă că nu-i fitecine.

— Toarnă, zisese Jean Tomescu (acum, Tronaru îi vedea pe amîndoi) și întinsese un pahar de excursie din aluminu. Gogu Iftode îi turnase și, după aia, dăduse o dușcă din sticlă pe gît.

— Bun basamac. Citi eticheta : *Rom Jamaica*. Fie el al dracului, dacă nu e făcut în pivniță la *Jariștea* și bătut cu lanțul.

Jean Tomescu își încheia șireturile de la pantofii de tenis pe care îi avea în picioare. (Făcuse ce făcuse și nu mai purta saboți ca toți ceilalți „forțați“.)

— Tu crezi că motologii ăia de la București or să vină ei repede, să-l facă balot pe Tronaru ăsta al tău ? întrebă Iftode mai dînd o dușcă pe gît.

— Dracu știe ! De venit o să vină cineva încoace, dar eu n-am voie să-l grăbesc, că de mult ți-l făceam fedeleș. Au și ăștia metodele lor. Cică să stăm la filă cît om putea, să vedem dacă n-are complici. Pe mă-sa... Mai dă-mi o înghițitură de rom. Da' Cacademonul ăsta al nostru de ce nu mai vine ? Zicea că se întoarce în cinci minute, că de-aia ne-a dat și cheia !

— O fi găsit și el o *piele* ceva, pe drum. Că nu-i stau ochii bine în cap. Dar voi cum v-ați împrietenit, așa, tam-nisam ?

— Ei, am eu pe vino-ncoace, de-aia...

Și în clipa aceea Jean Tomescu rămase cu paharul la gură. În fața lor stătea omul pe care îl vizitaseră cu cîtva timp înainte, ținînd un pistol în mînă. Nu mai avea aerul de prostovan pe care și-l lua ori de cîte ori se întâlnea cu cineva.

— Ridicați mîinile sus !

— Nenică, glumești, ori te faci ? întrebă Jean Tomescu, încă nevenindu-i să-și creadă ochilor.

— Nu glumesc deloc ! N-am timp să glumesc. Fața la

Ridicase strapontina care-l despărțea de cei doi, îi păsă repede să vadă dacă n-au un cuțit ascuns sub haine și virise țeava revolverului în coasta lui Gogu Iftode.

— Ia frînghia aia de-acolo și leagă-l! îi porunci. Și nici o mișcare în plus.

După două minute, Jean Tomescu era legat fedeleș. Tronaru găsi niște prosoape într-un raft. Smulse două, îi aruncă unul lui Gogu Iftode și-i spuse:

— Bagă-i-l în gură și strînge-i-l la spate. Că-ți vine rîndul și ție.

Odată imobilizat Jean Tomescu, Tronaru îi arată ce-luilalt locul din spatele acestuia.

— Așază-te cu mîinile la ceafă și aruncă-mi restul de frînghie.

Luă cu stînga bucata de frînghie rămasă, îi înconjură gleznele, pe urmă o înfășură în jurul gîtului, astfel încît, la orice mișcare, Gogu Iftode s-ar fi sugrumat. Pe urmă, cu un nod marinăresc îl legă de celălalt, trecîndu-i și lui frînghia peste beregată. Făcuse din cei doi un balot frumos. Îi viri și lui Gogu Iftode un prosop în gură, puse revolverul pe strapontină și-l legă la spate și pe cel de-al doilea.

— O să vă strîngă nițel, dar vă trece.

Îi lăsă pe amîndoi, mai căută o frînghie și, cînd o găsi, își pregăti un fel de lasso. Era prost dacă magazinerul ar fi venit însoțit de încă cineva, dar un revolver în mîna unui om hotărît era un argument decisiv pentru oricine. Așteptă zece minute după ceas, dar nu se întîmplă nimic. Cei doi îl priveau curioși, fără să poată să se miște. Jean Tomescu înjura mărunt în gîndul lui: „Așa ne trebuie, fir-ar mama noastră a dracului, dacă nu punem laba pe infractorii ăștia cînd îi avem în mînă. Că noi zicem că sunt cuminți, că nu umblă cu arme de foc, și uite-i. Stau cu Gogu Iftode de gît aicea, ca doi coinaci, gata-gata să ne beregătim la prima mișcare. Halal treabă! Cînd o auzi nebunul ăla de Ciripoi că m-am dat prins, mă bagă iar șase luni în Văcărești, de-o să-mi iasă pe ochi“.

După încă trei minute se auziră pașii magazinerului.

— E cineva aici? întrebă. Văzuse bicicleta fetei lui Vrăbiescu. Domnișoară, mă căutați pe mine?

Intrase, dădu cu ochii de cei doi legați fedeleș și simți în jurul gîtului un laț care îl sugruma.

— Nici o mișcare. Deschide gura !

Un prosop vîrit între dinți ca celorlalți, mîinile imobilizate la spate. Cacademonul încercă o lovitură parșivă cu piciorul, dar, din doi pumni, celălalt îl pusese jos. Îl tîra acum către ceilalți, legîndu-i și lui picioarele adunate la gură. Găsi cheia cu care descuiase Jean Tomescu, mai făcu o inspecție cu privirile ca nu cumva să fi uitat vreun amănunt, îi încuie în magazie, se sui pe bicicletă, trecu pe lîngă soldații care îi deschisese poarta și-l întrebau mirați :

— Ai terminat așa de repede ?

— Am terminat.

Le făcu un semn cu mîna și se îndepărtă repede.

★

— Deci dumneata îmi furaseși bicicleta ?

Fata lui Vrăbiescu îl privea mai mult curioasă decît mînioasă.

— Unde dau, unde mă întorc, tot de dumneata mă împiedic. Ce ai de gînd ?

Tronaru rezemase bicicleta de zidul casei. Acum stătea în fața ei și Silvia Vrăbiescu îl măsura în voie. N-avea nimic dintr-un erou. O mutră obișnuită de bărbat care n-o dusesese prea bine în viață, cu o privire specială, pe care trebuie s-o aibă numai acei oameni decîși să săvîrșească, în minutul următor, un lucru imprevizibil.

— Ce s-a întîmplat ?

— Domnișoară Vrăbiescu, ai asistat la discuția mea cu tatăl dumitale. Nu ne-am înțeles. Mîine, așa cum s-a stabilit, va avea loc experimentarea proiectilului pe care l-a construit. Eu am ordin să nu plec de-aici pînă nu zădărnicesc lucrul acesta. Poliția va sosi în cel mult o oră. N-am de ales.

Își desfăcu haina și-i arătă cele două grenade.

— Trebuie să arunc laboratorul profesorului în aer. Tatăl dumitale e înăuntru. Probabil că ne aude, dar, distrat cum e, habar n-are ce-l pîndește. N-am chef să-l omor pe profesorul Vrăbiescu. Vreau numai să amîn experiența asta cît se va putea amîna. Sunt un soldat fără uniformă, primesc ordine, trebuie să le execut. Ce-ai face în locul meu ?

Totul era atît de neașteptat, încît fata nu știa ce să spună mai întîi.

— Cum să arunci laboratorul în aer ?

— E singura soluție. Fă ce știi și scoate-l în trei minute pe tatăl dumitale de-acolo. Altfel voi fi silit să arunc aceste grenade înăuntru.

— Ești nebun. De-a binelea nebun. Cine naiba te-a mai scos și pe dumneata înaintea mea ? Dacă știam, te dădeam pe mîna poliției. Am să strig, am să chem lumea, să vedem pe unde ai să mai fugi.

— N-ai să faci asta, domnișoară, pentru că e vorba de viața tatălui dumitale.

Atunci se-ntîmplă un lucru neașteptat, care grăbi hotărîrea fetei. De la intrarea principală în colonie se auziră claxoane de mașini care sunau agitat. Din locul acesta, șoseaua se vedea ca-n palmă. Din trei mașini negre coborîseră cîțiva ofițeri germani care parlamentau cu soldații de la intrare. Probabil că îl întrebau la telefon pe comandantul Decu Dabija dacă să-i lase să intre înăuntru sau nu. Se uitară, și Tronaru și fata, în aceeași direcție.

— Cum ? E adevărat ? Nemții aici ?

— Probabil că cei de la Statul Major i-au invitat să asiste la experiența tatălui dumitale. Dacă ea, această experiență, va reuși, profesorul Vrabiescu va fi într-o mare primejdie. În două săptămîni, cu orice mijloace, ei l-ar căra în Germania.

Fata își frîngea mîinile, neînțelegînd prea bine ce să facă.

— Dumneata mă minți. Dumneata vrei cu orice chip să distrugi o muncă de-o viață. Și eu n-am să te las.

Era limpede că rezistența ei morală scăzuse. Apariția neașteptată a acelor mașini negre și a uniformelor germane făcuse mai mult decît cuvintele lui.

— Domnișoară, ascultă de un om care nu vrea răul nici tatălui dumitale, nici dumitale. Ascultă de-un prieten al lui Gicu Leventer, pe care-l știi bine ce hram purta. Noi nu suntem niște nebuni care ne jucăm de-a războiul. Dumneata crezi că mie nu mi-ar place să stau liniștit undeva, acasă la mine, sau să mă plimb ? Crezi că este plăcut să-ți arăt aceste grenade ? Uite, am și un pistol. Și, crede-mă detest armele. Cînd eram mai tînăr, la vîrsta dumitale, deși nu s-ar zice că sunt atît de bătrîn, vedeam ocupația asta a mea altfel. Speram că noi vom sădi grădini și vom ridica fabrici. Atît. Nu mi-am închipuit în viața mea că o să umblu cu drăcovenia asta prin buzu-

nare. A trebuit să învăț să mînuiesc grenadele și pistolul italianesc, dar am pierdut destul timp cu dumneata. Ho-tărăște-te ! Eu am să te las să intri în laborator, să-l convingi pe tatăl dumitale sau să-l minți să iasă de-acolo. După părerea mea, ar fi mai bine să-l minți. Du-te și spune-i că au venit nemții și că vor să-l cunoască. Spune-i că-l cheamă comandantul fabricii, colonelul Dabija. Să-și ia o haină pe el și să se ducă să se întâlnească cu ei. De restul mă ocup eu.

O privea cu o insistență îngrozitoare drept în luminile ochilor. Și înainte ca fata să-i întoarcă spatele, îi mai spuse :

— Știi că aveți în laborator un telefon. Puteți să telefonați unde vreți ! Dacă în zece minute nu părăsiți vila, eu tot am s-o incendiez.

În clipa aceea, în ușă se ivi profesorul Vrăbiescu.

— Ce faceți aici ? Iar dumneata ?

Tronaru o privea pe fată ca și cînd nu l-ar fi auzit.

— M-a chemat comandantul. Au venit nemții. Eu îi așteptam abia deseară. Colonelul Dabija spune că vor să ne cheme în Germania. M-a invitat să mîncăm cu ei, la prînz. Vii cu mine ?

Fata ezită o singură secundă și pe urmă spuse cu glasul parcă limpezit :

— Ia-o înainte, te ajung ! Trebuie să mă schimb. Nu pot să merg așa.

— Nu vrei să te aștept ?

— Nu. Vin singură. Trebuie să-i plătesc omului ăsta, că mi-a reparat bicicleta.

Profesorul Vrăbiescu îl mai măsură încă o dată pe Tronaru, cu o curiozitate nedisimulată.

— Ia te uită !

Dădu din umeri și se îndepărtă cu mersul lui caraghios, mormăind încă ceva.

Rămăseseră singuri.

— Mai ai răbdare cîteva minute să-mi iau lucrurile de sus ?

— Da. Am să fumez o țigară pînă cobori.

— N-avem prea multe lucruri. Ia bicicleta și salvează-te ! Am să fac eu ceea ce trebuie, crede-mă, nu te

UN PROCES
CU MULTE CONSECINȚE

În dimineața zilei de 6 mai 1946, în strada Știrbey Vodă, într-o sală întunecoasă, se judeca procesul Mareșalului Antonescu și al complicilor săi. În rîndul celor care ocupau băncile de lemn masiv, ca de catedrală catolică, asista, printre alții, și numitul Vasile Dănac, care funcționase pe lîngă subsecretarul de Stat de la Ministerul de Interne, Petre Ionescu-Tismana.

Era foarte de dimineată, într-o zi luminoasă. Acuzatorul public Vasile I. Stoican, șef al Tribunalului Poporului, și Constantin Dobrian, procuror la Curtea de Apel din Timișoara, îl delegaseră ca acuzator public pe Dumitru Săracu. Grefierul manifesta o mare energie în citirea paginilor bătute la mașină pe care le avea în mînă, privind din cînd în cînd, cu o ură nedisimulată, spre locul unde se aflau cei douăzeci și patru de acuzați, păziți de către soldați și ofițeri ai unui detașament special de pază. În jurul clădirii patrulau mașini ale corpului de gardă. Circulația pe această arteră principală a Bucureștiului fusese deviată și locul era înțesat de o mulțime care, deși știa că nu are acces în sală, ținea să asiste, măcar de afară, la proces. În sală, atmosfera părea foarte încordată și o privire atentă ar fi descoperit, în rîndul celor care așteptau să depună mărturiile, numeroase chipuri palide, trădînd o lungă detențiune, deși trecuseră aproape doi ani de la ieșirea lor din lagăre. Bărbați și femei, îmbrăcați corect, fără a trăda profesiunea lor adevărată, mai curînd

foști muncitori și muncitoare, deveniți — din clipa Eliberării — activiști de partid sau ocupînd posturi importante în ministere, încă trădînd stîngăcia celor deprinși cu uneltele de lucru, păstrînd cu toții, ca pe o pecete, acea privire stinsă, aproape fără identitate, a celor care au stat ani întregi în celule, fără lumină. Nu vorbeau prea mult și cînd o făceau nu ridicau tonul.

Rumoarea de dinaintea intrării completului de judecată se stinsese brusc. Se ridicaseră militărește în picioare și se reasezaseră cu o energie nebănuită în băncile greoaie, de lemn negru, privind cu o atenție minioasă spre ușa prin care își făcuseră apariția acuzații, pe rînd. În boxa cu trei rînduri de scaune intrase mai întîi mareșalul Antonescu, îmbrăcat în haine civile, nemaiavînd aerul marțial cu care cei mai mulți dintre privitori erau obișnuiți să-l vadă pe ecranele cinematografelor, sau în jurnalele săptămînale, fără aroganța privirilor cu care inspecta unitățile de pe front și, mai ales (nici nu se putea altfel), fără gesticulația ușor cabotină a fostului conducător, obișnuit să dea ordine oriunde intra: într-o uzină de armament, într-o școală militară sau chiar la slujba de la Patriarhie.

De statură potrivită, cu capul încărunțit pe la tîmple și un ușor început de calviție, păstra același aer auster cu care își dominase colaboratorii începînd de la 6 septembrie 1940, pînă cînd se lăsase încuiat într-un safe al Palatului Regal în după-amiaza zilei de 23 August 1944. Îl urmase, șovăitor, cu o privire umilă, căutînd mereu spre masa unde se afla completul de judecată, Mihai Antonescu, un bărbat de 43—45 de ani, îmbrăcat într-un costum negru, rămas puțin cam prea larg, la care arborase ca ultimă cochetărie o batistă albă, pusă cu discreție în buzunarul de sus al hainei. O figură macerată, măslinie, în care numai ochii foarte vii, iscoditori căutau să înțeleagă, încă de la deschiderea procesului, ce soartă îl așteaptă, fără aerul machiavelic arborat mai ales la reuniunile cu studenții, cînd, ca bun orator ce era, căuta, prin lungi și tunătoare discursuri, să fure atenția galeriei. De data aceasta, auditoriul era o masă tăcută de chipuri cenușii ce nu anunțau prea multă îngăduință. Era în prima zi a procesului și acest avocat încă spera să evite soarta contelui Ciano, care, ca și el, dusesese tratative cu aliații prin intermediari, căutînd să se salveze. De fapt, lupta pentru supraviețuire începuse în acel ceas de dimineață al zilei de

mai, o zi întunecată, cu o ploaie rece, dușmănoasă, care bătea în ferestrele înalte și întunecoase ale Tribunalului Poporului din strada Știrbey Vodă, aducînd mai mult cu niște vitralii ce rețineau lumina puțină de afară și împrumutînd sălii de judecată o severitate contrazisă numai de *flash*-urile aparatelor de fotografiat ale corespondenților de presă străini, de reflectoarele puternice ale celor de la *Jurnalul de actualități*, oprite cînd pe chipurile acuzaților, cînd făcînd un panoramic al sălii, prin rotiri circulare, cînd fixînd dîra luminoasă pe chipul acuzatorului public.

În stînga Mareșalului se așezaseră : generalul de Corp de Armată Constantin Pantazi, fost ministru al Apărării Naționale ; Constantin Z. Vasiliu, fostul ministru de Interne ; Titus Dragoș, subsecretar de Stat al Românilizării, cu ultimul domiciliu în strada Gogu Cantacuzino, numărul 59 ; Gheorghe Dobre, fost general de Corp de Armată, fost ministru al Economiei Naționale și subsecretar de Stat al Departamentului Înzestrării și Înmarmării ; Ion Marinescu, fost avocat, mare industriaș, fost ministru al Economiei Naționale și al Justiției, de 58 de ani, cu ultimul domiciliu în București, strada Nicolae Filipescu, numărul 16 ; Traian Brăileanu, pensionar, fost profesor universitar, fost ministru al Educației Naționale, al Cultelor și al Artelor, de 63 de ani, cu ultimul domiciliu în București, strada Porumbaru, numărul 39 bis, și ceilalți.

Acuzatorul public Dumitru Săracu citea lista celor 24 de acuzați. Penultimul nume fusese acela al lui Petre Ionescu-Tismana, care se ridicase, cum făcuseră toți cei din boxă, în picioare, cu o privire uscată, disprețuitoare, așezîndu-se imediat în scaunul său, aflat în al treilea rînd, exact în spatele lui Gheorghe Alexianu, fost profesor universitar, fost guvernator al Transnistriei. Lipseau din rîndul acuzaților : Horia Sima, fost profesor secundar și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, de 39 de ani, dispărut ; Constantin Dinulescu, medic radiolog, fost subsecretar de stat la Ministerul Muncii, cu ultimul domiciliu în strada Jules Michelet, numărul 17, dispărut ; Vasile Dimitruc, fost subsecretar de Stat la Ministerul Economiei Naționale, dispărut ; Mihail Sturza, licențiat în Drept, fost ministru al afacerilor străine, de ani 60, dispărut ; Corneliu Georgescu, doctor în Drept, fost subsecretar la Ministerul Economiei Naționale, de ani 45, cu ultimul domiciliu în București, strada Locotenent Victor Manu, numă-

rul 7, dispărut ; Constantin Papanace, licențiat al Academiei Comerciale, fost subsecretar de Stat al Ministerului Finanțelor, de ani 41, dispărut și Vasile Iașinski, farmacist, fost ministru al Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, de ani 50.

Vasile Dănacul privea spre fostul său ministru, Petre Ionescu-Tismana, zis Puiu în intimitate, care, din cînd în cînd, își tampona fruntea asudată cu o batistă imaculată, fără să privească nici măcar o secundă spre sala tăcută, încordată, ascultînd cu atenție concentrată lectura actului de acuzare. Dănacul își mutase o clipă privirile spre extremitatea băncii pe care se afla și-i făcuse un semn ușor, cu ochiul, lui Dumitru Tronaru, și el invitat la acest proces. În sală luase loc Ilie Ciorogîrla (erou cu care cititorul se va întîlni curînd), numit asesor popular. Lipsea din această sală Smaranda Robescu, proprietara magazinului mixt de mobilă și antichități din pasajul *Vilacros*, despre a cărei viață și activitate s-a mai pomenit pînă acum.

„Ion Antonescu și cei care l-au sprijinit în politica sa s-au făcut vinovați de dezastrul țării și de crime de război prin aceea că au trădat interesele poporului român, punînd țara în slujba dușmanului fascist și hitlerist. Națiunea română, reprezentată prin judecători, va avea să cerceteze faptele lor și să hotărască osînda ce li se cuvine. În cercetarea crimelor regimului care a subjugat poporul român timp de patru ani, instrucția s-a străduit să nu alunece pe panta legitimei indignări. Ne-am dezbrăcat de toată amintirea umilințelor și suferințelor îndurate de acest popor ieri, totuși am meditat adînc asupra consecințelor pe care le suportă azi o națiune întreagă pentru a examina și a expune faptele în toată obiectivitatea. Am deschis arhiva, am cercetat documentele, am examinat datele, am întrebat experți acolo unde am avut îndoială, nu am făcut nici o afirmație care să nu fie sprijinită pe documente sau pe fapte cunoscute și nu am tras nici o concluzie înainte de a pleca de la datele verificate...”

Acuzatorul public continuase să citească timp de un ceas și jumătate, cu o voce egală, stăpînindu-și, cu oarecare dificultate, mînia, iar pentru cei care sperau că procesul va debuta dramatic, această monotonie și lipsă de patetism a textului constituia o dezamăgire. Corespondenții străini se înghesuiau unul în spatele celuilalt, lacomi

să surprindă instantanee din boxa acuzaților. Dar singurul care se preta, inconștient, la această vinătoare de imagini era Mihai Antonescu, care, cu toată situația îngrozitoare în care se afla, căuta să păstreze aerul unui jucător de pocher, sigur de cartea pe care o joacă. În această primă zi a procesului și încă alte multe săptămâni după aceea, sinistrul personaj mai păstra încă din aplombul fostului purtător de cuvânt al Mareșalului.

Pe măsură ce lungul text citit de acuzatorul public Dumitru Săracu era străbătut, indiferența crîncenă a lui Ionescu-Tismana începea să dispară. Fuseseră citite documentele instalării la cîrma țării a guvernului legionar, patronat de către fostul general și mai apoi Mareșal Antonescu și se stabilise că, încă din anul 1930, cercurile reacționare românești pregătiseră venirea la putere a cămășilor verzi, că în România nucleul coloanei a cincea fusese gruparea legionară. Actul de acuzare mai stabilea că politica acestei grupări mixte care se despărțise în cursul anului 1940 printr-o înfruntare dintre armată și grupurile de legionari promovase xenofobia, șovinismul și antisemitismul, cu toate consecințele lor în politica externă : părăsirea neutralității, apropierea de Axa Roma-Berlin, separarea țării de aliații ei firești. Fusese citată declarația din 18 septembrie 1940 a lui Ion Antonescu, care spusese în public : „*Noi ne-am așezat pe Axa Roma-Berlin, mergem sută la sută și cu cea mai mare cinste în această direcție*“. Se amintise apoi faptul că, începînd cu 12 octombrie 1940 și în baza convențiunii din 15 septembrie al aceluiași an, intervenită între guvernul român și generalul von Tippelskirk, fusese încălcată suveranitatea Statului, prin admiterea misiunii militare germane la instruirea armatei române. Pe linia politicii de dezastru național, Ion Antonescu anunțase în Consiliul de Miniștri care avusese loc la 18 noiembrie 1940 că România urma să-și dea adeziunea ei la pactul tripartit, fapt care se și întîmplase cinci zile mai tîrziu. Prin acest act, politica Reichului, de dobîndire a spațiului vital, de instaurare a unei ordini noi în Europa, fusese însușită de guvernul generalului Antonescu. Urmase stabilirea numărului celor care muriseră la Odessa, citindu-se un fragment dintr-o scrisoare trimisă lui Hitler de către Mareșalul aflat în boxă, în care se spunea în stilul ușor bombastic, caracteristic acestui personaj : „*Voi merge pînă la capăt în acțiunea ce-am pornit-o în Răsărit ; nu*

pun nici o condițiune și nu discut cu nimic această cooperare militară pe un nou teritoriu“. Pe urmă, cu aceeași voce egală, monotonă, acuzatorul public anunțase cifrele înspăimântătoare ale pierderilor de oameni și materiale de pe urma acestui război distrugător : 624 740 de ostași, ofițeri și subofițeri. Total pierderi de materiale de război, în sumă de 145 638 673 214 lei. Pierderi din cauza bombardamentelor aeriene, în valută '38 : 100 578 150 000 lei. Valoarea pierderilor suferite în industria petrolului se ridică la suma de 29 367 000 000 lei în valuta anului '44. Fuseseră apoi evocate organizarea lagărelor de la Tîrgu-Jiu, Vapniarka și Odessa și crimele săvîrșite de Zlătescu, Murgescu, Isopescu și alții. Un alt cap de acuzare era acela al militarizării întreprinderilor, al introducerii carcerilor și bătăii pentru lucrători, precum și trimiterea în Germania a unor mari grupuri de muncitori români. Acuzatorul public citase din raportul experților economici și alte cifre : 30—40% din consumul de produse petroliere ale mașinii de război germane fusese acoperit de petrolul românesc, 3—4 milioane de tone de petrol fiind furnizate armatelor hitleriste, anual. Fuseseră pomenite firmele hitleriste mixte *Solagra*, *Dunărea* și *Agromex*, prin care se pompau bunurile românești în Germania. Astfel, în domeniul petrolului controlul fusese exercitat de *Oel A.G.*, în cel metalurgic de către *Rogifer*, iar în cel agricol de societatea *Solagra* și filialele sale.

Acuzatorul public Dumitru Săracu amintise corupția dezgustătoare a celor de la Ministerul Românizării, care strînseseră averi de miliarde, reproduseseră acte din care rezulta că Maria Antonescu și Mihai Antonescu făcuseră depuneri de aur în Elveția. Pe urmă se trecuse la detalierea actului de acuzare, citîndu-se cîteva afirmații ale fostului Mareșal al României, care declarase la 5 aprilie 1941 : „*Îmi este indiferent dacă în istorie vom trece ca barbari. Imperiul Roman a făcut o serie de acte de barbarie față de orizontul contemporan și a fost totuși cel mai mareț așezămînt politic. Dacă este nevoie, să trageți cu mitraliera...*“

Aglomerarea de date și fapte care deveneau, puse cap la cap, un necrutător act de acuzare pentru cei aflați în boxă, schimba imperceptibil dar vădit umoarea acuzaților. Mihai Antonescu, cu fața lui măslinie, bine rasă, cu ochii metalici, în care strălucea în mod ciudat o veselie nejusti-

ficată, care ar fi vrut să arate siguranța fostului avocat obișnuit cu procesele, gata să recunoască adevărul celor citite de către acuzatorul public, dar solicitînd, tocmai de aceea, bunăvoința prin privirea slugoasă adresată procurorului general, pe care-l fixa cu o insistență ce începea să devină jenantă, începuse să-și piardă calmul puțin cîte puțin. Pe un familiar al tribunalelor, cum era el, îl indispunea tocmai lipsa da patetism a actului de acuzare, care nu avea accente speciale, nu insista asupra unor detalii care să influențeze acuzarea, bazîndu-și greutatea tocmai pe semnificația îngrozitoare a matematicii morții, ce rezulta din expunerea acuzatorului public. Fostul Mareșal voia să afișeze o somnolență plictisită, deși, pentru un ochi sagace ca al lui Vasile Dănac, această mască, blazată și împăcată cu sine, nu însemna nimic. Cei mai agitați erau foștii miniștri de război și de interne, generalii Pantazi și Vasiliu, care, la citirea datelor despre lagăre și despre măsurile de represiune luate după aruncarea în aer a comandamentului de la Odessa, mimau o surpriză totală, voind a transmite acelei asistențe mute, severe, neînduplecate prin imobilitatea și atenția cu care asculta enumerarea unor fapte trăite, consternarea lor și să sugereze că nu participaseră, în nici un fel, la emanarea unor hotărîri ce omorîseră sute de mii de oameni. Pentru Ionescu-Tismana, o mare parte din faptele enumerate de acuzatorul public nu constituiau o noutate. Ciudat lucru, el nu se simțea responsabil cu nimic de executarea acelor ordine pe care nu le semnase niciodată și, într-un fel, nici nu le executase direct. Primise, în cei patru ani de cînd era subsecretar de Stat, mii de hîrtii, de memorii, de proteste, de decizii ale tribunalelor speciale, dar niciodată nu realizase îngrozitoarea realitate pe care o ascundeau. Pe Armand Sachelarie îl zărise încă de la intrarea în boxă și, după explicația finală pe care o avuseseră amîndoi în ziua de 23 August 1944, cînd se lămurise ce rol jucase în această complicată afacere tînărul lui secretar, prezența lui în sală nu mai constituia o surpriză. Acum, această contabilitate a crimelor regimului lui Antonescu, care probabil că fusese cu abilitate camuflată în acte întocmite cu dibăcie, apăsarea nemilos în actul de acuzare pe care-l auzeau, cu toții, la alcătuirea căruia, cu siguranță, Armand Sachelarie avusese un rol important. Ministrul își amintea de unele bănuieli pe care le avusese de-a lungul tim-

pului în ce-l privea pe colaboratorul său. Mici nepotriviri de date, unele fraze care-l intrigaseră și apoi eșecurile repetate pe care serviciul lui le înregistrase, sugestiile ironice făcute de inspectorul-șef Mizdrache în câteva împrejurări, ce-i drept pe un ton politicos, pentru că acesta din urmă ținea seama de „rudenia“ (*vai, ce caraghios lucru !*) dintre Armand Sachelarie și soția lui. Trebuie să recunoască că acești oameni jucaseră tare, că aveau un curaj neobișnuit și, lucrul cel mai surprinzător, că-și implantaseră oameni în cele mai riscante locuri. Muriseră destui, pentru că aparatul represiv, din care făcuse și el parte, se dovedise de-a lungul timpului necruțător, dar o abilitate extremă trebuia să le recunoască adversarilor, pe care aparatul de propagandă al domnului Mihai Antonescu îi ridiculiza nepermis de ușor. Ionescu-Tismană știa că va fi condamnat, evident se gândea la o condamnare mai ușoară, la viitoare tratative și pertractări întreprinse de către amicii lui din străinătate și chiar din guvernul sub egida căruia se desfășura acest proces. Pe urmă, mai era Regele, care ar fi trebuit să înțeleagă că oamenii din boxă nu erau decât actorii temporari ai unei drame care se jucase mereu în alte variante pe acest pământ blestemat. Vor fi câteva sentințe capitale probabil, gândea fostul secretar de Stat, dar cine știe dacă ele vor fi executate (nu se dăduseră încă sentințele în procesul de la Nürnberg, care se deschisese în noiembrie 1945 și se încheiase în octombrie '46, și Ionescu-Tismană nu avea de unde să știe că aliații, pe care îi bănuia îngăduitori, generoși cu adversarii, vor fi necruțători cu supraviețuitorii regimului hitlerist, cum în alte procese aveau să se dovedească neînduplecați și cu colaboratorii și quislingii acestora). Îl îngrijorau numai știrile primite la vorbitor prin soția sa Evelyn, care fusese și ea arestată și eliberată după un an și jumătate de detenție și care îi spusese că în Franța justiția maquisarzilor fusese fără milă cu colaboraționiștii : fusilări, ghilotinări etc. Sigur că mai exista în tulburea lui existență un fapt îngrozitor, despre care nu știa dacă anchetatorii aflaseră, dar, oricum, judecarea pentru această crimă avea să aibă loc separat. În timpul lungii sale detențiuni și al instrucției, Ionescu-Tismană își făcuse socotelile și coroborase unele fapte care ar fi trebuit să-i stea în ajutor. Sigur că nu putea conta pe mărturia

noscute, dar un avocat dibaci, care ar fi știut să pună întrebări ce aveau să fie sugerate unor foști demnitari sau unor foști amici, în ce privește toleranța arătată în unele împrejurări, toate astea, cu siguranță, i-ar fi ușurat mult situația dacă acest juriu neobișnuit, format în general din oameni umili, „în numele poporului“, avea să dea dovadă de obiectivitate și bună-credință.

Cu un singur gând nu se putea împăca Ionescu-Tismana : cu cel al vinovăției. Ciudat lucru, la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, în aproape toate procesele politice ce au fost judecate de către tribunalele speciale, două principii de drept fuseseră cel mai des invocate : că învingătorul nu poate judeca pe învins și acela că cei mai mulți dintre acuzați (evident că Hitler și Mareșalul Ion Antonescu nu se puteau prevala de un asemenea principiu) executaseră de fapt, niște legi regulat promulgate. Pentru Ionescu-Tismana, care se considera mai întâi de toate un tehnician și pe urmă un politician de profesie prin tradiția de familie, sprijinirea unei politici în general acceptate, un număr de ani de către popor, nu constituia o infracțiune. Una era să citești niște hîrtii (chiar niște condamnări la moarte), stabilind internări în lagăr, trimeri silite pe front, scoateri din funcțiuni publice și chiar oprobiul cu martori, cum ar fi fost ședințele publice în care unii funcționari superiori fuseseră acuzați de corupție sau de sabotaj în fața propriilor subalterni și alta „programul“ general al Statului. Nu avea trista specialitate a lui Eugen Cristescu, cu care colaborase cel mai mult, sau a lui Mizdrache, căruia îi dădea ordine. Pe ministrul de Interne, Constantin Vasiliu, îl socotea numai un jandarm care execută orbește ordinele. El nici nu conta ca un individ care gîndește la ordinea generală, pentru că ordinea o făcea un singur individ, și acela era Mareșalul Antonescu. Ionescu-Tismana nu avea orgoliul unui lider politic care vîna numai posturi de prim-ministru și atunci cînd se supăra sau era demis pleca la Bădăcin, ca Iuliu Maniu. Să fie limpede pentru toată lumea, afirma peste tot în gura mare, *de el avusesé nevoie Mareșalul*. Lichelele partidului național-țărănesc și național-liberal, vechi grupări de opoziție excelînd în organizarea de cabale și de căderi spectaculoase de guvern, colaboraseră, de fapt, cu Mareșalul, în special George Brătianu, filogerman declarat, dar și el păstrînd o rezervă politică și mîrginindu-se

să țină conferințe culturale în Germania, dar ne-acceptând vreun post în guvernul militar al lui Antonescu; nu, el, Ionescu-Tismana, era bun la toate, un funcționar superior, gata să servească pe oricine, și asta voia să spună în apărarea sa, chiar pe comuniști, dacă aceștia l-ar fi solicitat. (La auzul acestei gogomării, câteva zile mai târziu, asistența izbucnise în râs.) I se părea logic ca, în cadrul acestui program naționalist, șovin, spuneți-i cum vreți (el, de pildă, nu era deloc antisemit), să existe și represii. Existând represii stabilite prin legi, tipărite, votate, acceptate, chiar dacă modul de-a fi acceptate era, după părerea lui, absolut nedemocratic și se făcea sub forma unor referendumuri cu date trucate, nu reprezentau nuanțele care ar fi putut încăpea în acceptarea sau ne-acceptarea unor decizii luate de un singur individ. Pe Antonescu, de pildă, el, Ionescu-Tismana, îl crezuse totdeauna un om de bună-credință, mai puțin în momentele când gustul acestuia pentru gesticulația retorică lua locul rațiunii. Admitea ca un om cu lecturi ce era că există indivizi care vor să fie confundați cu istoria unui popor, și chiar reușesc de multe ori, cu voia sau fără voia lor, poate că Antonescu era unul dintre aceștia, dar el, Tismana, începea să fie jenat acolo unde acest individ, îmbătat de ideea că are o misiune sacră, confunda Statul care este, orice s-ar spune, un instrument complicat, dificil și cere un mare echilibru psihic când e vorba de dirijarea lui cu propria-i minte. Limbajul mesianic de la începutul guvernării antonesciene înflăcărase mințile unor oameni mai puțin pregătiți politicește, dar el, ca unul care ascultase cuvântările lui Averescu și-l văzuse cât de lamentabil terminase, deși nu era o persoană de mîna a doua și câștigase un război, el, care funcționase în guvernul Iorga și asistase la crahul financiar în care dusesse țara acest mare savant, bine intenționat, dar naiv în arta guvernării, el care trăise ducerea de ripă a țării de către regele Carol al II-lea, cel mai odios personaj dintre toate aceste marionete în frac, urcate pe scena politică, nu mai credea în promisiuni, chiar rostite în frazele bine încheiate ale domnului Mihai Antonescu, cel care fabrica în fiecare zi un discurs istoric pentru conducătorul Statului. Dar asta nu însemna că simțise vreo clipă că este complice la unele decizii tragice, cum ar fi înființarea lagărelor de concentrare. Știa, mai bine ca oricine, că pe adversarul politic ori îl convingi,

ori îl distrugi fizicește. Lagăre existau multe în lume în acești ani de război. Emisiunile radiofonice ale aliaților, pe care le ascultase mai des în ultimii ani de război, vorbeau despre exterminări în masă întreprinse de către nemți, dar lui îi venea greu să creadă că această armată disciplinată, teribil de eficientă, că acești ofițeri binecrescuți, de o perfectă politețe în societate, cu care luase contact, pot, într-adevăr, să ucidă cu răceală milioane de oameni. (Mai târziu, jurnalele cinematografice aveau să-i confirme teribilele adevăruri, dar încă în timpul acestui proces, Tismana bănuia că, în lupta necruțătoare dintre cele două tabere, se folosiseră mijloacele cele mai murdare pentru defăimarea adversarului și că mormanele de cadavre arse în cuptoarele de la Dachau sau Auschwitz nu erau decît invenția unui alt Goebbels, aflat în tabăra anglo-americană.) Acum aveau, desigur, să-i aducă copii de pe deciziile la execuția cărora contribuise tocmai prin ceea ce numea el „specialitatea” sa. Era un adevăr de necontestat că, în acești ani, o seamă de oameni fuseseră arestați, încarcerați, torturați, condamnați și uciși. Dar asta făcea parte, după părerea lui, din contextul istoriei care este absurd și, de cele mai multe ori, irațional, deși în acest absurd și irațional exista o misterioasă logică. În familia lui se numărau oameni care muriseră pe frontul de la Iași, de glonț german, iar el, printr-un joc inexplicabil al timpului, acceptase să-i servească pe cei ce fuseseră odată adversarii necruțători ai înaintașilor săi. Nu exista nimic rațional în treaba asta, dar nu putuse să facă altfel. Ar fi putut să trăiască ca moșier, fără a se angaja în acest guvern, pe care, acum, auzind cifrele și faptele acuzatorului public, îl recunoștea drept criminal. Dar el nu fusese decît o piesă necesară poate, doar o mîină mecanică care executase. Atît. Nu o făcuse cu nici un sentiment, cu nici o patimă, nu asistase la nici o execuție și, la citirea comunicatelor din ziare, care voiau să înspăimînte pe adversarii Mareșalului, lua cunoștință de moartea unor oameni, pe care nici măcar nu-i anchetase, cu seninătatea cu care parcurgea știrile despre unele catastrofe naturale, cum ar fi cutremurele de pămînt, uraganele, accidentele de avion și de cale ferată, terminate și ele cu victime omenești, traducînd, de fapt, imanența morții, imposibilitatea ca această operă satanică să poată fi împiedicată de ceva. Dacă, din întîmplare, Serviciul Secret ar fi fost mai vigi-

lent și ar fi dedus din unele fapte câte ceva despre activitatea periculoasă a lui Armand Sachelarie, el nu ar fi regretat dispariția acestuia chiar dacă ea ar fi avut loc în circumstanțele tragice ale unei execuții. Un om politic nu are nevoie de sentimente. El trebuie să-i sacrifice chiar și pe cei mai apropiați colaboratori, dacă situația o cere și Ionescu-Tismana nu ar fi ezitat să o facă, chiar dacă în particular nutrea o simpatie deosebită pentru acest tânăr capabil, politicos, binecrescut, jucându-și perfect rolul de informator. Dar, oare, partea cealaltă, el, tânărul destul de curajos, dar, oricum, adversar, avea să aibă vreun sentiment față de cel care îl primise în propria-i casă și se lăsase, fără să vrea, spionat, și încă atât de bine? Dacă ar fi știut, se întreba fostul ministru, privind fețele acelea necunoscute, că Armand Sachelarie este omul comuniștilor, n-ar fi căzut la învoială cu el, așa cum o făcuseră din vreme foarte mulți dintre amicii săi cei mai buni? (Și el știa asta, pentru că rapoartele îl informau.) Cum au făcut Calomfirescu sau Necșești, care ajutaseră tacit pe unii dintre membrii opoziției lui Antonescu, evident nu pe comuniști, pentru că unor tipi ca ei le-ar fi fost foarte greu să colaboreze cu niște lucrători, pe care nu și-i puteau închipui vreodată la cîrma Statului. Cu siguranță că nu l-ar fi trădat pe Armand Sachelarie, asta și din cauza soției sale Evelyn, cu care intrusul acesta se dăduse atîta vreme drept rudă și ar fi găsit o soluție de a-l îndepărta din casa lui, trimițîndu-l undeva în străinătate, fără însă a se gîndi că pactizează cu el și că dobîndește o poliță de asigurare pentru viitor. Nu, asta nu putea să facă Ionescu-Tismana, care era adept al unui loialism elementar în politică, prin educație și tradiția familiei. Iată de ce, în mod curios, înțelegea să răspundă pentru complicitate la faptele celor aflați alături de el în boxă, dar nu se simțea vinovat.

Citirea actului de acuzare îi amintea, la acea dată, lui Vasile Dănacul două împrejurări în care îl văzuse pe Maresal. Prima fusese după aruncarea în aer a Comandamentului din Odessa, urmată de o reprimare sîngeroasă. Antonescu ordonase să i se raporteze cine era responsabil cu neexecutarea sau executarea necompletă a ordinului 2016 din 22 octombrie 1941 și a ordinului 2092 din 22 noiembrie 1941 al comandamentului Vrancea, care stabilea ce

clădiri din Odessa trebuiau perfect și sigur curățate și deminate, cercetându-se și împrejurimile lor. Se stabileau și represaliile ce trebuiau făcute, execuțiile urmînd a avea loc chiar în aceeași zi. În 24 octombrie 1941, compania a II-a din batalionul 10 mitraliere primise ordinul de a executa la bariera Dalnic alți oameni.

Peste două zile (secretarul ministrului își aducea aminte perfect), pe o vreme superbă de sfîrșit de octombrie, valetul Anton (era 11 dimineța) îl anunțase pe Armand că ministrul său este căutat de domnul Pavel Candrea. „Pavel Candrea? Pavel Candrea?” Armand luase cartea de vizită de pe tava valetului, bătuse discret în ușa cabinetului lui Tismana, întrebînd: Pot să vă deranjez?” „Da. Ce este? Ce s-a întîmplat?” „Vă caută un domn, Pavel Candrea.” Ministrul își lăsase ochelarii deasupra dosarului pe care-l studia, își frecase bărbia cu gestul pe care-l făcea ori de cîte ori era încurcat și-i spusese secretarului: „Poftește-l!” Armand îi ieșise înainte. Se ivise un bărbat de statură potrivită, negricios la față, ca și cînd abia atunci s-ar fi întors de la mare, cu un aer puțin aiurit. Purta ochelari cu multe dioptrii și urca cu repeziciune treptele scării de marmură a locuinței lui Tismana. Își lăsase pardesiul și pălăria în mîna valetului și părea că nu este străin de topografia casei.

Ajuns în capătul scării, îl salutase scurt cu o privire ușor aferată, întrebîndu-l direct pe secretar: „Dar dumneata cine mai ești?” „Sunt Armand Sachelarie, secretarul ministrului.” „Probabil, o invenție recentă. E drept că n-am mai trecut pe aici de trei ani de zile, dar atunci nu te-am văzut. Știu că Tismana al dumitale obișnuia să angajeze femei pe postul ăsta. Ce l-o fi găsit?” Avusese un zîmbet sarcastic, își scosese ochelarii și-l măsurase cu atenție. „Mă conduci?” „Da! Pofțiți!”, spusese Armand și o luase înainte, simțind pasul ușor al celui care-l urma. Pavel Candrea, într-un costum maro reiat, purta pantofi galbeni de sport, cu tălpi de crep și o uriașă batistă revărsată peste reverul hainei. Avea un aer bonom, părea unul din acele personaje pe care le întîlnești mai curînd în cafenele sau în redacțiile ziarelor de pe Brezoianu și în secunda următoare secretarul ministrului făcuse legătura: era chiar Pavel Candrea, autorul unor celebre pamflete antihitleriste, pe care le publicase în serie un mare cotidian, în cursul anului 1940.

Odată intrat în cabinetul lui Tismana, Candrea nu aşteptase să fie invitat să se așeze pe unul din cele două fotolii de piele aflate în fața biroului ministrului. „Bună, Puiule, zisese, fără să-i strângă mîna, bine că te găesc!” Ca totdeauna în asemenea ocazii, Armand se retrăsese în micuța încăpere de alături, unde întocmea actele urgente ale ministrului, avînd grijă să lase ușa capitonată ușor întredeschisă. A trage cu urechea era o ocupație firească pentru un om aflat în situația lui, așa încît ascultase cu mare atenție conversația celor doi. Musafirul părea tulburat de un lucru neplăcut și debutase brusc: „Dragul meu, am venit la tine să-ți dau un sfat, dacă tu mai poți primi un sfat. Este vorba despre cele ce s-au întîmplat la Odessa zilele acestea“. Cu aiureala lui binecunoscută, ministrul Tismana întrebă: „Da' ce dracu s-a mai întîmplat și la Odessa aia?“ „Păi tu nu citești nici măcar ziarele?“ „Le citesc, dragă, dar în ziare se publică o mulțime de chestii. La ce te referi?“ „E vorba de execuțiile care au loc în aceste zile acolo.“ „A, represaliile care au loc din cauza aruncării în aer a comandamentului armatei de la Odessa?“ „Chiar așa!“ „Și ce pot să fac eu?“ „Nu știi ce poți să faci, însă vreodată s-ar putea ca cineva să te tragă la răspundere. Tu nu-ți dai seama că ești implicat în crimele astea?“ Ministrul apăsase pe un buton și secretarul se ivise în ușa cabinetului. „Armand, tu știi ceva despre represaliile de la Odessa? Ce se întîmplă acolo, dragă? Stai jos și spune-mi și mie! Eu mă iau cu ocupațiile astea ale mele și nu mai știu nimic.“ Ignorîndu-l, dar voină să și-l facă martor, Pavel Candrea era de meserie avocat și, ca orice avocat, avea dezvoltat simțul publicității, simțindu-se bine cînd era ascultat, suportă fără proteste prezența încă a unui personaj în cabinetul lui Tismana. „Domnul Candrea este foarte bine informat“, răspunsese sec Armand. „Și noi ce amestec avem în treaba asta? Acolo este frontul, armata. Pretoratele, curțile marțiale de front dețin inițiativa juridică“. Pavel Candrea își smulsese de pe nas ochelarii și-i trîntise pe dosarele ministrului. „Cum poți să vorbești astfel? Chiar dacă lucrează armata, cum spui, ai putea măcar să-i sfătuiești pe Mareșal și pe acoliții lui să n-o ia pe urmele lui Hitler. Masacrul nu este în tradiția poporului român.“ Ionescu-Tismana îl privise cu atenție pe musafirul său, ca și cînd

ne-am cunoscut noi ? Mai ții minte ?“ „Cum să nu ? La cursurile lui Nae Ionescu.“ „Ei ! Asta nu-ți mai spune nimic ?“ „Ce legătură au cursurile lui Nae Ionescu cu ceea ce îți spun eu ție acum ?“ „Ei, uite că are. Mai ții minte ?“ Ministrul privea visător prin perdelele franțuzești care îndulceau lumina galbenă a soarelui acelei dimineți de octombrie melancolic în București. „Deci, ce spunea profesorul nostru comun, comunistule de salon ? Avocat al tuturor cauzelor pierdute. Spadasin boem care ai să ajungi în lagăr și ai să măninci un sfert de piine neagră pe zi și o să mori de inaniție. *Atitudinea religioasă trebuie să ajungă la ceea ce se numește mîntuire. Atitudinea metafizică ajunge în chip fatal la cunoaștere. Obiectul metafizicii este adevărul absolut.* Iată adevărul absolut al omului pe care îl admirai atît, exprimat de data asta cu gloanțe cu focuri de pușcă și cu frînghia la gît ! Crede-mă că dezaprob toate acestea și că nu sunt amestecat în nici un fel în masacrele de care vorbești, dar nu e mai puțin adevărat că nu pot să le împiedic. Acolo, după cît îmi dau seama, funcționează legile războiului. Niște oameni care au fost ocupați s-au simțit datori să răspundă acestei ocupații cu un atentat. De data asta cei lezați, pentru că să știi că am pierdut și noi destui ofițeri și încă dintre cei mai buni, au răspuns la brutalitate cu brutalitate. Sîngele cere sînge. Sau cum spunea pe vremuri profesorul nostru : *Credința este afirmarea unei existențe, independent de înțelegerea ei.* Celălalt îl măsura ca pe o vietate ciudată pe Ionescu-Tismana. „Te rog să mă crezi că am văzut hoardele lui Hitler în Germania. Cred că ai și citit ce-am scris despre ele. Este de mirare că încă nu m-au arestat și că nu m-au trimis în blestemata lor țară, să mă jupoaie de viu. Dar tu, Puiule, nu înțelegi că una este să-l ascuți pe un nebun, cum era acest Nae Ionescu, făcînd nietzscheanism verbal și alta să auzi că mii de oameni au fost executați într-o singură zi. Și asta de către cine ? De către niște soldați români care abia își bat muierile cînd sunt necăjiți foarte tare. Și iată că, deodată, niște ordine imbecile, venite din cine știe ce cancelarie întunecoasă, îi transformă în călăi. Noi l-am cunoscut bine pe acest salonard, pe acest *bacalaureus faustic* pirpiriu, care a murit otrăvit de regele Carol al II-lea și te rog să mă crezi că a murit la timp. El poate că nici n-a înțeles cum a trăit și cum a murit. Pentru că dacă ar fi văzut ce-au născut

cuvintele sale, și nu erau nici măcar cuvintele lui, el era, dacă-ți aduci aminte, un torturat în sensul pascalian, pendulînd între evlavie și satanism. Făcea oratorie ca să le înnebunească pe cucoanele care ascultau năucite în amfiteatrul ăla pe care-l luau cu asalt discursurile acestui faun, reputat mai mult pentru virilitatea lui și pentru pofta cocoșească de-a încerca, ca Mahomed, să posede, dacă nu toate femeile din lume, măcar pe cele aflate în amfiteatre.

Ionescu-Tismana părea că se amuză de această năvală pamfletară a interlocutorului său. Armand își dăduse seama mult mai tîrziu că Pavel Candrea îl fascina cu privirile lui, cu gesticulația avocățească și cu limbajul metaforic. În același timp însă, cu cît conversația celor doi înainta, simțea o groază nedisimulată care îi înfiora șira spinării. Ei amîndoi, și Ionescu-Tismana și acuzatorul masacrelor de la Odessa, în mod inconștient mergeau pe o pistă falsă. Ministrul îi întinsese musafirului o cutie cu țigări de foi aduse într-o valiză diplomatică tocmai de la Havana, el aprinzîndu-și un trabuc. Musafirul trăgea voluptuos din țigara parfumată de foi, urmărind spiralele verzi ale tutunului abia ars. Părea să fi uitat de ce a venit aici. Contempla și el nemaipomenita zi de toamnă de-afară și nu răspunsese decît tîrziu la interogația violentă a lui Tismana : „Tu-l aperi pe Nae Ionescu și ideologia lui ? Asta ar trebui să o fac eu, instrumentul unui guvern care, într-un fel, îi continuă ideile. Dar tu...” „Nu-l apăr deloc ! Vreau numai să arăt că ăsta n-a fost totuși o brută ca Zelea Codreanu. Era antisemit, dar, foarte ciudat, avea prietenii evrei. Era un *studiosus*, un famelic, un înfometat după artă, după filozofie și știință. Era un catolic eșuat în ortodoxismul pe care voia să-l reformeze, ca Eminescu. Citise pe Stirner și pe Ignățiu de Loyola, de fapt un tip pitoresc și un jemanfișist. Tutela pe poeții simbolști de la *Noua revistă română*, iar la München intrase în taverna anarhistă, unde se aflau laolaltă pictori, poeți, socialiști și catolici. Tipologic era un ascet. Pleda pentru abstenență, dar era lacom. Voia să-i vadă pe alții biciuindu-se, dar el nu rezista femeilor, plăcerii. Stătuse într-un lagăr de prizonieri, îl citise pe Jacques Maritain, se visa călugăr și dorea să-l împace pe Sorel cu Marx. Dacă ții minte, în 1923, la Institutul Social Român a ținut o conferință despre sindicalism. Cum dracu a ajuns Nae Ionescu, din taverna

simbolistă, stirneriană, în sînul bisericii străbune?“ „Așa cum ai ajuns și tu în partidul comunist!“

Candrea rîsesese cu toată gura. „Ai avut o replică de dramaturg!“ Armand se gîndise în acel minut că acești comuniști de salon, cum îl numise Tismana pe pamfletar, o să le dea odată mult de furcă celor din partid, dar nu putea să nu recunoască inteligența celor doi și chiar farmecul unei conversații sclipitoare care continuase în același ton : „Mi-ai zis că îl apăr pe Nae Ionescu, dar îți dai seama că nu asta vreau. Era enigmatic, scandalos și a intrat prin poarta catolică în grădina bisericii răsăritene“. („Ah, ce spumoase fraze spune omul acesta ! gîndise Armand atunci. Probabil că le învață acasă în fața oglinzii. Venirea lui aici este o intrare în scenă, o apariție la bară.“) „Puiule, numai tu ești în stare să crezi că dezgrădinarea unor forme moarte ori factice, ori dinamitarea lor duce numai la răzvrătire. Numai tu poți să-l confunzi pe Nae Ionescu cu Șeicaru sau cu Crainic sau, Doamne ferește, cu doctorul Rădulescu. Profesorul acesta era un tactician politic al anarhiei. El a făcut mai întîi apologia statului țărănesc, a trecut prin experiența conservatoare de tip Iorga-Argetoianu, a recunoscut în Carol al II-lea pe regele stăpîn, după care s-a certat cu el și acesta l-a ucis fără să clipească. Vorbea în cluburi evreiești despre cabală și hazidism și ridica în același timp antisemitismul pe culmi reprobabile. Nu ți se pare ciudat că, precum Tolstoi și Ghandi, el a fost un dușman înrăit al politicii culturii occidentale ? El practica apocalipsa de cafea, dar o *agora* fără bancă și industrie este oloagă în epoca modernă ; chiar Heracles își pierde atletismul printre smîrcuri.“ „Credeți că meritați aplauze prelungite“, gîndise, nu fără ironie, Armand, privindu-l cu o curiozitate din ce în ce mai mare pe musafirul neașteptat, care simțea aceasta și, încălzit de propriul lui discurs, începuse iar să pozeze. „Nae Ionescu a fost primul anarhist sistematizat, dacă acești doi termeni nu sunt cumva o *contradictio in adjecto*. El nu suporta nici pe iobagi și nici pe cei mari. Era un jucător de șah care iubea cacialmaua. Te întrebi, poate, de ce un marxist ca mine poate să exulte un om care vedea în mase numai un *sac de cartofi* din punct de vedere politic...“ „Chiar aș vrea să văd ce ești în stare să mai scornești.“ „Pentru că profesorul nostru îl admira pe Cesare Borgia, fiind, la rîndul lui, o mare inte-

ligență. Era incontestabil un eleat conservator, dominat în același timp de un nihilism spiritual nietzscheian, dar și un evlavios franciscan. Visa să fie numit pedagog al națiunii, așa cum fuseseră numiți cândva Vasile Pârvan și Nicolae Iorga. A fost, de fapt, Sar Paladan într-o fază fumist-ezoterică, un Léon Bloy al românilor, eșuat pe mările Dîmboviței. Diabolicul și divinul se împleteau în el într-o superioară armonie.“

Ministrul se ridicase și căuta în barul din spatele biroului său. „Îți mulțumesc pentru frumoasa lecție, dar cred că ai uitat pentru ce ai venit aici. Sosiseși indignat de niște masacre petrecute undeva, la Odessa și iată-te făcînd elogiul unui deșăntat ideolog al dreptei. Dracu să te mai înțeleagă! Bei un coniac?“ Turnase în trei păhărele cîte un deget de *Courvoisier* și-i privea pe cei doi. „Tu ce spui, Armand, despre nebunul ăsta?“ Secretarul ministrului, ca orice actor care trebuie să joace un rol mut, dăduse mai întîi din umeri. Pe urmă îndrăznise să spună: „Totuși, faptul că domnul Candrea a venit pentru a face un apel, prin dumneavoastră, la umanitatea autorităților, este un lucru de reținut“. „Probabil că nici legionarii în scurtul lor răstimp de guvernare și nici militarii aceștia, pe care îi detești atîta, nu te-au luat în serios vreodată, pentru că dacă te-ar fi luat, trebuiau de mult să te fi împușcat.“ Apoi, ministrul i se adresase direct secretarului său: „Ca să vezi, Armand, un nebun de scriitor construiește teoreme și le distruge singur. O bestie comunistă, aflată în casa subsecretarului de Stat de la Interne, ce nu se sfiește să spună ceea ce crede despre acțiunile armatei, curaj care, în zilele noastre, se termină la Curtea Marțială. Dar probabil că eu sunt cel mai nebun dintre noi trei, pentru că îl las să trîncănească. El e un admirabil pledant, dar și-a găsit un auditoriu neputincios. Poate că pe Mihai Antonescu l-ar convinge mai degrabă decît pe mine și ăla chiar că ar mai putea face ceva ca să împiedice setea de sînge a răzbunătorilor de la Odessa. Cred că amicul meu Pavel Candrea n-a plecat niciodată decît la cafenea. Apropo, i se adresă musafirului, mai ești înscris în barou, sau te-au măturat?“ „Încă nu, dar mai au timpul s-o facă. Am pledat procesele de la Grivița, în '33, și de la instaurarea dictaturii carliste m-am specializat în chestii politice. Sunt un erudit în materie de drept muncitoresc. Procese pe linie sindicală, procese pe linie

de sabotaj, dezertări, crime de înaltă trădare, treceri frauduloase la inamic, o plăcere... Dar bine că mi-ai adus aminte, iată de ce venisem ! Ia-l deoparte, într-o dimineață, pe timpitul ăla de Vasiliu, sau pe moș Bodrîngă de Pantazi și spune-le să-l sfătuiască pe Mareșal să termine cu represiunile.“ „Vorbești în numele partidului comunist, al cărui reprezentant de seamă te crezi ?“ îl întrebase ministrul. „Da' de unde ! Vreau doar să pot să pledez cu inima deschisă și la procesul tău, când criminalii de război vor sta pe banca acuzaților. Îmi și închipui cum voi deschide marea mea pladoarie : «Domnilor, aveți în fața dumneavoastră un om care a înțeles în vremuri grele să ia partea celor injuriați, celor torturați, celor puși la zid, fostul ministru Ionescu-Tismană pe care-l cunosc din vremurile când orașele erau incendiate și mii de oameni erau executați fără judecată».“ „Pușchea pe limbă !“ zisese ministrul. (Și iată că previziunea pamfletarului se împlinise, Pavel Candrea se afla în sala Tribunalului Poporului, care judeca în acele zile de mai ale anului 1946 pe Antonescu și pe acoliții săi.) După plecarea ziaristului, Armand ținea foarte bine minte acea zi și tot ceea ce se discutasese atunci, rămași singuri, ministrul îi spusese : „Armand, n-ai impresia că nebunul ăsta are și puțină dreptate ? Dacă aș crede, definitiv și irevocabil, că războiul va fi câștigat de Mareșal și la ora asta, ținînd seama de situația militară, n-am nici un motiv să mă îndoiesc de asta, ar trebui să stau în banca mea, să-mi văd de treabă, dar firea-mi închisnovată îmi spune că e bine să-ți acorzi întotdeauna, ție însuși, două șanse. Astă-seară este un consiliu la cabinetul Mareșalului. Te-aș ruga ca la ora opt fără un sfert să-mi aduci toate actele în chestiunea sabotajului de la *Malaxa*. Vreau să le prezint Conducătorului. Asta nu va avea deloc darul să-l liniștească, deși cred că mi-am ales un moment nepotrivit să-l sfătuiesc ce m-a învățat Candrea, dar oameni ca el (era vorba de Mareșal) abia cînd își dau seama că există, de fapt, o opoziție, atunci realizează că trebuie să-și pună frîu. Cred că am să îndrăznesc să-i spun că nu face bine încurajînd represaliile“.

Într-adevăr, în aceeași seară, mersese cu servieta plină cu acte la cabinetul Mareșalului aflat în clădirea Școlii de Război (unul din cabinetele pe care acesta le avea la dispoziție), așteptîndu-l pe ministrul său care sosise exact

cu un sfert de oră înainte de ora opt, febril, asudat, cu o nervozitate abia stăpînită, așa cum Armand nu-l văzuse niciodată pe Tismana. Nu era singurul secretar, mai erau încă doi indivizi în uniformă care aduseseră de asemenea actele lor pentru ministrul de Interne, un general înalt, tălimb, cu un aspect cazon, deși ținuta lui nu s-ar fi putut spune că-i neîngrijită. Acesta era ministrul de Interne Vasiliu. Celălalt, generalul Pantazi, părea un bătrinel afabil, amuzat parcă de rolul pe care îl juca la ora aceea în Stat, zîmbind fără vreun motiv special pe sub mustața albă, care-l făcea să semene oarecum cu Pétain. Ministrul le spunea ceva foarte vesel. Generalul Vasiliu se bătea cu palmele lui uriașe peste vipușca pantalonilor, hohotind tare, lucru cam nepotrivit pentru acel loc sumbru; în sfîrșit, după aproximativ zece minute, un aghiotant deschisese brusc ușa și făcuse loc unui personaj de statură mijlocie, îmbrăcat simplu, într-o uniformă militară, cu părul roșcat, tuns scurt și o privire rece. Era Mareșalul Antonescu care spusese simplu: „Bună seara, domnilor! Poftiți!” Degaja ceva neprietenos în atitudinea lui, poate era o mască de apărare, poate nu simțea nici un fel de afecțiune față de acești ofițeri pe care îi disprețuia pentru servilismul lor. Cei doi generali luaseră poziția de drepți și-l priveau încremeniți, Pantazi mai puțin înfricoșat decît Vasiliu, cu un zîmbet ușor pe buzele foarte roșii (amănuntul îi rămăsese în minte lui Armand), probabil că acea condescendență pe care o lăsa să-i scape pe față venea din sentimentul că este mai în vîrstă decît Mareșalul și căpătase chiar un aer paternel, ceea ce, socotise secretarul ministrului, era cam nepotrivit. Tismana, rece și el, ca un șarpe, se regăsise în cele cîteva minute de așteptare în cancelaria Mareșalului și, odată cu glumele, luase acel chip impenetrabil afișat, mai ales, față de cei pe care îi simțea dificili. „Armand, dă-mi actele, te rog.” Ceilalți doi secretari ai celor doi miniștri, amîndoi ofițeri, încremeniți și ei, întindeau mapele generalilor Vasiliu și Pantazi. În secunda următoare, cele trei personaje fură înghițite de tăcerea acelei încăperi îmbrăcate în lemn lustruit. Secretarii rămăseseră să privească la aghiotantul care păzea ușa și la secretarul instalat la un mic birou, răspunzînd din cînd în cînd la telefoanele rare, un căpitan sau un locotenent-colonel, Armand nu-și mai aducea bine aminte. Urmaseră două ceasuri de tăcere, sau

mai mult. Din cînd în cînd, dincolo de ușa capitonată răbufnea o voce tăioasă, nu ridicată, autoritară în sensul cel mai bun, probabil a Mareșalului. Nu se deslușea nici un cuvînt, cei doi însoțitori ai miniștrilor și cu Armand stînd impasibili, nemișcați, privind numai portretele reginei-mamă și al regelui Mihai, aflate deasupra biroului.

Primul ieșise, după întrevăderea cu Mareșalul, generalul Vasiliu. Avea buzele albe și părea palid. Era cu siguranță un coleric care se stăpînea greu și, mai probabil, auzise lucruri neplăcute. Își căută în vestibulul întunecos mantaua și chipiul, tușind înfundat și reprimîndu-și furia. Generalul Pantazi își manifesta nervozitatea printr-o absență superioară. Avea ochii albaștri, visători și numai o ușoară ceață marca oboseala și bătrînețea acestui militar. Ultimul ieșise Ionescu-Tismana, cu pasul lui măsurat, cu capul ușor plecat, mîngiindu-și bărbia cu gestul acela de zidar care curăță o mistrie după ce a tencuit un perete. Armand învățase să-l cunoască. Nici vorbă de vreo intervenție, așa cum îl rugase Pavel Candrea, probabil că discuția dintre cei trei și Mareșal avusese accente neplăcute. Prin ușa lăsată întredeschisă un minut sau două, secretarul ministrului mai zărise o dată chipul sever al lui Antonescu. Acesta cerea aghiotantului său ceva pe un ton scăzut, dar ferm și supărat.

În mașină, Ionescu-Tismana izbucnise : „Ce ciudat lucru ! Omul (nu-i pronunța numele, de frică să nu fie auzit de șofer) dorește să i se spună numai lucrurile care-i convin. *Il n'accepte pas la mauvaise part de l'affaire... Mais nous ne sommes pas l'agence Havas, pour donner seulement des nouvelles du théâtre Olympia.*”

Aceasta fusese prima dată cînd îl văzuse Armand pe Mareșal.

A doua oară îl revăzuse tot cu ocazia unei ședințe destul de neplăcute, la care și participase : cu prilejul răpirii profesorului Vrăbiescu de la Mija de către un Comando al serviciilor secrete germane (cum reieșise din dezbaterile procesului la care participa Armand, nemții aveau la ora aceea mai multe servicii secrete, unul al lui Himmler, pe linie de Gestapo, altul al Abwehrului, plus un serviciu al ambasadorului Killinger și vreo opt nedepistate încă, concurîndu-se și anulîndu-se unul pe altul). Dar pînă la acest al doilea eveniment care se petrecuse în primăvara anului 1942, prin aprilie parcă, se întimplaseră mai multe lucruri

legate într-un fel, dacă nu direct, de evenimentele următoare. Între altele, Armand Sachelarie, care avusese mai multe convorbiri cu Colonelul de la sosirea lui în casa lui Ionescu-Tismană, primise sarcina de a face o estimare largă în lumea intelectualilor, în ce privește orientarea lor politică și ideologică. Cercetarea trebuia făcută cu discreție, secretarului lui Tismană nerevenindu-i un rol activ în discuțiile pe care trebuia numai să le provoace. El, oficial, trebuia să treacă drept un tînăr preocupat mai mult de femei, ducînd o viață mondenă. Pe vremea aceea, Vasile Dănac, alias Armand Sachelarie, se specializase în palmaresurile marilor competiții automobilistice dinainte de război și, mai ales, în cele care avuseseră loc pe continentul sud-american, precum și în etalarea unor cunoștințe destul de bune în materie de turf. În cei trei ani petrecuți în casa lui Ionescu-Tismană, avusese grijă să spună celor din preajmă că nu lipsește de la nici o întrecere de la hipodromul Băneasa, unde mergea des, mai ales duminică, neuitînd să lase, ca din întîmplare, în camera lui, sau chiar pe biroul ministrului, buletinele de pariuri, fapt care stîrnea comentariile ironice ale ministrului: „Armand, este limpede că ai trăit între cai din moment ce toți banii pe care îi cîștigi îi lași la hipodrom“. De fapt, acest loc al întîlnirii lumii mondene a Bucureștilor era foarte potrivit pentru primirea dispozițiilor din partea organizației ilegale din care făcea parte. În afara cunoscuților întîlniți în tribuna principală (Armand ținea foarte mult să fie văzut de aceștia) în timpul angajării pariurilor, în mulțimea care lua cu asalt casele de bilete se vedea cu trimisul Colonelului sau chiar cu acesta, schimbînd cîteva vorbe, dînd ocol pistei ca și cînd ar fi vrut să miroasă cu o clipă mai devreme pronosticurile pariurilor și aranjamentele făcute între jocheii dubioși de pe hipodrom. Uneori întîrzia un ceas, un ceas și jumătate, sub diferite pretexte, cum ar fi fost acela al completării buletinelor sau al încasării unor sume derizorii (Armand mai și cîștiga cîteodată, jucînd prudent, pe sume mici, afirmînd că nu banii îl interesau, cît plăcerea de a fi cîștigat, încrezîndu-se în forțele unui cal la care ținea sau care i se părea foarte bine antrenat).

Dar nu numai ieșirile la hipodrom aveau să mascheze viața dublă a lui Armand Sachelarie. Odată cunoscut acest ciudat Pavel Candrea, pe care secretarul ministrului mai

curînd îl crezuse agent al Siguranței decît un simpatizant al partidului comunist, cum afirma (lucru care se dovedise absolut neîntemeiat, pentru că, într-adevăr, Pavel Candrea militase pentru cauza muncitorească și făcuse parte din partidul comunist român în ilegalitate, apărînd, după 23 August, în anturajul lui Lucrețiu Pătrășcanu, cu care se înrudea, dar Vasile Dănacul nu avea de unde să știe aceste amănunte în anii 1940—1942 și chiar mai tîrziu), se ivise o problemă destul de complicată în ceea ce-l privea și anume aceea referitoare la el, aflat într-o situație cvasioficială (informînd în secret și ajutîndu-i pe tovarășii lui de muncă) și ceea ce trebuia să gîndească și să spună în contact cu o lume amestecată, contradictorie, sfîșiată de îndoieli și incertitudini. Primise, deci, însărcinarea să pătrundă mai ales în lumea ziariștilor și a artiștilor, pentru că ea, această lume, era foarte bine informată într-un fel. O cenzură severă oprea orice știre care i-ar fi interesat pe cei din închisori sau pe cei dați la fund, aflați într-o libertate provizorie, dar o informare exactă și făcută la timp era mai mult decît necesară. Societatea în care era obligat Armand să trăiască mișuna de informatori, de veleitari, de politicieni care nu-l iubeau pe Antonescu, dar tratau cu el, visînd la răsturnarea dictaturii nu pentru că programul Mareșalului i-ar fi stîmjenit cu ceva, din contră, ci pentru că abia așteptau ca războiul să se sfîrșească pentru a se instala în posturile mult rîvnite, pentru a începe afacerile lor veroase sau pentru a fugi peste graniță după ce ar fi strîns, în cîtiva ani, cu lăcomie, acea cantitate de deize în stare să le permită un trai ușor undeva, în lume. În ce privește oamenii din lumea artistică, Armand avea avantajul de a nu fi cunoscut de nimeni. Trăise scurtul timp al studenției în mediul politehnicienilor, cei mai mulți opaci la marile frămîntări filosofice care măcinau conștiința acelei pegre spectaculoase, întîlnite prin ateliere mărginașe, prin subsoluri sau la *Café de la Paix*, la *Capșa* și, cel mai ades, în așa-numitul *Tunel norvegian*, aflat în subsolul pasajului *Majestic*. Gangul, fostă pivniță sau adăpost anti-aerian în aceste timpuri, pervertit în ceea ce ar fi vrut să fie o *boată*, la modul parizian, nu era decît o cîrciumă ordinară, deschisă de către un bucureștean întrepid care vindea mititei și fleici cu nemiluita, desfăcînd bere sau alcooluri tari de cea mai joasă calitate, cum ar fi izma,

secărica, romul, chimionul, care, toate, amestecate în halbe abia spălate, dădeau naștere unei băuturi coțăite, numite cînd *adio mamă*, cînd *te-am zărit printre mormînte*, cînd *te-am condus cu șapca-n mînă*. Aici aveau loc scandaluri și bătăi marinărești, cu scaunele și cu sticlele. Poliția sosea des în razii scurte și hotărîte, încărcînd, în brecurile negre, bișnițari fugiți de pe front, negustori clandestini, proxeneți, speculanți, femei fără conducță și, din cînd în cînd, cite un poet care nu se afirmase. Pe ceilalți, pe „domnii artiști“, comisarii de serviciu îi lăsau în pace, pentru că ei își aveau fișele lor la poliție de multă vreme, unii fiind informatori, fără ca cineva să pună prea multă bază pe ceea ce raportau, întrucît, în starea permanentă de ebrietate în care se aflau, totul devenea aproximativ. Armand Sachelarie venea rar la *Tunelul norvegian*, pentru că locurile rău famate îl expuneau la incidente și nu voia să riște să-l pună pe Ionescu-Tismana într-o situație neplăcută. Acestuia Armand îi explicase că este util să frecventeze lumea artistică care era o sursă interesantă de noutăți pentru un subsecretar de Stat la Ministerul de Interne. Indivizilor pe care-i întâlnea, oferindu-le să bea și să mănînce cite ceva, le lăsa impresia nu a unui om care dispune de multe mijloace, pentru că asta ar fi stirnit invidie și el ar fi devenit suspect, cît a unuia care are o meserie plicticoasă, ca aceea de inginer, cum afirma Armand, dar e mare amator de artă, gata să asculte și să învețe cite ceva de la dezaxații ce se urcau pe mese, declamînd poezii, furînd tablouri din muzee, recuperate de autorități destul de repede, dar exact cu atîta întîrziere încît hoțul să-și poată plăti cu un *Pallady* sau cu un *Iser* o masă îmbelșugată, cu banii dobîndiți de la cine știe ce naiv, picat din întîmplare în infernul plin de fum, de tipi zgomotoși, nebărbierii, agresivi, familiari, interpelîndu-se peste mese cu gesturi generoase, sărutîndu-se, pentru ca peste citeva minute să-și reproșeze unul altuia cele mai josnice lucruri, să se ia la palme și să se lase despărțiți cu greutate de către un al treilea, mai puțin beat.

Mai des, Armand Sachelarie mergea după opt seara sau după spectacolele la care lua parte, însoțindu-i pe Evelyne sau pe ministru la *Café de la Paix*, cafenea aflată peste drum de *Capșa*, loc de întîlnire a boemei mijlocii, adică a acelor artiști care nu aveau atîția bani ca să ocupe un loc peste drum, acolo unde pe timpuri țînuseră masă

Nae Ionescu, Minulescu, filozoful Țuțea (care și peste ani încă își mai povestea conținutul *Operele complete* ce avea să le scrie odată, dar pe care nu le începuse încă), iar acum veneau : poetul Ion Barbu, marele calamburgiu al literaturii române, Șerban Cioculescu, apoi Pompiliu Constantinescu și, pe atunci, mai tânărul Vladimir Streinu, dar nici nu se aflau în starea disperată de a intra fără un ban în *Tunelul norvegian*, unde un scriitor nedebutat ar fi avut șansa să întilnească la o masă sordidă pe proprietarul unei galerii de tablouri, reprezentând țigănci goale și flori ordinare, vindute ca piinea caldă mahalagiilor mai pricopsiți din Obor sau Filantropia. La *Café de la Paix* venea o boemă subțire, formată din cîțiva poeți care, prin ceea ce scriau la ora aceea (ne aflam în primii ani de război) voiau să facă o opoziție declarată scriitorilor oficiali, de genul Nichifor Crainic, Radu Gyr (acesta spășit, trecut în tabăra antonesciană după fuga legionarilor în Germania), Vasile Militaru și alții.

Așa-numitul grup *Șotron* format din cei patru cavaleri ai apocalipsei, cum le plăcea să se numească, era reprezentat de un tânăr spălățel, bărbierit cu ostentație pînă la sînge, îmbrăcat în haine modeste, dar bine călcate, cu cămașa mereu curată, frumos ca un zeu tânăr, frecventînd cenacul lui Lovinescu și racolînd de acolo scriitoare aflate la vîrstă dificilă, romaniere din școala *psihanaliștilor*, protestatar de profesie, pe numele de Dionisie Mocanu, fugit de la plug cu intenția de-a intra la Seminar, ca să se facă popă și eșuat în gangurile bucureștene, dormind pe la azilul de noapte și povestind toate acestea într-un roman. Aghiotantul acestuia, care după ce spălase pîdelele redacțiilor și i se încredințase să scrie cîte un cursiv pe săptămînă, ajungînd prin șantaje discrete în postul de secretar al unui ziar de prînz, era Lupu Rădulescu, un tip înalt, firav, cu părul ondulat, redactînd o publicație franțuzească, înființată încă de pe timpul reginei Maria, intitulată *Curierul Palatului* și în care puteai să afli în știri scurte că : „...*Sa Majesté-Mère Hélène a reçu au palais de Cotroceni la visite du baron de Brunswik-Hollstein et de sa femme...*“ Sau : „*La princesse Ileana partira le mois prochain pour une visite au château de Sigmaringen*“. Îmbrăcat după ultimul jurnal, Lupu Rădulescu, fumînd pipă cu tutun englezesc, intra invariabil la ora 23 în *Café de la Paix*, unde avea rezervată o masă, fiind așteptat de mai

mărunții săi colaboratori : Caius Tudoran, un reporter obscur, redactînd rubrica *fapte diverse* a ziarului *Curentul* și *știrile sportive* de ultimă oră, precum și *rețeta culinară* a zilei. Al patrulea *cavaler al apocalipsei* era Savu Drăgănoiu, de fapt un pseudonim care voia să-l delimiteze de tatăl său, cu care avusese un conflict puternic, alegînd în locul unei cariere universitare boema artistică în care se manifestase mai întîi ca actor, îmbrăcînd costumul lui *Hamlet* pe scena *Teatrului de vară*. Fusesse o cădere răsunătoare, rămasă în amintirea lumii de la premieră, dar asta nu-l descurajase pe tînărul amic al puternicului Lupu Rădulescu. Ca și redactorul-șef al *Curierului Palatului*, Savu Drăgănoiu umbla îmbrăcat după ultimul jurnal, făcea curte doamnelor din *high life*-ul bucureștean și se lăuda cu o lungă listă de cuceriri în materie feminină.

Pe cei *patru cavaleri ai apocalipsei* îi uneau interese majore. O prietenie din tinerețe a cimentat acest grup care avea să lase amintiri numeroase în viața literară și artistică. Ei nu făceau frondă directă, ca unii mai tineri, opunînd invaziei de troițe, oscioare, morminte și rugăciuni tradiționale, evadări în medii exotice și vehiculînd ideea dreptului de a trage cu pușca, nu, grupul *Șotron* vîna funcții comode, cum ar fi direcția unui cotidian, un post de șef de birou în *Ministerul Propagandei*, poate chiar un fotoliu în conducerea unui teatru, practicînd o gazetărie conformistă, cu accente neutrale, ce-i drept, fapt ce nu-l împiedica, de pildă, pe Lupu Rădulescu să apară la conferințele de presă ale lui Mihai Antonescu.

Mai tîrziu (și la toate astea se gîndea, privind boxa acuzaților, Armand Sachelarie ; procesul ziariștilor colaboraționiști nu avusese încă loc) cînd, după Stalingrad, războiul lui Antonescu începuse să meargă prost, grupul celor *patru cavaleri ai apocalipsei* se repliașe cu mișcări subtile. Pe nesimțite, sau din lipsă de fonduri, sau pentru că Mareșalul nu mai înghițea ca Palatul să tipărească un curier care să vestească nașterile, căsătoriile și decesele altetelor lor, cocheta publicație tipărită pe hîrtie fină „japon“, în limba franceză, dispăruse. Redactorul-șef reapăruse mai tîrziu ca avocat în procesele politice ale timpului, susținînd pledoarii pe la Sighișoara, Sibiu sau București și angajîndu-se să apere pe membrii partidului social-democrat sau ai partidului comunist, implicați

în false comploturi, sabotaje, sau pur și simplu încadrați ca inamici ai patriei, fără ca acest lucru să poată fi dovedit. Patronul spiritual al grupării *Șotron*, Dionisie Mocanu, fusese marcat de foarte tânăr de o neplăcută întâmplare pe care o relatase într-un roman publicat la *Georgescu-Delafras* sau la *Mecu* prin 1939 sau 1945, intitulat *Barosanii*, în care povestea incursiunea lui în lumea marelui finanțer pe vremea când o curtase cu îndirjire pe fiica lui Max Auschnit, a cărei situație o vina în realitate, numai că aceasta aparținea unei lumi în care averile nu se încredințau primului venit, chiar dacă el avea un chip fermecător de actor de cinema. Desigur, refuzul brutal al acelei ușurateci femei din lumea mare avea să aibă asupra acestuia o influență catastrofală, dureroasă și să dea naștere unei atitudini protestatare. La o recepție, printre invitații sosiți în mijlocul artiștilor se afla și Colonelul. În saloanele de primire se înghesuiau o mulțime de zia-riști, scriitori, pictori, muzicieni, actrițe și actori bine-cunoscuți, sorbind câte un pahar de șampanie și întreținându-se grupuri-grupuri. Nu lipseau nici *cei patru cavaleri ai apocalipsei*, între care Dionisie Mocanu, Savu Drăgănoiu, Lupu Rădulescu și Caius Tudoran, adică întreg grupul *Șotron*. Mai într-o parte, cel de-al doilea val de poeți, al *Kalendiștilor*, trăgea spre masa cu gustări, obicei vechi al foștilor frecventatori ai cafenelei *Café de la Paix*, birfindu-și subțire colegii mai în vîrstă. Vasile Dănacul, alias Armand Sachelarie, se apropiase de fostul Colonel, îl salutase cu multă afabilitate, ciocniseră un pahar de șampanie și vorbiseră cîtva timp privind mulțimea care-i înconjură. Se vedeau rar și întîmplător, și nu din vina lor, erau foarte ocupați pe vremea aceea, pierdeau multă vreme în ședințe, dar se obișnuiseră și cu asta, deși fuseseră amîndoi oameni de acțiune, suferind să stea închiși în birouri, în loc să facă muncă de teren. „Ce se mai aude?” întrebă Colonelul, peste care anii trecuseră fără a-i schimba prea mult înfățișarea. Poate nu mai avea figura aceea a unui boxer aflat în corzi, mereu la pîndă, privirile nu mai păstrau acea duritate ce cu greu putea fi ascunsă, se îngrășase puțin, deși făcea sport, păstra încă aerul său sportiv, să nu fi fost părul alb, coliliu, tuns tot scurt, militărește, ca pe vremuri, n-ai fi bănuit că peste amîndoi trecuseră anii.

De ei se apropiase Dionisie Mocanu, cu zîmbetul fermecător de totdeauna. Excelent orator, cu o frază mișcătoare, metaforică, foarte plastică, el aduna la reuniunile de acest gen pe toată lumea în jur, reținînd atenția celor care nu-l mai părăseau. Armand, încă de pe vremea lui *Café de la Paix*, păstra o reținere nedisimulată față de acest om, fiindcă aflase între timp cîteva lucruri neplăcute datorită indiscrețiilor unor femei care trăiseră cu frumosul bărbat, părăsite de acesta și înțelegînd să se răzbune, și altele de la colegii lui de breaslă, a căror gură spurcată nu ierta pe nimeni. Pe vremea acelor frumoase și romantice seri literare de la *Café de la Paix* îl admira-se pe tînărul neinstruit de atunci, dar *puțin de talent*, cum spunea el, un autodidact nu atît de lacom de lecturi, cum sunt autodidacții în general, ci avînd o inteligență foarte vie, știind să facă din meseria scrisului o adevărată virtuozitate.

Dar în tulburii ani 1941—1942, cînd Armand Sachelarie nu era director în Ministerul de Externe, ci numai secretarul ministrului Ionescu-Tismana, jucîndu-și rolul său de băiat de familie bună, sărăcit de împrejurări și ancorat în mizerul București ca să-și cîștige o existență precară, nu atît de precară încît să nu poată oferi cîte o masă acestor poeți săraci, practicînd de nevoie boema, locuind în subsoluri igrasioase, sau în poduri neîncălzite iarna, pentru că moda de a dormi pe cheiul Dîmboviței se dusese, acele birfe aflate întîmplător îl impresionaseră pînă la suferință. În convorbirile avute de-a lungul timpului cu Colonelul, care nu se ocupa pe vremea aceea numai de sabotarea industriei de război a lui Antonescu și de mișcarea ilegală a tuturor cercurilor oponente Mareșalului, dar avea și ideea, cel puțin curioasă la data de care vorbim, de a se gîndi la un viitor pe care îl prospecta încă de pe acum, cerîndu-i lui să afle ceva despre profilul moral al unor oameni care-l interesau, Armand vruse să știe de la legătura lui de partid ce ascunde această curiozitate. „Ești tînăr și ai să înțelegi mai tîrziu despre ce este vorba. Ziua aceea pe care o așteptăm și eu și tu nu e prea departe. A prevedea înseamnă a putea. Cînd țara asta va fi eliberată de funcționari corupți, de ofițerii fără credință care sunt dominați de setea lor de glorie, nu de soarta patriei, cum o afirmă în toate discursurile, atunci noi va trebui să facem de toate. Îți dai seama ce e un Stat? E un

lucru abstract, un mecanism complicat dacă nu știi să-l conduci. Putem să câștigăm o sută de bătălii pe câmpul de luptă sau în ilegalitatea în care ne zbatem noi și, odată ajunși la putere, să pierdem prima și ultima bătălie, aceea a conducerii. Dacă mă întrebi, nici eu nu știu să-ți spun exact ce înseamnă a conduce. Probabil că am să învăț din mers. Profesiunea mea este cea de militar. În armată înveți foarte multe lucruri în legătură cu organizarea. Cred că și disciplina folosește foarte mult, dar mai importanți sunt oamenii. Nouă, comuniștilor, poate să ne dea cineva arme, poate să ne dea bani, numai minte nu poate să ne dea. Cu asta trebuie să venim de-acasă. Suntem puțini, poate nu atît de puțini cît credem chiar noi. Există în acest popor o mulțime de indivizi care gîndesc ca noi, care vor acționa ca noi, dar deocamdată nu știm care sunt aceia. Trebuie să-i depistăm, trebuie să-i facem să aibă încredere în noi, trebuie să ni-i apropiem. Știi ce-a spus Lenin despre drojdia care urmează oricărei revoluții ? Probabil că în primele clipe după Eliberare vom avea de-a face tocmai cu această drojdie. Oportuniști, fracționiști, dezertori ai altor partide. Oamenii cinstiți sosesc în general mai tîrziu. Au îndoieli. Nu uita : o propagandă sistematică a făcut din noi un fel de căpcăuni. Fiind atît de puțini, ne vom izbi de greutăți foarte mari. Te rog să mă crezi că nu glumesc cînd spun asta. Va trebui să avem răbdare, va trebui să așteptăm. Pe mulți dintre cei cu care ne-am luptat o să fie nevoie să-i recuperăm. Există între ei oameni capabili de care nu ne putem lipsi, chiar dacă au o ideologie care nu ne convine. Un Stat are nevoie de savanți, ingineri, medici, militari. Țara este ruinată ; la sfîrșitul războiului o vom găsi într-o stare și mai proastă. Trebuie să o refacem. Nu cu discursuri o să reușim aceasta, ci cu fapte. Eu mai mult decît ce ți-am spus nu pot să-ți spun. De ce mă interesează oamenii în mijlocul cărora te învîrtești ? E foarte simplu de aflat : ei sunt un capital ușor disponibil. N-au nici un motiv să iubească regimurile prin care au trecut, dar nu știu asta, trebuie să le deschidem ochii. Au fost mințiți cu multă abilitate : *Patrie, Onoare, Dumnezeu*. Cuvinte frumoase, cuvinte mari. Dar noi nu avem o patrie, Armand ? Noi nu avem o onoare ? La Dumnezeu, ce-i drept, am cam renunțat, deși eu îmi mai fac cruce cînd îmi este greu. Ei ?...“

În perspectiva timpului, toate aceste lucruri atât de contradictorii privind oamenii cu care lucrase sau cu care dusesese în secret o luptă ideologică i se păreau de înțeles, oarecum. Mai târziu, după sfârșitul perioadei cultului personalității, când lucrurile se limpeziră, avînd o perspectivă istorică, cei în situația lui putuseră să capete o imagine a dificilei conviețuiri cu foștii adversari și a mecanismului complicat al puterii. Dar lui Armand Sachelarie, atunci, încă îi venea greu să priceapă de ce la temelia unei societăți noi trebuie amestecați în mortarul de granit laolaltă cu dreptii și cei care ezitaseră. Ceea ce îl domina nu era o intransigență fanatică, undeva își simțea încă miinile murdărite de falsele strîngerii de mîini ale unor oameni cu care altădată ar fi preferat să nu se întâlnească față în față în singurătatea nopții, pentru că, poate, i-ar fi ucis. Că mai devreme sau mai târziu acești indivizi vor fi demascați, asta constituia o satisfacție destul de palidă pentru cei care crezuseră că grajdurile augiene vor fi curățate mai devreme. Prin 1963 sau '64, Armand Sachelarie se întîlnise cu Pavel Candrea, strălucitul pamfletar de altădată, violentul om al anilor de boemă din timpul războiului; arăta ca un bătrîn, deși nu avea mai mult de 55 de ani. Își pierduse cu totul strălucirea lui verbală. Părea un om terminat, lipsit de orice inițiativă. Aflase puțin mai târziu că terminase lamentabil din pricina unor nefericiri personale.

Însă în anii acelei boeme de la *Café de la Paix*, Armand Sachelarie fusese martorul unei scene violente. Dionisie Mocanu, pe vremea aceea retras din presă, scria sub pseudonim romane pe care le publica la o editură de mîna a doua. El, care nu știa nici o limbă străină ca lumea, traducea pe Pitigrilli, trăind cu o interesantă scriitoare mai în vîrstă decît el, posesoarea unui apartament în strada Batiștei. Cîștiga bine, avea complicități destule, la cafenea se declara „un critic neîndurător al regimului antonescian“, vorbind despre exploatarea muncitorilor și țăranilor, scriind pe sub mînă pamflete despre lipsa de morală a conducătorilor spirituali, acoperiți de pulpana lui Mihai Antonescu. Curios lucru cum un fiu de țăran (țăranul român fiind îndeobște cunoscut ca sfios, cucernic, respectînd datinele și cele sfinte) putea să fie stăpînit de această dublă natură. Armand Sachelarie primise, mult mai târziu, la el acasă, în fostul bulevard Duca, pe un bă-

trîn intelectual, unul dintre semnatarii protestului împotriva lui Antonescu, care îi spusese deschis (se cunoșteau încă din anii de război, cînd acesta conducea o editură, practicînd o rezistență deschisă față de regimul militar, fapt care l-a și determinat să demisioneze în cele din urmă din postul acela): „Cum puteți, și asta ți-o spun duminică, ca reprezentant al partidului comunist, să acordați credit unui om ca Dionisie Mocanu ăsta, autor remarcabil, e adevărat, al unui volum, am uitat cum îi zice, lipsit însă de orice moralitate?” Sigur că protestul cunoscutului editor era un detaliu poate insignifiant, dar ilustra un lucru pe care Armand Sachelarie îl intuise încă din vremea frecventării cafenelei *Café de la Paix*. Numai că un revoluționar trebuie întîi să știe să tacă, trebuie să cunoască umilința așteptării care este cel mai rău lucru (aici nu e vorba despre umilința creștină, penibilă, lașă) și mai ales să cîntărească foarte bine oamenii pe lângă care este silit să trăiască. Orice nuanță, orice cuvînt în plus te pot duce la moarte. Pentru el, fiecare zi fusese lipsită de acel „mîine“ pe care-l gîndește fiecare noaptea, înainte de-a se culca. Dar nu asta îl înfricoșa. Îl înfricoșa ideea nerealizării misiunii pe care o avea. În această expectativă, nimbata numai de un viitor mai mult sau mai puțin probabil, Armand era obligat să asiste la spectacolul celor din jur. Și, într-adevăr, întîmplarea făcuse ca el să stea în preajma grupului *Șotron* care își crease cu vremea și o istorie destul de spectaculoasă în ceea ce privește rezistența la opresiunile antonesciene, care era cu adevărat un spectacol. Lupu Rădulescu, de pildă, ciudat lucru, fusese atras, ca și Dionisie Mocanu, de lumea mirifică a celor avuți, unul alegîndu-și un mare industriaș cu care voia să se încuscrească, celălalt intrînd pe ușa din dos a Palatului, pentru a respira aerul curții regale măcar de la distanță. Din originea lor umilă făcuseră mai tîrziu un cal de bătaie. Articolele lui Dionisie Mocanu aveau totdeauna o supralicitare care îi scotea din sărite pe Armand și pe prietenii săi. Colonelul, mai bătrîn și mai disciplinat ca om de partid, căutase să explice în cîteva rînduri că, de fapt, Dionisie Mocanu făcea servicii cauzei lor prin patetismul prozei lui, ce-î drept, scrisă cu strălucire. Pe fostul redactor-șef al *Curierului Palatului* îl auzise în cîteva ședințe. Era un foarte bun orator, avea o logică rece, fără speranțe pentru adversari și nu scăpa nici o

ocazie să nu amintească în discursurile lui că pledase cauza muncitorimii necăjite în timpuri foarte grele (lucru perfect controlabil și adevărat).

Armand Sachelarie, care contemplantese spectacolul deprimant, nu s-ar spune că nu îi atrăsese de citeva ori atenția Colonelului asupra faptelor adevărate. Dionisie Mocanu, după ce-și arsesese toate exemplarele păstrate prin casă ale romanului său *Barosanii*, monument de cinism, trăsese la dana sentimentală a semănătorismului. Practica o proză plingăcioasă, poematică, jelind pe cei fără soartă, deși el trăise în anticamera celor cu parale și în preajma mai-marilor, fără grija zilei de mâine. Cariera lui lineară, într-un fel previzibilă, cum fusese în viziunea lui Pavel Candrea în acea discuție teribilă la care Armand asistase într-o noapte de primăvară a anului 1942, și-o realizase punct cu punct. Fostul secretar al ministrului Tismana și-o amintea pînă în cele mai mici detalii.

Era prin aprilie sau mai. Geamurile mari ale cafenelei fuseseră ridicate și, prin cercevelele metalice, intra un aer rece, îndulcit de mirosul de salcîm, cărat de vîntul din Bărăgan, de cine știe unde. Era aproape de miezul nopții. Cafeneaua aproape se golise. Chelnerii își făceau socotelile în carnetele lor. Pe Calea Victoriei treceau grupuri de oameni întirziați, venind dinspre *Athénée Palace* sau de vizavi, de la *Capșa*. Armand plecase mai devreme de la o recepție care avusese loc la Ambasada Germaniei, sub pretextul că îl doare capul și se întîlnise, pe la 10, în magazinul Smarandei Robescu, cu Colonelul, discutînd cu el cam vreun ceas și, pe la 11, intrase în *Café de la Pair*, ca să-și pună la punct un alibi cît mai bun pentru acea seară. La o masă, în colțul obișnuit, unde se adunau cei patru cavaleri ai apocalipsei, nu se afla la ora aceea decît Lupu Rădulescu, îmbrăcat într-un costum *havanne*, impecabil, fumînd o țigară de foi și fixînd cu impertinență puținele femei care se mai aflau la o masă alăturată. Pe bancheta de pluș de alături, roasă și decolorată, cînta îngînat, beat-mort, cum era de obicei, poetul Mitea Stelaru, botezat atît de ostentativ și nepotrivit de către criticul Lovinescu. Era un tip țigănos, famelic, cu părul lung, băiat subțire, dar imprudent, nefrenat, bînd de dimineată pînă seara, nescăpînd nici o onomastică, nici o masă familială, nici un parastas, nici o nuntă, scriindu-și poemele în rarele clipe de luciditate pe mesele crîșmelor de peri-

ferie, poeme în care își plîngea singur de milă, într-o bună tehnică poetică. Lupu Rădulescu îl privea cu surîsul lui sardonice pe care și-l perfecționase de-a lungul anilor, studiindu-și profilul în oglinda de-acasă. Bea mai puțin decît Mitea Stelaru, dar nu se îmbăta niciodată, chiar dacă ar fi întrecut măsura ; avea o rezistență uluitoare la alcool, era subțire, palid, nervos, musculos, părea pe vremea aceea un sportiv de performanță. Cînd îl zărise pe Armand, răsufleseră ușurat. Partenerul lui de pînă acum nu-i mai spunea nimic, se prăbușise pe masă și horcăia zgomotos, făcîndu-și o parte din somnul lui mereu întrerupt, mereu reluat între cinzecurile cu rom de Jamaica sau izmă, servite la bufetele periferice. „Bună, Armand, ce faci ? Singur la ora asta ? Și mai spune lumea că nu poți fi găsit decît în patul femeilor sau ținînd servieta ministrului tău !” Mușcîndu-și mustața, ironic, rînjind cu dantura perfect sănătoasă, Lupu Rădulescu nu scăpa nici o ocazie să-l ia peste picior, lucru care intra în socotelile lui Armand și pe care îl încuraja. „De unde vii la ora asta ?” „Am fost la o recepție, la nemți și m-am plictisit al dracului. Aștia nu mai ies din Wagner și din Lilly Marlen. Te cheamă la cinci după-amiază ca să ascuți *Walkiria* și la nouă seara plîng unul pe umărul celuilalt, aducîndu-și aminte de frumosul lor Rhin și de fetele pe care le-au lăsat acasă. Dar cu Mitea ce-i ? A dat în primire ?” „Nu-l vezi ? Doarme pe unde apucă. Ultima lui locuință a fost în strada Roma. L-am găsit într-o cadă de baie, dormind cu picioarele afară, îmbrăcat. Ținea la cap un sifon cu care s-a spălat pe față și a băut restul ca să-i treacă damful, după care l-am luat cu mine.”

Mai schimbaseră cîteva cuvinte. Lupu Rădulescu îl povestise că venea tocmai de la Sighișoara, unde avusese loc un proces important în care apăraseră niște muncitori („Sper că tu n-o să mă pirăști ministrului tău sau să pui pe careva să mă aresteze”, comentase el). Pe urmă, dăduse cîteva detalii de la ultima petrecere care avusese loc la Mogoșoia, la palatul Marthei Bibescu, unde era un invitat obișnuit. Armand putuse să afle cine cu cine se mai încurcase cu această ocazie și cînd Lupu Rădulescu îl întrebaseră ce ar dori să bea, precizînd că el merge pe un *Dubonnet*, secretarul ministrului nu scăpase ocazia de a-l ciupi și el : „Tot mă întreb cum se împacă dubla dumitale profesiune, aceea de *coureur* al fețelor princiare, 271

cu cea de apărător al celor umili prin jechoasele tribunale ale statului burghez ?“ „O, ce limbaj, Armand ! Ți se spune degeaba văcarul argentinian. În puținii ani de cind te afli în România ai învățat tot ceea ce ar fi trebuit să știi prin naștere. Se cunoaște că ai avut o mamă autoritară. Uneori chiar mă întreb dacă nu-i tragi lui Tismana o cacialma nemaipomenită. Din cînd în cînd, disting în vocea ta cîte o rezonanță iberică. Altfel te-aș crede mai curînd un tip sosit din provincie, cu studii bine făcute. O faci pe prostul, dar nu ești atît de prost cît vrei să ne lași să credem. În sfîrșit, dacă vrei să-ți dau o explicație, am să-ți dau : sunt un om care a dus-o foarte prost. Am învățat de foarte tînăr să mă apăr, să fiu prudent. Față de lumea princiară, cum spui tu, am o atracție instinctivă. Iar către cei umili și «josnici», cum le spune Zola, sunt atras prin sîngele tatălui meu, care era un Doolittle. Ți-am spus totul, mai vrei o explicație ? Dealtfel, cel mai mult mă tem de viitor. Îți fac o confidentă. Suntem la o răscruce de veacuri ! Știu eu ce vom avea de ales mîine ? Dacă cei de la palatul Cotroceni mă acceptă pentru că am știut să le învăț manierele și să vorbesc franțuzește, asta satisface orgoliul meu. Cu ceilalți mă simt solidar din punct de vedere al clasei, dar, crede-mă, nu visez să mă întorc într-un grajd sau să dorm în Gara de Nord. Au plătit alții și pentru mine. Îmi plac restaurantele bune, vreau să stau la masă cu oameni care au parale sau cu tipi inteligenți ca dumneata.“ (Mai tîrziu, aducîndu-și aminte de această seară și de aceste fraze, Lupu Rădulescu îl acostase la una din primele recepții de după 23 August și-l înghesuisese într-un colț al sălii, virîndu-i în mînă un pahar, nici acuma nu știa Armand ce băuse, spunîndu-i precipitat : „Sper că ai înțeles jocul meu. Tu, ca ilegalist, făceai exact ceea ce făceam și eu. Pe vremea aceea nu știam de ce parte te afli“. La început nu înțelesese prea bine despre ce era vorba. Nu-l contrazisese, dar o răceală de gheață i se întipărise pe față, ceea ce îl făcuse pe Lupu Rădulescu să dea înapoi. După aceea, prudent, lăsase să treacă multe luni pînă să-l abordeze din nou și să-i vorbească pe un ton neutru despre lucruri care nu aveau nici o legătură cu ilegalitatea. Pe urmă, îl uitase, se mai vedeau la recepții, dar Lupu Rădulescu, era limpede, îl evita și regreta totdeauna a doua gafă a sa.)

costumul lui *havanne*, cu cămașa bine apretată, cu o cravată italienească asortată la costum, cu butoni de aur la manșete, picior peste picior, pe canapeaua roasă a cafenelei *Café de la Paix*, cu privirea scormonitoare, agresivă, inventariind femeile din fața lui, athletic și disprețuitor, făcînd-o pe Oscar Wilde pe malul Dîmboviței, Lupu Rădulescu atrăgea atenția oricui ar fi intrat în acel local, pe jumătate gol. Mitea Stelaru sforăia ușor, ca un samovar, lingă ei. Îl uitaseră amîndoi, deși privirile șefului de sală arătau dezaprobarea față de acest client nemanierat. Armand, ca să curme scena care se prelungea, îl bătu pe umăr pe poet, întrebîndu-l : „Mitea, nu vrei să-ți dau bani de taxi să mergi acasă ca să te culci ?“ Răspunsul nu mai fusese auzit nici de el nici de Rădulescu, pentru că pe ușă intrase un grup de trei inși, în care secretarul ministrului recunoscuse, surprins, pe Raul, fratele lui Tismana. Ceilalți doi erau ziariștii Mitu Palade și Marcu Greceanu, binecunoscuți pentru gurile lor spurcate, pentru scandalurile publice pe care le provocau și pentru farsele pe care le făceau miniștrilor. Primul, Mitu Palade, fusese condamnat de către un tribunal, iar cel de-al doilea, binecunoscut cronicar plastic, nu scria despre expozițiile pictorilor decît contra unei sume bunicile și a unei mese consistente la *Capșa* sau la *Athénée*, găsind adjectivele și atributele cele mai sugestive, în funcție de suma primită și de calitatea serviciului din ziua respectivă a cunoscutelor restaurante.

— Ia te uită, pe cine văd ! exclamase Raul, grizat ca de obicei, dar nu beat, cu rînjetul lui obișnuit pe buze, cu o pălărie de fetru în mînă, pe care și-o scosese la intrarea în *Café de la Paix*, îmbrăcat într-un costum lucios de alpaca *gris-perle*, cu mănuși, în pantofi de lac, o apariție care atrăgea atenția întotdeauna tocmai prin aerul ușor vetust al acestui om în vîrstă, care se ascundea sub o aparență petrecăreață.

— Luați loc ! le spusese Lupu Rădulescu, arătîndu-le fotoliile din jurul mesei, în timp ce Armand îl căra ușor către ieșire pe Mitea Stelaru, care, nedumerit în ce loc se află, recita portarului galonat :

— *Bună dimineața, Verlaine, ciudatul meu zeu și prieten...*

Se căutase în buzunare ca să găsească un bacșiș, dar, bineînțeles, nu găsise nimic și Armand făcu ceea ce ar fi 273

vrut poetul, adică îi umplu palma celui de la ușa cafenelei cu cîteva hirtii.

— Cheamă un taxi, te rog, și urcă-l pe domnul !

Cei trei se așezaseră în fața lui Lupu Rădulescu și comandaseră ceva de mincare. Mitu Palade nu bea. Se declara vegetarian și antialcoolic. Chelnerul care-l servea îl știa, așa că îi aduse numai decît o halbă cu apă în care virise bulgări de gheață. Marcu Greceanu avea o foame de lup ; consultase lista, ceruse un *Chateaubriand* cu mult unt, o salată și, bineînțeles, un *Pinot Noir*, specialitatea casei. Raul, care sosise de la o aniversare și era sătul, comandase o sticlă de șampanie „bine frapată, măi băiatule, că altfel mi se apleacă”. Cînd un piccolo adusese frapiera, scosese popicul de sticlă din glazura măruntă și citise eticheta, strîmbînd din nas :

— Mott ? Rahat ! N-ai un *Cordon Rouge* ?

— Nu ținem, zisese băiatul de 14 ani, tuns cu breton, îmbrăcat în haina neagră tradițională a chelnerilor.

— Ia te uită la el ! Nu ținem... Dar ce țineți, mă ? Bors țineți ? Zeamă de varză țineți ?

Și rîsesse de unul singur, răstîgnîndu-se peste spătarul fotoliului, după care pocnise din două degete, făcînd apel la patron :

— Domnu' Cristodorescu ! Ce se întîmplă aicea, domnule ? Las eu *Athénée Palace*, las *Capșa* ca să vin în bomba asta și dumneata îmi dai șampanie *Mott* ? Dar ce, suntem pe Grivița ? Suntem la *Borțoasa* ? Trimite, domnule, pe careva să-mi aducă o butelie franțuzească, că-ți strici firma.

În momentul acela pe ușa rotitoare a cafenelei își făcuse apariția Dionisie Mocanu, însoțit de Pavel Candrea. Gesticulau amîndoi agitați, aveau aerul că se certaseră pe drum și că intraseră la *Café de la Paix* pentru o conciliere. După obiceiul lui, avocatul vorbea cu glas tare, luînd parcă martor pe toți cei care ar fi fost dispuși să-l asculte :

— Mie să nu mi-l plîngi pe Armand Călinescu, pe Tersite ăsta urît, mic, chior și șchiop, care a vrut să se suie pe calul alb al dictaturii, în locul Căpitanului, pe care l-a și omorît fără multe scrupule.

— Dar n-am spus nimic, domnule Candrea ! De ce-mi atribui simpatii pe care nu le am ?

— Las' că te știu eu !

După obiceiul lui, Candrea își smulsese ochelarii cu multe dioptrii și privise spre mesele cafenelei :

— Uite-i și pe ăia trei ! Hai să ne așezăm lângă ei și o să continuăm discuția, pentru că tot n-am aflat ce-i cu dumneata. Ai fost sau n-ai fost țărănist ?

Lupu Rădulescu le făcea semne încă de la intrare, ridicat în picioare și arătându-le bancheta de alături. Se cunoșteau cu toții, nu-și mai strinseseră mîinile, ocupaseră fotoliile și comandau, în grabă, ce se mai putea comanda la ora aceea. Candrea un șvarț cu două cornuri, iar Dionisie Mocanu un capuținer. Nu beau nici unul, nici altul, parcă jurați, alcool, în schimb erau mari amatori de cafea și marțipanuri.

— *Le conclave des jésuits !* zisese Raul. Comitetul e în plen, pe cine mai asasinăm astăzi ?

După aceea, replicile se încrucișară amestecat peste masa care începea să fie ocupată de tacîmuri, de farfurii și pahare, de coșuri cu pline, de cești, de ibrice de aramă, care fuseseră ținute la nisip.

— Ascultă-mă, Palade, aruncase Pavel Candrea colegului său de presă. Am auzit că te-ai însurat. Și, pe urmă, luîndu-l martor pe Dionisie Mocanu : Te uiți la el ? Știi ce făcea ăsta cîndva ? Scria de la Paris reportaje de pe front. Halal !

Colaboraseră amîndoi la aceleași gazete de stînga pînă în 1940, dar nu se înghițeau, din motive pe care le știau numai ei doi. Pavel Candrea declara despre Mitu Palade că nu-i suferă stilul infatuat și reportajele gongorice. „Are un stil plăcîntos, spunea cui vrea să-l asculte. ăsta nu scrie, exclamă ! Și dă-i cu Ursa mare și Ursa mică, ori cu steaua Aldebaran. O marmeladă întreagă. Da' uite că a prins. Imbecili ca voi ăștia de la masă îl declarați mare scriitor, o să fiți crezuți și o să vă ia mama dracului după aia.“

Șvarțul sosise, pamfletarul gustase de două ori cu prudență și-și aduse aminte de victima cu care intrase în *Café de la Paix*.

— Dacă n-ai făcut parte din statul-major al lui Maniu, domnule Dionisie Mocanu, cel puțin ai aspirat să faci parte din el. În sfîrșit, e o chestie care te privește. Să vorbim mai departe despre Armand Călinescu, pe care l-am cunoscut cum te cunosc pe dumneata. L-ai apucat ?

— Îl vedeam de sus, de la galerie, de la Parlament. Ședea pe banca ministerială cu geamul ăla negru înfipt în sprinceană...

— Era un carierist politic de tip franțuzesc. Un voltaireian. Se îmbrăca elegant. Purta mănuși gri, imitându-l pe Georges Clemenceau. Ceea ce numești dumneata geam era un monoclu, acoperind nonșalant un defect polifemic. Ar fi fost hidos, dacă nu l-ar fi salvat o igienă perfectă. Se îmbrăca în haine de postav englezesc, tăiate la Paris; își schimba cămașa de două ori pe zi și avea totdeauna în dulap trei sute de cravate proaspete. Asta nu înțelege mitocanul român, că obiectul vestimentar despre care îți vorbeam nu este un juzeu...

Ridicase glasul ca să atragă atenția și celorlalți care se prefăceau că vorbesc între ei, dar în realitate trăgeau cu urechea la cele ce spunea Candrea. Singurul care părea absent, abia așteptînd o fisură în perfectul discurs al pamfletarului, era Raul, pîndind clipa cînd va putea să-și plaseze poveștile lui cu Duduia și cu Carol al II-lea.

— De fapt, acest om mărunt, cu politețea lui perfectă, de monden, ascundea o poftă nemăsurată de putere. Care poftă nemăsurată de putere se putea explica prin două drame personale. Prima: de un caracter fiziologic, referindu-se, bineînțeles, la pierderea ochiului; adaugă la asta statura inconvenabilă și urîtenia de maimuță din adolescență și trage concluzia. Ceilalți, în închipuirea lui, îl vedeau chior, pitic și cu capul mare. Încă din liceu devenise obiectul deriziei generale. *Une tête de turc*, în care se sparg oalele unui întreg colegiu banal, cu copii sălbatici, prost crescuți și răutăcioși, unde își făcuse studiile.

— Nu era fiul unui medic veterinar, dacă nu mă înșel? îl întrerupsese Raul, căutînd cu ochii spre ușa pe care nu mai sosea picoloul cu șampania cerută.

— Ba chiar așa, domnule Tismana! Dar nu asta cred că l-a marcat. Eu vreau să explic, prin mentalitatea doctorului Freud, setea lui de putere. De fapt, era un infantil care căuta o compensație pe căile subconștientului. Își cîștigase, de pildă, o independență materială relativă, prin tranzacțiuni umiltoare din care ieșise mortificat.

— Avea moșie, case, mobile, haine. Era un cinic, îl cunosc foarte bine, precizase Raul, simțind o satisfacție

ascunsă că poate să dea detalii pe care numai Candrea le cunoștea.

Imperturbabil, pamfletarul, neținînd seama de întreruperile fratelui ministrului, își continuase spiciul :

— A doua dramă personală a lui Armand Călinescu, dragă domnule Mocanu, era situația socială a familiei. El făcea parte dintr-un clan de liberali subalterni, de provincie. Un clan născuț sub egida lui Brătianu. Mecca politică românească a aceluia timp se numea Florica și profetul ei era Ionel Brătianu. Doctorandul juridic din Paris, Armand Călinescu, ar fi dorit să intre cît mai repede în camarila bătrînilor mafioți. Tatăl său avea legături agro-nomice și veterinare cu domeniul de la Florica și transmisese respectuos padișahului liberal dorința feciorului venit în vacanță de la Paris. Studentul Armand a fost amînat o dată, de două ori, de trei ori, în sfîrșit acesta a acceptat să-l primească o dată, după siestă. Tînărul s-a îmbrăcat ca și cum s-ar fi dus să facă o vizită în *Parc Monceau*, la ducele și ducesa de Grammont. Dar, vai, ducesa de Grammont, în speță principesa Eliza Știrbey, fostă Marghiloman, devenită Brătianu, nu s-a arătat. Nu i-a servit ceaiul cu minulele ei delicate în porțelan de Sèvres, nu l-a întrebat despre hipodromul de la Auteuil. Principesa avea musafiri de marcă la ceai și Brătianu i-a primit, pe tată și pe fiu, pe la grajduri, unde au discutat despre mînji, vaci și porci și despre creșterea găinilor. Mănușile *gris-perle* și pantofii cu ghetre albe s-au murdărit de bălegar și pămînt proaspăt. Brătianu a căscat de cîteva ori, ca orice om după siestă și i-a concediat pe tată și pe fecior fără să solicite înscrierea fiului în partidul liberal, așa cum l-a solicitat pe Titulescu și cum solicita înscrierea tuturor doctoranzilor și doctorilor în Drept, proaspăt sosiți de la Paris.

Sosise șampania, învelită într-un prosop ud, și domnul Cristodorescu i-o înfățișase, ca pe un prunc nou-născut, lui Raul, învîrtind-o de cîteva ori în gheața mărunțită în frapieră, turnînd-o apoi cu grijă într-o cupă albăstrie de cristal, pe care o mai privise o dată în lumina candelabrelor cu o sută de perle, albe, mate, electrice.

— După părerea mea, intervenise Raul, Armand Călinescu era un carierist de tonalitate conservatoare, care se încadra complet în mentalitatea, finalitățile și structura partidului liberal din epoca 1918—1940. Putea să

ajungă un tehnician financiar, de talia lui Mircea Canciov. Un *debatter* parlamentar de nivelul lui Duca sau Tătărăscu. Putea da șuete și face intrigi palatiste mai reușite decât ale lui Richard Franasovici, care a adus de trei ori partidul liberal la putere.

— În care intrigi palatiste nici dumneavoastră, domnule Tismana, nu s-ar zice că nu erați specialist. Cît despre domnul Lupu Rădulescu, ce să mai vorbesc, că dinsul ți-a preluat ștafeta de cînd ai căzut în dizgrație și va putea și el să contribuie cu un larg capitol la istoria secretă a regalității noastre.

Postul redactor al revistei *Curierul Palatului* se făcuse că n-aude, așa încît Pavel Candrea putuse să-și continue fișa vorbită :

— Cu monoculul lui, cu frizura marghilomanistă, cu vocea nazilantă, după felul francez, acumulînd sute de anecdote, strîngînd date în materie culturală sau administrativă, avînd o bună dispoziție permanentă, Armand Călinescu s-a făcut curînd util și utilizabil. Într-un anumit sens, el a repetat cazul acelei pastîșe de lord englez din partidul conservator român, numit Alexandru Marghiloman, care avusese un bunic hoț de cai, și cazul lui Tache Ionescu, care era fecior de acsizar, negustor ploieștean. Acesta din urmă fiind și izgonit din cauza originii plebeene, din partidul conservator.

Armand Sachelarie bea *Pinot Noir* cu Marcu Greceanu și asculta atent potopul de vorbe al pamfletarului. Ceea ce îi caracteriza pe acești oameni, pe care îi studia de mai multă vreme, era tocmai abundența lor de informație, memoria fenomenală a detaliilor celor mai gingașe, în care ei probabil găsiseră portile de atac în vechile pamflete, publicate în ziarele la care avuseseră acces pe timpuri. Era și multă răutate în ceea ce spunea acest Pavel Candrea, caracteristică celor guralivi, care stau pe tușă și strigă : „Huo !“ deși doresc în intimitatea lor să fie actori principali în arenă.

Prins, ca de obicei, de verva-i avocățească, Candrea trecea cu vederea faptul că Armand Călinescu fusese unul dintre cei care militase pentru o politică externă opusă expansiunii Germaniei naziste.

Raul, care nu se împăca deloc cu succesul pe care îl simțea concretizîndu-se în tăcerea atentă a celor de la

masă, intervenise din nou, ca să arate că nu era străin de istoria lui Armand Călinescu :

— Nu știu dacă spun pentru dumneavoastră vreo nou-tate, domnule Candrea, dar omul despre care vorbim debutase ca Dobrescu-Argeș, semnînd polițe. Îl știi pe Dobrescu-Argeș ?

— Cum nu !? Căzătura aia mică de provincie ! Avocatul ăla fără clientelă...

— Ei bine, micul dumitale domn, care de fapt era un *vrai monsieur*, nu putea să scoată mânușile de piele de culoarea *gris* pentru a strînge mina asudată a clienților lui țărani. Atunci, să ți-o spun eu, a cunoscut pe directorul unei bănci locale, Grigore Coandă, fost liberal, eliminat de partid ca partizan al lui Stere și ca germanofil, între 1916—1918. A intrat deci la Coandă ca secretar politic și particular și, cînd acesta n-a mai fost interesant l-a aruncat peste bord. Nici nu era greu. Avea de-a face cu un bancar naiv și idealist...

— Da ! După aceea, îi tăiase macaroana Candrea, fratelui ministrului, a trecut la Ion Mihalache, pe care Armand Călinescu l-a condus aproape un deceniu, cu surîsul lui șarmant și cu intrigile pe care le făcea. A, și Mihalache ăsta, nu știu dacă-l cunoașteți dumneavoastră cei mai tineri, n-a gîndit niciodată cu capul lui propriu. A gîndit o vreme prin capul lui Stere, pînă nu i-a mai convenit patosul doctrinar, pe urmă a gîndit prin Grigore Iunian, care l-a plictisit prin ironia lui atică și prin sarcasmul avocațesc. Pe doctorul Lupu nu l-a suportat decît la bătrînețe. În schimb, s-a înțeles minunat cu Armand Călinescu.

— *Vas-y toujours ! Chante tes vieilles chansons !* il persiflă Raul, făcînd semn picoloului să-i toarne al doilea pahar de șampanie.

— Evident că Mihalache a fost dirijat de Armand Călinescu. Amicul lui de bridge, Richard Franasovici, aducea partidul liberal la putere cînd vrea, dar partidul era partid și șeful, șef. Adică două lucruri tabu cînd sunt reale. De la oficiile intime pe lingă Grigore Coandă și Ion Mihalache, Armand Călinescu a trecut la oficii și servicii pe lingă regele Carol al II-lea și anturajul său.

Fratele ministrului Tismana, ca o veche caiafă, îl lăasă pe Pavel Candrea să mai soarbă o înghițitură de cafea și cînd acesta vru să continue, pară scurt :

— Ceea ce nu știi dumneata este că Ion Mihalache, la o întrunire din Argeș, a spus pur și simplu că Armand Călinescu avusese o mamă cu moravuri ușoare.

— Este exact, dar nu de aici pornisem, domnule Tismana. Pe drum, venind înapoi, îi povesteam domnului Dionisie Mocanu că cea mai perfectă canalie a politicii românești a fost Iuliu Maniu, în care domnia-sa vede încă un idol, imaginea rezistenței împotriva lui Antonescu. Dumneata trebuie să-l cunoști mai bine, ești mai în vîrstă ca mine. Asta a făcut pactul cu legionarii în '37, iar în timpul rebeliunii dădea șuete la restaurantele de lux, mîncînd portocale, mere și covrigi. Dar, de fapt, știm noi cine a fost Iuliu Maniu ?

— Cum să nu, domnule Candrea ? Vreau să-ți amintesc broșura lui Iorga care dă unele detalii de biografie : studii de Drept la cea mai înapoiată Facultate de Drept din toată Europa, instituția aia medievală, sprijinită pe *Arrobatae constitutiones* a lui Verboczy, școala de deznăționalizare din Budapesta. Maniu s-a întors avocat al unei bănci din Blaj, în Ardeal. Era, cum zicea bătrînul dascăl, avocat, fiu de avocat, avocat de bancă și fiu al unui avocat de bancă. L-a ales ca secretar pe Ionel Pop, un jurisconsult excelent, vîntor pasionat și membru de peste un deceniu al administrației Băncii Românești. Și de-atunci administratorul-avocat care era civilist, comercialist, om de bancă, a făcut tranzacție peste tranzacție, a pertractat, s-a aliat și cu dracu, păstrînd mereu o *reservatio mentalis* pentru treburile lui personale.

De la locul lui, Dionisie Mocanu intervenise :

— Îmi permiteți, sunt mai tînăr ca dumneavoastră, dar am intrat devreme în anticamerele miniștrilor și am ținut cronica parlamentară cîțiva ani. Părerea mea este că Iuliu Maniu a fost un formidabil om politic de opoziție, pentru că nu și-a ales instrumentele de atac. Cît a guvernat, s-a arătat mediocru...

— Ce mediocru, domnule ? A fost catastrofa națiunii române, intervenise Pavel Candrea. Sub aparența unui om preocupat de morală și moralitate, Iuliu Maniu a reușit să facă o platformă politică dintr-o chestiune de alcov. Sub aparența de nobil nemeș, din *gentry*-ul budapestan sau

londonez a adus concupiscentă provincială ce Zalău, mahalagisme dezgustătoare de Blaj, la tribuna unui popor de 18 milioane de locuitori. A făcut, în același timp, alianță cu Garda de fier, criticându-le politica externă, deși aproba în interviuri cuceririle coloniale ale lui Mussolini în Abisinia. Pe plan intern a mers cot la cot cu verzii în '37, contrăcărind orice acțiune de lichidare a acestora întreprinsă de Carol al II-lea. Ca om de stînga ce sunt, și nu mă sfiesc să o declar în fața dumneavoastră, chit că stau la masă cu fratele subsecretarului de Stat de la Interne, Maniu a fost adevăratul șef al burgheziei românești. Sub mantia lui stau ascunși păduchii bancari, profitorii C.N.R.-ului, afaceriștii alianței româno-germane, legionarii căzuți, afaceriștii prezidențiali de la C.A.M. ai acestei epoci a lui Antonescu.

— Îmi pare rău că vă contrazic, domnule Candrea, dar sunteți nedrept, protestase cu energie Dionisie Mocanu. Iuliu Maniu este cel mai mare om politic pe care l-am avut de la Brătianu cel bătrîn.

— Ba să mă scuzi dumneata, acest rece produs al educației calvine, cum îi spunea Iorga, n-a fost decît șeful unui clan afacerist politic și nu al unui partid. El a practicat, și-și mai închipuie că practică, o democrație bleagă, pe care istoria o s-o arunce la gunoi, cum a aruncat atîtea lucruri...

Armand Sachelarie simțea că discuția va degenera; deși lucrurile începuseră să-i placă foarte mult, cu siguranță, auzind despre cele ce se discutaseră la această masă, prin informatorii poliției, care, nu mai tîrziu de-a doua zi de dimineață, aveau să depună rapoartele lor pe masa lui Tismana, știa că ministrul lui nu va fi deloc încîntat. Spera totuși în tactul lui Raul, care avea o admirabilă pricepere în crearea de diversiuni în astfel de momente. Era însă foarte greu să-l potolești pe Pavel Candrea, care stabilea, bătînd cu pumnul în masă, ce însemna pentru el partidul național-țărănesc :

— Dacă am face o topografie tripartită a politicii acestui partid, am găsi întîi banca, pe urmă clanul, în al treilea rînd pe țărăniști. Asta folosește în primul rînd sicofanților intoleranți, fasciștilor larvanți sau maimuțelor ideologice ale fascismului, pe care noi, cei de stînga, o să-i curățăm cu totul, odată cu taraba așa-zis moderată, de care face atîta caz domnul Mocanu.

Probabil că Pavel Candrea nu intuise în bărbatul acela mai tânăr decît el cu zece ani un individ care poate să înghită în totalitate orice, minat de invidie și mai ales de o ură de clasă pe care fiul unor boiernași olteni, cum era Candrea, o uitase. Fostul seminarist, care nu ajunsese să deschidă măcar *Psaltirea*, tipul care dormise în gangurile bucureștene, strînsese destulă obidă în seara aceasta, cînd se lăsase tras de urechi, purtat în corzi de către verbul sarcastic al comeseanului. Cu un gest scurt, făcut cu o violență cenzurată, reteză finalul lui Candrea și, cu vocea limpede, răspicată, care creștea pe măsură ce cuvintele se înmulțeau, luîndu-i martori pe cei de față, începu să emită, ca un vulcan, lavă :

— Cel mai ciudat lucru din tot ceea ce spuneți, domnule Candrea, este faptul că vă arogați un drept pe care nu-l posedați prin naștere. Ați colaborat, ca și mine, la gazetele de stînga. Probabil că o să fiți, ca și mine, mai devreme sau mai tîrziu, internat într-un lagăr, la ordinele date de fratele domnului Raul, care ne privește cu înțelegerea unui om moderat, așa cum îl știm cu toții. Dar de ce să facem noi din cel care ne-a adus Transilvania la trupul patriei-mamă, printr-un efort al său și al partidului său, un om de nimic numai pentru că, din punctul nostru de vedere, tot ceea ce este burghez este, neapărat, și criminal, și imbecil, și neavenit în istoria noastră ? Cred în domnul Maniu, pentru că văd în politică nu o întrecere între oratori, ci succesul. E mare om politic omul care are succes, nu cel care vorbește frumos. Dacă mă gîndesc bine, acest om care, vrea sau nu vrea domnul Candrea, este și el de stînga, pentru că, în spatele stingii, se află, alături de muncitori, și țărănimea.

— Mersi ! Chiaburimea îmbuibată cu cartofi. Grofii aceia de calibru mic, care nici nu-și ridică o casă și-și fac un gard ca de cetate, ca să nu tragă nimeni cu ochiul la ei în ogradă. Eu vorbesc, domnule Mocanu, despre țărănimea mizeră; descultă, neșcolită, din care faci și dumneata parte, mi se pare. Nu de intelectualii cu diplome la Viena, care vorbesc prost românește, pentru că mai degrabă se uită spre Budapesta decît spre București. Și de ce, mă rog, eu, prin naștere, n-aș avea dreptul să-l combat pe acest Maniu, care apără, vezi, Doamne, drepturile țărănilor români ?

— Pentru că, pur și simplu, domnule Candrea, dumneata ai o altă origine. Ești, după cîte știu, fiul unui avocat cu clientelă, ai și o mică moșioară la țară, nevasta dumitale este o doamnă din lumea bună, ți-ai luat diploma la Paris. Dumneata ai găsit cuvîntul ciutură într-un dicționar...

— Iar dumneata te faci exponentul unei clase, ce-i drept nedreptățite, jupuite, batjocorite. Dumneata crezi că mine, cînd în Parlament nu vor mai fi căpușele astea burgheze, ci niște frați de-ai dumitale, sau numai niște simpli lucrători, intelectualii vor fi duși la eșafod și decapăținați și vei rămîne numai dumneata și ai dumitale.

— Dar potoliți-vă, frate, ce v-a apucat ? intervenise Lupu Rădulescu. Nu vedeți că ați alunecat de la discuție ? Adică tu, Dionisie, vezi în mine, care sunt și eu de meserie avocat, un dușman virtual al tău, numai pentru că mă duc la Mogoșoaia și stau de vorbă cu prințesa Bibescu ? Vremea lui Saint-Just și a lui Danton a trecut de mult...

Raul, care îi ascultase, făcu un gest vag cu mîna :

— Potoliți-vă ! Uite unde duce democrația. Un urmaș al Slătinenilor stă la masă cu poporul de rînd. Mă uit la voi : nici unul nu sunteți la a treia generație încălțată. Dumneata, domnule Candrea, ai avut strămoși pe care bunicul meu nu i-ar fi angajat decît vechili. Și iată că ți se și reproșează originea boierească. Dumneata, domnule Rădulescu, cel puțin ești mai cinstit ; dorești din tot sufletul să ajungi cineva. Domnul Marcu Greceanu, care n-a scos un cuvînt pînă acum, este și el fiu de medic sau așa ceva. Un intelectual, tot de stînga. Vă ocupați cu politica. Eu mi-am ales o sinucidere lentă. Beau averea familiei mele în porții bine studiate, îmi ruinez fratele, mă doare în cot de guvernării voștri circari, de discursurile lor ipocrite care seamănă unul cu altul ca două picături de apă. De mai puțin de o jumătate de secol, pe mine, cel puțin, au vrut să mă fericească regii, șambelanii, mareșalii, brătienii, averescanii, conservatorii, maniștii, legionarii și, acum, oamenii lui Antonescu. Dacă îi luam în serios, trebuia de mult să-mi trag una în cap. Secretul unei existențe fericite stă în moștenirea unei averi bine rotunjite. Și ai mei au știut ce fac ; și-au cumpărat pămînt, au vîndut pe aur recoltele, s-au distrat, au jucat la ruletă și ne-au mai lăsat și nouă ceva. Destul, dar nu

atît de mult încît să nu-l silească pe bietul frate-meu să-și găsească o ocupație. Și încă ce ocupație...

Făcuse un semn discret picolașului care îi turnă ultimul strop de șampanie pe fundul paharului.

— Domnilor, e destul de tîrziu. V-ați spus lucruri neplăcute. Probabil că mîine, cînd o să fiți cu capul limpede, o să vă împăcați. Vă doresc noapte bună ! Armand, plătește tu aici și pune totul în contul lui Puiu. Nu-i lăsa pe mitocanii ăștia s-o facă pe generoșii, că nu sunt. Să ții minte de la mine, cel mai mare în grad plătește mesele comune, dar eu n-am acest obicei. Noapte bună, domnilor !

★

Amintirea discuției atît de disputate îi lăsase lui Armand Sachelarie un gust amar, pe care mulți ani de-atunci încolo nu-l uitase. Ce se întîmpla cu oamenii aceștia care, curios, *nu aveau dreptate* ? Asta simțise în acea noapte cînd se întorsese pe jos, singur, spre casă, cugetînd la cele ce auzise. Ciudat, peste ani de zile, la procesul Mareșalului, Armand avusese ocazia să-l vadă pe Iuliu Maniu dîndu-i mîna Mareșalului Antonescu, voind să sublinieze, prin acest gest, că se solidarizează cu cel din boxă, deși în tot timpul cît Mareșalul sau Mihai Antonescu îi solicitaseră concursul prin întrebări puse în apărarea lor el respinsese ajutorul cu o tehnică a negației remarcabilă, uluitoare, dar nu mai puțin dezgustătoare. Era bătrînul cu fața smochinită, pudrată și rujată ca a actorilor de cinema, numai un tip paradoxal care iubea contradicțiile, dorind să uimească tot timpul ? Armand nu înțelesese niciodată așa-numita complexitate a sufletului omenesc, posibilitatea să susții, în același timp, două lucruri care se bat cap în cap, sub pretextul nuanțării lor. Iată de ce, după trecerea unei perioade de timp, nu putea să înțeleagă de ce fusese nevoie mai degrabă de Dionisie Mocanu, decît de unul ca Pavel Candrea. Poate că tocmai disponibilitatea verbală a ultimului, setea lui de auditoriu îl duseseră unde ajunsese în cele din urmă. Dar adevărul, adevărul gol-goluț, unde se afla el ?

★

Ajunsese tîrziu de tot acasă, putea să fie două sau trei
284 noaptea, văzuse încă de la poartă fereastra cabinetului

ministrului deschisă spre parcul care înconjură casa Tismana și-și zisese că se petrecuse ceva neobișnuit, dacă la ora aceea ministrul nu se culcase încă. Străbătuse în pas alergător aleea asfaltată care ducea pînă la intrarea principală, deschisese cu cheia pe care o avea și urcase gîfiind.

— S-a-ntîmplat ceva, domnule ministru ? îl întrebuse pe Tismana, care se vede treaba că-l căutase mai devreme sus la el, în odaia din donjon și lăsase ușa deschisă, ca să-l audă venind.

— Bine că te văd, dragul meu ! Nu te scuza, ești tînăr, înțeleg, n-aveai de unde să prevezi evenimentele. Am venit și eu abia pe la 11 acasă, secretarul Mareșalului mă căuta de două ceasuri. Mîine la 6 dimineața e bairam mare. Se pare că nemții l-au răpit pe profesorul Vrăbiescu. Știi, chestia aia de la Mija, cu bomba lui termică... S-a ales praful de tot...

Armand știa de două zile că misiunea lui Tronaru fusese îndeplinită. În seara aceasta, Colonelul îi dăduse și amănunte, cînd se întîlniseră în magazinul Smarandei Robescu. Fusese o chestie destul de interesantă, dar acum trebuia să asculte versiunea lui Tismana, prefăcîndu-se mai întîi că este foarte surprins :

— Cum se poate ? Ce s-a-ntîmplat ?

— S-a-ntîmplat că nemții, grăbiți cum sunt, s-au invitat singuri la Mija și că cineva a dat foc la laborator. A sărit totul în aer. Experiența, dacă va mai avea loc vreodată, trebuie pregătită din nou și asta durează cîteva luni bune.

— Ceea ce nu pricep eu, domnule ministru, e cum a putut cineva să pătrundă în laboratorul lui Vrăbiescu și să-i dea foc ? Dacă-mi amintesc bine, inspectorul Mizdrache ne asigurase că profesorul este foarte bine păzit, că agenții Siguranței patrulează zi și noapte în jurul locuinței lui Vrăbiescu.

Tismana, îmbrăcat într-un halat matlasat, fuma nervos o havană, căutînd un punct de sprijin, ceva.

— Ce-i mai prost în chestia asta este că și cei care stau în spatele experiențelor, și ministrul de Interne, și serviciile secrete vor trebui să răspundă lui Antonescu, și nu atît să răspundă, cît să explice, cum a fost posibil ca totul să fie aruncat în aer...

— L-ați căutat pe Mizdrache ?

— Da! De la ora 11, trei telefoniste țin legătura cu cei de la Siguranță, dar probabil că este ascuns pe undeva, la vreo damă. Nu-l cunoști? El crede că numai ziua se conspiră în astfel de vremuri. Bizar tip. Nu este incapabil deloc, te rog să mă crezi. E plin de umor, cam fatalist pentru postul pe care-l deține și împăcându-se prea ușor cu eșecurile. În câteva ocazii am vrut să-l dau afară, să-l înlocuiesc, dar Eugen Cristescu mi-a spus că n-are altul mai capabil decât el. A avut și o cugetare în sensul ăsta.

— Ce cugetare? făcuse Armand curios.

— A spus că, în meseria lor, este ca la vânătoare. Dacă vrei să vinezi mult, mergi la iepuri. Dacă vrei să te simți viteaz, tragi la mistreț, dacă vrei să pul mina pe un mare spion, trebuie să ai răbdare, ca la cocoșul de munte. Ai idee cum e chestia asta cu cocoșul de munte? În ce mă privește, n-am participat decât la vreo două vânători. M-a luat o dată mareșalul palatului Mocsony-Stircea pe undeva, pe la Strehaia. Acum, de tras cu pușca, bănuiești că știu să trag, dar nu mă amuză... A fost o întreagă chestie. Vorbesc, ca să ne mai treacă timpul, pentru că pînă nu dau de Mizdrache, tot n-am ce să-i spun Mareșalului mîine...

Îi întinsese cutia cu havane, pe urmă se mirase singur:

— Ah, uitasem că nu fumezi! În Argentina aia a ta ce dracu fumau ăia, acolo?

O secundă, Armand avusese un lapsus și crezuse că va claca. Dar pe urmă se regăsise ca un automobilist care iese din curbă cînd se află în dificultate.

— A, eu am trăit între peoni. Aia mestecă tutun, nu fumează. Văcari, cum le spuneți dumneavoastră. Usucă foi de tutun, fac un fel de pastă pe care o mută dintr-o parte în cealaltă a gurii. Pute îngrozitor.

O singură secundă ministrul îl fixase cu o atenție deosebită. (Nici acuma, după atîția ani, nu știa dacă Tismana voise, în clipa aceea, să-l încerce, sau avusese numai o secundă de lipsă de atenție).

— Cum îți spuneam, m-a dus pe undeva, pe lîngă Strehaia. Era prin 1936, într-o dimineată de primăvară timpurie... verdeată puțină, ploaie măruntă... Simțeam că în jurul meu se coace ceva. Eram vreo 30 de vânători, răposatul ministru Costandache de la Sănătate, vreo doi

generali. Aștia au tras cel mai prost, te rog să mă crezi. Și mereu flancindu-mă, fără ca eu să-mi dau seama, decît foarte tirziu, vreo cinci indivizi cam flenduroși, pe care i-am crezut la început hăițași, deși aveau puști sub braț, sau erau chiar paznicii noștri...

În clipa aceea sună telefonul. Ministrul smulse receptorul din furcă :

— Alo! Cine este ? Tu ești, Mizdrache ?... De unde vorbești ?... Te aud foarte prost. De la Mija ? Interesant ! Te credeam la vreo balerină acasă și tu, la Mija ! Ce dracu faci acolo ? Vino încoace repede, că am nevoie de tine. Ai aflat ceva ? Ai vreun indiciu ? Suie-te în mașină și dă-i bice ! Miine dimineată la șase Mareșalul trebuie să aibă un raport detaliat despre cele întimplate... Spui că ai prins un fir ? Foarte bine ! În cit timp ești aici ? Într-un ceas, într-un ceas jumătate ?... Foarte bine ! Sfărimă mașina, dă-i foc, te aștept, sunt curios...

Trintise telefonul în furcă.

— Ce spui de el ?... La Mija !... Înseamnă că stă de două zile acolo și că nu s-a mișcat. E băiat bun, totuși. Are ale lui, că om este, dar cînd e vorba de datorie, uite-l...

Își frecă cîteva secunde bărbia, privindu-l din nou pe Armand cu o concentrare curioasă, după care continuă povestea lui de la vinătoare :

— Unde rămăsesem ? A, la băieții ăia caraghioși, îmbrăcați într-un fel curios, în treninguri. Dacă ai mai pomenit, să mergi la vinătoare în trening ! Mocsony-Stircea mă luase în primire încă de la urcarea în mașină. Plecasem pe noapte, nici nu se luminase de zi și el : „Coane Puiule, ca să zic așa, ai mai fost la vreo vinătoare, că te văd om încercat, ori ești ageamiu ? Că se mai întîmplă și asta !“ „*Pas du tout, cher ami ! Je suis encore tout à fait vierge.*“ „Știam asta, dar bănuiam că o să te lauzi ca alți măgari.“ Știi că el își permite să-mi spună *măgarule*, că este mai în vîrstă ca mine cu vreo 15 ani bunișori... „Dar de ce mă întreb, *mon cher* ?“ l-am chestionat eu, suspectîndu-l că-mi pregătește o farsă. „Dragă, și vinătoreea asta are un dichis al ei, niște reguli, trebuie să fii botezat, că pe urmă îți rămîne vînatul în gît. Pentru că, nu știu dacă cunoști, după ce facem cele trei partide, luăm o masă vinătorească pe cînte și *bobocii* trebuie botezați...”

Sună din nou telefonul.

— Alo, cine este ? Da, domnule ministru ! Am dat de inspectorul Mizdrache, e în drum spre București. Se află la Mija, are un fir... Nici o grijă... Sigur, e cam matinal Mareșalul, dar n-avem ce face... Mîine dimineată vom fi acolo... Inspectorul are un fir... Nici o grijă... Am onoarea, noapte bună... E adevărat că e o noapte mică, dar asta e serviciul... Am onoarea, am onoarea...

Armand îl privea la rîndul lui foarte curios, căutînd să-și mascheze cît putea sentimentele. Ce ciudat ? Acest incident destul de grav, dacă se gîdea bine, nu-l afectase deloc. Nu se simțea implicat. Răspunderea lui ținea cît perimetrul acelui birou pe care-l ocupa cînd venea dimineata la orele 11, la minister. Atît.

— Cum îți spuneam, mirosisem ceva, un mic complot, dar, cum am umor, am zis : „Lasă-i, domnule, să vedem pînă unde merg“. Întîi s-a tras la iepure. Ne-a băgat ne-bunul pe o miriște, așa, preț de 15 kilometri, prin noroi și prin ceață, mergînd în șir indian, ca să închidem cercul făcut cu hăitașii. Nu se vedea decît la cinci pași, haidamacii ăia în trening vorbind de-ale lor, cu pușca frîntă pe braț, cu cite două cartușe pe țeavă, nici că se uitau în stînga și-n dreapta. În față se auzeau chiuituri și fluierături, pămîntul răscolit, eu cu ochii în patru ca să mă remarc ca orice om care iese pentru prima oară la vînătoare. Aveam o pușcă englezească, *Winchester*, adusă din străinătate în urmă cu doi ani, unsă bine, pusă la punct, să tot tragi. Nu zic una, nu zic două, încep să se arate iepurii. Fie ei ai dracului de urecheați, erau mari, grași, frumoși. Am tras două focuri unul după altul, alături. Mă uit în față, mă uit în spate, caracuda aia de tipi în trening, fără să țintească, trăgînd din mers, făcuseră prăpăd. N-au ratat un foc. Zic eu : „Domnule Mocsony-Stîrcea, se lasă cu scamatorie ! Mi-ai adus oameni de la circ, iepuri mecanici, cine știe ce drăcovenie mai e aici“. Mergem ce mai mergem, iar chiuituri, iar strigăte, vine al doilea val de urecheați. Băgasem alte două cartușe pe țeavă, mă apucaseră dracii. „Dacă mai ratez, rîd jerpeliții ăștia de mine.“ Mă opresc, mă cabrez, pun pușca la ochi, trag de două ori, cred că am schilodit un iepure, dar de căzut n-a căzut. În față și-n spatele meu, iar prăpăd. Ția, fără să se uite la mine, tot vorbind de-ale lor și trăgînd din mers, nu rataseră nici un foc. N-am zis nimic. M-am făcut că nu înțeleg, am mers la partida a doua. Ne-am

așezat într-o margine de pădure, zburau fazanii ca aruncați din praștie deasupra capului. Mă gîndeam să schimb pușca, dar n-am vrut să mă fac de rîs. Pușca se schimbă numai la mistreț, unde trebuie să tragi cu carabina. Am stat ce am stat, ce mi-am zis : „Nu se poate să nu dobor eu o pasăre din astea“. Trăgeau ăia în jur ca la Verdun. Se auzea *buf!* în iarbă, săreau penele din fazani, ca la Moși. Trag și eu de două ori, se luminase bine de ziuă. Mi-am dat seama că ratasem iar. Numai că, din spatele meu, cineva ochise în același timp cu mine și-mi aruncase parcă în scîrbă, la picioare, două păsări. Mă uit, doi hăndrălăi, îmbrăcați în trening, zîmbeau cu înțeles. Încarc iar, mă uit în sus, aștept fazanii, sar doi ca niște pachete, mă fac că trag, dar n-apăs pe trăgaci. Iar îmi cad două bucăți la picioare. „Să vă trăiască ! face din urmă unul. Sunteți în formă !“ La mistreți nu m-am mai dus. Cînd ne-am adunat la căruțe să numărăm care ce-a vînat, ca să nu mă facă de rîs, mi-au pus și mie doi urecheați în socoteală și fazanii. Dar fazanul eram eu ! Pungașul de mareșal al palatului zîmbea pe sub mustața aia a lui... nu știu dacă îl știi pe Mocsony-Stîrcea.. Are o mustață ca a lui Carol al II-lea... a uitat-o deasupra buzelor... regele a fugit și el a rămas cu mustața... Cum îți ziceam, zîmbea pișicher pe sub mustață : „Coane Puiule, să vă fie de bine, pentru unul care trage pentru prima oară, rezultatele sunt remarcabile. Trebuie să te botezăm“. Și m-au băgat într-o odaie unde se pregătise din timp o masă și țin-te cu glume și cu dat coate și toți cu ochii pe mine. „Ei, zic eu, acuma să-i vedem ce-au pus la cale...“ S-a sculat mareșalul palatului și a început să vorbească, că una, că alta, că a fost o vînătoare bună, că ține să mulțumească participanților care au dovedit multă tragere de inimă și o bună pregătire, dar că vrea să sublinieze cu acest prilej că, în mijlocul lor, se afla, vezi bine, subsecretarul de Stat... că eram și pe vremea aia subsecretar de Stat... domnul Ionescu-Tismana, care participă la prima sa vînătoare și care s-a dovedit un foarte vajnic vînător. Aplauze, strîngerii de mîini. «Să ne trăiască», pînă s-a ridicat unul și a zis : „Se cuvine să respectăm tradiția vînătorească și să-l botezăm pe domnul Ionescu-Tismana“. Și iar *ura !* și iar *să ne trăiască !*... Ce crezi că mi-au făcut, Armand ? A sosit unul cu o trestie de mare, lungă de un metru, pusă pe o tavă, m-au poftit în capul mesei și mi-au tras

25 la fund, să mă ierți, de-am văzut stele verzi. N-am crîcnit, am primit felicitările de rigoare, mi s-a zis că, dacă scoteam măcar un icnet, mai luam 25, așa că am zis bogdaproste. Dar, pe urmă, nu m-am putut stăpîni să-l întreb pe mareșalul palatului : „Ascultă, dragă, toate bune și la locul lor, v-ați rîs de mine, m-ați bătut la spate ca la militărie, dar să-mi spui un singur lucru : cine erau, dragă, șapcaliii ăia în treninguri ? Că trăgeau din mers, nici nu se uitau la iepuri, n-au ratat un foc. Și eu care nu dădeam doi bani pe ei !” Mocsony-Stîrcea rîsesse, de credeam că o să moară de apoplexie. „Coane Puiule, ai să rizi, era lotul olimpic pentru Berlin, la tir. Țștia pleacă peste trei luni în capitala Germaniei să ne reprezinte la talgere“. E bună, nu-i așa ?

Pe la patru fără un sfert, dimineața, după ce Tismana băuse al patrulea rînd de cafele cu Armand, se auzise zgomotul mașinii lui Mizdrache, care sosea de la Mija. Se lumina de ziuă, cerul era de un verde-tutun, copacii parcului din jurul casei începuseră să iasă din întunericul subțire. Inspectorul-șef urcă în goană scările (ușa de la intrare era larg deschisă), servitorii nu dormiseră deloc în noaptea aceea, pînă și Evelynne băgase capul de cîteva ori pe ușa cabinetului și întrebasese neliniștită :

— Dar voi nu vă mai culcați ? Stați ca huhurezii, noaptea ?

— Du-te, dragă, și te culcă, lasă-ne, că avem treabă. Vezi-ți de ale tale. Ai dat o pasență ? Ce iese ?

— Am dat pasența lui Napoleon și a ieșit binișor. La început o să fie cu nițică supărare, un tip de ghindă vă gîndește de rău pe amîndoi. Tu, Armand, cazi cu o femeie de verde. Fii atent ce faci, că a început să se vorbească în oraș...

— Lasă-l, dragă, pe Armand și spune-mi ce-mi face mie Mareșalul ăla mîine, tipul de ghindă, că ăsta e Mareșalul, nu ?

— Ei, iese cu nițică supărare și pe urmă o să fie totul bine. A mai căzut un dar de bani, te gîndește și pe tine dama de roșu cu gînd la așternut, că nici tu nu ești mai breaz ca Armand.

Ministrul o lăsase să trăncănească și se uitase mereu la ceas, abia așteptînd sosirea inspectorului-șef.

— Bună dimineța, sau cum să vă spun, domnule ministru. Să trăiți ! Am sosit ! făcuse Mizdrache pătrunzînd în cabinet cu aerul unuia care s-a întors de pe front. Să mă scuzați, sunt mototolit, plin de praf, dar de două zile și două nopți n-am dormit, am făcut o anchetă dură.

Tismana sunase și comandase alt rînd de cafele și coniac.

— Da' un coniac bei ca să te refaci, nu ?

— Dacă spuneți dumneavoastră... A, uite-l și pe domnul Armand. Nici dumneavoastră n-ați dormit. Ce belea a dracului... Și spuneți că mîine la șase... adică ce spun eu mîine, azi, peste două ore, Mareșalul vă cheamă la ordine.

— Mizdrache, spune-mi cum stăm, că fierb !

— Pot să mă așez, domnule ministru ? Sunt rupt de oboseală.

— Armand, fii drăguț, ține-i pardesiul ăla nițel, dacă vrei scoate și cravata, nu te formaliza, că suntem la lucru. Stai în cămașă. Să chem să-ți aducă și o gustare, ceva...

— Domnule ministru, nu zic nu. O țigară bună am... Îmi permiteți...

— Armand, tu notează tot ce spune domnul inspector. Fă-mi un punctaj, ca să știu ce să-i vorbesc Mareșalului.

— Domnule ministru, chestiunea e destul de complicată.

— În ce sens complicată ?

— Pentru că profesorul Vrăbiescu a fost răpit de nemți. Asta o știți. V-am telefonat încă de alaltăieri. L-au luat direct din cancelaria colonelului Decu Dabija, cînd au auzit explozia. Asta, colonelul, făcuse și el o masă, să-i cîntească, să-i omenească, ca românul. Nemții s-au șifonat, cel puțin așa mi-a spus Dabija... l-au invitat pe profesor : „Dumneavoastră mergeți cu noi !“ Țăla s-a uitat în dreapta, s-a uitat în stînga... „Domnilor, dar cum vă permiteți...” Că una, alta, l-au umflat ! Am pus eu caraula după ei, dar e greu să știi unde l-au vîrît. Am trimis fotografiile profesorului la punctele de frontieră, la aeroporturi, sper să nu-l fi scos din țară pînă acum. Ori-cum, trebuie să-i spuneți Mareșalului că răpirea este împotriva oricăror convenții și alianțe.

— A, în privința asta să nu-ți faci nici un fel de grijă. Am să fiu foarte energic. Cine a fost acolo ? Că mă invitaseră și pe mine și s-au făcut că plouă.

— Maiorul von Braun, cine să fie ? Au mai picat și vreo doi granguri de la Berlin. Aștia nu știu câte servicii secrete au pe teritoriul nostru, de parcă am fi ocupați. Dacă vă amintiți, noi am protestat împotriva chestiunii, dar Ambasada face pe surda și nemții își văd mai departe de treburile lor puturoase.

— Asta-i altă chestie, Mizdrache, fii sigur că o s-o rezolvăm. Acum lămurește-mă exact : cum a fost cu incendierea laboratorului și explozia aceea care a împiedicat experiența profesorului Vrăbiescu ?

Sosise valetul Anton cu un bocal de coniac și câteva pahare, cu gheață mărunțită ; subreta Marcela adusese de la bucătărie câteva gustări calde, așezându-le pe biroul ministrului.

— Ia gustă ceva, Mizdrache, și tu, Armand, că o să avem o zi grea.

Inspectorul-șef luă două sau trei măsline, o scrumbie și niște crenvurști fierbinți, bău puțin coniac, își șterse gura degajat cu șervetul de olandă pe care și-l așternuse mai întâi pe genunchi, își pipăi mecanic barba nerasă, dînd să se scuze, dar Tismana îi făcuse semn : „Lasă, lasă“ și pe urmă, conversația se reînchegă.

— Deci, chestiunea profesorului Vrăbiescu e lămurită. Spune-mi acum, cum și cine a sabotat experiența lui Vrăbiescu ?

— Păi, s-o luăm de la început, domnule ministru, pe puncte. Cînd am ajuns eu acolo, oamenii mei, mai bine-spus trei dintre ei, erau legați fedeleș, la magazia de echipament a „forțaților“, în cap cu Jean Tomescu, care, cel puțin în felul acesta, o să-l țină minte pe Tronaru ăla pe care-l căutam noi.

— Cum adică „legați fedeleș“ ?

— Uite-așa, foarte bine, domnule ministru. În urmă cu vreo două luni sau mai mult, nu știu exact, deșteptii ăia de la colonie l-au angajat pe unul Samoilă, mecanic caloriferist. Avea acte în regulă, l-au băgat în pîine, băiatul a stat frumos la locul lui, și-a văzut de treabă, pînă cînd a sosit clipa în care să acționeze. Noi l-am trimis pe Jean Tomescu cam tîrziu, ce-i drept. Asta e un agent foarte destoinic, cred că-l știți, dar omul n-a avut baftă, scuzați

limbajul meu. Pînă să-l identifice, băiatul se și vîrîse unde trebuie. Cum am ajuns la Mija, m-am dus direct la laborator, care era făcut țandări. Geamurile sparte, a ars parterul și un etaj. Prăpăd. Pagube de peste 250 000 de lei, o să vedem cine o să plătească dandanaua asta... Am pus agenții pe urma lui Tronaru, ia-l de unde nu-i. Ieri, abia, am aflat că l-a văzut careva, imediat după incendiu, pe bicicleta fetei profesorului, pe niște drumuri de țară. Probabil că la ora asta este ascuns la Ploiești, la vreo gazdă. Comuniștii lucrează organizat, au peste tot complici, gazde. Să vă spun drept, domnule ministru, noi i-am cam subestimat. I-am confundat cu socialiștii ăia care sunt altă marfă, mai romantici, te mai înțelegi cu ei, dar ăștia sunt apucați rău.

— Lasă, Mizdrache, chestia! La subiect, te rog! Acum se face șase și nici nu m-am bărbierit. Apropo, Armand, șoferul știe că plecăm atît de dimineată?

Secretarul zîmbise ușor:

— Se poate? De azi-noapte l-am trezit din somn. La cinci și jumătate va fi la peron.

— Bine, îți mulțumesc. Ia zi-i, Mizdrache!

— Deci, Tronaru s-a dat la fund. Siguranța îl caută în tot Ploieștiul, o să-l dibuim noi dacă o să avem puțin noroc. Dar să ne întoarcem la chestiune. După primele indicii, treaba s-a petrecut cam în felul acesta: individul, sub masca unui caloriferist, a studiat terenul, a văzut cum stau lucrurile, dacă nu mă înșel, și nu mă înșel deloc, că acum îmi amintesc, a stat de vorbă și cu profesorul Vrăbiescu, căutînd să-l convingă să renunțe la experiențele lui. Nu știm dacă a reușit sau nu. M-a mai izbit un amănunt: bicicleta fetei lui Vrăbiescu, cu care a fugit Tronaru. Omul a acționat neașteptat pentru toți agenții noștri: atacînd! Jean Tomescu îl identificase și chemase oameni de la Ploiești. Pe ăștia i-am și găsit acolo. În două ceasuri, șoselele principale fuseseră blocate. Dacă era prost, Tronaru ar fi folosit o mașină și ar fi fost, cu siguranță, prins. Pentru că se făcuse un filtru total al tuturor vehiculelor. Nici trenurile locale n-au scăpat de control. Numai că el a folosit drumurile vicinale și a ajuns la Ploiești pe bicicletă. La asta nu se gîndise nimeni. În primul moment, uluiți, am uitat de fata profesorului. Ne-a căutat ea după două ceasuri, întrebîndu-ne unde e taică-său. Crezuse că noi l-am arestat.

Cînd am întrebato de ce vine la noi, că noi de-abia am sosit de la București, a rămas cu gura căscată. Noroc că a picat și comandantul coloniei, colonelul Decu Dabija, care i-a spus tristul adevăr.

— Sper că nu i-ați permis să plece fără să vă dea vreo explicație, spusese Ionescu-Tismana, cu o ușoară îngrijorare în voce.

— Chiar așa de ageamii nu suntem nici noi, domnule ministru. Într-adevăr, fata voia să ia primul tren sau ce va găsi la îndemînă și să meargă la Ambasada Germaniei, ca să se plîngă. Am liniștit-o... „Domnișoară, răspundeți la cîteva întrebări și de găsirea tatălui dumneata o să ne ocupăm noi, mai bine decît dumneata.“ Ciudat lucru, pe ea n-am bănuțit-o deloc, la început...

— Ce vrei să spui? Nu Tronaru a incendiat laboratorul?

Se făcu o pauză în care și Armand și ministrul ciuliră urechile să audă mai bine răspunsul celuilalt. Inspectorulșef scuturase scrumul țigării într-o scrumieră și răspunsese oarecum încurcat :

— Aici încă există ceva foarte obscur, dar o să vă spun ce bănuiesc eu. Expertul care venise cu mine de la București, cînd s-a dat alarma, s-a lămurit repede cum fusese incendiat laboratorul. Cineva dăduse foc filmelor care înfățișau diferite faze ale experienței. Erau foarte multe filme și știți că astea sunt un material inflamabil. În cîteva minute, substanțele explozive și chiar proiectilul pregătit pentru experiență au făcut explozie. Pînă și fata lui Vrăbiescu era cît pe-acı să fie rănită. Nu apucase să ajungă prea departe de la locul acela. Din ceea ce vă spun se putea deduce că, dacă într-adevăr Tronaru ar fi provocat distrugerea laboratorului, ar fi trebuit să-i prevină pe cei doi în vreun fel sau să încerce să-i îndepărteze de locul exploziei. Tipii ăștia nu omoară oameni decît cînd nu mai au ce face. Deci, în ultimele momente dinaintea sabotajului, logic vorbind, fata ar fi trebuit să vorbească cu Tronaru, pentru că tatăl ei fusese chemat la comandantul coloniei și prezentat nemților. Ea rămăsese în urmă sub un pretext. Am luat-o direct, rugînd-o să povestească ce a făcut înainte de explozie și de ce n-a plecat cu profesorul Vrăbiescu la colonel. După ezitățile pe care le avea, am înțeles că știa ceva despre Tronaru. Luată din scurt, a recunoscut că îl cunoscuse pe acesta undeva, în

București, că l-a revăzut la Mija în urmă cu o săptămână, cînd Tronaru i-a cerut să vorbească tatălui său. Despre ce au vorbit n-a vrut să-mi spună nimic. Nici n-am insistat. Am luat-o pe coarda sentimentală. „Domnișoară, i-am spus, cunoștința asta a dumitale este un comunist foarte periculos, un sabotor, care dacă va fi prins, va fi condamnat la moarte, fără nici o putință de salvare. Dar asta n-ar fi nimic. Nemții îl cred pe tatăl dumitale vinovat de explozia care a avut loc. De aceea l-au și răpit. Eu, personal, nu cred că tatăl dumitale a fost atît de nebun încît, după ce a muncit o viață întreagă la invenția lui, să facă gestul unui piroman.“ Pentru mine însă este limpede că Tronaru a folosit împrejurarea că o cunoscuse, și de-aici aş deduce eu, domnule ministru, că în fiecare loc unde există un interes pentru acești comuniști, ei își plantează cîte-un om. S-au folosit de ea ca de-un instrument. Este tactica animalelor sălbatice, care pîndesc săptămîni, uneori luni, prada, atacînd numai atunci cînd trebuie, o singură dată și bine. Dar să mă întorc la fată. Ea mă asculta destul de indiferentă. De fapt, era foarte îngrijorată de soarta tatălui ei și cred că dacă ar fi bănuît că nemții îl vor răpi pe Vrăbiescu și-ar fi văzut de treabă.

— Ce vrei să zici ?

— Vreau să zic că după ce m-a lăsat să vorbesc preț de o jumătate de oră, eu crezîndu-mă deștept foc, mi-a trîntit direct : „Domnule inspector, sau cine oi' fi dumneata.“ „De la poliție sunt, dacă te interesează.“ „Eu am dat foc laboratorului. Am aprins, pur și simplu, filmele, ca să nu mai rămînă nici măcar fotogramele experienței“. Am rămas *bouche bée*, vă dați seama. O ochelaristă, pe urmă am aflat că e și ea laborantă, lucra cu tată-său, deci cunoștea chestiunea, care aruncă prăvălia în aer și spune, ca și cum ar fi băut un pahar cu apă rece : „Eu am făcut toate treburile astea !“

— Sper că e arestată, nu ?

Mizdrache zîmbise :

— Aș, de unde, domnule ministru ! Ar fi fost o mare eroare.

— Cum așa ?

— Păi, lăsînd-o în libertate, ea va face două lucruri : Întîi va căuta să-și elibereze tatăl, ducîndu-se la Ambasadă germană. Și, în al doilea rînd, va căuta să-l găsească pe Tronaru acela, întrucît incendiînd laboratorul, **vrînd-**

nevrînd, ea a optat pentru comuniști. Va merge să le ceară sprijinul, pentru a-și găsi tatăl. În noi are mai puțină încredere.

— Mizdrache, n-ai greșit deloc. Te felicit ! De fapt, dacă mă gîndesc bine, comuniștii au un interes mult mai mare decît noi pentru ca Vrăbiescu să nu fie dus în Germania. Îți dai seama ?

Inspectorului-șef nu-i era prea limpede gîndul ministrului, dar așteptase o explicație.

— Ce vreți să spuneți ?

— Eu, cel puțin, în locul lor aș gîndi în felul acesta : dacă l-au răpit pe profesor, înseamnă că, indiferent de nereușita acestei experiențe, cu filmele sau fără filmele acelea care au ars, inventatorul va putea să reconstituie proiectilul termic. Sigur că asta va mai dura cîteva luni, se mai poate întîmpla ca Vrăbiescu, încapățînat cum e, să se simtă jignit de faptul că a fost răpit și să nu vrea să colaboreze cu nemții, dar ei au și mijloace de constrîngere. Îl pot sili să fabrice din nou bomba. Înțelegi ? Și atunci... Orice om, în situația lui Tronaru și a celor care stau în spatele lui, va judeca cum judec eu acum. Bun ! Prima experiență am zădărnicit-o, dar, din moment ce inventatorul se mai află în viață și e în mîinile nemților, priemejdia de-a se fabrica un alt proiectil există încă. Și atunci tu ce-ai face în locul lor ?

— Păi, ori l-aș omori pe Vrăbiescu, ori l-aș răpi.

— Ei vezi ? Am gîndit la fel. Dar mai există și a treia ipoteză, ca să epuizăm toate ipotezele : probabil că nemții judecă și ei ca noi. Își vor fi spus că vom căuta să-i împiedicăm să-l scoată pe Vrăbiescu din țară. Pentru asta vor încerca, după logica mea, mai multe stratageme. Ori ne vor „furniza“ un cadavru, lăsînd lîngă el actele de identitate ale lui Vrăbiescu, ori o vor răpi, la rîndul lor, pe fata lui Vrăbiescu, să-l șantajeze pe profesor, ca să-i urmeze. În cazul acesta, îl vor scoate îmbrăcat în uniformă de militar german sau cine știe sub ce altă mască. Deci, eu cred că punerea în libertate a fetei lui Vrăbiescu a fost foarte bine gîndită, însă trebuie protejată de către oamenii noștri, pentru că, odată încăpută pe mîinile nemților, vom deveni cu adevărat neputincioși.

— Urîtă treabă ! exclamase Mizdrache.

Ministrul se învîrtea în jurul celor doi. Căuta o soluție și nu o prea găsea.

— Asupra chestiunii aruncării laboratorului în aer am lămurit treaba. Sigur că o să fim trași la răspundere de Mareșal, pentru că nu am reușit să asigurăm protecția lui Vrăbiescu și, mai ales, pentru că el nu are la ora asta proiectul termic, care ar fi cîntărit foarte mult la tratativele pe care le duce cu Hitler din șase în șase luni. Pentru asta o să ne frece destul. Cît privește răpirea lui Vrăbiescu, nu putem să o ascundem, deși încă o dată ne-am dovedit lipsiți de fler. Vreau să-ți spun că în ce privește aceste abuzuri nemții nu se află la prima lor faptă. Și noi nu ne aflăm la prima dare înapoi. Mareșalul se îmbătoșează, strigă la subalterni și pe urmă se face că nu știe nimic. Preocupat să nu-și știrbească prestigiul istoric, pozează drept intransigent, dar ai să-l vezi, Armand, și dumneata, domnule Mizdrache, peste un ceas, la ședință. O să se răstească, o să se facă roșu de-o să credeți că-l apucă apoplexia, o să dea dispoziții drastice și, pînă la urmă, tot noi o să scoatem castanele din foc. Mă rog ! În ceea ce vă privește, suntem lămuți. Cum o să ieșim noi de-acolo, o să vedem. Dar pentru dumneata, Mizdrache, rămîne un lucru foarte clar. O datorie de onoare pe care ți-o încredințez. Viu sau mort, Vrăbiescu trebuie să rămînă în țară. Doi : fata lui nu va cădea în mîna nemților cu nici un preț. Nu te uiți pînă unde merg ? În cîteva luni ne-am izbit de două ori de ei. În cazul Arghirescu, cercetările duminale au dus tot acolo : la serviciile secrete germane. Am făcut raport, au fost trimise proteste la Killinger, și ce ne-au răspuns ? Nimic ! Ambasadorul face *la sourde oreille* și-și vede de treabă. Acum, a doua oară, crezi că vor fi atît de amabili să ni-l trimită înapoi pe Vrăbiescu, numai pentru că noi dorim asta ? Cu acestea zise, dragul meu Mizdrache, ești liber, odihnește-te nițel și ține-mă la curent cu tot ceea ce se întîmplă ! Armand, fac un duș, apoi mergi cu mine.

★

La ora șase punct, Mareșalul intrase pe ușa unei mici săli de ședințe aflate în corpul Președinției Consiliului de Miniștri, într-o sală nu prea largă, cu ferestrele dînd spre Calea Victoriei, în care fuseseră așezate patru mese la care se instalaseră : ministrul de Război, ministrul de Interne, șeful Serviciilor Secrete, experți, stat-majoriști. În spatele lui Constantin Vasiliu și al lui Constantin Pantazi

se aflau cei doi secretari militari, în uniformă, ținând lângă ei serviete, doldora de acte ; în stînga lui Tismana, Eugen Cristescu, cu o față palidă, puhavă, cu ochii lui iscoditori, șireți ; se consultase, pînă la intrarea Mareșalului, cu un individ îmbrăcat în haine bleumarin, care îi ținea deschis, pe masă, un dosar. Armand avea să-l vadă pentru a doua oară pe Mareșal și, contrar așteptărilor, să asiste la una din cele mai monotone ședințe la care luase parte vreodată.

La intrarea conducătorului Statului, cei aproape 30 de inși se ridicaseră în picioare. Mareșalul le făcuse semn să se așeze. Nu avea un aer încruntat, părea mai curînd indiferent, rece. Fusesse urmat de către Mihai Antonescu, îmbrăcat într-un costum proaspăt de primăvară, de culoare bej, cu un aer sigur de sine, cercetînd pe rînd pe cei așezați la cele patru mese, întrebînd, din cînd în cînd, pe secretarul său, un tînăr agitat, care luase loc pe un scaun exact în spatele lui, cite ceva.

La începutul ședinței, ministrul de Război ținuse o informare despre situația frontului, anunțînd începerea ofensivei germano-române din peninsula Kerçi. Urmaseră cifrele plicticoase despre pierderile adversarului, în tunuri, tancuri și oameni ; ministrul Aviației citise un comunicat al comandamentului german care anunța că pînă la data aceea rușii pierduseră 21 000 de avioane.

De la locul lui, Mareșalul mîriise nemulțumit :

— Asta e propagandă bună pentru cititorii domnului Goebbels. Mie să-mi dai cifre reale.

Pe urmă, ministrul de Interne, Vasiliu, făcuse și el o scurtă informare asupra situației din țară. În martie avu-sese loc procesul celor 19 comuniști de la uzinele I.A.R.—Brașov, terminat cu condamnări grele. Din informările agenților din străinătate (și precizarea asta o făcuse Eugen Cristescu) rezulta că Anglia, drept răspuns la acțiunile României, se pregătea să declare război Bucureștiului și Sofiei. Se semnalau, de asemenea, mișcări subversive la Arsenalul militar din Tîrgoviște și la depozitul de muniții din Buzău.

— Și voi ce păziți acolo ? întrebă, cu o voce lătrată, Mareșalul.

— Am luat toate măsurile, vă rog să ne credeți.

— Sunt lămurit cu măsurile voastre, după cele întîmplate la Mija... Poți să-mi spui ce s-a petrecut acolo ?

— Permiteți să vă raporteze...

Generalul Vasiliu citise, destul de încurcat și cu opinii, un raport prezentat de către Eugen Cristescu, care, la rîndul lui, fusese informat de către Tismana, rezumînd situația de la Mija. Totul spus foarte pe scurt, pentru că Mareșalului nu-i plăceau rapoartele detaliate și, mai ales, imprecise. Ultimul punct al acestei informări fusese acela al anunțării răpirii profesorului Vrăbiescu.

— Cum e posibil ? întrebasesc brusc Mareșalul pe Mihai Antonescu, aflat lîngă el.

Fața îi era numai pete-pete, furia îl făcu să izbească ușor cu pumnul în masă, deși se stăpînea cît putea.

— Permiteți să vă spun, domnule Mareșal, am protestat pe lîngă baronul Killinger. El abia s-a familiarizat cu chestiunile românești. Probabil că operația a fost întreprinsă de către serviciile secrete.

— Ei, și ce-i cu asta ? Parcă Killinger nu este în Serviciul Secret ? Eu nu permit ca un savant român să fie răpit și transportat din țară sub nici un chip. La prima întîlnire cu Fîhrerul am să mă plîng pentru aceste procedee, dar aș vrea ca pînă atunci, să-l scoatem pe acest profesor, Vrăbiescu, parcă așa îl cheamă, din mîinile lor. Ori nu putem ? Cristescule, ce știi pînă acum despre el ?

Șeful Serviciului Secret luase o notiță din dosarul pe care îl avea pe masă și spuse calm :

— Profesorul Vrăbiescu a fost dus cu o mașină de către maiorul von Braun și de către maiorul Müller la Ambasadă germană. Prin serviciul nostru de supraveghere, știm că pînă acum nu s-a produs nici un fapt nou, în ce-l privește pe profesor, dar este posibil ca el să fie transportat într-un alt loc din București sau din provincie, încercîndu-se o trecere frauduloasă peste graniță.

— Mulțumesc, asta îmi închipuiam și eu, Cristescule. Mie să-mi raportați în 24 de ore locul unde se găsește Vrăbiescu și măsurile pe care înțelegeți să le luați ca să-l recuperăm din mîinile lor. S-a înțeles ?

Armand, care se așteptase la o izbucnire polemică din partea Mareșalului, fusese foarte surprins de felul metodic în care chestiunea fusese tratată de către cei de față.

(Explicația acestei atitudini avea să o aibă Armand în a treia zi a procesului Mareșalului, cînd avusese loc inte-

rogarea mai întâi a lui Ion Antonescu și, pe urmă, a lui Mihai Antonescu. Iată câteva fragmente din stenograma procesului :

Acuzator public Săracu : Hotărârile de politică internă și externă erau luate în Consiliul de Miniștri, sau le luați personal ?

Președintele : Vă întreabă domnul acuzator public dacă hotărârile de politică internă și externă importante le luați singur sau în Consiliul de Miniștri ?

Ion Antonescu : Totdeauna discutam cu miniștrii de resort. Sigur că au fost câteva cazuri când am discutat de față și cu câțiva subalterni ai miniștrilor, dar aceștia veniseră în calitate de experți...

.

Acuzator public Săracu : Recunoaște acuzatul Antonescu că prin politica dusă a sprijinit acțiunea de război a Germaniei hitleriste, prin care a abătut dezastrul economic și social asupra țării ?

Ion Antonescu : Nu recunosc.

Acuzator public Dobrian : A admis ca pentru Germania să se cultive terenuri întinse cu orz și secară ? Să fie trimiși în Germania muncitori calificați pentru a servi industria de război germană ? A permis acuzatul transferarea clandestină sau oficială a vreunor oameni de știință care să se pună în serviciul Germaniei hitleriste ?

Ion Antonescu : Nu recunosc.

Acuzator public Dobrian : A admis acuzatul ca pentru exploatarea petrolului să se întemeieze societăți mixte româno-germane ?

Ion Antonescu : Da. Eram aliat cu Germania, ea trebuia să câștige războiul, trebuia să ajut Germania.

Acuzator public Dobrian : În timpul guvernării domniei-sale, a acuzatului Antonescu, convenția *Wohltra* de petrol și armament a suferit vreo modificare ?

Ion Antonescu : Convenția a fost făcută de domnul Victor Slăvescu, așa cum îmi spunea domnul general Dobre.

Acuzator public Dobrian : Ea, această convenție, a suferit modificări ulterioare ?

Ion Antonescu : Foarte multe.

Acuzator public Dobrian : Și-au respectat germanii obligațiunile ?

Ion Antonescu : Totdeauna a fost o luptă între noi și germani. Această luptă o ducea în spinare, de fapt, Mihai Antonescu. Căci germanii căutau să ne păcălească, noi să le dăm și ei să nu dea nimic.

Acuzator public Dobrian : Este adevărat că acuzatul Antonescu a acceptat majorarea parității de la 60 de lei marca, la 120 de lei, după venirea nemților în țară ?

Ion Antonescu : Nu mă ocupam eu, personal, de aceste lucruri. Aveam un ministru al Economiei Naționale.

Acuzator public D. Săracu : Este adevărat că s-au făcut schimburi forțate de tehnicieni și de specialiști în materie de armament, pe care le-ați acceptat ?

Ion Antonescu : Nu am acceptat nici un schimb forțat de specialiști. Tot domnul Mihai Antonescu se ocupa de treburile acestea.)

Armand, care îl văzuse pe Mareșal cum reacționase în împrejurarea răpirii profesorului Vrăbiescu, recunoștea că, în depoziția lui, exista un dram de adevăr. Cazul Vrăbiescu nu fusese invocat în actul de acuzare sau în cursul dezbaterilor, dar el știa, mai bine decât oricine, ce se întimplase în realitate cu nefericitul profesor. Sigur, de lucrurile acestea destul de grave conducătorul Statului nu se ocupa, ci le trecea subalternilor, cazurile cele mai delicate preluându-le Mihai Antonescu. Dar ceea ce nu răzbătea din depozițiile celor doi, la proces, era complicitatea tacită dintre ei, pentru că, prin protestele ferme ale Mareșalului, făcute cu martori în Consiliul de Miniștri, cum fusese ședința la care luase și el parte, Antonescu își asigura, cel puțin prin memoria stenogramelor, atitudinea sa fermă față de germani : el deci nu era de acord cu știrbirea prestigiului României când era vorba de dispariția unui savant, aflat sub jurisdicție română, dar din răspunsurile date acuzatorilor publici nu rezulta că cel însărcinat cu ducerea la capăt a aceluia caz delicat, intitulat *cazul Vrăbiescu*, îl rezolvase favorabil în vreun fel. Cel mai ușor lucru era că se găsisese un țap ispășitor, și anume Mihai Antonescu, asigurându-se în felul acesta prestigiul Mareșalului care, față de el însuși și de istoria la care ținea atât de mult, luase toate măsurile cuvenite.

Lucrurile aveau însă un aspect și mai dramatic și el o știa de la Ionescu-Tismana. Într-adevăr, după ședința de la Consiliul de Miniștri, Mihai Antonescu îi făcuse o vizită lui Killinger, protestînd pe lîngă acesta împotriva răpirii savantului român. Baronul îl primise la Snagov, unde ședea cînd timpul era bun, într-o vilă așezată pe malul lacului. De față fusese și secretarul de Stat pe care ministrul Propagandei îl luase cu el. Baronul Killinger n-avea nimic din stofa unui diplomat. Era un om dur, obișnuit să comande, să ceară și să nu răspundă de faptele pe care le atribuia subalternilor săi. „Ce crezi că mi-a răspuns, dragul meu Armand ? Și nu atît mie, cît lui Mihai Antonescu, pentru că eu eram o piesă neînsemnată. «Domnilor, dumneavoastră aveți o idee foarte ciudată despre relațiile dintre țara noastră și România. Cu aliații ne purtăm bine. După cum știți, ultima dată am concedes ca marca germană să valoareze 80 de lei, nu 120, cum au cerut experții noștri. Asta era o chestie economică, puteam s-o rezolv. Dar cazul Vrăbiescu intră în altă sferă de preocupări, mult mai complicată. Oamenii care *l-au răpit*, cum spuneți dumneavoastră, pe inventatorul acela, sunt oamenii lui Himmler. Or, cu Himmler nu discută decît Führerul, eu nu pot să mă amestec. Găsiți dumneavoastră pe profesor și n-am nimic împotriva ca el să revină la domiciliu. Și, pe urmă, aș mai vrea să vă spun ceva : natura relațiilor noastre, dat fiind raportul de forțe, cred că îngăduie ca, atunci cînd Marele Reich socotește că are nevoie de un om ce-i poate fi util, să poată fi împrumutat fără ca să facem din chestiunea aceasta un *casus belli*. Nu-i așa, domnule Mihai Antonescu ?» Și, bineînțeles că Mihai Antonescu a zîmbit, ca și în alte cazuri și a dat din umeri. Îl voiau nemții pe Vrăbiescu, n-aveau ce le face ! Puteau să-l ia. Dar vezi, Armand, că dacă Mareșalul își va aminti vreodată de acest nenorocit de profesor și va întreba cum s-a rezolvat cazul lui, totuși noi vom fi trași la răspundere. Totul este ca într-o bună piesă de teatru. *Betonată*, cum spun dramaturgii. Toată lumea și-a jucat rolul impecabil, Mareșalul s-a indignat pentru dispariția lui Vrăbiescu, Mihai Antonescu a protestat pe cale diplomatică, ba chiar a avut o întrevedere cu baronul Manfred von Killinger, Eugen Cristescu a întocmit rapoarte foarte detaliate, noi

ne-am silit să dăm de urma profesorului Vrăbiescu, și pînă acum ia-l de unde nu-i ! Totul este perfect, rotund, logic, fără fisură.“

În loja presei, cam înghesuiți, pentru că spațiul era foarte redus, luaseră loc, încă din prima zi a procesului lui Antonescu, în afară de corespondenții străini, cîțiva scriitori și corespondenți ai ziarelor principale. Între ei nu lipseau Pavel Candrea, Dionisie Mocanu, Lupu Rădulescu, Savu Drăgănoiu, Caius Tudoran și Mitu Palade. Cu o întârziere de trei sferturi de oră, sosise la proces, în Știrbey Vodă, și Călin Merdea, privindu-și contrariat ceasul pe care-l purta în buzunarul pantalonilor, legat cu un lanț de aur.

La apariția în loja presei a lui Călin Merdea, Pavel Candrea avusese o senzație de vomă. Îl știa și pe el încă din timpul războiului, bătînd cafenelele și intrînd prin toate redacțiile, nu se putea să nu-l fi întîlnit, și reporturul turnător al poliției se izbise de cîteva ori de protestele orale ale temutului pamfletar. „Da' pe ăsta cine dracu l-a mai invitat la proces ? gîndise Pavel Candrea. Și dacă l-a invitat, de ce vine așa tîrziu, ca la cîrciumă ?“ Știa de la prieteni că falsele lui afirmații în favoarea muncitorilor și a celor de stînga (de fapt masca lui de polițai provocator) fuseseră folosite ca atare. Dar acum eram abia în 6 mai 1946 și lui Pavel Candrea tipul acesta care folosea ochelarii numai cînd citea, dintr-o cochetărie prost înțeleasă, îi amintea o împejurare destul de delicată în legătură cu ei doi.

Lucrurile se petrecuseră cam pe timpul răpirii lui Vrăbiescu, în mai 1942, cînd Ionescu-Tismana îl chemase, prin Armand, la el acasă, într-o seară. Pavel Candrea venise ca de obicei cu aerul său zăpăcit, făcînd gălăgie și anunțîndu-se în stilul său bombastico-retoric :

— Dar ce dracu s-a mai întîmplat, domnule ? Nu e deloc plăcut să te cheme unul din Ministerul de Interne, cît îți este el de prieten și de bine situat și chiar dacă o face la el acasă. Tu ce crezi, Armand, despre treaba asta ?

Acesta nu știa nimic despre motivul convocării lui Candrea la ministru acasă. Pamfletarul intrase în cabinetul

lui Tismana, îl salutase vag și se trîntise în fotoliul de piele, afectînd o lehamite care îi era caracteristică.

— Ia zi-i, Puiule... de ce m-ai chemat ?

Armand se retrăsese în mica încăpere de alături, prefăcîndu-se că are treabă, dar uitînd întredeschisă ușa care da spre biroul ministrului.

— Mai ține-ți gura, Pavele ! Să știi că te apăr cît pot și unde pot. Nu fac un secret din faptul că suntem amici, dar nu-ți ții gura, și dacă vorbești cum vorbești cu mine, asta e o chestiune, dar tu nu te mulțumești cu atît, trîncănești și la cafenea. Asta încă ar mai merge. Deocamdată măsuri de represiune nu se iau împotriva celor care fac opoziție deschisă, te previn însă că nu va trece mult și o să ai neplăceri.

— Adică ce fel de neplăceri ?

— Păi, de pildă, să fii internat în lagăr.

— A, asta m-ar onora ! Te rog să mă crezi. Fă-mi plăcerea și viră-mă-n lagăr cît poți de repede.

— Nu glumi, pentru că, în alte locuri, oameni ca tine au terminat-o prost. Nu e vorba numai de autoritățile noastre, e vorba și de nemți. Acum vreo săptămînă ai fost la Capșa sau nu știu unde naiba ai fost, era și Armand cu tine, se aflau acolo și niște scriitori și te-ai apucat să vorbești despre Corneliu Zelea Codreanu. Eu îți cunosc ideile în legătură cu Căpitanul, pe care l-ai detestat toată viața, dar una e ce spui tu și alta e ce raportează niște dușmani ascunși pe care-i ai. Pe de o parte, cei care lucrează cu poliția noastră te fac simpatizant legionar, ceea ce tu nu ești și nu vei fi în viața ta niciodată și, pe de alta, cei care lucrează pentru nemți, pentru că sunt și de ăștia foarte mulți, îi înfundă cu rapoarte false în care ești prezentat ca un dușman al Reichului, bătîndu-ți joc de Hitler și de generalii lui, și mai ales de această invenție a nemților, Corneliu Zelea Codreanu, de unde nimeni nu mai înțelege nimic. Rapoartele se bat cap în cap, tu ești considerat un tip extrem de periculos și eu trebuie să te apăr mereu.

— Și de ce-ți este atît de greu să mă aperi ? La urma urmei, nici nu vreau să mă aperi. Într-un fel, suntem adversari ireductibili. Tu-l servești pe Antonescu care este omul nemților și eu abia aștept să vă cărați, să vă duceți dracului, să se aleagă praful de voi. Lucrurile sunt foarte clare.

— Sunt foarte clare în capul tău, dar nu sunt atât de clare cît ar trebui să fie în ceea ce privește soarta ta viitoare. Mareșalului și autorităților nu le convii dintr-un dublu motiv : apărînd în rapoartele secrete ca adept al legionarilor, Antonescu, care i-a alungat de la putere și i-a împușcat, n-are nici un motiv să te iubească. Înjurîndu-i pe nemți, îi faci greutăți, pentru că mereu serviciile secrete aflate în România îi prezintă rapoartele celor care te denunță că nu poți să-l suporti pe Hitler. Cît privește faptul că vrei să faci pe eroul, eu te sfătuiesc să-ți bagi mințile în cap, pentru că e păcat ca un tip ca tine să moară în vreun lagăr, cine știe pe unde, în Germania.

Pavel Candrea părea destul de plictisit de afacerea asta, dar nu îngrijorat. Mai stătuse un ceas cu ministrul și, la plecare, îl rugase pe Armand să-l însoțească.

— Ascultă, dragă, tu-ți amintești cînd am fost ultima dată împreună la *Capșa* ? Ce-am vorbit eu acolo despre Corneliu Zelea Codreanu ?

— Dar cine poate să reproducă ce spui dumneata cînd ești în formă ?

— Nu, serios, arătam eu ca un simpatizant al lui Codreanu ? Sau eram beat ? Că de obicei nu mă îmbăt. Știi bine că nu beau decît cafea. (Pe vremea aceea, într-adevăr, Pavel Candrea nu bea decît rareori vin și cu multă prudență.)

— Nu cred să fi spus ceva în felul acesta, zise Armand Sachelarie, care avea o memorie foarte bună și ar fi putut să-i reproducă, cuvînt cu cuvînt, tot ceea ce spusese în seara aceea.

— Dar nu mai ții minte cu cine mai eram la masă ? întrebuse Pavel Candrea. Pentru că, îmi amintesc, n-a fost lume multă, ca de obicei, în care caz ar fi dificil să-l identific pe turnător.

— Să facem o scurtă reconstituire... Întîi, ai venit matală cu actrița aia de la Național, Proserpina Matache, căreia îi făceai o curte în draci, dar care, trebuie să afli de la mine, e întreținută de un tip cu bani de la Casație și dacă află ăla s-au dus rochiile, s-au dus bijuteriile și chiar postul de societară a primei scene românești.

— Bun ! Mai departe...

— Păi, după aia a picat Lupu Rădulescu, care a stat foarte puțin, pentru că avea și el o încurcătură cu o pictoriță...

— Și, și...

— Și pe la zece jumătate, a intrat Călin Merdea. Il știi pe ăsta. Gazetarul ăla care are, și el, simpatii de stînga. Mă mir că nu vă-nghițiți, pentru că l-ai privit cam ostil, te-ai uitat cîș la el, dar pe urmă te-ai luat cu vorba, cum ai obiceiul, și ai uitat de el.

Pavel Candrea se opri pe aleea parcului casei Tismana și privea bătrînii copaci din jur.

— Armand, pe tine te simpatizez, nu știu de ce dracu, n-ai nimic din șmecherul bucureștean, oi fi trăit tu la Buenos Aires, oi fi fiu de diplomat, dar miroși a bălegar, a vacă. Se cunoaște că ai copilărit cu peoni, care erau și ei niște țărani. Pe tine nu te pot bănuî că m-ai fi turnat, nici nu e logic, din moment ce știi că vorbesc deschis cu Tismana și că nu mă tem să-l combat pe el și ideile pe care le slujește, mai mult sau mai puțin convins, dar ăsta care umblă în cămașă milaneză roșie, pe ăsta îl bănuiesc. Vreau să-ți spun un lucru pe care l-am afirmat rareori, și nu oricui. Ai asistat la cearta mea cu Dionisie Mocanu, în seara aceea, la *Café de la Paix*. Cu el mă cert de multe ori și nu-l pot suferi, ca și pe Merdea, sau cum dracu îl cheamă, nu pentru că am o prejudecată de clasă, așa cum mi-a reproșat, pentru că n-am nici o prejudecată de clasă. Nu sunt vinovat că nu am umblat desculț și că mi-am făcut Dreptul la Paris. Convingerile politice nu sunt legate deloc de starea mizeră a veșmîntului sau de precaritatea intelectuală. Ar fi o nenorocire ca mîine partidul comunist, în care eu cred, să-și aleagă membrii săi numai dintre analfabeți. Tu n-ai de unde să știi, dar primul lucru pe care îl vom face după luarea puterii va fi alfabetizarea. Asta e scris în programul nostru, să ții minte ce-ți spun acum, ceea ce nu mă împiedică să am o mare suspiciune față de indivizi de genul acestui Călin Merdea. În România, prima generație încălțată a dat mari intelectuali, oameni serioși, medici, ofițeri, ingineri, dar în mediul în care mă învîrt există exemplare foarte curioase. Vor să ardă etapele, vor să se pricopsească și asta nu suport.

★

De fapt, scena de la *Capșa* se petrecuse cu totul altfel decît în informarea trimisă de Călin Merdea inspectorului Mizdrache, cu care colabora de cîteva luni. Tatona, era dis-

pus să servească pe oricine și în orice fel, numai să poată să-și încropească o situație la București. Cel mai mult suferea la gândul unui eșec, care i-ar fi fost insuportabil. Să nu reușească și să fie silit să se întoarcă în comuna lui, să fie luat în rîs de consăteni, după ce aceștia știau că plecase de-acolo ca să cucerească Capitala, i se părea de neconceput. Dealtfel, Călin Merdea nici nu făcea un secret din asta. Intrase în seara aceea la *Capșa* puțin mai familiarizat ca la prima întîlnire pe care o avusese cu inspectorul Mizdrache și cu ministrul Tismana. Indivizi de felul lui erau atrași ca fluturele de lampă mai ales de locurile ce li se păreau întotdeauna inaccesibile și pe care, odată pătrunși, nu le mai părăsesc. Pe Merdea îl atrăgeau luminile candelabrelor, canapelele roase pe care stătuseră atîția oameni iluștri de-a lungul timpurilor, zgomotul discret de tacîmuri, politețea chelnerilor, acel zumzet înfundat de voci de femei și de bărbați, într-un cuvînt atmosfera *Capșei*, tradițională, plină de farmec...

Pe Armand Sachelarie, Călin Merdea îl cunoscuse la o recepție, unde ministrul Tismana i-l prezentase, cam stîngerit și cam cu antipatie : Armand, tipul e cam sordid, dar ne face servicii, sunt obligat să-i vorbesc. Nu te formaliza“. Iar pe Pavel Candrea îl întîlnise în redacția unui ziar, unde pamfletarul își făcea rondul în fiecare zi, pe la prînz. Zărindu-i la masă, îi acostase familiar, în stilul său bătăran :

— Bună ! Ce faceți aici ?

— Mîncăm, nu se vede ? răspunsese tot printr-o întrebare Candrea, care era indispus în seara aceea.

Morocănos, pamfletarul nu fusese atent la primele schimburi de cuvinte dintre Armand și Merdea. Acesta îi spusese secretarului ministrului că ar vrea să-l roage ceva.

— Domnule Sachelarie, dumneata ești mai introdus. Eu sunt băiat sărac de la țară. Am venit la București să mă pricopsesc. Întîi am făcut-o pe funcționarul, dar nu-i de mine. Muncă multă, te freacă fitecine... M-am gîndit să devin ziarist. Am intrat la un ziar, ăia m-au pus să scriu, le-am făcut ce mi-au cerut. Acuma să știi că treburile sunt cam încurcate. Ziarul trage cam la stînga. I-am spus eu domnului Tismana.

— Și ce ? Nu-ți place că trage la stînga ? sărise de la locul lui Candrea. Foarte bine că trage la stînga. Echipa de 307

irozi de la putere o să se ducă dracului. Întii s-au curăţat legionarii ; nici Mareşalul nu are multe zile, ascultaţi la mine...

Tonul drastic al pamfletarului îl cam înghesuisese pe Călin Merdea.

— Domnule Candrea, eu nu fac politică, domnule ! Eu vreau să trăiesc mai bine, asta mă interesează. Am făcut concentrare în '41, m-au luat şi pe front. N-am stofă de soldat. Dar voiam să-l rog pe domnul Sachelarie să mă introducă şi pe mine pe la Ambasada Germaniei. Vreau să iau o nemţoaică de nevastă.

Pavel Candrea îşi pusese ochelarii lui cu multe dioptrii şi-l privea ca pe o insectă rară.

— Şi de ce-ai vrea dumneata să iei tocmai o nemţoaică ?

— Păi, întii şi-ntii, sunt harnice, domnule Candrea. Curate. Pe urmă, mi-ar plăcea să mă duc, aşa, la mine la Țândăreii-din-față, să le arăt la ăia de-acolo : „Uite, bă, ce-a ajuns al lui Merdea ! A luat nemţoaică şi el !“ Nemţoaicele sunt cucoane. Aş mai învăţa şi eu o limbă străină. Unde mai pui că altfel ești văzut în timpurile astea dacă ai o nevastă nemţoaică. Ascultaţi la mine, domnlior, aţi citit ziarele de azi ? Nemţii i-au bumbăcit pe ruşi la Kerci. Or să ia Moscova, or să-i arunce pînă în Siberia... Aştia pun mîna pe toată lumea... Şi ce, strică să stai cu ei la masă ?

Atîta îi trebuise lui Pavel Candrea. Cînd auzea de nemţi, lua foc.

— De unde ai mai ieşit, mă neică, şi tu ? Din ce că-tun ? Din ce şanţ ? Taică-tău n-a făcut război ? Nu s-a bătut cu nemţii „pă nouăsuteşaptesprece“, cum spuneţi voi la ţară ? Şi tu de ce îi pupi în fund aşa ?

Călin Merdea nu se supăra atît de uşor. Ştia să primească. Părea doar uimit că pamfletarul nu înţelegea un lucru elementar :

— Dar nu v-am spus că pe mine mă doare-n cot de politică ? Dacă băteau englezii, aş fi luat o englezoaică, dacă bat nemţii, iau o nemţoaică. Eu ţin cu ăl mai tare...

— Şi deci dumneata ai vrea ca domnul Sachelarie să-ţi găsească o nemţoaică, care să te facă om. Păi să-ţi găsim o „spalt-kamarade“. Ştii ce-i aia o „spalt-kamarade“ ?

— Dacă nu știi foarte bine. Armand, fii drăguț și găsește-i lui Merdea o „spalt-kamarade“ cit mai repede, că arde pipota în el. Și, pe urmă, îl interpelase brutal, violent, pe Merdea : Domnule, te compătimesc ! Dacă un fiu de țăran a ajuns să umble după nemțoaica numai ca să-i fie bine, înseamnă că, după tine, poporul ăsta al nostru degenerează. Eu i-am văzut pe nemți, domnule, am fost în Germania. Dumneata nu-i cunoști. Dacă ar cuceri lumea, așa cum spera dumneata, noi, probabil, după hărțile pe care le-au publicat, am fi strămutați în India, pentru că unii de-ai lor ne socotesc țigani. Atunci să te văd eu, domnule Merdea, cu nemțoaica dumitale, știind și uitându-te cum curg rahații pe Gange și-ți strămută nasul de miros. Dacă nu ești debil mintal, ești ceva și mai rău.

Călin Merdea behăise în felul lui insuportabil : „He-he-he-he“.

— Ai umor, domnule Candrea ! Rahați pe Gange ! Care-ți strămută nasul de miros ? Păi dumneata crezi că la Țândăreii-din-față avem closet cu apă ? Tata și mama și-acum se dau după casă și spun că îngrășă porumbul... He-he-he-he ! La drept vorbind, eu vreau să bată nemții, ca să se facă ordine în lumea asta. Că m-am săturat.

— Ordine, ordine... *Neue Ordnung* ! Asta a băgat o generație întreagă în pământ. Dumneata i-ai apucat pe legionari ? Că te văd băiat mare...

— I-am apucat. Dar nu mi-au plăcut.

— Nu mai înțeleg nimica, zisese Candrea. Stînga nu-ți place, visezi noua ordine, dar legionarii te-au decepționat. Dumneata trebuie să ai muci în cap.

— He-he-he ! rîsese iar berbecește Călin Merdea. Să știi că nu mă supăr, domnule Candrea.

— Dar, de fapt, ce vrei, domnule ?

— Vreau să-mi fie bine, pur și simplu. Binele tuturor începe de la binele meu. Asta am citit într-o carte. Mi se pare că a spus-o Goethe.

— E-he ! Ai ajuns și la Goethe ! Unde o să te oprești dumneata, domnule Merdea ? Nu mi-ai spus însă de ce nu ți-au plăcut legionarii...

— Domnule Candrea, ăștia aveau și părți bune, domnule. Uite, mie îmi plăceau, așa, cum umblau în marșuri, 309

cu cămășile alea ale lor. Prea suntem balcanici, domnule ! Căpitanul ăla știa ce face.

— Tot nu înțeleg. Îți plăceau sau nu-ți plăceau legionarii ?

— Păi, n-am spus că aveau și părți bune ? Dar ce nu-mi plăcea la ei e că prea o luaseră cu biserica. Și pe mine m-a bătut un popă la școala primară de mi-a spart timpanul, de am rămas cam surd, și de-atunci să n-aud de biserică, de popi, de Evanghelie... Că ne și chema duminica la slujbă cu o condicuță, să semneze popa acolo că am fost la slujbă. Nu-mi place să fiu constrâns.

— Păi ordinea ce e, domnule Merdea, decît o constrîngere ? Dumneata nu vezi că nici nu știi ce vrei !? Reduci o doctrină politică la ceea ce îți place sau nu-ți place dumitale... Dacă vrei să știi, eu l-am cunoscut pe Zelea Codreanu. Am fost colegi la Mîinăstirea Dealul.

— Ce spui, domnule ?

Pavel Candrea, simțind că avea cui să-i deșerte sacul în seara aceea, făcuse un semn șefului de sală și mai comandase un șvarț.

— Dumneata ce iei, Armand ?

— Un *Martini* cu lămîie și gheață.

— Dumneata ? îl întrebase și pe Călin Merdea.

— Eu am să mănînc ceva, că mi-e foame. Am umblat prin oraș și n-am băgat nimic în gură.

— Dar să știi că la urmă te pun să-ți plătești porția, că te-am văzut, cam tragi chiulul la notă.

— He-he-he ! behăise Călin Merdea.

Se făcuse comanda și, odată *instalat în baterii*, cum îi plăcea să spună pamfletarului, acesta se dezlănțuise :

— Codreanu ăsta părea cam țărănos. Era din Bucovina. Frust, neîndeminatic. Măle ca temperament și coleric la minie, asta explicînd și de ce l-a ucis pe prefectul Manciu. În aparență era un călugăr prostănac, înalt, spătos, mînuind cu dificultate cuvintele radicale și ideile... Ca dumneata... Fizionomia lui era impregnată de-un soi de visare provenită din ochii vitroși și din cearcănele pocăinței unui asasin. Un smoc rebel i se lăsa pe fruntea îngustă. Taică-său venea din Maramureș și suferea de alcoolism, iar maică-sa, iacă, ceea ce visezi și dumneata, era o blîndă, harnică și cuminte nemțoaică, moldovenizată pe la Huși și Fălciu, unde tatăl Căpitanului preda limba germană în învățămîntul secundar.

Pavel Candrea îi invitase pe cei de la masă să se servească. Călin Merdea începuse să înfulece cu lăcomie bucata de piept de curcan pe care o comandase, ascultînd cu atenție la cele ce spunea teribilul pamfletar. Sorbind rar din șvarțul său, salutînd din cînd în cînd pe cei care părăseau localul sau pe noii intrați, Candrea se încingea tot mai mult. Pe față i se așternea o bucurie copilărească (nici acum, după atîția ani, nu știa dacă adevărații pamfletari își urăsc subiectele pe care, cu atîta violență, le încondeiază).

— Codreanu nu avea nici un fel de vocație intelectuală. El pendulase între Minăstirea Dealul, Huși și Iași, și nu ar fi ajuns în liceul militar dacă nu l-ar fi tentat titulatura asta de *cuib de șoimi*, cum i se spunea gimnaziului militar unde-și făcuse și Vodă Mihăiță un stagiu. Zelea trecea la clasificare printre elementele cele mai mediocre și era sortit declasării. Era un codaș devorat de ambiție și hărnicie. Mai interesant ar fi să vă spun ce era cu liceul ăsta, întemeiat de Nicolae Filipescu și organizat după modelul colegiilor englezești, *Eton*, de pildă, cu o reputație din cele mai riguroase. Tradiția severă își avea sorgintea în prezent în cripta învăluită în mătase roșie a craniului lui Mihai Viteazul, care exercita asupra celor dinăuntru colegiului și a celor dinafară o teribilă iradiație spirituală. Între eminenții elevi care treceau un examen de admitere foarte greu, un tocilar obscur și ambițios, cum era acest Codreanu, trebuia să-și descopere o vocație care să-l remarce. Și el și-o găsisese. S-a aruncat cu patimă în sport, care convenea caracterologiei sale atletice și cerebralității sale primare...

— He-he-he-he ! behăise iar Călin Merdea, rumegînd cu poftă ultima rămășiță din pieptul de curcan din farfurie.

— Codreanu era slab la matematici, slab la partea literară, lamentabil la limbi străine. Avea un singur talent : acela de organizator. Noi, în mod paradoxal, îl numisem *Mucea*, deși era tare la scheme, la temele eroice cercetăsești și la vocabularul frust, militar.

— Vezi, domnule Candrea, că avea și părțile lui bune Căpitanul ? exclamase Merdea, turnîndu-și un pahar de vin negru pe care-l privise în lumina candelabrelor.

— Eu altceva voiam să-ți spun. *Frățiile de cruce* își aveau o origine în cercetășia cultivată la Minăstirea Dealul 311

și importată din Englitera. Ca terminologie, cuvîntul *cuib* venea de la acel termen de *cuib de șoim*, expresie încas-trată pe frontispiciul portalului școlii. Cultul arhanghe-lilor Mihail și Gavril era legat de numele domnitoru-lui Mihai Viteazul. Au mai existat și alte coincidențe : la 8 noiembrie se făcea parastas pentru Mihai Viteazul, lucru care a trecut și în ritualul religios introdus de *Garda de fier*. Și acum ajung la ceea ce nu-ți place dumitale, domnule Merdea, adică la părțile lor rele. În fiecare dimi-neală se făcea o scurtă rugăciune în biserica voievoдалă, cu lecturi din psalmi, oficiată de preotul capelei, rugă-ciune urmată de alte vreo șapte-opt, în tot cursul zilei, pînă la stingere. Appetitul pentru sportivitate și marșuri intra în programa școlii și el le-a împrumutat *Legiunii*. Tot de-acolo, trinitatea valorilor : *Onoare, Răspundere, Pocăință*.

— He-he-he ! behăise iar Călin Merdea. Pocăință...

Făcîndu-se a nu observa întreruperea, Pavel Candrea continuase :

— Ceea ce nu împrumutase Codreanu, pentru că ce-lula lui defectuoasă nu putea asimila, a fost respectul pentru intelectualitate, care se cultiva la Mînăstirea Dealul. Dascălii și ofițerii pedagogi de la acest gimnaziu militar se țineau de ritualurile europene occidentale și de politețea englezească. Pilda mistuitoare era *Eton*. Ofițerii intermediari erau statmajoriști, trecuți în mod special prin stilizarea școlilor engleze. Din Danemarca și din țările scandinave, aduseseră practicarea gimnasticii suedeze, a tenisului, rugbiului, voleiului, fotbalului, a scrimei și natației...

Călin Merdea intervenise iar în felul lui familiar și grosolan :

— Nu ca la noi, la *Școala de comerț* de la Giurgiu, unde jucam oina și trînta. Eu, de pildă, nu știu să joc fot-bal, spusese uimit, ca și cum atunci și-ar fi descoperit această lipsă.

— Mare brînză că nu știi să joci fotbal, domnule Mer-dea ! Cum spuneam, în școală nu se înjura, nu existau violențe brahiale sau mitocăanii. Domnea un olimpianism de factură anglo-saxonă sau de fiord norvegian, ceva gla-cial și puritan, fără ironie și zeflemeaua localnică, bal-can-levantină, cu loialități desuete, grațiozități morale și cavalerisme sportive...

— Ce spuneam eu, domnule Candrea, despre balcanism și levantinism ?

La care teribilul pamfletar îi tăiase avîntul, laconic :

— *Les grands esprits se recontrent...*

Armand nu se mai putuse stăpîni și izbucnise în rîs. Călin Merdea îl privise ca pe un nebun.

— Și dumneata ce-ți arăți fasolele așa ? Ce-i de rîs în chestia asta ?

Imperturbabil, Candrea continuase portretul :

— La Mînăstirea Dealul europeanismul era *la qualité maîtresse*... Școlarul de-aici îl imita pe micul gentilom de la *Eton*. Nu purta joben sau jabou, ci beretă. Nu-i lipseau mănușile, ghetele îi sclipeau, făcea duș zilnic, se tundeă săptămînal, își călca singur hainele. Tot așa era și la dumneata, la *Comerț*, domnule Merdea ?

— Dumneata, domnule Candrea, mă iei peste picior, văd eu.

— Nu te iau deloc peste picior. Duș nu făceați dumneavoastră acolo, dar la gîrlă, ca fiecare, tot vă duceați...

Căzut în plasa finei ironii a pamfletarului, Călin Merdea acceptă :

— Da, la gîrlă mergeam cu toții, cu dirigintele, cu profesorul de gimnastică. Știu să înot foarte bine. Cînd voi face eu o *voinicească*, vă las cu gura căscată ! Ori nu știți ce-i aia *voinicească* ?

— Cum să nu... *crawl*, nu ?

— Cum ați zis ? *Crawl* ? În sfîrșit, sigur, *crawl*. Știu să fac și pluta, mă dau și la fund, stau ca peștele sub apă trei minute, de zici că m-am înecat.

Armand simțea că plesnește. Se ridicase brusc, sub pretextul că avea de dat un telefon și revenise după cîteva minute. Candrea continua să vorbească despre Codreanu :

— Interesant e că în acest liceu militar, în care s-ar fi putut presupune că sunt încetățenite prejudecățile cele mai stranii, se cultivau camaraderia, fraternitatea, larga toleranță și nu spun o minciună cînd afirm că aici au fost tolerați și evreii, cîțiva profesori și pedagogi importanți făcînd parte din lojile masonice de rit scoțian. Și mai ciudat lucru era că, promovîndu-se sportivitatea și disciplina, nu era totuși încurajată brutalitatea animalică. Șefii clasei se recrutau dintre școlarii dotați la partea literară sau la matematici. Se respecta talentul, deci. În această lume în care *fair-play*-ul era la loc de cinste, gorila

asta de Codreanu era un *paria* ambițios și catilinar. El avea un caracter plebeian, antiintellectualist. A împrumutat pentru doctrina sa partea mistică a rugăciunilor, a spovedaniilor obligatorii, a căinței, a autoflagelării, a penitenței. În clase funcționau tribunale formate din cei mai buni școlari, care aplicau pedepse. Cea mai gravă dintre ele era excluderea din comunitate și refuzul oricărei conversații. Cel decretat *paria* pentru o săptămână se zvîrcolea în chinurile disprețului colectiv, în solitudine și tăcere. Pedepsa maximă se aplica *periuteilor*, *felonilor* și *carieriştilor*. Carierismul lui Codreanu s-a grefat pe un pietism încărcat de ranchiună. El avea un dinte împotriva valorilor unei lumi superioare și prestigioase, în care nu se putea încadra. De aici doctrina lui, sumbră și canibalică, care a început cu un asasinat la Iași și a terminat cu un mormînt peste care s-a turnat o placă de beton. Dacă ar fi apucat să trăiască, Codreanu ar fi fost Quislingul României, cel care i-ar fi ajutat pe nemții dumitale să se instaleze la putere... Ai înțeles ceva, domnule Merdea, din ce ți-am spus ?

Cu intuiția lui, Armand simțise atunci că, de fapt, sinistrul portret făcut Căpitanului de către Pavel Candrea îl uluise pe Călin Merdea. În mai 1946, în timpul procesului lui Antonescu, în pauzele dintre ședințele de audiere a martorilor și pledoariilor, stătuse de cîteva ori de vorbă cu el. Curios era la acest om că, pentru el, procesul lui Antonescu și al acoliților săi nu era decît un spectacol sinistru, ce-i drept. El înțelegea foarte greu semnificația politică a celor auzite acolo în acele zile. Bățoșenia Mareșalului făcea asupra lui Merdea o impresie covârșitoare. Sigur că, în comparație cu ceilalți acuzați, încolțiți de către acuzatorii publici, citîndu-li-se date precise, care se apărau înverșunați, dar penibil, această dîrzenie a fostului conducător părea un lucru deosebit. Mareșalul era singurul dintre acuzați care își asuma răspunderea unor fapte reprobabile, dar ceea ce nu înțelegea Merdea era faptul că recunoașterea unor crime nu făcea din acesta ceva mai puțin odios. Și îngăduința tacită față de măsurile luate de Mareșal, în numele legilor războiului, al dreptului pe care îl are un șef de stat să iscălească decizii grave, cum ar fi fost aceea a uciderii a sute de mii de oameni într-un război sau a exterminării în masă a altora în lagăre, poate că i se păruse normală lui Merdea.

Cu o inconștiență senilă, Merdea îi amintise lui Armand, tot într-una din pauzele procesului, că, de fapt, Mareșalul avea și unele merite politice pe care le putea invoca, cu acest prilej, și asta apropo de schimbul de cuvinte dintre acuzatorul public și fostul Mareșal, la care asistaseră și el și Armand și care-i readusese în minte lui Merdea, fără ca la această dată (1946) ziaristul să mai pomenească de cele petrecute cu patru ani în urmă. „Ții minte, domnule Sachelarie, că, printr-un adevărat noroc, am fost implicat în descoperirea profesorului Vrăbiescu, despre care s-a pomenit în acest proces ?“

Era adevărat. Și atunci întâmplarea jucase un rol deosebit. Ancheta întreprinsă de Serviciul Secret condus de Eugen Cristescu și mai ales de către inspectorul-șef Mizdrache stagnase câțva timp. Lucrurile băteau pe loc, și asta pentru că mâna nemților nu putea fi forțată. Se exercita o supraveghere discretă asupra Ambasadei din Calea Victoriei și a câtorva centre nemțești din Capitală și din provincie. De ceea ce erau siguri oamenii lui Mizdrache, pînă la un moment dat, era faptul că profesorul Vrăbiescu nu fusese scos din țară. Aeroporturile fuseseră supravegheate cu atenție, chiar cele militare, de către o întreagă armată de agenți civili sau din Contrainformații. Se adoptase tactica așteptării. Oamenii Gestapoului așteptau un moment de neatenție al oamenilor poliției, fiind conștienți că aceștia stau la pîndă și că nu pot face nici o mișcare în sensul dorit. Și iată că, pe neașteptate, într-o după-masă pe la cinci, în biroul lui Mizdrache își făcuse apariția Călin Merdea.

— Bună ziua, zisese el, așezîndu-și pălăria de panama abia cumpărată pe un scaun alăturat.

— Ce s-a mai întîmplat, domnule Merdea ? Dumneata ori ai un fler nemaipomenit, ori o baftă chioară. Probabil că mai ai vreo știre interesantă pentru mine...

— E-he-he-he ! behăisese el după prostul său obicei. Ar trebui să vă cer un premiu mai consistent pentru cele ce am să vă spun acum.

— E chiar atît de important ?

Inspectorul-șef îl măsurase cu o privire de expert „Asta nu-i tîmpit, dacă mă gîndesc bine, și cade ca prostul exact în locurile cele mai interesante. Lumea nu-l ia în

seamă, clămpănește, el trage cu urechea și uite că cine știe ce lucruri a aflat.“

— Domnule Merdea, bei un coniac, ceva, ca să-ți faci curaj ?

— Coniac nu, dar o cafea parcă aș bea. E ora cînd, de obicei, trag un somn. Dar am venit întins la dumneata, că nu mai puteam să mai rabd.

Picior peste picior, cu ochii bulbucați de broască, din cauză că nu purta ochelari, deși avea nevoie, încă nesigur de unde să înceapă povestirea, dîndu-și și puțină importanță, ca orice om care aduce o veste interesantă, Călin Merdea își ștersese fruntea cu o batistă (toate aceste detalii, reproduse aproape exact, inspectorul-șef i le dăduse lui Ionescu-Tismana, în prezența lui Armand, care îi recunoștea lui Mizdrache talente remarcabile de portretist) :

„Domnule Mizdrache, am aflat unde e ținut ascuns profesorul Vrăbiescu“.

„Cînd am auzit una ca asta, domnule Tismana, să mă scuzați, am crezut că fac pe mine. De unde aia mă-si dăduse ăsta peste urma lui Vrăbiescu, cînd noi, concentrînd toate forțele, cu ochii în patru, n-am reușit să găsim nici un indiciu ?“

„Spune, Mizdrache, nu mai mă fierbe !“ exclamase ministrul, excitat și el de atîta mister.

„Pe scurt, și domnul Armand știe mai bine, ipochimenu ăsta vrea să se ajungă. Și ce s-a gîndit el : cum să facă mai repede carieră altfel decît luînd de nevastă o nemțoaică ?“

„E adevărat, recunoscuse Armand. Într-o seară, eram cu Pavel Candrea și cu Călin Merdea la *Capșa*, cînd acesta din urmă m-a rugat să-l introduc în cercurile nemțești. Chestiunea n-ar fi fost un capăt de țară, dar așa cum îl știți și dumneavoastră, domnule ministru, de la omul ăsta te poți aștepta la orice, așa că am fost foarte prudent și l-am aminorat.“

„Numai că el, continuase Mizdrache, văzînd că dumneata nu te înghesui să-i deschizi o frumoasă carieră, și-a căutat singur și a găsit-o pe una, Ethel Wassermann.“

„Ethel Wassermann, ce nume, Dumnezeule ! exclamase Tismana. De el sunt legate numai două chestii : Wassermann era un romancier și celălalt lucru nu vi-l mai spun, că-l cunoașteți cu toții. În sfîrșit, zi-i mai departe, domnule Mizdrache.“

„Această Ethel Wassermann este de profesiune soră medicală la spitalul profesorului Busbaum, deschis provizoriu într-o aripă a Institutului Cantacuzino și unde sunt tratați ambuscații de război, bolnavii psihici de pe front.“

„Nu văd legătura cu profesorul Vrăbiescu“, spusese ministrul.

„Încă puțin și ajungem și la el. Cunosând-o pe această domnișoară, pe care noi am și reperat-o și care locuiește chiar în spital, în aripa rezervată personalului de serviciu, Călin Merdea, ca omul, i-a făcut vizite destul de dese. Nemțoaica nu-i nici ea Greta Garbo, dar nici Merdea nu arată ca un Făt-Frumos. Probabil că, suntem între bărbați, țărânoiiul nostru are vreun atribut, așa, mai dezvoltat, pentru că domnișoara, cel puțin după spusele lui, îl ține ca-n palmă. El nu e un sărântoc, mai câștigă un ban pe la ziare, dar e cam pomanagiu. Așa că, ducându-se la damă, ce credeți că a aflat de la domnișoara, pardon de expresie, Wassermann ? În clinica de nevropați a profesorului Busbaum, bine păzit, închis într-o rezervă, se află profesorul Vrăbiescu. Drept care băiatul a venit la mine, mi-a mărturisit tot și iată-mă, domnule ministru, în situația de-a vă putea spune tot. Ca să raportați Mareșalului ar fi bine, pentru că asta l-ar mai liniști, dar ca să vă așteptați că el va mai face vreun protest pe lângă Killinger, să nu aveți nici o speranță. Întîi că i-am alarma pe nemți și asta n-ar fi bine, al doilea, că baronul ar nega că în spitalul lor s-ar afla profesorul Vrăbiescu. După părerea mea nu rămîne decît o soluție : să-l răpim.“

„Mizdrache, sigur că profesorul trebuie răpit, dar de ce s-o facem noi ? Parcă ți-am mai spus o dată ! Hai să ne folosim de fata lui Vrăbiescu, care ne poate duce ca o momeală și la cea de-a doua țintă, la comuniști. Noi putem să încercăm să-l răpim pe Vrăbiescu, dar riscăm ca, ne-reușind, să intrăm în conflict cu autoritățile germane și Mareșalul n-o să se solidarizeze cu noi. Așa încît fă într-un fel ca acești oameni, care au zădărnicit experiența cu proiectilul termic al lui Vrăbiescu, să fie împinși să meargă ei să-l elibereze pe acesta.“

Inspectorul-șef mai avea o îndoială :

„Domnule ministru, credeți, cu adevărat, că au vreun interes comuniștii să-și riște pielea, salvîndu-l pe Vrăbiescu ?“

„Bineînțeles, uiți raționamentul meu ? Pe ei nu atît Vrăbiescu îi interesează, cît proiectilul termic. Lăsîndu-l pe profesor în mîna lor, ei știu mai bine decît oricine că experiența va fi reluată și că atunci nu vor mai putea să o zădărnicească, pentru că va fi mult mai complicat.“

„Aveți dreptate. Așadar...“

„Așadar, Mizdrache, încearcă să-i faci pe acești oameni să acționeze ca să scoatem castanele din foc cu mîinile lor, iar dacă faptul nu se produce în cîteva zile, vom prelua noi afacerea.“

„E foarte bine ceea ce spuneți, domnule ministru, numai că oamenii pe care eu vreau să-i informez de soarta lui Vrăbiescu și pe care trebuie să-i determin să-l răpească nu pot fi găsiți la colț de stradă.“

Tismana rîse franc.

„Ai dreptate, dar drumul cel mai scurt dintre ei și dumneata se poate parcurge cu ajutorul acelei fete. Mi-ai spus că ai lăsat-o în libertate. Ai vreun indiciu că s-ar fi întîlnit pînă acum cu Tronaru acela sau cu altcineva ?“

„Încă nu. Și tocmai așteptarea asta mă scoate din sărite. Sunt convins că individul ăla nu i-a lăsat adresa lui de-acasă, că nu era prost s-o facă. Așa că numai o întîmplare poate să îi adune laolaltă...“

Inspectorul-șef Mizdrache nu avea de unde să știe că *întîmplarea* despre care vorbea avea să fie provocată tocmai de prezența lui Armand Sachelarie la această convorbire.

CAMERA CU GRATII

Conflictul dintre Gerda Hoffmann și maiorul von Braun avea să cuprindă, odată cu trecerea timpului, implicații foarte mari. Dar nici unul din cei doi protagoniști încă nu realizau, la acea dată, proporțiile la care se ajunsese, și nu numai din vina lor. La 27 mai 1942, în Cehoslovacia, șeful Gestapoului, Heydrich, fusese atacat de către un grup de patrioți și murise după câteva zile. În afara consecințelor pe care le-au avut de suportat făptașii și răzbunarea organelor de represiune germane, vezi Lidice, mai pot fi evocate mișcările imperceptibile, dar cu grave consecințe din cadrul Gestapoului. Ne aflăm la începutul rivalității singeroase dintre Himmler și Canaris, iscată de concurența dintre serviciile secrete ale armatei și Gestapoului. În mic, faptul că și maiorul Braun și doamna Gerda Hoffmann informau pe superiorii lor despre afacerile care se făceau în România, pentru persoane care au rămas și astăzi necunoscute, aflate în posturi de mare răspundere în Germania, nu reflecta decât dorința de îmbogățire rapidă, la toate nivelurile, a celor care vedeau în război un mijloc de parvenire rapidă. Nu era un lucru nou, pentru că, odată cu înființarea de către Himmler a acelor grupe de luptă *Einsatzgruppen*, alcătuite din *SS*-iști și agenți ai poliției naziste *SD* și *Gestapo*, de fapt se instituise jaful organizat. Încă în 1938, Schellernberg, la ordinele lui Heydrich, pregătise aceste grupe de luptă înaintea invadării Cehoslovaciei. Ele aveau un dublu scop: acela al epurării populației civile prin teroare și al organizării transportului în Reich a tuturor

bogațiilor din țările ocupate. Încă din '41, în textele oficiale și rapoartele armatelor germane, apăruseră expresii ca : „*infiltrare*“, „*măsuri de însănătoșire*“, „*epurație*“, „*măsuri speciale*“, „*regim special*“ și arareori cuvintele : „*lichidare*“ sau „*execuție*“.

Aceste *Einsatzgruppen* fuseseră alcătuite pe baza unui acord intervenit între conducerea R.S.H.A. și O.K.W., în acest scop încheindu-se un acord cu militarii, care prevedea drepturile grupei lor de luptă în spatele trupelor de pe frontul de răsărit. Instrucțiunile lui Heydrich fuseseră categorice : trebuia nu numai ca armata să tolereze prezența *grupelor de luptă* în spatele său, dar și ca serviciile responsabile ale armatei să fie categoric obligate să asigure tot sprijinul oricărei acțiuni întreprinse de *Einsatzgruppen* și de către comandourile *Sipo* și *S.D.* Armata era obligată deci să sprijine *Einsatzkommando*-urile, să le aprovizioneze cu benzină și alimente, să le pună la dispoziție rețeaua ei de legătură. Pe front, în teritoriul U.R.S.S., cele mai cunoscute operații pînă la data la care ne aflăm, se puteau cita execuțiile de la Riga, unde muriseră 35 000 de persoane, terminate cu raportul din 31 octombrie 1941 al *Obergruppenführer*-ului SS, von dem Bach-Zelewski, care putuse să-i raporteze lui Hitler : „În Letonia nu mai există nici un picior de evreu“. Mai era cunoscută operația *Cottbus*, condusă de generalul SS von Gotteberg. Asasinatele în ambele cazuri erau însoțite de jafuri sistematice, adunîndu-se și trimițîndu-se în Germania tot ceea ce putea fi utilizat : încălțăminte, piei, haine, bijuterii, aur, obiecte de valoare. Dar cum România nu era o țară ocupată, în afara jafurilor oficiale organizate prin societățile mixte germano-române și pentru că Mareșalul Antonescu refuzase predarea evreilor către organele de represiune nemțești, printr-o înțelegere tacită, funcționarii superiori ai Ambasadei, generalii și ofițerii superiori aveau dreptul de a trimite așa-numitele pachete sau cadouri către rudele lor din patrie. În valizele diplomatice, în pachetele curierilor, sau pur și simplu prin poștă, zeci de mii de colete plecau, anual, din țară, vameșii români neîndrăznind să le desfacă.

Doamna Gerda Hoffmann, mai bine orientată în ceea ce privește realitățile românești, alesese o cale mai sigură și mai subtilă pentru transmiterea de valori dincolo de granițele României : ea nu achiziționa bijuterii decît

foarte rar și de la persoane foarte sigure. Asta neînsemnând că în România, la acea dată, nu existau bijuterii care să tenteze pe cei care ar fi vrut să le cumpere, dar posesorii lor nu erau încă sărăciți și nu începuseră încă, cel puțin la acea dată, transferul valorilor în băncile elvețiene. Însă cu același folos și cu mari câștiguri, pentru că la orice tranzacții secretara maiorului von Braun primea un comision de zece la sută din valoarea obiectelor achiziționate, doamna Hoffmann achiziționa covoare, mobilă stil și tablouri, lucruri care păreau proprietarilor lor mai puțin importante dar, în realitate, nu erau mai puțin prețioase. O vreme maiorul von Braun nu văzuse în această activitate a secretarei sale un lucru jenant. Credea că doamna Hoffmann, neavînd ce face cu banii pe care-i primea, achiziționează lucruri pe care le trimitea rudelor din Germania, ca să le facă plăcere. Pe urmă își dăduse seama că persoanele care primeau pachetele venite din România, cu toată discreția adreselor și a numelor necunoscute, aveau în spatele lor oameni amestecați în camarila aflată în jurul lui Hitler. Fisurile teribilului aparat de represiune reprezentat de poliția secretă germană încă nu se iviseră. Atîta vreme cît războiul mergea bine, o concordie ușor de înțeles îi unea pe jefuitori. Dar asta nu însemna că von Braun, vechi ofițer al Gestapoului, nu simțise, o clipă mai devreme, ceea ce avea să aducă viitorul. Și deodată se ivise în mintea lui ideea că secretara sa poate fi șantajată pentru serviciile pe care le face unor oameni aflați în anturajul Führerului. Îndrăzneala presupunerilor lui nu mergea pînă la ideea că însuși mareșalul Goering, mare amator de tablouri bune (el se înfruptase pînă atunci din plin din muzeele franceze), ar putea să fie clientul discret, prin interpuși bineînțeles, al acestei neînsemnate doamna Gerda Hoffmann. Dar, ca orice ofițer de poliție care cunoaște valoarea informațiilor cît ar fi ele de neînsemnate și a posibilităților pe care le lasă deținerea de secrete personale despre unii oameni, căutase să facă din negoțul ilicit al doamnei Hoffmann un mijloc de presiune asupra celor care ar fi putut hotărî, la un moment dat, chiar soarta lui în armată. Rapoartele întocmite de maior ajunseseră unde trebuia, dar tot unde trebuia se găseau și oameni ai discretului client al doamnei Hoffmann, care o informaseră pe aceasta de neloialitatea șefului ei. Și cum nici von Braun nu era un sfînt,

folosind și el poziția pe care o avea și relațiile cu cei din guvernul Antonescu pentru a facilita unele achiziții și transporturi de cereale și mărfuri și avînd grijă ca sumele rezultate din aceste comisioane să fie depuse, sub un cifru și un nume fals, la aceleași bănci unde cei mai mulți dintre grangurii vremurilor tulburi de atunci își depuneau cîștigurile, Gerdei Hoffmann nu-i fusese prea greu să întocmească, la rîndul ei, rapoarte secrete către cei ce aveau interes să știe despre fiecare cîte ceva și să noteze undeva ce făceau, în timpul liber, ofițerii Gestapoului.

O discuție tăioasă, nu lipsită de amenințări, avusese loc la locuința doamnei Hoffmann din strada Londra cu cîtva timp în urmă. Fusese un scurt schimb de replici, cărora femeia nu-i dăduse importanța cuvenită, pentru că, deși îl cunoștea foarte bine pe von Braun, nu bănuia că acesta va merge prea departe cu amenințările. Logic vorbind, n-aveau, nici unul dintre ei, interesul ca un conflict pe față să fie în atenția superiorilor lor. Dar odată declanșate rapoartele, denunțurile, lucrurile nu mai puteau fi oprite. Asta și explică de ce, într-una din diminețile lunii mai a anului 1942, maiorul von Braun îl rugase pe șoferul său Kurt să treacă după ora 20 pe la biroul său, pentru că avea să-i facă o comunicare confidențială. Acesta, disciplinat, fusese la opt fără cinci în anticamera maiorului, așteptînd să fie invitat dincolo de ușa capitonată, lucru care se și petrecu, exact la ora fixată.

— Bună seara, dragul meu Kurt, poftește ! făcuse maiorul von Braun, introducîndu-l în biroul său, aflat într-o aripă a unei clădiri de pe cheiul Dîmboviței, pe strada Cometei sau cam așa ceva, la etajul doi, unde serviciul secret al armatei germane avea unul din locurile lui de lucru.

Kurt așteptase ca ofițerul să se așeze în fotoliul său și să fie invitat la rîndul lui să ia loc.

— Stai ! zisese von Braun.

Șoferul se așezase. Privise o clipă la portretul lui Hitler aflat deasupra biroului lui Braun și făcuse o mustră îngrijorată. În clădire nu se afla nimeni, în afara san-tinelor, asta băgase de seamă încă de la venirea lui aici.

— Bei ceva ? întrebasese maiorul.

„Trebuie să fie ceva foarte serios dacă îmi dă și de băut“, gîndise Kurt.

— Dacă se găsește, nu refuz.

— Foarte bine ! O să bem un şnaps de Schwerin. L-am primit ieri de-acasă. O sticluţă de rachiu. Te cinstesc pentru că îmi eşti foarte simpatic.

Maiorul umblase în biroul lui, scosese sticla, două păhărele, le umpluse, îl lăsase să golească de două ori măsura aceea şi, pe urmă, o luase uşurel, cum şoferul nu era obişnuit să-l ştie pe superiorul său.

— Kurt, lucrăm de mulţi ani împreună. Ții minte timpurile glorioase din Polonia ? Atacul postului de la Gleiwitz, în Silezia...

— Am lucrat ca nişte îngeri...

— Trebuie să recunosc că așa a fost. Acolo ai primit și o decorație, parcă.

— Chiar așa.

— Mai bei un şnaps ?

— Cum nu, cu plăcere !

Von Braun părea că se gîndește la ceva foarte îndepărtat și complicat.

— Aș vrea să-ți fac o confidență, Kurt. Operația știi cum s-a desfășurat ?

— Cum să nu ? Îmi amintesc foarte bine toate amănuntele.

— Ei, ar mai fi niște detalii pe care nu le cunoști prea bine.

— Vreți să-mi povestiți ceva despre cei doisprezece morți ?

— Exact, Kurt ! Vezi ce băiat deștept ești ? Ai și tinere de minte ; asta este foarte bine pentru un soldat german. Dealtfel, nu te-am ales întîmplător ca şofer, pentru că în împrejurările prin care am trecut noi doi trebuie să fii întotdeauna sigur de omul de lîngă tine.

— Și dumneavoastră n-ați fost sigur de mine ?

— Vai, cum se poate spune așa ceva, dragul meu Kurt ? Noi am trecut prin niște încercări tragice. Un şofer mai puțin abil decît tine nu mi-ar fi salvat viața în acel atentat. Ai avut o prezență de spirit remarcabilă. Și un reflex de adevărat as al volanului.

Kurt, sergent-major al armatei germane, 23 de ani, tuns scurt, cu o mutră de măcelar, cu nas turtit la o încăierare, de profesie căruțaș, condamnat de trei ori pentru jaf, rîse măgulit de cele ce auzea.

— Ceea ce aș vrea să-ți amintesc însă, spuse maiorul von Braun, e faptul că dacă eu îți datorez ție viața, și tu

îmi datorezi mie viața. Trebuia să fii al treisprezecelea mort la atacul postului de radio polonez de la Gleiwitz.

— Știu, domnule maior.

Urmă o secundă de tăcere.

— Vreau să-ți mai spun, adăugă von Braun, că nu te-ai purtat prea frumos în Polonia.

— Asta-i cam adevărat.

— Ai impulsuni regretabile. Ai omorît oameni și cînd a trebuit și cînd n-a trebuit. Orice vizită în lagăre se solda cu reproșuri care mi se făceau din cauza ta. Ba de vreo două ori cei de la Comandament au vrut chiar să te lichi-deze. Trebuie să-ți spun că mi-am pus obrazul în joc pentru tine și pentru asta trebuie să-mi porți totdeauna o recunoștință pe care eu am s-o apreciez în funcție de faptele tale. *Prosit !*

Maiorul golise și el al doilea pahar de șnaps și-i mai turnă unul lui Kurt.

— De fapt unde vreți să ajungeți, domnule maior ?

— Kurt, suntem între bărbați. Am făcut amîndoi multe lucruri împreună. Și permise, și nepermise, nu vreau să le evoc aici, nu e cazul. Pe noi ne leagă ceva mai mult decît o camaraderie de arme. Ne leagă o idee pe care o servim.

Fostul ocaș, condamnat pentru viol și jaf organizat, scos din pușcărie ca să fie asasinat într-o uniformă poloneză și supraviețuind printr-o minune sau printr-o în-tîmplare, nu înghițea limbajul emfatic, așa că o reteză scurt :

— Domnule maior, intrați direct în subiect ! N-o să mă supăr. Am atîtea pe conștiință, ce mai contează încă ceva în plus ?

În ochii lui von Braun sclipi o mulțumire pe care nu și-o putuse înfrîna.

— Îți mulțumesc. Am bănuir că ești un om cu care am să mă înțeleg.

— Dați-i drumul !

— Kurt, dragul meu, înainte de orice, îți promit o permisie de o lună de zile în Germania. Te-oi fi săturat și tu de stat între străini, poate vrei să-ți mai vezi prietena, bănuiesc că ai o prietenă, dacă nu mai multe. Dorești să te întîlnești cu amicii, să bei cîteva halbe de bere, să mănînci un *ausbain* făcut bine, pregătît de un om care se pricepe, în sfîrșit, să uiți nițel de război.

— Vă mulțumesc, domnule maior, sunt al dumneavoastră.

— Asta în afara unei propuneri de avansare, pe care o voi întocmi chiar astăzi și o voi trimite la Berlin.

— Deci, despre ce-ar fi vorba ?

— Scumpul meu Kurt, în relațiile dintre oameni, așa cum știi foarte bine, există perioade foarte bune de înțelegere și dragoste, când ți-ai da viața pentru celălalt, dar și clipe de cumpănă, când unii dintre prieteni trădează și trebuie pedepsiți. Ce spui de treaba asta ?

— Spun că cei ce trebuie pedepsiți merită să fie pedepsiți. Uite, de pildă eu, am făcut pușcărie cu un băiat din München, îl chema Klaus, era cizmar, își omorîse nevasta din gelozie. Un caraghios, n-ai fi dat doi bani pe el. Plîngea toată ziua. Îl ajutam să care tineta, munceam pentru el, nu știu de ce voiam să-i fac numai bine.

— Și...

— Și împrietenindu-ne foarte bine în celulă, m-am apucat să-i vînd niște ponturi, să-i povestesc tot ce aveam pe suflet și cînd colo, el era un turnător de groază. Asta nu mi-a mai plăcut și, cum am ieșit afară din pușcărie, l-am căutat. El scăpase mai devreme, pentru că era înțeles cu directorul pușcăriei. L-am găsit și bineînțeles că a avut parte să-i cadă în cap o ladă cu cuie de pe o schelă și că l-am înmormîntat, plîngîndu-l din toată inima...

— Te înțeleg foarte bine, scumpul meu Kurt, eu nu voiam decît să te consult într-o chestiune foarte delicată. Pe doamna Hoffmann o cunoști...

— Cum să nu ?

— Lucrăm împreună din Polonia. E o femeie respectabilă, de familie bună. O femeie în care am avut multă încredere, așa cum ai avut și tu încredere în prietenul tău. Numai că... Cum se întîmplă în asemenea cazuri, pe cei care știu foarte multe lucruri îi mănîncă limba.

— Înțeleg ! făcuse Kurt, frecîndu-și nasul de boxer și privindu-l drept în luminile ochilor pe maior.

— Doamna Hoffmann are prostul obicei de a-i informa pe superiorii noștri de la Berlin despre tot ceea ce facem noi. Acuma tu mă cunoști pe mine, Kurt. Știi că dacă am exagerat vreodată, am făcut-o pentru binele patriei, pentru ideea de care îți vorbeam mai înainte. Dar să mi se pună în spinare lucruri odioase, asta nu mai înțeleg. Un amic de la Berlin m-a informat că această

doamnă, repet, respectabilă, de familie bună, a insinuat într-un raport că aş fi un om care s-a vîndut serviciilor secrete engleze. Spune, Kurt, că mă cunoşti foarte bine ! Zi şi noapte, iarnă şi vară, prin zloată, înfruntînd mari primejdii amîndoi, m-ai dus cu maşina unde a fost nevoie. Unde am putut eu să mă întîlnesc cu aceşti oameni că-rora să le vînd secrete de Stat ? Nu e o infamie ? Pe urmă, bănuiesc că din aceste rapoarte, oricum ai lua-o, nu poate lipsi nici numele tău. Aşa că judecă asupra consecinţelor.

★

Inspectorul-şef Mizdrache se vedea din cînd în cînd cu dansatoarea Jo-Jo. Întîi, un telefon la barul *Fu-Ciang*, în timpul repetiţiilor de la prînz. Niciodată vocea lui Mizdrache. De treaba asta se ocupa Ciripoi, ce se dădea cînd inspectorul financiar de sector, Crăciunescu, care vrea să întrebe ceva în legătură cu o casă pe care ea ar fi vrut s-o cumpere, cînd un prieten din provincie, în trecere prin Bucureşti. Telefonul suna undeva, într-o încăpere mică aflată lîngă fosa orchestrei barului şi, după ora respectivă, celelalte fete din balet ştiau că era vorba de Jo-Jo.

— Sună, tu, care te urci ! Să vezi pe cine caută.

Maestrul de balet se enerva de întreruperile care aveau loc din ce în ce mai des, ameninţîndu-le :

— Fetelor, o dăm dracu, aicea nu-i tractir ! Mai lăsaţi telefoanele, că eu n-am timp, la 3 trebuie să fiu la Operă. După ce vă mişcaţi ca nişte boarfe, că numai dansatoare nu sunteţi, mă mai ţineţi şi de la mîină !

Urca cîte una din ele, în fugă, şi ridica receptorul ; de sus, se auzea vocea ei piţigăiată :

— Cu cine ? Vorbiţi mai tare, că nu se aude. Aicea e repetiţie. Da... bine... cu Lili... (sau cu Monica, sau cu doamna Jo-jo). Imediat...

Jo-jo avea dublă repetiţie : cu maestrul de balet, pentru mişcarea în grup cu corpul de balet şi cu pianistul cu care repeta noile cîntece nemţeşti, lansate la Berlin sau la Hamburg, auzite mai întîi la posturile de radio sau desluşite, pur şi simplu, pentru prima oară, după ştimele muzicale. Erau, în general, nişte melodii soldăţeşti, vorbind despre viaţa plină de primejdii a celor de pe front, despre iubitele lăsate acasă ; în general, propaganda dom-

nului Goebbels îi ținea bine struniți pe compozitori și poeți, pentru că, în afara unui aer nostalgic, textele și melodiile nu aveau nimic plângăcios. Se cîntau și cîteva cîntece în ritm de marș, foarte gustate aici la *Fu-Ciang*, locul de întîlnire al ofițerilor veniți de pe front, cu reputație pentru programul său reușit și băuturile bune.

Jo-jo urca în grabă scările, găsea telefonul pe mica măsuță de marmură și întreba cu glasul ei ușor voalat de fumat și de alcool :

— Alo ! Cine e ?

— Tu ești, Jo-Jo ?

— Eu ! Dar cine întreabă ?

— Crăciunescu. (Alteori din pîlnia telefonului se auzeau și alte nume ; cîntăreața de 28 de ani avea destui prieteni cu care își toca timpul liber.)

— În chestiunea aceea, cu *știi tu cine*, zicea, la celălalt capăt al firului, Ciripoi. Ar fi bine să treci după-masă pe la cinci, ori astă-seară după program.

— Bine-bine ! mormăia Jo-Jo, spunîndu-și în gînd : „Nu se mai satură nici taurele ăsta, eu nu știu ce-i cu bărbații ăștia ; să cîștige bani și să se culce cu femeile, altceva nu fac nimic.“

Trîntea telefonul în furcă și cobora scările reluîndu-și repetițiile cu acompaniatorul. Lili, Monica sau altă fată o întrebau peste umăr, în timp ce-și făceau exercițiile cu maestrul de balet :

— Cine a fost, tu ?

— Cine să fie ? Tot inspectorul ăla financiar, cu casa. Mi-a luat o mulțime de bani pînă acum.

— Aiurea ! Zexe ! Așa-i zice acuma... inspector la finanțe... Moș Crăciun cu... lată ! (Acești *iepurăși* de balet, cum își ziceau între ele fetele, aveau un limbaj scandalos care nu mai ultragia urechile nimănui.)

Dar după cîteva secunde, barmanul Ernst, care supraveghea, fără a avea aerul că o face, toate mișcările din local, se apropia discret de Jo-Jo și o întreba :

— Tot el a fost ?

— Dar cine vrei să fi fost ? Sfîntul Petru ?

Pentru toată lumea, pur și simplu Ernst, fără alt nume, barmanul de la *Fu-Ciang* era de fapt cel ce răspundea de localul rău famat, cel ce făcea toate angajările și raporta maiorului Müller tot ce se petrecea sub acest acoperiș. De socotelile, contabilitatea și toate angaralele administrative

în aparență se ocupa doamna Gerda Hoffmann, care declara cui voia s-o asculte și cui nu, că își investise o sumă mare de bani în acest local.

Pentru cei din anturajul maiorului Braun și al doamnei Hoffmann, pretextul era destul de subțire. Ei se aflau în meserie, știau ce lucruri face doamna Hoffmann aici și, în general, nu veneau la *Fu-Ciang* decât dacă erau în misiune sau nu aveau un alt loc unde să-și petreacă o seară. Ceea ce rămăsese însă secret pentru toată lumea era faptul că Ernst, barmanul, era cel care răspundea politic direct de tot ce se petrecea în acest bar. Întrebată de către von Braun cine este patronul acestei oficine, doamna Hoffmann ezitase să dea vreun răspuns.

— Înțeleg, zisese maiorul. E un secret profesional... Și făcuse o estimare mentală, socotind că singurii care ar fi putut fi bănuți de a controla afacerile de la *Fu-Ciang* nu puteau fi decât trei inși : portarul, cu care lucrase o vreme, un anume Geller, un zdrahon de doi metri înălțime, fost boxer, care se ocupa cu evacuarea celor care întreceau măsura la băutură, și erau destui șocați de pe front, care terminau petrecerile de la bar într-o teribilă criză de nervi, scoțind pistoalele și trăgând orbește în aer ; șeful orchestrei, Knochen, un tip titirisit, prețios, cochet ca o femeie, care se ruja în fiecare seară înainte de a lua conducerea orchestrei barului, muzician fin, îmbătându-se cam o dată pe lună, după spectacol, când rămânea singur la pian, cu prietenul lui din orchestră, un violonist ciudat, cu o figură de matroană, pe nume Helldorff, sau chiar misteriosul pitic Blomberg, venit cu circul Busch, care își făcea numărul împreună cu un arlechin și cu o dansatoare, toți trei nedespărțiți, jucându-și rolul de artiști în această lume amestecată și atât de suspectă. Pe Ernst, von Braun avea să-l bănuiască foarte târziu, pentru că părea un tip bleg, îndrăgostit lulea de Jo-Jo, un nemțaloi de la Sibiu, despre care nu știa că avea un mare grad în *Abwehr* și că fusese recrutat încă din 1936 pentru asemenea servicii.

Cu Ernst, Jo-Jo se vedea totdeauna după vizitele pe care aceasta i le făcea lui Mizdrache. La început, inspectorul-șef nu fusese o țintă pentru adevăratul patron al barului *Fu-Ciang*, dar, odată începută legătura cu Jo-Jo și aflînd despre cine este vorba, Ernst aruncase la rîndul lui o nadă prin această femeie în treburile poliției secrete

românești. Nu-și făcea mari iluzii, pentru că bănuia că un om de profesie, cum era Mizdrache, nu putea să fie atât de imprudent încât să discute secretele sale cu prima femeie întâlnită. Dar iată că, tocmai din pricina profesiei lui, Mizdrache îi oferise lui Ernst prilejul de-a afla ceea ce îi privea pe ei, cei de la *Fu-Ciang*. După prima vizită făcută inspectorului-șef, Jo-Jo fusese cercetată scurt, cu brutalitate :

— Spune-mi, ce ți-a propus individul ?

În situația acestei femei nu aveai ce să faci decât să joci pe două planuri, și ea jucase de la început pe două planuri. Îi răspunsese cu francheță neamțului :

— Domnul Mizdrache vrea să știe ce se întâmplă aici, cine este patronul barului și ce-i cu piticul ăla al nostru.

Primele două obiective ale curiozității inspectorului-șef i se păruseră firești lui Ernst. Așa ar fi procedat oricine. Dar piticul ?

— De ce-l interesează Blomberg ?

Ernst nu știa nici el că acesta fusese ucigașul lui Arghirescu. Sigur, bănuia că prezența lui la București nu era deloc întâmplătoare, chiar dacă venise cu un circ renumit, cum era circul *Busch*, după cum nu era întâmplător că această femeie, Jo-Jo, nu fusese plantată aici de către serviciile secrete românești cu intenția de a-i spiona pe ei. Într-un astfel de joc complicat, toată lumea vrea să afle câte ceva și se lucra după principiul : „Îți dau, îmi dai.“ Era ca la un dans unde fiecare își schimba partenerii în speranța că, culegînd de ici de colo câte ceva, se poate reconstitui câte o informație interesantă sosită pe diferite canale. Totul era să știi de la început ce vinzi și ce cumperi și dacă prețul era meritat sau nu. Oricum, curiozitatea lui Mizdrache față de Blomberg (el nu vedea nici o legătură între prezența acestui pitic și cazul Arghirescu, pe care îl ignora) îi era suspectă. Jo-Jo primise deci misiunea ca, sub aerul de dansatoare care nu e preocupată decât de „arta“ ei, să afle de ce Mizdrache vrea să știe ce-i cu Blomberg, ce face, sau ce urmărește. Întrebînd-o pe Gerda Hoffmann dacă poate să-i spună ceva despre inspectorul-șef al Siguranței, aceasta îi dăduse un raport succint despre activitățile lui Mizdrache.

— Periculos ? întrebare Ernst.

— Foarte inteligent.

— Ce să înțeleg ?

— Trebuie să înțelegi că omul poate fi un adversar redutabil la un moment dat, dar că nu crede prea mult în meseria lui.

— Bănuiești că ni l-am putea apropia ?

— Nu ne suferă. Îi suntem profund antipatici. Nu va colabora decît dacă va fi șantajat, sau dacă se va afla într-o mare primejdie.

— Ai idee de ce îl interesează Blomberg, piticul nostru ?

Gerda Hoffmann făcuse imediat legătura între prezența acestuia și cazul Arghirescu, pe care-l știa mai bine, dar îi răspunsese vag lui Ernst :

— Nu-mi dau seama !

De fapt, pe Gerda Hoffmann nu cazul Arghirescu o interesa. Ea trebuia să fie mereu în gardă chiar față de cei cu care lucra. Rapoartele pe care le întocmea erau trimise la Berlin lui Müller, cît timp acesta se afla acolo. Cînd acesta venea în scurte inspecții în România, discuțiile lor aveau ca subiect tocmai fisura care se ivise în serviciile secrete germane. Pe Ernst, care era apropiatul lui Müller, ea, Gerda Hoffmann, putea să conteze. Era omul *Abwehr*-ului. Dar iată că, în paralel, Gestapoul, prin Braun, lucra la rîndul lui, informînd la Berlin, pe canalele sale, adesea contradictorii, căutînd să contracareze acțiunile *Abwehr*-ului. Ce vor fi înțelegînd cei din Centrală nu știau nici ei. Hîrtille cifrate, care furnizau informații, se băteau adesea cap în cap, dispăreau cine știe unde și sintezele care luau naștere în confruntarea știrilor furnizate de cei de-aici sau din altă parte nu erau citite de unii ca ei, așa încît nimeni n-ar fi putut să știe cine pe cine se baza. De cîtva timp, doamna Hoffmann simțea o adevărată gelozie profesională față de maiorul von Braun, din cauza cazului Vrăbiescu, despre care în lumea celor de la Ambasadă se vorbea, desigur, acoperit, dar destul de des. Rezolvarea acestui caz îi revenea maiorului și asta o scotea din sărite, pentru că dacă transferarea profesorului în Germania ar fi reușit, meritele Gestapoului ar fi fost mai mari decît ale *Abwehr*-ului, lucru intolerabil, dacă te gîndești bine, asta intrînd în competența secției lor. Nefasta concurență dintre cele două servicii avea să aibă rezultate catastrofale nu numai în România, ci și în alte locuri, dar, deocamdată, pentru naratorul acestei istorii, lucrul nu este atît de important.

Între timp, se mai petrecură câteva fapte care erau strîns legate de soarta unora dintre eroii acestei povestiri. Unui tip ca von Braun nu putea să-i scape atenția, chiar disimulată, a Gerdei Hoffmann față de cazul Vrăbiescu. Situația era, la ora aceasta, oricum, complicată. Inventatorul era deținut în mod ilegal în clinica profesorului Busbaum, sub narcotice, dar treaba nu putea să dureze la infinit. Supravegherea aeroporturilor și a punctelor de frontieră de către autoritățile românești, militare și civile, părea destul de severă. La toate acestea se adăuga și faptul că, pe lângă ambasadorul Killinger se produsese un protest oficial și că, dacă s-ar fi descoperit locul de detenție al lui Vrăbiescu sau încercarea de a-l transporta peste graniță și n-ar fi reușit, urmările ar fi fost foarte neplăcute pentru cei de la Ambasadă și pentru cei din serviciile secrete. Pentru maior era și mai limpede că drumurile lui și ale Gerdei se despărțiseră. Nu era vorba numai de cîștigurile ilicite pe care încercau fiecare să și le producă : ei aveau acum doi stăpîni. Dacă lăsa deoparte rapoartele pe care secretara lui le trimitea regulat la Berlin, lucru care-l deranja foarte tare (și nu se sfiise s-o amenințe deschis pe Gerda Hoffmann), încă mai exista primejdia ca aceasta, dintr-o rivalitate rău înțeleasă, să caute să zădărnicească transferul profesorului Vrăbiescu. Iată explicația convorbirii pe care o avusese von Braun cu șoferul său Kurt. Gerda Hoffmann trebuia, prin nu știa încă ce mijloace, să fie eliminată din acest joc. Dar lucrul trebuia executat cu discreție, fără să prilejuiască anchete care ar fi dus la concluzii neplăcute.

În acel moment, Gerda Hoffmann nu bănuia cît de aproape se află de o încercare de lichidare din partea maiorului von Braun. Oamenii de genul lor știau mai bine decît oricine că chiar o insinuare amenințătoare ascunde o primejdie foarte mare. Dar date fiind serviciile pe care le făcuseră împreună, relațiile dintre ei doi, toate astea la un loc o făceau să creadă pe femeie că el nu va încerca la început decît s-o intimideze și că o primă sancțiune ar fi fost aceea de a încerca să scape de ea printr-un transfer la un serviciu dintr-o altă țară sau chiar în Germania. Pe de altă parte, cu toată această primejdie pe care o bănuia, ideea de a interveni în cazul Vrăbiescu nu o părăsea. Sigur că la ora aceea baronul Killinger știa unde se află profesorul Vrăbiescu și că

transportarea lui în Germania nu s-ar fi făcut fără aprobarea sa. Dar era vorba de un om, nu de un colet. Riscul de a-l îmbrăca pe inventator într-o uniformă germană și de a-l transporta cu un avion era poate cel mai mic, dar nimeni nu-și imagina că la asta nu se gîndiseră și românii. Trebuia inventat ceva, trebuia ca acest dificil „colet“ să fie preluat de către oamenii lui Müller și ai lui Ernst chiar de sub nasul celor care îi supravegheau și dat cu tifla celor care se credeau mai deștepți decît ei. Müller, împreună cu Ernst, venise într-o dimineață la ea acasă, în strada Londra. Păreau amîndoi exasperați de lungirea acestui caz, a cărui rezolvare nu se arăta deloc la orizont. Cei de la Berlin îl presau pe baron, baronul îi chema pe fiecare pe rînd și le punea întrebarea cheie :

— Ei, cînd ?

În sfîrșit, în mintea lui Ernst se iscase o idee îndrăzneată :

— *Cercul !*

— Care circ ?

— *Cercul Busch !*

Maiorul Müller îi privise pe amîndoi.

— Ce zici, Gerda ?

— Să vedem despre ce este vorba.

Ernst nu se lăsase rugat și spusese ceea ce gîndea :

— Dacă spuneți că aeroporturile, gările, punctele de frontieră sunt supravegheate, sigur că la ieșirea din țară a cercului va fi același control. Dar între atîția acrobați, jongleri, dresori, unde mai pui animalele, îngrijitorii și tot tîmbălăul legat de un astfel de aparat, un om poate fi mai ușor strecurat.

— Cu condiția ca el să vrea asta, zise Gerda Hoffmann. Dar profesorul Vrăbiescu nu va vrea să se lase transportat în Germania.

— Să presupunem că un animal fioros, un tigru sau un leu, îl rănește pe un om de-al nostru. Acesta, bandajat, sub morfină, n-ar trebui transportat în Germania pentru a fi salvat ?

— La asta cred că s-a gîndit și maiorul von Braun, spusese Müller. În definitiv, avem atîția răniți prin spitale aici, aviatori arși, ambuscați... Te rog să mă crezi, dragă Ernst, că-l vor mirosi. Altceva !

332 Lucrurile rămăseseră încurcate, cînd se întîmplase un fapt pe care nici unul dintre ei nu-l prevăzuse : încerca-

rea de suprimare a Gerdei Hoffmann de către șoferul Kurt, la instigația maiorului Braun. Într-o dimineață, pe la sfârșitul lunii mai, la ușa apartamentului din strada Londra apăruse șoferul maiorului, cu figura lui de țărănoi din Thuringia. Ieșise Claudia, care venise mai devreme la Gerda pentru a-i aduce niște cumpărături și cu care se certase, reproșându-i că mult amânata plecare în Germania nu mai avea loc.

— Am să-mi găsesc un amant și am să plec de la tine ! o amenințase micuța prostituată. Am rămas fără serviciu, mă duci cu vorba, cît crezi că am să mai rabd ? Te servesc, îți car lucruri din oraș, trimit pachete pe numele meu, poliția mă întreabă din 15 în 15 zile ce-i cu mine, nu știu ce să le mai spun...

În asemenea cazuri, o sumă de bani rezolva totul, așa că doamna Hoffmann deschise rapid un sertar, scoase de-acolo cîteva mii de lei, îi smulse poșeta Claudiei și îi înfundă înăuntru hîrtilile.

— Ia banii ăștia și cară-te, că m-am săturat de tine ! Să știi că dacă mă înfurii, ai s-o pățești !

Cu suma aceea în poșetă, cu care putea să-și cumpere cîteva rochii și să-și plătească chiria pe cîteva luni înainte, Claudia judeca altfel :

— Nu te supăra și tu, iubițicule, uită-te și tu la fetița ta ce necăjită este. Ea te iubește pe tine și nu știe ce să mai facă și tu, tot timpul încruntată și nefericită, îi spui vorbe rele și fetița plînge...

— Vezi că sună cineva la ușă, lasă smiorcăielile, du-te și deschide !

Intrase Kurt, rîzînd fără motiv și învîrtindu-și șapca în mînă.

— Mă iertați că vă deranjez, doamnă Hoffmann, dar sunt trimis de serviciul auto, pentru verificarea mașinii dumneavoastră. (Gerda Hoffmann avea un B.M.W. deopotabil, de două locuri, pe care îl ținea în garajul de la subsolul clădirii din strada Londra și cu care își făcea micile ei drumuri.)

— Dar ce i-a găsit și pe-ăștia să facă verificări ?

— E vorba de reglarea motoarelor care are loc anual. Pe drumurile românești nu există *service-uri* și riscați să rămîneți în pană pe undeva...

— Bine, stai să caut cheile !

Claudia îl măsura pe vlăjganul cu mutră de bandit, care nu-i plăcea deloc. Kurt avusese grijă să o ciupească grosolan de braț cum rămăseseră singuri, spunându-i într-o românească stricată :

— *Püppchen*, ești foarte drăguț ! Când dai la mine un întîlnire ?

— Du-te dracului ! îi zisese Claudia, întorcîndu-i spatele.

Gerda Hoffmann se întorsese agitînd cheile de la garaj și cheia mașinii.

— Poftim ! Sper să termini repede.

— Nici o grijă. În cîteva ceasuri am terminat.

Prinse cheile în palma lui mare, butucănoasă, făcu un semn de salut și mai întrebă de la ușă :

— Unde-i garajul dumneavoastră ?

— Jos, cum cobori la stînga. Ai să vezi și singur.

— Asta nu e Kurt, șoferul lui domnul Braun ? întrebă Claudia, după ce rămăseseră singure.

— Ba chiar el e.

— Ce mai podoabă... N-aș înnopta cu unul ca asta.

— Lasă că ai tu cu cine să înnoptezi, zisese Gerda Hoffmann și o privise cu înțeleș.

Incidentul ar fi trecut neobservat dacă mai tîrziu, aflată în spital, doamna Hoffmann nu l-ar fi coroborat cu un altul. În seara aceleiași zile, maiorul von Braun plecase la Predeal, însoțindu-l pe baronul von Killinger. A doua zi, pe la nouă de dimineață, telefonul din apartamentul din strada Londra sunase prelung.

— Alo ! Alo ! Bucureștiule ! Bucureștiule ! Sunteți doi, cînșpe, treișpe ?

Gerda, abia sculată din somn, răspunse căscînd :

— Da ! Pe cine căutați ?

— Vrea să vă vorbească Predealul.

Așteptase cîteva minute cu urechea în pîlnia de ebonită. Se auzeau pîrîituri, voci care se interferau, apeluri, în sfîrșit, recunoscă glasul lui Braun, ușor îndepărtat :

— Alo, Gerda ! Hier ist Braun...

— Ce s-a întîmplat ?

— Suie-te repede în mașină și vino pînă aici ! Sunt la vila *Mathilde*, lîngă gară, prima stradă pe stînga imediat. Ai s-o găsești. Cît faci pînă aici ?

— Trei ore.

— Grăbește-te cît poți, că avem o treabă foarte importantă.

— Nu poți să-mi spui despre ce-i vorba ?

— Lasă, nu e vreme, suie-te repede în mașină și vino încoace !

Gerda își trăsese niște pantaloni, o bluză, un pulover, își acoperise părul cu o caschetă de voiaj, căutase ochelarii de soare. Afară era cald, plăcut, bătea un vînticel ușor, blînd, cald, lumea umbla în București în cămașă, dar probabil că la munte avea să fie mai răcoare. Își controlează actele, coborî în garaj, pe care îl descuie repede, privi mașina neagră, abia spălată, șprițată de către harnicul Kurt, verifică dacă are benzină ; trebuia să mai ia de undeva, de la Snagov sau de la Ploiești 50 de litri ca să aibă și de întors, vîrî cheia în contact, scoase B.M.W.-ul din garaj, încuie, deschise porțile curții, le încuie și pe ele la loc, cum încuiase și casa și porni spre Piața Confederației, ascultînd motorul care torcea egal, plăcut, avea o bătaie lină de mașină bună ce putea fi condusă foarte ușor, fără crispări sau surprize. Nu verificase cauciucurile, dar după suspensia canapelei pe care ședea își dădea seama că totul fusese bine pus la punct de către un profesionist care știa ce are de făcut cînd îi încape o mașină de asta pe mină. Spre Băneasa, la drum deschis, mări viteza. În dreapta și-n stînga drumului copacii plini de frunziș scoteau un șuierat continuu. Gerda Hoffmann se gîndea ca mai încolo să oprească un minut și să lase prelata decapotabilă, pentru ca să simtă mai bine bucuria acestei zile strălucitoare de sfîrșit de primăvară.

De fapt, călătoria pînă la Predeal era o adevărată plăcere, o mai scotea din mecanismul zilelor de birou, cu telefoane sîciitoare, cu actele ce trebuiau rezolvate. Dacă ținea bine minte, astăzi n-avea o zi prea încărcată, dar parcă ar fi trebuit să fie pe la cinci și jumătate la un cocteil, undeva, la Ministerul de Externe. Eh, ăștia n-au să se supere dacă n-o să se ducă, ar fi fost totuși plăcut, și-ar fi pus o rochie abia scoasă de la croitoreasă, ar mai fi dansat puțin, ar fi băut un pahar-două de șampanie, pentru că, în totalitate, ducea o viață destul de plicticoasă, chiar în aceste reuniuni unde te vedeai cu aceiași oameni și schimbai fraze stereotipe, de genul : „Ce mai faci ? Ce se mai aude ? Aveți noutăți ? Da, domnule ministru, da, domnule ambasador...” etc., etc.

Trecuse de Snagov, la orizont, deasupra Ploieștilor, se strîngeau nori, etaje albe și negre, se auzeau tunetele îndepărtate ale unei furtuni către care se îndrepta. Renunță la ideea de-a ridica acoperișul de pînă și continuă să ruleze egal.

„De fapt, ce-i misterul ăsta și de ce m-a chemat atît de urgent Braun? Probabil că iar e vorba de vreo acțiune diplomatică, dacă nu cumva de profesorul Vrăbiescu.“ Maiorul plecase cu ambasadorul, deci era o chestiune serioasă, altfel n-ar fi chemat-o. Dar ce să caute ea la o întrevvedere cu Killinger? De obicei, aceste convorbiri aveau loc între cîțiva inși, și ăștia trebuiau să fie persoane importante. În sfîrșit, avea să afle.

Trecuse de Ploiești, se îndrepta spre Cîmpina, făcuse mai bine de un ceas și jumătate. Sigur că la urcuș mașina nu va mai goni atît, cîștigase timpul de care avea nevoie, nu-i plăcea să gonească, dar nici să meargă ca după mort. O barieră, șapte minute pierdute, trecuse un tren interminabil cu vagoane de marfă, pe urmă cele două stinghii de lemn se ridicaseră, ambreiașe, peste încă o jumătate de oră intrase pe serpentine. Un autocamion cu prelată al armatei române, încărcat cu soldați, urca greu, vrusese de cîteva ori să-l depășească, dar drumul era prea îngust. Renunțase o dată, de două ori, începuse să se enerveze, în sfîrșit, cînd văzu, prin oglinda retrovizoare, că nu era nimeni în spate și că în față, pînă la prima curbă, se ivise un culoar liber, de circa 100 de metri, apăsă pe accelerator. Șoferul autocamionului îi făcu loc, dar B.M.W.-ul prinse cu greu viteză. În sfîrșit, depăși punctul critic și Gerda Hoffmann se îndreptă în mare viteză spre unghiul mic al curbei din față. În secunda următoare își dădu seama că volanul n-o mai ascultă și că, în loc să meargă spre dreapta, apuca spre marginea de beton a drumului. Încercă să se redreseze, nu reuși. „Bara de direcție“, gîndi fulgerător. Din față se ivi un alt vehicul, tot un autocamion încărcat cu mobilă. Pe urmă nu mai știu nimic...

★

Se trezise pe un pat de spital și prima senzație fusese aceea a unei liniști îngrozitoare, mai rea decît orice. Nici o voce omenească, nici o mișcare. Niște pereți albi, vopsiți în ulei, trași parcă cu rigla, marginea metalică și albă a

patului de spital pe care se afla o foaie de observație, un calendar în peretele din dreapta, nimic altceva. Obloanele coborâte pînă la jumătate, lăsînd o lumină difuză, verzuie, care juca pe podelele bine lustruite. Un linoleum care reflecta frunzișul mișcător al unei grădini. Nu o durea nimica, era perfect conștientă, dar o senzație de gol, de inconsistență o urmări. Căzu într-un somn adînc, care dură un minut sau două. Pe urmă se trezi iar și se bucură că recunoaște încăperea albă și patul în care se afla, cu foaia lui de observație, cu linoleumul de pe jos, strălucind de curățenie și cu acea liniște netulburată intensă, care o strivea. Încercă să recapituleze, gîndurile veneau greu, parcă își pierduse memoria, se întîmplase ceva cu un telefon, da, un telefon de la Braun care o chemase, da, unde o chemase ? A, da, la Predeal... afară era foarte frumos... era soare... asta se petrecea la București... lumea umbla în cămăși cu mînele scurte, trebuie să fi fost foarte cald, pe urmă zgomotul acela de frunziș mișcat de vînt, ca al valurilor mării, niște ferme în dreapta și-n stînga, cu acoperișuri de olane roșii, grădini care se mișcau și ele la vînt, copaci uriași, și păsări, și norii aceia dinspre Ploiești, și tunete înfundate, dar ploaia nu venise... Trecerea unui pod spre Cîmpina, peste un rîu secăt, cu un fir de apă ce abia se mișca printre bolovanii albi de rîu și pe urmă serpentinele și camionul acela încărcat cu soldați, chipurile lor negre, rîzînd și spunînd ceva, deși știau că nu sunt auziți, apoi încercarea de a depăși camionul, apăsarea pe accelerator, culoarul, curba...

★

— Te-ai trezit ?

Pe un scaun, lîngă pat, Claudia, cu părul abia scos de sub casca coaforului, blond, numai bucle, cu ochii săi atît de nevinovați, cu gura vicioasă și dinții mărunți, albi, privind-o nu cu compătimire, ci cu o curiozitate parcă morbidă.

— Unde ne aflăm ? întrebă Gerda.

— Într-o clinică. Ai fost adusă cu Salvarea la București.

— Ce mi s-a întîmplat ?

— Ai avut un noroc chior, *iubițelule* ! Era să te faci sandviș un autocamion. Ai sărit peste bordura drumului

și ai căzut la vreo douăzeci de metri. Nici măcar o fractură, ești întreagă. Doctorii spun c-ai avut un șoc. Ai dormit două zile și două nopți. O să te țină sub supraveghere cîtva timp. Spune-mi, ce simți ?

— Nu știu exact. O mare sfîrșeală...

— Asta probabil pentru că n-ai mîncat. Te-au hrănit cu niște sonde. Numai cu lichide.

— Și spui că nu am nimic ?

— Întregulează-întregulează, mîncă-o-ar mama pe ea !

— Știi ce mi s-a întîmplat ?

— Da ! S-a rupt bara de direcție. Ai făcut buf și cu asta gata. Ți-am adus niște flori. Uită-le pe masă ! Am să te mai vizitez, abia m-au lăsat să te văd ; împuțiții ăștia de nemțălăi ai tăi zic că ești nebună. Cum adică ești nebună, dacă ai avut și tu un accident ? Bine că ai scăpat întreagă !

Gerda simțea că-i este greu să vorbească, lucrurile se legau încă destul de dificil unele de altele. Mai întîi, telefonul acela, dar nu, înainte de telefon fusese altceva, fuseseră amenințările lui Braun și asta parcă se potrivea cu venirea lui Kurt la ea acasă. Ce căutase Kurt la ea acasă, ce era cu revizia asta a mașinilor ? Ar fi trebuit să-i întrebe și pe ceilalți dacă, într-adevăr, se făcea revizia mașinilor. Și aiurita asta de Claudia ce tot spunea că doctorii o cred nebună ? Ce legătură avea accidentul acela cu ceea ce spunea ea ?

Claudia se ridicase de pe scaunul pe care stătuse și se privea într-o mică oglinjoară pe care o scosese din poșetă.

— Apoi eu mă duc, nu te lasă fetița ta, o să-ți aduc și prăjituri, dar să fii cuminte ! Să asculți de doctori și o să te faci bine. Și o să ieși de-aici, să ne plimbăm la Șosea și să-mi faci din nou poze, și să te joci cu iubițica ta.

Ajunsesese la ușă. Cînd să dispară, mai spusese :

— Dar să știi că mie spitalul ăsta nu-mi place deloc.

Și plecase. Peste un ceas apăruse o soră, sora Ethel, o femeie ciolănoasă, cu părul sur, cu o privire rătăcită, nesigură, care o întrebase :

— Cum vă simțiți ?

— Bine. Aș vrea să mă ridic. Se poate ?

— Deocamdată, nu. Ați avut un șoc, e bine să nu vă mișcați deloc.

— Cum te cheamă ?

— Ethel Wassermann.
— În ce clinică ne aflăm ?
— În clinica doctorului Busbaum.
— Sunt de mult aici ?
— De trei zile. Ați avut un accident grav de automobil.

— Știu. Și medicii ce spun ?
— Starea fizică este bună. Se tem de repercusiuni nervoase. Nu trebuie să vă alarmați.

— În timpul ăsta a întrebat cineva de mine ?
— Da. Șeful dumneavoastră, maiorul von Braun. A fost ieri să vă vadă, dar erați în stare de inconștiență. E un domn foarte bine.

— Da. Mulțumesc. Un domn foarte bine. Și altcineva ?
— Nimeni. Domnișoara de astăzi. Vă e foame ? Vreți ceva de mâncare ?

— Da. Dacă s-ar putea, ceva ușor.
— Țsta e semn de sănătate. Am să vă aduc imediat ceva foarte ușor. Un compot, un iaurt...

Sora Ethel voise să iasă afară. Gerda o oprise :

— Soră, spune-mi, ce profil are clinica asta ?

Sora ezitase puțin, pe urmă o privise drept în ochi, cu o privire cenușie, neexpresivă.

— A, nu trebuie să vă speriați ! Clinica este un loc special pentru cadrele noastre superioare de pe front. Șocații, cei care au suferit traume la bombardamente, e o lume foarte interesantă. Când o să vă ridicați din pat și o să vreți să mergeți, o să vă arăt clienții noștri. Foarte puțini sunt periculoși, de aceea sunt internați într-o secție specială, izolată. Li se fac șocuri electrice, dușuri. Pe unii îi mai și bat. Dacă o să auziți, noaptea mai ales, strigăte sau plînsete, să știți că ei sunt, cei cu șocuri depresive. Dar pe mulți am reușit să-i vindecăm. S-au întors la treburile lor ca și când nimic nu li s-ar fi întîmplat.

Rămasă singură, Gerda încercase să se ridice pe coate, dar simțise că nu poate. Avea o slăbiciune în tot corpul și de-a lungul coapselor o jenau un fel de hamuri, ținînd-o legată de pat. „Aha, chestiunea e mai gravă decît mi se spune, dar, ciudat lucru, nu mă doare nimic. Trebuie să aștept. Am să-i cer fetei ăsteia un aparat de radio. Măcar să ascult muzică. E plicticos să stai așa încinsă și să nu faci nimic.“ Și pe urmă reluase raționamentul de mai înainte. „Deci Braun a vrut să scape de mine. Era 339

limpede. Îl trimisese pe licheaua aia de Kurt, care umblase la bara de direcție. Fusese totul calculat ca să îndepărteze orice bănuială, o scosese rădăcină din București ca să motiveze apoi, prin uzura pieselor mașinii, acel accident imprevizibil. Ce ușor se moare, gândise, și cu ce eleganță te pot curăța doi indivizi ca ăștia, care probabil că în viața lor au mai făcut ticăloșii.“ Dar se terminase totul? De ce o aduseseră tocmai la clinica lui Busbaum? Voiau s-o declare nebună? Să scape de ea în felul acesta? Clinica lui Busbaum, clinica lui Busbaum.... Unde mai auzise ea numele ăsta? Clinica lui Busbaum...

Adormise din nou, fără să-și dea seama. Probabil că-i dădeau somnifere. Se trezise peste câteva ore. Pe o noptieră ardea o mică lampă electrică învăluită într-o pară de mătase. Afară probabil că era întuneric. Se auzeau, de undeva, dintr-o altă parte a spitalului, niște gemete înfundate. Își aminti imediat unde se află, și cuvintele sorei Ethel Wassermann. ăștia erau șocații de pe front, suferind de melancolie. Sinistru loc! Pe o măsuță cu roțile îi lăsaseră ceva de mâncat. Două mere curățate de coajă, un corn și un iurt. Încercă să guste, ridicându-se ușor, ca să nu fie sugrumată de hamurile care o țineau. „Sper că nu sunt picioarele“, gândi. Dar n-o durea nimica, le simțea întregi. Apucase ușor lingurița și luase din iurt. Era rece, răcoritor. Când termină, mușcă de două ori din măr, pe urmă îl lăsă. N-avea chef de nimic. O stăpînea un sentiment ciudat, de dezgust, de lipsă de voință. Trăise războiul într-un fel special, văzuse grozăviile făcute de ai lor în Polonia. Nebunul de Frank lucrase dur, dar toate aceste grozăvii apăreau numai în hîrțile pe care le mînuia. Nu văzuse mai mult de trei sau patru cadavre, și asta întîmplător. Intra într-o clădire foarte veche, dimineața la opt, și ieșea noaptea, însoțită de Braun, care o ducea cu o mașină pînă undeva, într-un cartier al Varșoviei, unde coborau într-un bar. Beau rachiuri tari, poloneze, se îmbătau repede, priveau la orchestra aceea de infirmi, scutiți de front, ce fusese afectată pentru corpul ofițeresc german, care cînta fără chef, pe o estradă, asta era toată distracția lor. Dimineața o lua de la cap. Întocmeau tabele și multiplicau ordinele poliției secrete. Prin mîna ei trecuseră sute de acte, peste care o șampilă puneă pecetea condamnării : „Bănuț de activitate dăunătoare statului“, sau

o alta : „Bănuie că ajută pe dezertori“... Toate semnate *Reichssicherheitshauptamt*, cunoscut mai bine cu inițialele R.S.H.A., sau *Oficiul central de siguranță al Reichului*. Ei, ea cu von Braun, făceau parte din *amt*-ul patru al acestui serviciu. Dar toate actele acelea care le treceau prin mână însemnau oameni morți : spînzurați, împușcați, pe care însă, nevăzîndu-i, îi considerau numai niște cifre care căpătaseră o teribilă realitate, cînd, din întîmplare, prin luna februarie 1940, deschisese ziarul *Völkischer Beobachter*, în care ziaristul Kleist lua un interviu comandantului lor din Polonia, Frank. Acesta își bătea joc de von Neurath, gauleiterul german din Cehoslovacia, care pusese niște afișe roșii pe zidurile caselor, anunțînd executarea a șapte studenți cehi. „Dacă aș dispune să se lipească afișe pe ziduri ori de cîte ori sunt împușcați șapte polonezi. toate pădurile Poloniei nu ne-ar ajunge ca să fabricăm hîrtia necesară pentru aceste afișe.“ Cîteva zile după citirea acestui interviu crezuse că el nu era decît o lăudăroșenie găunoasă a unui comandant care băuse ceva mai mult. Dar peste o săptămînă, șeful ei, maiorul Braun, îi spusese că se luase hotărîrea de-a se transfera în Germania un milion de muncitori polonezi. Asta era numai o parte a cunoscutei acțiuni codificate sub titlul de A.B. (*Ausserordentliche Befriedungs-aktion*, acțiunea extraordinară de pacificare), care începuse cu deportarea profesorilor universitari din Cracovia și probabil că nu se terminase nici la data aceasta. După cîtva timp, într-o noapte ploioasă, cît mai întîrziase în barul acela din Varșovia și Braun părea destul de beat, îl întrebase : „Spune-mi, cifrele pe care noi le contabilizăm sunt exacte ?“ „Dar cum crezi ? Precizia germană n-ar permite altfel.“ „Da, dar dincolo de ele e vorba de oameni, nu-i așa ? „Bineînțeles.“ „Și Germania are ea capacitatea de a-i transfera în lagăre, de a-i îmbrăca și de a-i hrăni pe acești oameni atît de numeroși ?“ „De ce nu ? Ei reprezintă o formidabilă forță de muncă. Să nu crezi că sunt duși acolo ca să se distreze.“ „Și familiile lor ?“ „Familiile lor se descurcă.“ „Să înțeleg că nici unul din milionul ăsta de oameni pe care trebuie să-l transferăm în Germania nu se va revolta ?“ „Și dacă s-ar revolta, n-ar avea ce să facă ! Există o mașină infernală care nu poate fi oprită. Strivește tot în calea ei. Dacă n-o să fim atenți, Gerda, o să ne strivească și pe noi.“

Și acum, iată, făcea cunoștință cu această mașină care putea strivi pe oricine, fără putință de împotrivire. Accidentul ei de mașină fusese doar un mic detaliu. Ceea ce simțea acum nu era frică, pentru că frica ei se consumase probabil în cele câteva secunde de luciditate, când își dăduse seama că nu mai poate să-și controleze mașina și că va muri sfărîmată de vehiculul care venea din fața ei. Dar un sentiment de neputință o stăpînea. Da, dezgust era de fapt ceea ce simțea cu precizie. Un dezgust profund pentru viață, pentru ce înțelegea acum...

De undeva, din pavilionul nebunilor periculoși se auzeau strigăte ascuțite. Vorbe nedeslușite. Cineva fluiera încercînd să potolească acea larmă care sporea; pocneau uși trîntite și niște gardieni alergau pe o alee de asfalt. Pe urmă totul fu înăbușit parcă și izbucniră, în mod ciudat, greierii din iarba parcului clinicii doctorului Busbaum. Un cri-cri unanim, prelung, tăios, rozîndu-i timpanele. Exasperată, Gerda își dusesese mîinile la urechi, constatînd că putea să se miște repede, să aibă reflexe. În minutul următor, își trase picioarele din hamurile așternute peste cearșaful care o acoperea și pași, clătîindu-se, pe lîngă pat. Era întreagă, zdravănă. Toată acea amorțală a membrelor nu era decît efectul narcoticelor. Simți o mare bucurie cuprinzînd-o. Ar fi dansat. Scăpase. Dar trebuia să fie prudentă. Trebuia să se prefacă mai departe că se află sub influența acelor somnifere, să fie atentă la ceea ce se întîmplă cu ea și cu cei din jur. Să ghicească intențiile lui Braun care, cu siguranță, avea să profite de accidentul ei, ca să o îndepărteze din locul acela, de unde ar fi putut să afle ce face el, lucru care îl stingherea foarte tare. Merse pînă la fereastră și ridică oblonul de lemn cu prudență, ca să nu facă zgomot, prîvind afară. Se găsea undeva, la etajul trei sau patru al clinicii. În jur, prin ferestrele camuflate cu perdele albastre sau cu obloane, se zăreau ușoare dire de lumină, abia strecurate printre jaluzele. Găsi un dulap în care nu exista nici un obiect de îmbrăcăminte, în afara unui halat asemănător celui cu care era îmbrăcată. Asta nu-i plăcu. Dacă ar fi vrut să plece, trebuia întîi să găsească ceva îmbrăcăminte. Era o chestiune pe care trebuia să o discute la prima venire a Claudiei. Nu-i mai era somn și veghe pînă în zori, ascultînd greierii care tot mai rupeau liniștea intensă cu țîrîitul lor ascuțit.

Doamna Smaranda Robescu abia scăpase de Dimitrie Pavlovici Ignatiev, care îi adusese în seara aceea cîteva piese de poterie din majolică de Faenza, o espagnoletă de bronz cu un cap de femeie surîzătoare și coafată, cu diademă, o piesă foarte rară, copie după un personaj al lui Watteau, și un taburet din cele numite *éscabeau*, din lemn de piper, ajurat, pe care le lăudase o oră întreagă, pentru că, pînă la găsirea unui taxi de transportat, întîrziase o oră la *Trocadero*, unde băuse patru sau cinci votci.

— *Madame, toujours jeune et ravissante. J'attends votre décision avec impatience...*

— Dragul meu Dimitrie Pavlovici, să știi că toate complimentele dumatile n-or să mă facă să-ți dau un preț mai mare decît acela cu care cumpăr astfel de obiecte. Nu știu de unde ai scos lucrurile acestea, cu adevărat splendide, dar trebuie să trăiesc și eu, ca și dumneata...

Polcovnicul bătuse din călcîie militărește, în obraji i se ridicase o roșeață agresivă și părul argintiu îi căzuse pe frunte.

— Dacă vrei, pot să ți le dăruiesc, dar n-ai să lași un ofițer superior din armata țarului să cerșească pe străzile Bucureștiului. Ne cunoaștem de atîția ani, știi că nu mi-am permis niciodată să te înșel. Am dat 125 000 de lei pe tot ce vezi. Sunt piese rare. Tot capitalul meu e investit aici. Nu pot să le duc oricui. Am venit la dumneata ca la un cunoscător. Uite, privește la această *espagnoletă*, parcă e vie, nu mai găsești așa ceva. Și taburetul ăsta din evul mediu. Cine știe cum a ajuns în pîrlita asta de țară! La Paris mi-aș face o casă din banii cîștigați la o astfel de vînzare și dumneata mă privești ca pe un borfaș!

Doamna Smaranda Robescu se grăbea, trebuia să-l scoată repede afară din magazin pe bătrîn, peste cel mult 20 de minute trebuia să sosească Colonelul, care avea o întîlnire cu Armand și omul ăsta flecărea și nu mai termina.

— Nu vrei să vii mîine, să mă mai gîndesc și eu în noaptea asta?

— Imposibil! Am nevoie măcar de jumătate din bani, pentru că mi s-a ivit ceva și mai fericit, pe care am să-l aduc tot la dumneata. E vorba de o farfurie *à berettino*, o nebunie. Faianță de pe la 1 500, casa Pirota. Ai auzit

dumneata despre așa ceva ? Numai la Curte am mai văzut astfel de vase...

— Oricum, mai mult de 25 000 n-am în casă, așa că ia-i astă-seară, mâine ne mai tocim. Trebuie să închid magazinul, am o întâlnire și eu.

Polcovnicul se oprise electrizat, izbind cu vârful bastonului în podele :

— *Ah, non ! Tu ne peut pas me trahir comme ça. Tu ne va pas me dire qu'il y a un autre...* Am să te pîndesc, am să te urmăresc. O să-l distrug.

Doamna Smaranda Robescu nu-l mai asculta, căuta în sertar banii pe care îi promisese și pe care îi vîrî în mîna lacomă a ebenistului.

— Aștia sunt, du-te, dragul meu Dimitrie Pavlovici ! Noapte bună, mai vorbim mâine. Și mai lasă votca, că nu face bine la inimă. Ești la o vîrstă cînd ar trebui să te mai îngrijești.

Îl condusesese pînă la ușă, încuiase după ce trăsese oblo-nul și așteptase la ușa din spatele magazinului sosirea celor doi.

★

— Iată de ce v-am convocat, domnule Colonel. Este vorba de cazul Vrăbiescu. Știu unde l-au ascuns nemții, zisese Armand.

Pe ușă, condus de doamna Smaranda Robescu, intrase Tronaru.

— Bună, băiatule. Auzi ce zice Dănacul... Cică clientul tău s-ar afla bine-mersi, într-un loc pe care îl știe el.

Își strînseseră mîinile și se priveau.

— Și unde ar fi locul ăsta ?

— Într-o aripă a spitalului Cantacuzino.

— Bun ! Un spital nu e o cazemată. Putem să pătrundem ușor acolo.

Armand îl opri, ridicînd mîna :

— Ușurel, că nu e chiar așa. Să știi că după ora nouă nu poate să intre nici pasărea. Duble santinele, gardul înconjurat cu sîrmă ghimpată electrificată. Probabil că au ei vreo clientelă aleasă. După spusele informatorului lui Mizdrache, am dedus că în clinica lui Busbaum sunt inter-nați ofițeri superiori, generali, oameni care, din cauza șocu-rilor nervoase, vorbesc mai mult decît trebuie. Și asta nu înghit nemții, pentru că defetismul este un lucru periculos.

— Și atunci, ce propui să facem ?

Colonelul îi privise pe amîndoi și spusese simplu :

— Vă propun să ne grăbim ! Asta e primul lucru pe care trebuie să-l facem.

Pe urmă, după o clipă de gîndire :

— Spune-mi, Tronarule, fata aia a lui Vrăbiescu a dat vreun semn ?

— Nu. Nu știe de unde să mă ia.

Armand interveni și el :

— În socotelile poliției tocmai pe asta se scotează : pe întrevederea dintre Tronaru și fată.

— Dar ce vă spune vouă că tocmai el trebuie să se întâlnească cu fata ? întrebese Colonelul. Știe careva pe unde se află ea acum ?

Armand știa, aflate de la Mizdrache, care îl informase, fără să-și dea seama. Se întorsese la București, la vechea adresă.

— Tronaru, tu cunoști adresa asta ? întrebese Colonelul.

— Da, strada Bitoliei.

— Bine. Un punct cîștigat. Probabil că locul e supravegheat. Am să trimit eu pe cineva, nu acasă, trebuie să vedem pe unde putem s-o interceptăm, fără ca poliția să bage de seamă. Asta ar fi o problemă. A doua, continuase Colonelul, e că ne trebuie o soră, cineva, în clinica lui Busbaum. Acolo zici că e Vrăbiescu... Armand...

— Da. Dar n-au decît personal nemțesc. A, dar am o idee. Clinica se află instalată într-o aripă a Spitalului Cantacuzino. Pe aici trebuie găsită o poartă de intrare.

— Și cam cum vedeți această glorioasă pătrundere în incinta clinicii nemțești și rezolvarea cazului Vrăbiescu ? întrebese Tronaru.

— Mai întîi trebuie stabilit cine va pătrunde acolo, hotărîse Colonelul. Pe Armand nu pot să-l folosesc niciodată în astfel de acțiuni directe. El este postul nostru de ascultare. Dacă i-am vinde fetei locul unde se află taci-că-său, fără să știe de la cine vine informația, ea s-ar duce peste nemți și le-ar face o papară frumoasă și atunci poate că ei i-ar da drumul în spital.

— Credeți ? întrebese Armand. Domnule Colonel, aștia pe ce pun mîna nu mai scapă. Eu tocmai aici văd primejdia : nemții se pot alarma că cineva a aflat locul unde este

ascuns Vrăbiescu și să precipite măsurile de transportare în străinătate.

Colonelul se gîndise încruntat cîteva secunde.

— Ai dreptate ! Ce încurcătură a dracului ! Nu-mi place să mă grăbesc, dar uite că totul ne înghesuie.

Cînd era nervos, Colonelul își frîngea degetele, ca și cînd s-ar fi jucat cu ele, ascultînd trosnitura ligamentelor.

— Dar de unde pornisem ? A, de la desemnarea celui care trebuie să-l răpească pe Vrăbiescu. Acela o să fii tu, Tronarule. Cu Ciorogîrla și cu mine. Știi unde dai de Ciorogîrla ? Tot la S.T.B. lucrează ?

— Tot ! spuse Tronașu.

— Atunci pregătiți-vă și, cînd o să dau semnalul, să ne ajute. Acum să repetăm ! Punctul unu : eu voi găsi pe cineva care s-o informeze pe fată unde se află tatăl său...

— Domnule Colonel, de asta o să mă ocup eu. O să-i dau ideea lui Mizdrache s-o cheme pe fată la el sau s-o caute la domiciliu și să-i spună unde e taică-său, ca să provocăm un mic scandal. Atunci vom vedea dacă nemții se vor arăta dispuși să-l elibereze pe Vrăbiescu, sau nu.

— Ideea e foarte bună. Punctul doi : asupra metodei de pătrundere în spital, în clinica lui Busbaum, o să vă dau detalii cînd o să avem o informare cît de cît asupra topografiei clinicii nemțești. Trebuie lucrat foarte repede și cît se poate de atent la amănunte. Cred că e vremea să ne despărțim, semnalele le cunoașteți, telefoanele le aveți. Tronarule, tu rămîi tot la gazda pe care o ai. Dacă e nevoie să-ți schimbi adresa, o să-ți comunic eu. Nu te miști decît în caz de nevoie. Ai bani ?

— Am înțeles, nu mă mișc ! Bani am.

Își strînseseră mîna. Doamna Smaranda Robescu îl condusesese pînă la ieșirea dinspre pasajul Macca și, după un semn discret, musafirul dispăruse. Peste alte zece minute, plecase Colonelul, urmînd ca Armînd să iasă pe intrarea principală, ca și cînd ar fi întîrziat tocmindu-se cu patroana magazinului mixt asupra vreunei achiziții făcute pentru doamna Tismana.

Secretarul ministrului își privise ceasul, se urcase în *Citröen*-ul pus la dispoziție și pornise spre Mogoșoaia, unde avea loc o recepție a principesei Martha Bibescu. Avea întîlnire aci cu Tismana și cu soția sa, Evelyne, pe care trebuia să-i aducă înapoi, acasă. Făcu o jumătate de oră mergînd cu șaizeci la oră și recapitulînd cele discutate

în seara aceasta cu Colonelul și cu Tronaru. Pătrunse pe aleea castelului, un portar îi deschise porțile de fier, salutându-l. Se auzea de departe orăcăitul broaștelor și un aer umed pătrunse prin geamul deschis al mașinii. Ocoli pe aleea de pietriș cu o largă peluză de iarbă, privind lampioanele galbene din *loggia* palatului, necamuflante (aici nu se fereau de război), trînti portiera, făcîndu-și o scurtă inspecție a veșmintelor. Plecase într-un costum de după-amiază, din *homespun*, n-avea ținuta unui om invitat la o asemenea serată, dar erau obișnuiți cu el ; pe omul de alergătură al ministrului puteau să-l scuze, el trebuia să fie cînd la manevra din Plevnei, pentru angajarea orelor de antrenament ale Evelyni, cînd să comande niște flori pentru onomasticile din săptămîna respectivă, mergînd direct la fermele regale din jurul Bucureștiului, pentru că magazinele de desfacere din capitală erau sărace în marfă, ca-n vreme de război, cînd alergînd pe la impresarii de la Ateneu, ca să obțină biletele necesare la concertele date de orchestra simfonică din Berlin sau din Stuttgart, aflate în turneu prin Balcani. „Băiatul ăsta aleargă toată ziua, de colo-colo, nici nu știu cînd are timp să le facă pe toate“, zicea ministrul Tismana, lăudîndu-l. „O să-l lase și prietenele pe care le are, pentru că le neglijează din cauza mea, dar n-am ce-i face“.

Armand parcase lîngă vechea aripă a palatului și străbătuse o alee circulară, care ducea spre intrarea în sala de recepții. Ieșise luna, aruncînd o lumină roșcată pe peluza din fața palatului, pe care se plimbau maiestuos păunii prințesei Martha Bibescu. Aceștia strigau, din cînd în cînd, ca pisicile, un țipăt impudic, enervant, pe urmă, speriați la ivirea unor mașini întîrziate, care aruncau fișii de lumină galbenă pe peluza de iarbă, zburau prelung în clopotnița de la intrare sau aterizau în tinda bisericii din spațele locuințelor pentru servitori. Clădirea părea tăcută, cărămida ei roșie, netencuită, fixată cu mortar alb, lucea mort în lumina lunii. „Sper că nu s-au culcat. Parcă au murit cu toții. Și doar e devreme. Așa le trebuie, dacă la recepțiile astea invită mai mult bătrîni și artiști. Aștia nu știu să facă antren, beau și mănîncă, atît.“ Intră, salutînd din mers un grup care se pregătea să plece, doi bărbați în smoching, clătînîndu-se ușor și vorbind răgușit și două femei între două vîrste, cu umerii acoperiți de *fichu*-uri, cu piepturile decoltate, sticlînd de bijuterii : briliante,

cumpărate la *Djaburov* sau moștenite, puse rar și numai la asemenea recepții, pentru a nu stîrni discuții și invidii. Secretarul ministrului urcă scara de marmură peste care era așternut un covor roșu aprins, false lumînări electrice se reflectau în rampa de lemn care ducea în salonul de sus, pustiu acum, părăsit de către invitații care ieșiseră în *loggia* centrală. Servitorii strîngeau sfeșnicele de argint puse la capetele lungii mese, și tacîmurile, și platourile pe care se mai aflau fructe... Armand străbătu lungul salon în care ardeau lumînări adevărate, mirosind a ceară bună, reflectînd luminile lor șovăitoare din cauza curentului, venit dinspre lac, pe pardoseala bine lustruită. Printr-o ușă sculptată cu motive persane, mărunte, cu vulturii cantacuzinești bicefali, zări un interior alb, monastic, luminat de o candelă aflată sub o cruce de smalt. Secretarul ministrului intrase de cîteva ori aici, la invitația principesei Martha Bibescu, care îi arătase cîteva patere turcești și tăvi damaschinate, cruci cu filigrane și un chivot al Hurezului, precum și vechiul jeț brâncovenesc din secolul al șaptesprezecelea, sculptat mărunț, în stil gotic, ca un fagure, în care nu se așeza nimeni, cu un acoperiș sticlos, din cauza vechimii, lăsînd să curgă, deasupra scaunului, țurțuri răsuciți din lemn de chiparos. Ajunsesse în *loggia* deschisă spre lac, se auzea și mai insistent orăcăitul broaștelor, un miros umed de iarbă se amesteca cu fumul lumînărilor. Armand văzu lingă o coloană spiralată cu capiteli florale, ușor roșcate în lumina lunii, chipul băut al lui Raul. *Loggia* venețiană care dădea spre apartamentele Doamnei și Domnului, după moda bizantină, nu mai avea strălucirea de altădată, pictura cu teme religioase, mitologice dispăruse. Acum, tavanul, altădată atît de lăudat de englezul Chis Hull și de francezul La Motraie sau de Del Chiaro, fusese văruiat cu alb. Frumoși erau numai stîlpii sculptați în torsadă, stucaturile, consolele, parapetele, capitelele și arcadele bătute blînd de lună, casele vechi, „*surpate și nesăbuite, altădată grijite foarte frumos*“, cum scria logofătul Greceanu, loc al slujnicilor și acum rămase numai niște anexe pentru femeile de serviciu și servitorii Marthei Bibescu, altădată case egumenești „*cuvios și întru toate împodobite cu blîndețe, cu vîrstă și cu sfat*“, formînd o așezare desuetă, arhaică, pe jumătate ruinată, pe care proprietarii actuali o întrețineau cu greutate, folosind numai aripa veche a palatului în care se dădeau astfel de

recepții la care participau treizeci-patruzeci de persoane alese cu grijă. În stînga *loggiei*, acolo unde lacul mîncase pămîntul surpat de umezeală și înainta spre copacii seculari, lucea mort marmura mormintelor brâncovenești, în care erau săpate, cu litere chirilice, pisaniile celor duși, care nu făcuseră altceva decît să treacă din *loggia*, în care stătuseră vechi clironomi brâncovenești, „*mîngîiați cu vin de Cotnar și tutun lasma ghiubec, împărtășindu-se cu nevestele lor, cuvioși întru toate și împodobiți cu blîndețe*“. În cerdacul acesta cu stîlpii săi corinthieni, ce cunoscuseră strapătele și supărările domniei, urmașul creștinului domn Șerban Cantacuzino Băsărab Voievod, se învîrtea o lume amestecată, îmbrăcată în costume de seară, femeii tunse *à la garçon*, cu rochia pînă la jumătatea pulpei, cu șiraguri lungi de perle, duble sau triple, cu pantofi de mătase cu tocuri înalte, cu talia foarte jos, fumînd din portîgarete lungi de argint sau de chihlimbar, vorbind franțuzește cu domnii în smochinguri, monoclați, graseind, spuma societății bucureștene a acelor ani, nebănuind că doar peste două veri vor părăsi aceste locuri și acest palat.

— Iată-l și pe Armand, cîrîise de lîngă stîlpul de piatră de care stătea rezemat Raul, *mieux vaut tard que jamais...*

Ionescu-Tismană dansa cu Diby Necșești, ținînd-o posesiv lîngă pieptul lui masiv și fulgerînd-o cu privirile grele de o dorință abia stăpînită. Într-un grup, Evelyn povestea cum a fost la bazarul *Crucii Roșii* cu o zi mai înainte, cînd se întîlnise cu doamnele de la *Patronaj*, „*ma foi, elles sont tout à fait terre à terre, seulement chez vous on peut rencontrer les vraies dames de Bucharest*“, se adresase ea direct gazdei, doamnei Martha Bibescu, îmbrăcată într-o camilafcă călugărească neagră, cu flori roșii, care îi dădea o maiestate și o liniște hieratice, dar o și ferea de curentul *loggiei*.

Într-un alt grup, domnul Calomfirescu și domnul Necșești puneau la cale o afacere cu lemne pentru construcții, sugerată de către atașatul comercial al Germaniei la București, și el de față, un bărbat scund, gras, rotund, cu gene blonde, pe care hainele stăteau atît de corect, că îi veneau rău. Părea mai curînd un șef de birou deghizat decît un diplomat al Reichului.

Armand salută pe toată lumea, sărută mîinile cîtorva doamne și așteptă ca ministrul său să termine dansul cu Diby Necșești, care îi aruncă o privire cotropitoare. Era 349

îmbrăcată într-o rochie neagră de mătase, care acoperea un furou lung de satin. Bretelele decolteului foarte evazat erau împodobite cu strasuri negre, mînăstirești, de forma unor mătănii sau a unor boabe de cafea, părul lung, albastru, sclipind în reflexele luminărilor, de data aceasta lăsat liber pe spatele gol, pînă aproape de mijloc, acolo unde fusele lungi și înalte se întîlneau, se mișca somptuos, ca o cascadă neagră de smoală. Ionescu-Tismana părea fascinat de această apariție subțire, fusiformă, aeriană, care putea să pară în același timp și de o mare absență și de o stringentă posesivitate.

„Iar se lasă cu trandafiri, două sute cincizeci de trandafiri galbeni de la *Athénée*, trimiși cu mașina specială, să umpli un apartament cu ei, așa o să facă nebunu, uitînd că femeia are bărbat, care o să se întrebe, bineînțeles, cine e craiul care îndrăznește să facă așa ceva.“ Totul în stilul său impetuos de a face praf femeile pe care le dorea. Parcă îl auzea sfătuindu-l : „Ești mai tînăr, învață ; întîi lovești cu trandafiri, pe urmă vin cadourile, habar n-ai ce slabe sunt femeile în fața florilor ; pe cît iubesc bijuteriile, pe atît plîng cînd văd un buchet frumos“. Trebuia să-l țină strîns, să nu facă vreo prostie. Era limpede că cealaltă, Mariejeanne, agoniza, era pe ducă, începea să se estompeze, forma deja un trecut al domnului Tismana.

În sfîrșit, ministrul îi sărută palma femeii, lăsînd-o lui Roger Cantuniari, un zdrahon care juca rugby la *Stadiul român*, tip de 23 de ani, scandalagiu notoriu, nepotul de vară al prințesei Martha Bibescu, nelipsit de la asemenea recepții, infometat după astfel de doamne, care nici nu așteptau prea mult să cunoască forța atletului bine construit, necruțător și lăsîndu-le cu o amintire de neuitat.

— Armand, unde ai întîrziat atît ?

— Am fost la doamna Smaranda Robescu, este singura persoană care putea să găsească ceea ce mi-ați cerut. Am adus.

Ionescu-Tismana privise îngrijorat în jur, îl luase de braț, cu aerul lui protector de totdeauna, ridicînd brațele spre Evelyne, care-l privea cu suspiciune și strigîndu-i : „Probleme, draga mea, totdeauna probleme, nici aci nu scap de ele, revin imediat !“ Îl înghesui pe Armand spre scări și coborîră grăbiți în curte, folosind umbra neagră a spatelui palatului care le acoperi siluetele. Lăsară peronul de marmură cu piatră mișcătoare, la marginea căruia stă-

teau legate două bărci goale și intrară într-o mică grădină tăiată în formă de labirint de un grădinar francez. Traversară curtea pe o alee de pietriș prin fața bucătăriilor. Prin ferestrele deschise se auzeau glasurile servitorilor. Ajunseră în fața micuței bisericuțe, joase, cu coloanele ei greoaie de piatră și cu turla de lemn ridicată în 1688, clădită sub hramul Sfântului Gheorghe.

— Ia să văd !

De aici nu-i mai putea zări nimeni. Ionescu-Tismana înaintă pe scurtă pajiște de iarbă din fața bisericii și deschise micuța cutie de marochin roșu, pe care i-o dăduse Armand, privind în lumina lunii solitarul ca o lacrimă, cu montură estoniană subțire, împletită ca două fire de mătase.

— Minune ! exclamase ministrul. Armand, ai un gust desăvârșit. Sper că banii ți-au ajuns !

— Va trebui să-mi mai dați 27 000.

— Face.

Închisese capacul cutiuței și-o strecurase în buzunar.

— Ți mulțumesc foarte mult. Ți rămân, ca totdeauna, foarte îndatorat. Nu știu cum am să mă pot plăti pentru serviciile pe care mi le-ai făcut. Dacă te întreabă Evelyne despre ce am discutat, îi spui că Mihai Antonescu m-a rugat o chestiune confidențială, pe care nu poți să i-o comunic. E vorba de devize. Asta îi închide totdeauna gura și o face mai puțin curioasă.

Se întoarseră în grabă, sus, în *loggie*. Servitorii îmbrăcați în smochinguri albe serveau șampania, mișcându-se ușor, prin mulțimea care, perechi-perechi, dansa în sunetele discrete ale trompetilor jazului *Corologos*, angajat pentru această noapte de principesa Martha Bibescu.

Evelyne, prefăcându-se că este foarte atentă la ceea ce i se spunea de către prințul Basarab Brancovan, un domn de aproape șaptezeci de ani, purtându-și cu multă distincție hainele, fost ambasador la Londra, cu vagi studii de arheologie, numismat și cavaler al Ordinului de Malta, aflat într-o scurtă vacanță la ruda sa, la Mogoșoaia, îl părăsi pe acesta când crezu că lucrul devine convenabil și luînd lîngă ea, din mers, o tînără fată îmbrăcată într-o rochie albă de muselină, cu un guler brodat la Lyon, cu o figură copilărească, ușor bosumflată, cu niște priviri aproape uimite, cu brațe lungi, albe, statuare și cu mersul leneș, cu voce ușor

grizată de șampania băută, surizînd parcă trist celor din jur ; i-o prezentă lui Armand :

— *La princesse Irène-Nathalie Mavrocordat.*

Armand îi sărută mina, privind-o atent numai o clipă, făcîndu-le loc la amîndouă ca să găsească un scaun liber undeva, pe un fotoliu de paie, pe care i-l oferi nevastei ministrului.

— *C'est le péon dont je t'ai parlé, mon neveu. Il a été élevé parmi les vaches et les taureaux. Un type péril leux.* Armand, fă-i curte, dansează cu ea, e cam sălbatică. Nu știu unde a ținut-o maică-sa pînă acum. După ce faci un tur, să vii să-mi dai raportul. Sunt sigură că Puiu iar te-a pus să faci vreo prostie pentru el, codoșule !

Jazul *Corologos* cînta *Chatanooga Chou-chou*, un dans săltăreț, la modă în acea vreme, perechile se înmulțiră, făceau mișcări bruște, rupte, partenerii se depărtau și se apropiau cînd tandru, cînd ușor, lăsați pe spate, studiindu-se parcă, încălziți de șampania bine frapată. De Evelyne se apropiase principesa Martha Bibescu, interpelînd-o în stilul ei neaoșist :

— Ce faci aici, fetiço ? Te-au lăsat toți curtezanii ? Am văzut că ai luat-o pe-aia mică și ai vîrit-o în brațele lui Armand. Spune-mi, barem, e un băiat delicat ? Să știi că fata se pare că e neîncercată. Sper că nu e o *demi-vierge*. Vrea să meargă cu popi la altar. Am căutat s-o mărit cu unul din spița noastră, dar nu-i place nimic. Ce-i drept, și ăștia au degenerat. S-au apucat de sporturi brutale : bob, rugby, hochei pe gheață... Dacă ai mai pomenit... Fata mă-nîncă caș de bivoliță, proaspăt, numai eu știu ce pătesc cu ea, că stă de trei săptămîni la mine, vrea să-și țină tenul spre *nemoartă pomenire*. Dar frumoasă cum este, te pomenești că o să se lase violată de văcarul dumitale. E cam apucat, după aspect...

— *Ah, princesse, il est très bien élevé. Aucun péril de sa part.*

— Să nu-mi spui mie treburi de-astea, pentru că pericolul vine din partea ei, să știi. E ca un măr pîrguit și astea din spița Mavrocordaților au sînge arăpesc. Irène-Nathalie concurează la întreceri ecvestre cu militarii, dacă ai mai pomenit ! Sub înfățișarea ei gingașă se ascunde un bărbățoi. Pe Sașa, un văr de-al ei de-al doilea, l-a cravașat, lăsîndu-i semne pe obraz, s-o țină minte toată viața. Se pare că o cam înghesuise pe la Hurez, unde eram cu toții,

într-o firidă, vrînd să-i arate de ce-i în stare blagorodnicul său neam, în veac.

Ionescu-Tismana, care încercase să i-o smulgă pe Diby Necșești lui Roger Cantuniari și nu reușise, se apropiase de cele două femei, căutînd un unghi favorabil din care pîndea o secundă fericită pentru operația ratată.

— Ministrule, mi-a zis doamna Iamandy că n-ai făcut nimica. N-ai reușit s-o ajuți. Te știam mai abil.

— Prințesă, te rog să mă crezi, am făcut toate diligențele posibile. Totul se oprește undeva, sus. Mareșalul e intransigent.

— O să vadă el pe dracu cu intransigența asta. Politica este o chestiune de rafinament, de subtilitate, de schimburi de interese. Țasta parcă și-a băgat bastonul în fund și nu-l mai scoate de-acolo. Dă toată ziua decrete și vrea să facem drepti cînd îl vedem. Dar pe noi, care avem descăpăținați în familie, ne lasă reci ifosele militare. O să ajungă și el acolo unde au ajuns toți care i-au semănat. Ah, țara asta a avut domnitori înțelepți și iată ce degenerescență ! Să ai pe tron, în locul lor, niște regi nătîngi sau escroci ! Nu te uita așa speriat la mine, domnule Tismana, că la recepțiile mele nu pătrunde nimeni de la poliție. Dacă te exclud pe dumneata, pe care numai osul Slătinenilor te mai scuză.

Armand o aducea înapoi pe Irène-Nathalie Mavrocordat, căreia Ionescu-Tismana îi sărută mîna parfumată, înclinîndu-se ușor :

— Ce plăcere, domnișoară, nu v-am mai văzut de la serata dată de domnul Calomfirescu. Am cunoscut pe tatăl dumitale la Paris. Ah, ce tip, ce tip ! Păcat că a murit atît de tînăr !

Și apoi către Armand :

— Armand, ar trebui să dansezi și cu Evelyne. Îmi dau seama, după privirile pe care mi le aruncă, că iar am făcut-o geloasă, dar o să se simtă mult mai bine în brațele unui *chevalier servant*, decît cu mutra mea obișnuită, de fiecare zi, în față.

Și pentru că jazul *Corologos* ataca acum un *swing*, se îndreptă decis spre Diby Necșești, căreia rugbistul îi săruta, cu evlavie, mîna.

Evelyne, într-o rochie *betterave*, simplă, croită la cea mai bună cuturieră din București, doamna Moineau, franțuzoaică pripășită prin 1932 în România, văduvă a unui

diplomat scăpătat, rămas în Capitală din cauza unor încurcături financiare (cea care le îmbrăcase, pe rînd, pe regina Maria, pe prințesa Ileana, pe prințesa Elena și chiar pe madam Lupescu, făcîndu-le vizite discrete, fără a spune vreuneia dintre ele că ea croiește și celorlalte, faimoasele toalete), cu o camee albă în decolteu, îl fixa cu atenție pe Armand, căutînd să afle, o clipă mai devreme, ceea ce știa bine că el îi ascunde.

— Cum ți-a plăcut micuța depravată ?

— Nu mi se pare deloc depravată. E o fată la locul ei.

— Îți dau voie să te îndrăgostești de ea, nu prea mult însă, trebuie să fii foarte atent, nu mi-ar plăcea să faci o căsătorie *à la vapeur*. Eu și cu Puiu ne gîndim să-ți găsim ceva convenabil, o fată care să-ți și placă, inteligentă, așa cum ești și tu. Nu vreau s-o fac pe sfătuitoarea, pe pilotul în chestiunea asta, dar cînd ai să simți că te aprinzi, să-mi spui, nu te poți lipsi de sfatul unei femei ca mine. Eu le cunosc pe toate, știu cu cine au trăit, ce e în capul lor, pe urmă lucrurile astea se fac și în funcție de relațiile dintre familii. Într-un cuvînt, n-aș vrea să gafezi.

Armand o ținea lipită ușor de el, nu voia să sublinieze, în nici un fel, relațiile dintre ei doi, fapt pe care îl înțelegea foarte bine și Evelyne, dar ochiul necruțător al celorlalte femei aflate la această recepție nu se lăsa înșelat de aerul condescendent al tînărului bărbat sau de glacialitatea jucată a nevastei ministrului.

— Și acum să-mi spui ce serviciu i-ai făcut lui Puiu, că te cunosc. Nu cumva nenorocita de Diby Necșești i-a căzut cu tronc ? Că are boală la slăbături de-astea. Acum vreo zece ani, tot așa, căzuse după o ovreică, una Segal, care semăna ca două picături de apă cu nevasta lui Necșești și care acum a ajuns dansatoare, sau așa ceva, pe la Las Vegas ori în Mexic, că tu știi mai bine ce e pe continentul ăla acolo. Nu-s cazinouri la Las Vegas ?

— Ba da.

— Așadar, ce te-a rugat să-i cumperi lui Diby ? Spune repede și fără ezitare, că vă cunosc pe amîndoi ! Vă înțelegeți din priviri ca doi ticăloși ce sunteți.

Lui Armand i se mai întîmplaseră astfel de scene și parase cu finețe :

— Evelyne, îl crezi pe Puiu idiot să-mi încredințeze mie chestiuni de felul ăsta ? Sîngele apă nu se face și, pe urmă, un bărbat ca el știe cum să procedeze, ca să

evite să mă folosească, tocmai pe mine, în chestiuni delicate.

— Ei, de ce să te evite tocmai pe tine ?

— Pentru că orice om inteligent, în situația lui, ar proceda cu totul altfel. Și dacă vrei să știi despre ce este vorba, deși fac o indiscreție, află că m-a rugat ceva, e vorba de niște devize pentru cineva sus-pus, al cărui nume nu pot să ți-l spun.

Femeia îl privise neîncrezătoare :

— Armand, mă minți, îl acoperi pe ticălos ! Și am să mă enfurii într-o zi, și n-are să fie bine. Și atunci o să-ți pară rău.

— Evelyne, totdeauna procedezi așa, mă scoți din sărite, ca să-ți spun numele. Ei bine, ți-l voi spune... E vorba de Mihai Antonescu, dacă te interesează. El are nevoie de niște devize care trebuie transferate. Asta înseamnă o întreagă dandana, trebuie să vorbesc cu cei de la Externe, cu un director de la Finanțe, e destul de complicat.

— Și pentru asta trebuie să dați ocol palatului, de parcă ar fi fost vorba de răsturnarea Mareșalului ?

— Știi bine că sunt chestiuni care nu pot fi auzite de urechile indiscrete ale acestor tipi care fac pe binecrescuții, dar sunt destul de curioși.

— În sfârșit, fie un lup mîncat de o oaie, Armand, dar să știi că odată tot am să aflu și n-o să mă împiedic de nimic și de nimeni ca să rup cu tine.

Se smulsese din brațele lui, nu cu violență, pentru ca ceilalți să nu observe.

De undeva, dintr-un colț al *loggiei*, unde stătuseră răstigniți în fotoliile de paie, se ridicaseră Pavel Candrea, Dionisie Mocanu și Lupu Rădulescu. Erau urmași de Marcu Greceanu, ce căuta cu privirea coșurile în care se aflau țigările lăsate la discreție de către chelneri și vîra în buzunare, discret, profitînd de penumbra *loggiei*, pachet după pachet, fumînd ca un turc țigară de la țigară, grizat și glumind cu cei trei din față :

— În casa asta nu se mai poate mîncă nimica ? Unde e principesa ? Ce naiba, face economie cu niște sărmani artiști ?

Lupu Rădulescu, sumbru, cu o cămașă impecabilă, strălucind în noaptea cu lună, în smochingul strîns pe șoldurile înguste, apariție elegantă totdeauna, trăgînd dintr-o țigară de foi, privea spre nevastă-sa, o pianistă care luase

lecții cu marea Toneghini, la Berlin, acum destul de beată, căutînd în frapierele așezate discret lîngă stîlpii sculptați bucăți mici de gheață, să și le vîre în sîn. Cei mai în vîrstă, ca generalul Dobrescu și Frînculeștii, începuseră să-și ia la revedere de la invitați, ca să-și acopere o retragere care să nu-i indispună pe ceilalți. Mașinile se apropiau, bîzîind ușor, de ușile de fier forjat, încărcau cîte doi sau cîte trei invitați și ieșeau pe sub turnul clopotniței cu un zgomot mare, lăsînd în urmă un nor de praf alb. Se răcorise bine, luna spînzura deasupra celor două coșuri înalte ale acoperișului palatului vechi; păunii țipau sfișietor, spărgînd liniștea aceea unanimă, tulburată rar de orăcăitul îndepărtat al broaștelor de pe lac. Principesa lăsase pe cei tineri în grija jazului *Corologos* care își făcea programul său agitat, cîntînd totuși cu discreție și îi chemase pe intimi dincolo de ușa sculptată. În salon mai ardeau cîteva lumînări. Intraseră pe rînd, fiecare cu un pahar de șampanie în mînă, așezîndu-se pe divanele joase, orientale, acoperite cu covoare de Ispahan, aduse cu ani în urmă din Persia, țară care-i inspirase frumoasa ei carte: *Cele opt raiuri*. Își lepădase camilafca călugărească și rămăsese într-o rochie lungă de *soie-écrue*, simplă, elegantă, care scotea în relief formele trupului sănătos al unei femei de cincizeci de ani, cu o față oacheșă, cu priviri foarte vii, inteligentă, cu părul strîns într-un coc enorm la spate. Nu purta bijuterii, doar un mare inel de argint cu bordura lată, în care strălucea o piatră de caledoniu. Pe pernele aspre, acoperite cu țesături care aduceau cu chilimurile călugărești, invitații căutau un punct de sprijin, rezemîndu-se de pereții acoperiți cu covoare roșcate de rugăciuni, în care dominau motivele persienești ale păunilor, arca de ziggurate și flori de frezia, stilizate. Pe jos, într-o dezordine studiată, stăteau aruncate vase armenesti în care îmbobociseră, abia aduși de la serele palatului, crini voluptuoși, atunci deschiși, emanînd un miros greu, care cotropea totul. Talgere și vase roșcate, cu litere arăbești, într-o caligrafie de păianjen, vegheau colțurile. Aici nu mai ardeau decît niște candelă, în pahare de Chios, de culoarea vișinei putrede, aruncînd o lumină șovăitoare asupra unor icoane brîncovenești aduse de la Hurezu. Servitorii intrau pe rînd și serveau cafele după moda orientală, din filigene de alamă.

Marcu Greceanu, care nu putea să se obișnuiască cu stilul acesta de a te așeza direct pe podele, căutase un taburet încrustat cu sidef, pe care-l știa mai de mult. Îl găsisese, se lăsase pe el, comunicînd în gura mare impresiile lui Mitu Palade, care de mult zăcea pe canapeaua joasă a principesei numai în cămașă (el nu se îmbrăca niciodată în costum de seară, apărea la recepțiile de acest gen în pantaloni de doc, ca zidarii, dacă era vară, și într-o cămașă cu mîneci scurte, iar iarna cu un pulover marinăresc pe gît, destrămat pe la încheieturi, flendurit ca și cînd ar fi fost mușcat de ciini). Martha Bibescu, care nu se formaliza de aceste chestiuni, se făcea că nu bagă de seamă.

— Ce dracu o avea principesa, domnule, de ne invită aicea, unde mi se pare că și doarme ? Asta-i treabă ? Să ne așezăm pe vine ca pe closetul turcesc, în loc să stăm pe terasă și să fim serviți ca niște domni ? Tu înțelegi ceva, Palade ?

Protestatarul de profesie, omul pe care nu-l constrîngea absolut nimic pe lumea asta, încălțat în pantofi de tenis, atît de contrastanți cu pantofii de lac ai celorlalți, fără ciorapi, ca și cînd atunci ar fi sosit de la ștrand, căscase împerturbabil și-i spusese celuiilalt :

— Marcule, sunt lucruri și mai rele pe lumea asta. Aici cel puțin nu ne plictisim.

— Tu nu te plictisești nicăieri, pentru că suferi de insomnie.

Pe ușa sculptată ca un fagure, intra triumfător Raul, fratele lui Tismana, ținîndu-l de braț pe domnul Necșești, explicîndu-i ce titluri deținuse Carol al II-lea pe vremea cînd încă se mai afla în țară :

— Păi avea *Banlocul*, 15 000 de bucăți (astea erau acțiunile); la fabrica de ciment *Portland* — 3 550 ; *Cloșanii* — 20 000 ; *S.T.B.*-ul — 6 400 ; *Letea Veche* — 9 743 ; *Minerva Motors*, părți sociale — 90 ; *Azuga* — 2 082 ; *Royal Dutch* — 3 ; *Banca generală a Țării Românești* — 1 211...

— Ce memorie fenomenală, dragul meu Raul !

— Stai că n-am terminat : *Citröen*-ul — 350 ; *Marmorosch Blank* — 10 000 ; *Pivnițele Rhein* — 380 ; *Societatea română de sticlărie* — 600 ; *Buștenii* — 34 160 ; *SAR-Telefoane* — 27 500 ; *Reșița* — 163 739 ; *Societatea Goetz* — 80 ; *Dația-română* — 7 000 ; *Banca Națională a României* — 10 606 ; *Astra vagoane* — 477...

— Potolește-te, Raul ! intervenise ministrul, bătându-l ușor pe umăr. Ce-o să zică principesa care te aude ? L-ai servit, ai fost la curtea lui și acum spui tot ce știi despre el ! Nu-i frumos !

De fapt, puțin îi păsa de cele ce spunea frate-său, el o urmărea cu ochi lacomi pe Diby Necșești, care se așezase cu Evelyne lângă principesa Bibescu. Pavel Candrea îl acostase pe prințul Brancovan, căruia îi povestea cum luase Hitler puterea.

— Dar cred că vă spun lucruri deja cunoscute, prințe ! Thyseen a subvenționat cinci ani pe Hitler în opoziție, dar la treaba asta au mai dat bani și Krupp, și Voegler, care au plătit cheltuielile de propagandă. Mai adăugați la asta și pe Detterding, care voia să acapareze piața germană a petrolului, în valoare de 15 miliarde de lei anual, și o să aveți imaginea completă. În mai 1933, Creusot a furnizat 500 de tancuri franțuzești unei firme olandeze, care le-a trecut în Germania. Să ne mai mirăm că căcăcioasele astea de democrații nu-și explică ce au pățit de la 1938 încoace. Un imbecil, pe numele Georges Suarez, scria într-o carte a lui, puțin înainte de invadarea Franței, că popoarele sunt bolnave de prea multă pace. Dacă e posibil...

Prin ferestrele acoperite cu o împletitură fină de metal se vedea noaptea care începuse să se înverzească. Se deschisese o ușă metalică îngustă, încărcată de nituri circulare și conice, formînd niște romburi, apăruse un fel de țigancă cu părul strîns sub o maramă albă, care făcuse un semn principesei.

— Sper că n-o să ne aducă lichioruri, mîriise Marcu Greceanu. Eu aș mai bea șampanie.

Mitu Palade studia ferecăturile ușii metalice, șildurile și mînerile care închipuiau frunze de stejar stilizate.

— Ce răbdare aveau meșterii ăștia țigani ! spunea el admirativ, consultînd, ca un medic, fiecare detaliu. Lucrau din ciocan. Totul e bătut, nituit...

— Parcă văd mîine că ai să scrii un poem despre șetrari, rînjise Marcu Greceanu și-i dăduse cu cotul. Fii atent că principesa iar a adus ghicitoarea și o să ni se uite în palmă și cine știe ce dracu o să ne mai spună. Eu nu pot să sufăr treburile astea.

Într-adevăr, principesa Martha Bibescu o trăgea pe țigancă spre Evelyne și Diby Necșești, invitîndu-le să întindă palmele spre privirile ochilor albi ai servitoarei.

— Care începeți, fetelor ? întrebuse. Și în secunda aceea, Diby Necșești își dăduse seama că uitase pe deget inelul primit în timpul dansului de la Ionescu-Tismana. Dar ca să nu bage de seamă cealaltă, începu ea, arătându-și palma :

— Aoleu, domnișoară, se arată cu multă baftă și cu dar la așternut, de la un bărbat de ghindă, care te iubește, dar e încurcat, are multe belele pe cap. Și să ai grijă mătale să nu-ți strici casa, că ești la casa dumitale și el e la casa lui. Și o să se lase cu ceartă și cu vorbire în tîrg. Că tare mai ești frumoasă, dă babii cinci sute, ca să arunce la spate răul și să-ți mai menească.

Principesa Martha Bibescu se prăpădea de rîs, îi plăcea limbajul colorat al țigăncii și ghicea, sub stratul fin de pudră al obrazului lui Diby Necșești, jena tot mai tare pe care i-o provocau cuvintele servitoarei.

— Pînă se scarpină dumneaei în pungă, dă și dumneatale palma ! îi ceruse lui Evelyne, smulgîndu-i-o aproape și căutînd în ea, în lumina slabă a candelor. Mătale să fii cu băgare de seamă, ești cam pe la mijlocul vieții și ți s-arată o încercare, și o să fie cu pagubă mare, să ai grijă și la sănătate. Dar, pînă atunci, se arată cu noroc, și cu baftă și cu belșug în casă. Și ai și unul tînăr, așa, care te gîndește îndoit, și altul, tot tînăr, care te iubește.

Tismana căuta ceva de băut, nu era amator de cafea, pentru că asta l-ar fi silit să nu mai doarmă. Făcuse un semn unuia dintre cei care serveau și apăruseră trei sau patru sticle de șampanie cu care fuseseră umplute paharele lui Dionisie Mocanu (tăcut, înțepenit, cu un zîmbet blînd cum avea ori de cîte ori se îmbăta) și al lui Lupu Rădulescu. Pavel Candrea ceruse cafea, Marcu Greceanu, în schimb, însetat, fericit că se mai adusese ceva de băut, ascunsese sub canapeaua joasă una din sticle, ca să aibă o rezervă mai tîrziu.

— Puiule, unde este Armand ? Aș avea nevoie de el ! spuse Evelyne lui Tismana, văzînd că secretarul nu intrase după ei.

— Cred că dansează cu Irène, afară. Ce vrei, dragă, sunt tineri. Lasă-i să se distreze !

— Tu nu vii să-ți ghicească și ție țiganca asta ?

— Știi că nu-mi plac pronosticurile.

— Hai, te rog eu, vino ! Ghicește foarte bine, să știi. Scoate o hîrtie de cinci sute, bagă-i-o în sîn și dă-i stînga. 359

Tismana le întorsese spatele fără să comenteze, invitînd-o, înainte de asta, pe Diby Necşeşti la dans, dar ea-l refuzase :

— Nu pot, sunt tare obosită. Mă scuzi, Puiule. Mai dansează-o şi pe nevastă-ta.

Dar nici Evelynne n-avea chef să se mişte. Se aduceau acum îngheţatele de fragi şi fistic, puse în sonde lungi, în care erau înfipite *langues-de-chats*. Femeile se aruncaseră lacome pe aceste dulciuri, în timp ce bărbaţii fumau discutînd în grup despre ultimele ştiri de pe front. Tismana, care era sătul de politică, îi lăsa singuri şi ieşi în *loggie*. Rămăseseră cîteva perechi care dansau înfrigurate. Dinspre lac venea o briză rece, se lumina, cerul se albise, se vedea stuful proaspăt, izbucnind din lacul încreţit de vîntul de dimineaţă. Pe promontoriul umed aterizaseră cîteva păsări şi, de undeva, din ostroavele misterioase ale heleşteului cumpărat cîndva de stolnicul Cantacuzino, se auzea orăcăitul impudic al broaştelor aflate în rut. Jos, printre spiralele aceluia labirint verde, tăiat cu foarfeca de grădinarul francez, se plimbau Armand şi Irène. Fata refuza haina de *homespun* pe care el i-o oferea, preferînd să-şi expună umerii goi acelei umezeli de dimineaţă, bravînd, rîzînd, uşor înfrigurată, cu ochii sticlînd de şampania băută, privindu-l drept în luminile ochilor pe Armand. „Ce şi-or spune oamenii ăştia ? se întreba ministrul. Sunt foarte potriviţi. Armand e reuşit, dacă mă gîndesc bine, nici fata nu e rea, dar el e cam rece. L-am simţit eu, face curte la toată lumea, dar probabil că nu este prea agresiv. Are un eros oratoric, ca orice băiat timid, crescut la ţară. O s-o ameţească, nenorocita. În loc s-o invite sus, la el în cameră. Pun pariu că principesele astea ori o încep la 12 ani, culcîndu-se cu valeţii, ori rămîn fete bătrîne. Şi Irène asta nu-mi face impresia uneia care să se arunce de gîtul primului venit.“

★

De fapt, convorbirea dintre Irène-Nathalie Mavrocor-dat şi Armand începuse banal. Secretarul ministrului nu era prea vorbăreţ, părea ros de oboseală sau de nişte preocupări pe care nu putea să le ghicească, dansase cu ea corect, nu ca Roger Cantuniari, care o absorbise, ca o gorilă, în braţele lui de rugbist, purtînd-o mai mult pe sus, lăsîndu-i de înţeles că este un senzual în timpul celor

cîteva dansuri, lăsîndu-și obrazul pe care începuse să răsară o barbă aspră, scurtă și iritîndu-i tîmplele. Roger mirosea a spirt sanitar, dealtfel totul respira o igienă îndrăcită la acest rugbist, părul tuns scurt și bine pieptănat, obrazul dur, privirea glacială, hainele bine periate, cravata în ton cu costumul, fără exagerări în croială, o cămașă impecabilă și mirosul discret al obrazului stropit cu o colonie fină. Celălalt, Armand, care o însoțea, părea nedecis, nu timid, își dădea seama că o plăcuse, era reținut, se căznea să dea convorbirii lor un aer neutru, neafectiv, povestea lucruri despre lumea artistică din Parisul în care stătuse cîteva luni înainte de a veni încoace, un Paris în marginea prăpastiei sau ocupației, cu boema lui strălucită. Îl văzuse pe Cocteau la *Café de la Paix*, la *Flore* și la *Deux Magots*, pe el și pe Montherlant, pe foarte tinărul, pe atunci, Jean Marais, abia lansat într-un film, de o frumusețe stranie, *L'Eternel retour*, care rula și la București, în sfîrșit, evocase micile ateliere ale pictorilor din Montmartre și din Montparnasse, acele seri tulburi de pe Sena, cînd credea că nu se va mai putea despărți de acel oraș atît de frumos și încărcat de istorie.

— Și ce te-a adus aici ? De ce n-ai rămas acolo ? întrebuse Irène, care nu văzuse Parisul și n-avea să-l vadă niciodată, dar asta nu știau nici unul din ei doi în seara aceea de sfîrșit de primăvară a anului 1942.

Armand nu putea să vorbească despre adevărata lui viață, care nu semăna deloc cu povestirile sale, adică despre cei trei ani petrecuți sub arșița Spaniei, în tranșee sau în hoteluri sordide, sub bombardamentele *Stukas*-urilor nemțești, sau așteptînd teribilele atacuri ale marocanilor din Cadiz, aduși peste mare de către Franco, valurile urlătoare ale sălbăticiților soldați atacînd călare și căzînd sub caii loviți de șrapnele, cu burțile spintecate, din care ieșeau pachete însîngerate de intestine. A, cîte erau de povestit și el trebuia să repete istorioare edulcorate sau să-i recite versuri de Francis Carco :

*Sur le quais le long de la Seine
A Montmartre, près du moulin
Mes souvenirs entrent en scène...*

Parisul lui Mallarmé, al lui Barrès sau al lui Léon Daudet, Parisul văzut de sus, de la Sacré-Coeur, sub per-

deaua fumurilor cenușii, albe-roșii, opaline, negre și azurii, cîntate de Charpentier, care compara fumurile cu niște pisici.

— Ce frumos spus ! se mirase, cu ochii ei uimiți, cenușii, Irène-Nathalie Mavrocordat.

— ...sau cavourile literare născînd mereu genii. Parisul de margine al ecluzelor Senei, cu micile lui vaporase, încărcate de bărbați și femei care cîntau în cor, așa cum copiii cîntau pe treptele străzilor ce coborau din Montmartre :

*Nic, Nac, Nac muse
Chez le père Lunette
Nic, Nac, Nac, muse
'Y a du bon vin...*

Atît de ușor era să sucești capul unei fete de 18 ani, care nu ieșise din această capitală balcanică, visînd să evadeze vreodată de-aici (și asta era programat să se întîmple peste un an, dar nu se mai întîmplase), să-și facă o studenție pitorească, cu colegi săraci, prin mansardele acelor hoteluri de mîna a treia, despre care citise în romanele lui Murger...

— Cred că ai făcut foarte rău că ai ales acest colț de lume. Tatăl meu, cît a trăit, spunea fata, ținea foarte mult să transfere ce mai avea pe-aici ; să știi că suntem niște principii scăpătați, numai numele a mai rămas de noi ; voia să deschidă o galerie de artă. Avea prieteni mulți acolo, picta și el, din păcate, eu nu l-am moștenit. Uită-te la mine, domnule Sachelarie, sunt o mică tîmpită, la care lumea privește înduioșată, care visează să-și ia doctoratul la Sorbona...

— ...doctoratul la Sorbona ? întrebuse Armand. Fete ca dumneata își petrec vremea la ceaiuri, sau jucînd *lawntennis* pe malul Herăstrăului.

— A, nu, nu, vorbesc foarte serios, studiez limbile slave. Vorbesc croata, bulgara și rusa foarte bine. Am avut o bunică care se chema Dorofteea Zahacinski, jumătate poloneză... dinspre tată suntem greci, nu vezi ce harababură ?

Armand o privea înduioșat. Părea că această fată se teme de ceva pe care nu-l mărturisea, așa încît, intuind spaima sa de acel lucru necunoscut și pentru a prelungi

conversația care îi plăcea foarte mult (fata nu semăna deloc cu acele creaturi cinice, zglobii, accesibile, care se învîrteau în mediul pe care îl frecventa), o întrebă :

— Ce se întîmplă cu dumneata ? Ești o fire melancolică. Te temi de ceva, nu-i așa ?

— Nici eu nu știu prea bine de ce mă tem. Am avut doi frați, au murit amîndoi foarte tineri, unul la 11 ani, de leucemie și celălalt la 15, într-un accident de planor, a căzut cu un planor. Îi plăcea aviația. Ce idee, să te sui într-un aparat așa de fragil, făcut din hîrtie sau din pînză, pe care primul vînt poate să-l răstoarne ! Dealtfel, la noi în familie toți au murit în accidente. E foarte curios. Ne urmărește un blestem sau așa ceva, nu-mi dau seama. Dar nu doresc să-mi mai amintesc de toate astea. Nu vrei să vorbești mai bine despre Parisul duminical, despre cafelele unde vin boemii aceia care beau *calvados*...

Era foarte frumoasă cu ochii ei triști, cu chipul foarte tînăr, deschis în lumina acelei dimineți de sfîrșit de mai, o lumină verde ca frunza de ceai, cum avea să-i spună, puțin mai tîrziu, cînd simțise că se îndrăgostește de ea.

★

Gerdei Hoffmann i se permisese să facă primele plimbări prin curtea clinicii de psihiatrie. În dimineața de după vizita Claudiei, profesorul Busbaum intrase în rezerva ei, însoțit de sora Ethel.

— Bună dimineața, doamnă ! Aud că vă simțiți foarte bine și avem semnele noastre... Știu că v-ați eliberat singură, făcînd chiar un tur în jurul camerei. Asta e foarte bine. Nu vă doare nimic ?

O privea profesional, căutînd să distingă pe chipul ei urmările acelui șoc îngrozitor, provocat de accidentul de automobil.

— Spuneți-mi, vă doare ceva ? Simțiți vreun loc atins ? Dureros, adică ?

— Nu. Nu mă doare absolut nimic. Am numai o senzație de vomă, din cînd în cînd, și crize de plîns.

— A, asta e foarte bine. Trebuie să vă explic. Ați sărit peste un parapet cu mașina, v-ați dat peste cap, cum se spune în limbaj automobilistic, dar n-ați pățit nimic din cauza suspensiei foarte bune a B.M.W.-ului. E vorba numai de pierderea echilibrului psihic. Ideea că ați

fi putut să muriți sau să fiți rănită grav a rămas în subconștient. Asta o să mai lucreze încă o vreme. Trebuie numai să nu vă mai gândiți la accidentul dumneavoastră. O stare de izolare se impune. Dar nu trebuie exagerat nici în sensul ăsta. Vă place muzica ? În alte cazuri **nu** procedez așa, dar dumneavoastră am să vă instalez un radio aici.

— La asta mă gîndeam și eu. Mă plictisesc. Mi-ar trebui și niște cărți de citit.

— A, asta nu ! Vă obosește și nu este permis.

— Atunci, plimbări.

Doctorul ezitase puțin.

— Dacă v-aș putea transporta în altă parte, dar în spitalul nostru sunt șocați, oameni veniți de pe front, vederea lor nu v-ar face bine.

Gerda Hoffmann surisese :

— A, sunt obișnuită cu astfel de lucruri. Vin din Polonia, doctore Busbaum.

— Îmi închipui, spusese șeful clinicii și pe urmă se întorsese către sora Ethel : Vă rog să aduceți doctoriile pe care le-am prescris și să explicați pacientei ce are de făcut. Dacă vrea să se plimbe, n-are decît. O face pe propria-i răspundere. Doamnă Hoffmann, i se adresase, sunt dator să vă atrag atenția că vă prelungiți șederea aici. Spuneți că aveți crize de plîns, ăsta este un semn rău. Dar, în sfîrșit, faceți cum știți. Și către soră : Atunci, soră Ethel, aduceți radioul. Muzica o s-o liniștească pe doamna Hoffmann. Sper că n-o să ascultați discursuri.

Și ieșise bătos, cu mersul lui greoi, nemulțumit de un lucru pe care nu-l mărturisea. Sora se reîntorsese după zece minute cu un aparat de radio, instalase antena aruncînd un fir prin fereastra deschisă, strigase ceva la un individ care îl întinsese și-l agățase de o antenă comună, pe urmă vîrîse un ștecher în priză și-l încercase. Pirîia, avea parați, în sfîrșit, în regulă. Funcționa.

— Prinde Berlinul ? o întrebases pe soră.

— Da, noaptea tîrziu, după douăsprezece.

— Spune-mi cum să mă îmbrac ca să ies în curte, să fac o plimbare ? N-am nici un fel de rochie în dulap, nici un obiect personal.

— O să luați un halat de-al spitalului. E obligatoriu. Hainele dumneavoastră vă vor fi aduse cînd vă vom face

— Oh, sunt internată ? Parcă suntem într-o cazarmă.

— Acesta este regulamentul, doamnă Hoffmann.

Sora îi întinsese un halat albastru, pe care Gerda Hoffmann îl îmbrăcase peste o pijama, și ea aparținând clinicii doctorului Busbaum.

— Să vă însoțesc ? întrebases sora.

— Dacă ești drăguță, pînă am să mă obișnuiesc cu împrejurimile, pe urmă o să mă descurc singură, ai probabil multă treabă.

— A, nu, îmi face plăcere să vă însoțesc. Cînd o să vă simțiți obosită, să-mi spuneți. Coborîm cu liftul. Pe aici !

O condusesese de-a lungul unui coridor foarte curat, cu pereții vopsiți în ulei alb, lucind de atîta frecat, cu un aspect aseptice, dînd spre niște geamuri imense, pe unde intra lumina soarelui. Un lift greoi le cără pînă la parter, unde se aflau laboratoarele. Mirosea a medicamente. Printr-o ușă întredeschisă, Gerda Hoffmann zări un rastel de eprubete. Cineva striga de sus de la etajul doi, de pe rampa scării :

— Trimiteți repede o targă la 211 !

În stînga intrării, doamna Hoffmann zări o firmă mică, albă, pe care scria *Morga*. Nu comentă nimic, o lăasă pe sora Ethel s-o conducă. Parcul era frumos, copaci mari, castani sau stejari sau altceva, izbucnind din iarba tunsă proaspăt, stropită de un grădinar care împingea un fel de tomberon, pe care se afla un furtun răsucit. Aerul proaspăt, de sfîrșit de primăvară, păsări care zburau în cerul albastru și, pe urmă, iar alei, bănci, mici refugii pe care stăteau cîteva femei în vîrstă, împletind sau privind absent înainte, nemișcate, cu ochi sticloși, fără să clipească.

— Cine sunt ? întrebases Gerda.

— Niște surori medicale. Au fost bombardate pe front cu *katiușa*. Știți ce e aia *katiușa* ?

— Parcă niște aruncătoare de mine.

— Chiar așa. Am văzut într-un jurnal UFA. Sunt teribile.

— Da. Războiul nu e un lucru prea plăcut.

De undeva se auzeau voci bărbătești, cîntînd în cor :

Eni meni mic mac

Clic clac

Ozo bozo capati

Feier vaier vi !

— Dar asta ce mai este ? întrebare doamna Hoffmann.

— Secția de bărbați. Ajungem imediat la gardul care ne desparte de ei. O să-i vedeți. Sunt foarte drăguți. Unii au căzut în mintea copiilor, fac castele de nisip, se joacă cu lopățica. Poate sunt mai fericiți.

Aleea pe care mergeau se înfunda într-un zid viu de lemn ciinesc, tuns cam la un metru și jumătate înălțime. În acest parapet vegetal se croise un mic intrînd, prin care probabil că pacientele, curioase, priveau dincolo de o plasă de sîrmă, înaltă de trei metri și jumătate.

Cele două femei se apropiară, curioase.

— Noaptea bagă curent în plasa asta, spusese sora Ethel.

— De ce ?

— Ca să nu treacă nimeni dincolo sau invers.

— Înțeleg.

— Mai este și dorința de a evada... a unora. Cei mai mulți sunt blînzi, nu fac nici un rău, dar există printre ei și furioși. Aceștia sunt internați într-o secție specială, dar doctorii nu-i depistează pe toți de la început și pe cîte unii îi apucă criza din senin. Acum o săptămînă, un căpitan a strîns pe o colegă de-a mea de gît numai la vederea seringii cu care voia să-i facă o injecție.

Gerda Hoffmann privi peluza de iarbă strălucind în soare, dincolo de plasa de sîrmă. În dreapta, o mică capelă cu ușile deschise lăsa să se audă o orgă.

— Avem și un preot de front aici. Țsta e cel mai bun pacient. A făcut o formă de depresiune care aduce cu inocența. E un bărbat foarte frumos, nici treizeci de ani. Blond, înalt, îmbrăcat în negru. Păcat de el ! Doctorii spun că n-o să-și revină.

— Și acolo ce este ?

Un grup de bărbați, în halate albastre, ca și ea, stăteau încremeniți în jurul unui bazin, în care sticlea o apă albastră foarte curată.

— A, ăștia se cred statui. Își fac jocurile lor de dimineață. Dacă aveți puțină răbdare, o să vedeți ce frumos or să se arunce în apă. Priviți la copacul acela din stînga. Îl vedeți ? Unul dintre ei s-a urcat sus de tot. Au vrut să-l împiedice de cîteva ori, dar e ca o maimuță, nu poți să-l prinzi. Ciudat lucru, are un simț al echilibrului neașteptat pentru un om care și-a pierdut mințile. Umblă pe garduri ca un acrobat.

— Și acolo ?

Sora Ethel privi spre o bancă pe care stătea un bărbat cu părul albit, sur ca un lup, cu un monoclu sub sprânceana stângă, studiind, cu o atenție extraordinară, un strat de nisip pe care desenase, cu o trestie de mare, niște linii. Era îmbrăcat în uniformă de general, lucru curios în masa aceea de internați.

— A, generalul conte von Gumplovitz. Scăpat de la explozia comandamentului din Odessa, unde se afla în vizită. L-au găsit pe un acoperiș.

— Și ce face ?

— Probabil că se crede la Statul major. Studiază situația frontului.

Sora Ethel rise crîncen :

— Cred că asta o să vă distreze foarte mult. Eu vin zilnic aici și-mi pierd cîte o oră ca să uit de crizele nebunilor, de strigătele lor, să nu mai știu că trebuie să le țin plosca la cîte unii, să nu-i mai văd lovindu-se cu capul de pereți. Sunt și de-ăștia. Priviți !

Nebunul aflat în copac aruncase o minge roșie drept în bazin. Cinci sau șase bolnavi se azvîrliseră s-o prindă dincolo de bordura de beton, înotînd, după ce-și aruncaseră halatele.

Gerda Hoffmann se amuzase destul.

— Ne întoarcem ?

— Cum vreți.

— Mai curînd oamenii ăștia ar trebui să fie lichidați...

Sora Ethel o privise foarte mirată.

— De ce să fie lichidați ?

— Cui folosește spectacolul ăsta ? Un general care se joacă cu bățul în nisip, niște foști soldați glorioși care cer gălețușe. Dumneata crezi că este atît de amuzant ?

— Mai sunt și recuperați.

— A, mersi, recuperați ! Viitori clienți ai balamucului.

Nu-i trecea nici o secundă prin cap că, de fapt, ei înșiși i se putea întîmpla așa ceva, dar nu avusese nici o clipă de cînd ajunsese în starea asta ca să înțeleagă ce se întîmplă cu ea.

Sus, în rezervă, înainte ca sora Ethel s-o părăsească, o întrebase :

— Dumneata ești convinsă că eu n-aș fi în stare să mă întorc la lucrul meu ? Că mai e nevoie să fiu internată cîtva timp ?

— Eu nu am nici o părere, doamnă Hoffmann. Doctorul Busbaum hotărăște. El crede că cel puțin trei săptămîni o să mai trebuie să stați aici.

— Cît ? Trei săptămîni ?

— Da. Este o boală care are repercusiuni tîrzii. Puteți să vă simțiți foarte bine și deodată să se ivească criza.

— Ce criză ? Eu doar nu vin de pe front. Am avut un accident de automobil banal și m-ați adus aici. Mă simt foarte bine și vreau să plec.

Sora Ethel părea foarte încurcată.

— V-am spus, nu eu hotărăsc ce trebuie făcut cu dumneavoastră, ci doctorul Busbaum. Dealtfel, vreau să vă spun că la internarea dumneavoastră au existat unele semne că suferiți de delir de persecuție.

— Ce delir de persecuție ? Țsta ce mai e ?

— Erați foarte furioasă și declarați că sunteți victima unei mașinațiuni, că cineva a vrut să vă provoace moartea.

Gerda Hoffmann o privise cu o mare curiozitate.

— Spuneți adevărul ? Nu mă mințiți ?

— Nu ! Prima oară cînd v-ați trezit din șoc, maiorul von Braun era aici. Ați vrut să aruncați cu ceva după el. Abia v-am oprit. Îi reproșați niște lucruri îngrozitoare. Dar dumneavoastră ați uitat, desigur, nu mai știți nimic.

— A, bine. Dacă e așa... Și-i făcu semn că poate să plece. Deschisese radioul, ascultase puțin, pe urmă îl închisese furioasă, se întinsese pe pat cu fața în tavan, cu mîinile sub cap. „Ah, asta era ! Dacă nu reușiseră cu mașina, or să mă declare nebună.“ Nu era rău jucat. N-avea decît să-i lase cu impresia că într-adevăr e șocată, să le înșele vigilența și s-o șteargă cît putea de repede de-aici. Dar cum ? Îi trebuiau haine, o rochie sau altceva. Băgase de seamă că ușa era închisă noaptea cu un grilaj de fier, geamurile se deschideau înăuntru și aveau, și ele, obloane. „O pușcărie deghizată, deci. Ei, vom vedea.“

A doua zi primise vizita Claudiei, care în asemenea momente se arăta devotată. Intrase cu aerul ei zăpăcit, cu un buchet de flori, deschisese larg ferestrele, lăsînd să intre soarele, dăduse deoparte obloanele, o sărutase, îi desfăcuse cîteva cutii cu bomboane fondante, silind-o să mănînce ceva, mîngîind-o ca pe un copil și izmenindu-se :

— Papă, iubițico, papă ! Să te faci mai repede bine, să vii la fetița ta, să te joci cu ea. Că urîții ăștia abia m-au

lăsat să intru înăuntru, a trebuit să-i fac ochi dulci portarului, să-i aduc țigări și lui, să mă lase la iubițica mea...

Nu stătea locului, se învîrtea în jurul patului ei, așeza florile în cele trei glastre pe care le găsisese, pe urmă își adusese aminte și scotocise în poșeta lungă și adîncă cît un sac.

— Uite ce ți-a adus fetița. O păpușică. Hai s-o botezăm ! Cum să-i zicem ?

Gerda Hoffmann se uitase drept în ochii Claudiei :

— Spune-mi, ai auzit ceva ? Aștia cred că sunt nebună cu adevărat ? Ce-i cu păpușa asta ?

I-o smulsese din mînă și vrusese s-o arunce pe fereastră, cu un gest patetic, ca o actriță ratată ce era.

— Nu ! Te rog, nu ! Vrei să plîngă fetița ? Eu ți-am adus-o să te joci cu ea. Poate te plictisești.

Privirile încărcate de furie ale Gerdei Hoffmann nu-i spuneau nimic bun.

— Claudia, te întreb încă o dată : ți-a spus cineva că sunt nebună ? Că de-aia m-au internat aici ?

Cealaltă ezita. Cît era de mincinoasă, nu putea să nu-i spună adevărul.

— Da ! Maiorul von Braun m-a trimis cu păpușa asta la tine. Te compătimea foarte mult. Spunea că n-ai să-ți mai revii. Că, de fapt, ai o tumoră la cap și o să trebuiască să te opereze. Dar acum, doctorul Busbaum nu poate face nimica. E adevărat ?

Izbucnise în lacrimi.

— Nebună ești tu și cu maiorul Braun. N-am nici o tumoră la cap.

Se îndreptase spre ferestrele deschise și privise curtea înverzită, peluzele tunse, copacii care se mișcau lent la vînt. În secunda aceea realizează că puteau s-o țină ani de zile în această cameră cu gratii, să-i administreze tranșilizante și s-o declare nebună. Și cu asta, totul putea fi încheiat. Fire rece, calculată, fără să-și piardă cumpătul, Gerda Hoffmann se întoarse spre Claudia și-i spuse :

— N-am nici un ban la mine, pentru că mi-au luat hainele, tot. Ascultă ce-ți spun ! Mergi acasă, în strada Londra, ai o cheie, știi unde țin rochiile. Îmi cauți uniforma, taierul acela, vezi că jos sunt pantofii mei. Într-o cutie ai să găsești un revolver. Îl aduci aici. Desigur că, dacă te vor vedea cu un pachet mare, or să te controleze

la poartă și asta nu vreau. Ești atît de deșteaptă, ca să reușești să le aduci pînă aici ?

— Bineînțeles ! Taiorul am să-l îmbrac pe mine și peste el am să pun un trenchi. În mină, într-un pachet mic, am să aduc o rochiță de-a mea, pe care am s-o îmbrac la plecare. Pantofii îi bag în poșetă. Îmi iau o poșetă mai mare. Ți-aduc și ciorapi, și furou...

— E bine. Dă țigări portarilor și vino și poimîine. Îmi trebuie un lucru pe care îl am tot în dulapul cu haine. Ai să găsești acolo un rucsac. În el este o scară de alpinism. Nu ocupă loc mult. Ascunde-o într-o păpușă.

— Ce păpușă ?

— Știi magazinul *Galeries Lafayette* din Calea Victoriei ? Au adus ai noștri de la Nürnberg niște păpuși splendide, mari cît o fetiță de 12 ani. Cumperi una, capul se deșurubează și viri acolo scara de alpinism și pistolul... Spui că m-am cam sonat și că ți-am cerut să-mi cumperi păpuși. Asta o să le convină și lor. Acum ai înțeles ce ai de făcut ?

— Am înțeles !

— Vezi să nu mă dai de gol. Banii știi unde-i țin, ia și tu cît îți trebuie, dar mai lasă ceva. Cînd ies, îți mai dau eu alții.

Claudia se smiorcăise alintată :

— Vai, tu, cum o crezi pe fetița ta așa lacomă și interesată ? Dar mă duc și fur pentru tine să-ți aduc ce-ți trebuie. Că fetița te iubește.

— Hai, cară-te, că n-am timp de pierdut și fă ce ți-am spus !

A treia zi, Braun, care vorbise la telefon cu Claudia și aflate de la aceasta că secretara lui îi ceruse să-i cumpere o păpușă, apăruse la spital încărcat de daruri, între care și o Isoldă cu păr blond, lung, de fir sintetic, îmbrăcată într-o rochie aeriană de gaz verde, care dădea ochii peste cap și vorbea, o minune a fanteziei păpușarilor din Nürnberg, cumpărată și ea tot de la *Galeries Lafayette*, de unde Claudia, conform celor cerute de doamna Hoffmann, achiziționase, la rîndul ei, o minune, tot blondă, tot cu ochi verzi, tot îmbrăcată într-o rochie aeriană de gaz, de culoare roz.

— *Gutten Tag, Gerda ! Was machts du ?* zisese maiorul, privind-o foarte atent pe doamna Hoffmann, care, în halat, în virful patului, se juca cu prima păpușă adusă

de Claudia, privind, la celelalte două (von Braun o lăsase pe podele pe a lui, lângă cea cărată pînă în rezerva de la etajul trei, mai înainte, de către Claudia).

— Vrei să ne lași puțin singuri? o întrebase pe aceasta din urmă maiorul.

Și Claudia o sărutase pe Gerda și plecase.

— Apoi eu mă duc, la revedere, am să vin și miine...

Urmase un minut lung de tăcere, pe urmă femeia spusese cu glas absent, scrutîndu-l fără a avea aerul că o face :

— Ce bine îmi pare că ai venit ! spusese. Nu te-am mai văzut de cînd ai plecat la Predeal cu baronul Killinger. Nu trebuia să ne întîlnim ?

Braun se plimba cu mîinile la spate, prin dreptul ferestrei, agitînd ușor mînușa pe care o ținea totdeauna în dreapta și care făcea pereche cu aceea care îi acoperea mîna arsă.

— Lasă asta ! Nu-ți mai aminti.

— Ce să-mi amintesc ? întrebase ea cu o curiozitate care-l neliniștise pe bărbat.

— Spune-mi mai bine : îți place păpușa pe care ți-am adus-o ?

— Da ! E foarte frumoasă. De unde ai știut că vreau o păpușă ? Alaltăieri a fost Claudia la mine și mi-a adus-o pe asta mică. I-am spus că vreau una mai mare și uite că ea mi-a adus una mai mare și mi-ai adus și tu una tot mare, și am să mă joc cu ele, să le dau dulceață, să le pieptăn, să le culc... Ele sunt fete foarte cuminți, cel puțin asta mică mă ascultă, nu știu cum o să mă înțeleg cu celelalte două.

Maiorul Braun o privea din ce în ce mai neliniștit. „Să fie cu adevărat șocată, sau a luat în serios cele ce am spus eu despre ea ? Și tîmpita aia de Claudia i-a băgat în cap că e șocată !“

Gerda Hoffmann deschisese sertarul noptierei și scosese de-acolo o pereche de foarfece, cu care începuse să taie atent fața de pernă, pe care stătuse rezemată pînă atunci.

— Ce faci ? o întrebase maiorul.

— Stai numai puțin, ai răbdare, de ce te grăbești ?

Scosese puiul de pernă, îl tăiase și pe el, cu atenție, pe urmă se îndreptase spre cele două păpuși aduse de Claudia și de Braun și aruncase fulgii în sus. Aceștia că-

deau ca o ninsoare mărunță peste cele două siluete din *papier-maché*.

— Vreau să văd dacă nu le este frig. Uite cum ninge peste ele. Îți place ?

Maiorul o privea din ce în ce mai intrigat. „Dacă nu-i nebună cu adevărat, atunci este o actriță perfectă.“ Începuse să-i fie frică. Un sentiment nedeslușit de nesigurantă îl cuprindea puțin câte puțin. Femeia devenise dintr-o dată serioasă, uitase de păpuși și-l întrebase direct :

— Spune-mi, ce mai e nou pe front ?

— A, nimic important. Bătălia de la Kerci s-a terminat. Sunt 260 000 de prizonieri. Un succes colosal, colosal, Gerda, înțelegi ? În curînd se va termina războiul, o să mergem acasă și o să ne amintim ce frumos am lucrat noi doi împreună și cum ne-am înțeles.

— Cine știe ? zisese femeia, cu o privire rătăcită, uitîndu-se la grămada de fulgi care umpluse camera. Ce spune doctorul Busbaum ? Cînd îmi dă drumul de aici ?

— A, încă vreo cîteva zile doar ; trebuie să-ți mai faci niște radiografii, să vadă dacă nu ai vreo coastă fisurată sau altceva. Trebuie să pleci din spital perfect sănătoasă. Marele Reich are încă nevoie de tine, ca să nu mai spun că de cînd lipsești este o harababură la mine la birou de nu-mi mai văd capul !

Urmase iar o lungă tăcere. Braun nu știa cum să continue această convorbire stranie dintre ei doi. Căuta o diversiune. Voia să-i atragă atenția asupra unor lucruri secundare. Nu-și dădea seama dacă ea e conștientă sau nu de intențiile lui, așa încît minți cu seninătate, vrînd să-i vadă reacțiile :

— Baronul von Killinger vrea să dea o mare recepție în cinstea victoriei de la Kerci. Sper că ai să participi. Te-am propus pentru o decorație. Sper că o voi obține. O meriți din plin. Acum, că ți-am spus toate astea, am să plec. Vine în inspecție un general de la Berlin. Trebuie să-l primim la gară. Știi și tu ce obligații avem. Poate mai trec peste vreo două zile. Ce să-ți mai aduc ? Ai vreo dorință specială ?

— Poate niște portocale. Pentru păpuși... Ele sunt foarte lacome. Tu n-ai avut de-a face cu păpuși. N-ai de unde să le cunoști. Dacă nu găsești portocale, poate mi-aduci niște dulceață de trandafiri. Le place foarte mult dulceața de trandafiri. Ai să ții minte ?

— Cum să nu ? Portocale sau dulceață de trandafiri. Și altceva ?

— Dacă mi-ai mai cumpăra o păpușă ar fi foarte bine. Știi, acasă la noi, când eram copilă, aveam trei păpuși : Clotilde, Grete și Matilde. Clotilde și Grete sunt aici, o aștept pe Matilde.

— Foarte bine, o să vină și Matilde. Pot să te sărut ?

Gerda Hoffmann îi întinse obrazul, simțindu-i buzele reci și-l urmări pînă ajunse la ușă. Pe urmă, îi ascultase pașii sunînd pe coridor, auzise liftul vechi coborînd, zdrăngănind pînă la parter și-l privise de la fereastră cum se urcă în mașină. Maiorul ridicase privirile și o salutase scurt, cu un zîmbet nedecis.

Cu mișcări bruște, femeia se îndreptase apoi spre păpușa adusă de Claudia, îi deșurubase cu violență capul, căutase scara de alpinism și revolverul, pe urmă, mulțumită, pusese totul la loc. „O să vedem noi, domnule von Braun, cum stăm cu nebunia mea.“ Pe urmă deschisese ușa dulapului cu haine, în care pusese taiorul, pantofii și ciorapii aduși de către Claudia și le ascunse sub saltea, pentru că observase că sora Ethel avea obiceiul de-a controla prin toate locurile. Claudia îi adusese și o oglindă, în care se privi cu atenție. Nu avea o privire rătăcită, cum ar fi sperat maiorul, dar undeva era mîndră de scena pe care o jucase, dealtfel deloc originală, pentru că o văzuse într-un film, înainte de război.

★

Doctorul Busbaum, directorul clinicii de psihiatrie de pe lîngă spitalul Cantacuzino, afectat pe lîngă unitățile germane de pe frontul de Răsărit, locuia în Parcul Domeniilor, pe strada Aviator Zorileanu, la numărul 83, într-o vilă care aparținuse lui Constantinescu-Porcul, cunoscut om politic liberal, și care fusese eliberată și închiriată corpului auxiliar german, aflat la București, ca multe alte locuințe. Sosise în România prin 1940, odată cu forțele de instruire, cunoștea că cei de la Statul major pregăteau agresiunea din Răsărit, făcînd parte dintr-un serviciu special de medici, așa că izbucnirea războiului, cîteva luni mai tîrziu, nu-l surprinsese. Locuise un an în Polonia, dar acolo nu avusese de lucru, fusese mai mult în vacanță. În vacanță fusese și anul trecut, pînă la ataca-

rea granițelor sovietice. Apariția primelor cazuri de șocați și ambuscați de pe front îi dăduse adevărata proporție a profesiei sale, exercitate pînă la război într-o clinică din Kiel. Trierea săptămînală a celor care trebuiau îngrijiți mai atent sau supuși șocurilor violente, cu băi fierbinți și foarte reci, cercetarea simulanților, destul de numeroși, diagnosticele, solicitarea de medicamente speciale de la Berlin, tabelele și rapoartele pe care trebuia să le întocmească îi luau destulă vreme, dar meseria îi făcea plăcere, se simțea foarte util ; corpul de colaboratori pe care-l avea îl satisfăcea. Se scula foarte devreme dimineța, la cinci, își făcea programul de gimnastică, o scurtă alergare în trening, în mica curte a vilei pe care o locuia și, dacă avea timp, trebăluia cu o greblă și cu o sapă la grădina improvizată în spatele vilei. Casa era prea mare pentru el, nu mobilase decît două camere : una pentru oaspeții din Germania și alta în care locuia el. La parter, instalase spaliere și un *puncing-ball*, folosind un vechi salon de fumat în dublu scop, și ca bibliotecă, și ca sală de gimnastică. Cărase din toate locurile reviste de psihiatrie, manualele lui Jung și chiar ale lui Freud, devenite clasice, care abia cu zece ani în urmă constituiseră calul de bătaie al umoriștilor din toată lumea. Și iată că războiul acesta, prin teribilele lui consecințe, făcuse din ceea ce părea literatură o adevărată știință. Văzuse multe cazuri destul de grave, unele din ele nerezolvate, dealtfel nici nu se puteau rezolva atît de repede și de eficace cît s-au lăudat după 1945, mai ales în America, o serie întreagă de șarlatani ce-au profitat de buna-credință a oamenilor.

Doctorul Busbaum, un neamț cu dragoste pentru meseria lui, luîndu-se în serios, avusese și rezultate frumoase, nu atît de încurajatoare cît sperase, dar care formau, oricum, un punct de pornire. Odată terminat acest război, pe baza cazurilor întîlnite, cu o experiență cîștigată și din lectura materialelor publicate de alții, dar, mai ales, bazat pe cîteva cazuri foarte grave pe care le tratase în această clinică, pînă în 1944, avea să devină o somitate, care ajunsese, prin 1965—66, foarte aproape de premiul Nobel.

Dar acum ne aflăm într-o seară de vară a anului 1942, pe la orele 11, într-o locuință liniștită din Parcul Domeniilor, pe strada Aviator Zorileanu, într-o casă cu două nivele, acoperită cu tablă, înconjurată de o mică grădină.

374 Doctorul locuia într-una din cele două camere pe care și

le rezervase la etaj. Se culca în jur de ora 12, după ce asculta ultimul buletin de știri. Dimineața citea ziarele sosite cu avionul din Germania, pe care un curier i le aducea la clinică. Nu-i plăcea stilul lor emfatic, în care recunoștea frazele găunoase ale lui Goebbels, pe care nu-l suferea. Nu era ceea ce se numea pe vremea aceea un *nazi*, purta uniforma partidului numai la ceremoniile oficiale și asta pentru că era obligat. În convorbirile cu germanii aflați în România, oficial sau nu, era foarte rezervat, împingând discuțiile pe terenul medicinei, pe care se simțea foarte bine. Interesant era faptul că mai ales cei care aflaseră despre clinica lui și despre rezultatele spectaculoase ale tratamentelor lui îi arătau o curiozitate care-l măgulea. Însă nu tot ceea ce făcea el acolo i se putea pune în sarcină. Avea un specialist, doctor Kristofer, care-l seconda discret, dar destul de eficient, pe care i-l recomandase serviciul politic al armatei, nume sibilin sub care se ascundea de fapt Gestapoul. Cel care deținuse postul maiorului Braun pînă la venirea acestuia, căpitanul Oberg, și el de la serviciul politic al armatei, îl recomandase pe Kristofer ca pe omul care răspundea nu numai pe linie medicală de cazurile din clinica sa. La început, Busbaum nu înțelesese ce înseamnă să răspundă *nu numai pe linie medicală* de cazurile din clinica sa. Dar pe urmă se lămurise foarte repede, dar avînd oroare de complicații și mai ales de ceea ce presupunea că se ascunde dincolo de halatul alb al doctorului Kristofer, își propusese să exerce cu docilitate tot ceea ce îi cerea acela. Existaseră, la început, liste de pacienți, fiecare cu diagnosticul, perioada de tratare, rezultatul, locul unde fuseseră trimiși după recuperare sau după mobilizare în cazurile nerezolvate. După izbucnirea luptelor din 1941, la cîteva luni, mai precis la începutul acestui 1942, doctorul Kristofer adăugase la tabelele sale, bătute la mașină și fotocópiate, o rubrică nouă, care îl surprinsese pe Busbaum : simulanți. Denumirea rubricii îl surprinsese, pentru că avea despre armata germană o părere asemănătoare cu a tuturor germanilor din acei ani, cînd cucerirea Austriei, Cehoslovaciei, Poloniei și Franței dăduse fiecărui cetățean al Reichului o mîndrie din care era exclusă de la sine ideea că vreodată s-ar fi putuț ivi în rîndul soldaților Reichului această maladie : a fugii de răspundere, a dezertării de pe front, sub masca unei sănătăți subrezite. Dar cazurile se înmulțeau, în aproape

șase luni de zile se ajunsese la cifre îngrijorătoare și, curios lucru, ofițerii erau cei mai numeroși. Examenul lui medical era destul de amănunțit și comporta un minimum de eroare. Doctorul Busbaum nu-și dăduse seama că, odată stabilit că indivizii mințeau, erau înaintați curților marțiale și cițiva chiar fuseseră executați. Asta începuse să-i dea coșmaruri și între onestitatea lui profesională și răspunderea pe care credea că și-o asumă iscăbind acele buletine medicale, de fapt condamnări la moarte, își făcuse loc o teribilă îndoială. Locul de muncă începuse să-i devină odios. Dar nu aici se opriseră toate lucrurile acestea ciudate. În ultimele două luni, în mod foarte straniu, se luaseră măsuri cu care nu era de acord. Doctorul Kristofer era nu numai un medic care pune diagnostic, dar și trata pe bolnavi. În ultimele șase săptămîni îi muriseră cițiva pacienți care, după părerea lui, n-ar fi avut nici un motiv să decedeze. Nu se putea amesteca, așa încît se mulțumi să audă numai că, de fapt, tratamentul prost aplicat, în special unor ofițeri, fusese dubios, socotindu-se cazurile irecuperabile.

Cu o lună în urmă, un anume maior Müller, reprezentant al poliției secrete al armatei, îl vizitase în mod discret, supunîndu-l unui interogatoriu, din care el dedusese destule lucruri. Discuțiile lor avuseseră o primă parte tehnică. Omul nu era străin de anumite cunoștințe medicale, sau cineva îl pregătise în acest sens. Avea un dosar plin de acte cu certificatele de deces, dosar semnat de doctorul Kristofer, pe la care, în mod curios, nu trecuse.

— Domnule doctor Busbaum, spusese maiorul Müller, puteți să-mi relațați ceva despre cazurile Höttl, Holzweber sau despre cazul Aspern ?

— În ce sens ?

— Credeți că tratamentul care li s-a aplicat și starea lor generală îndreptățeau sfîrșitul pe care l-au avut ?

Doctorul Busbaum vruse să pareze cu abilitate, așa încît îi răspunsese maiorului că aceste cazuri intrau în competența doctorului Kristofer și că n-ar fi putut să-i răspundă la întrebările sale.

— Nici un medic nu s-ar încumeta, decît dacă ar fi însărcinat cu asta de organe superioare, să controleze un diagnostic al doctorului Kristofer. Este o chestiune de *fair play* profesional.

— Domnule doctor Busbaum, sunt trimis aici de către Serviciul secret al armatei tocmai pentru a stabili dacă moartea unor ofițeri, foarte bine pregătiți profesional, a fost firească sau nu. Unor oameni de la Berlin li s-au părut suspecte aceste decese, întrucît după fișele medicale inițiale, cazurile lor nu erau atît de grave.

— Ce vreți să spuneți, Herr Müller ?

— Vreau să spun că sunt însărcinat să fac o anchetă, pentru că îl bănuim pe doctorul Kristofer de omucidere cu mijloace medicale.

— O, asta este o altă chestiune ! Dacă dumneavoastră aveți un ordin scris în acest sens, eu pot să întreprind o anchetă pe cale medicală, dar să știți că treaba este foarte delicată, întrucît doctorul Kristofer este trimis de către Gestapo, eu fiind obligat să-i raportez orice lucru, fapt care mă va obliga să-i spun ceva despre vizita dumneavoastră și despre acuzațiile pe care i le aduceți.

Convorbirea dintre ei doi se terminase aici. Ofițerul plecase și nu mai revenise, așteptînd probabil dezlegarea de la mai-marii săi. Dar vizita lui Müller îl făcuse pe Busbaum ceva mai bănuitor. Reconstituind unele lucruri, el putea să-și dea seama că cele trei cazuri nu fuseseră dintre cele mai limpezi. Despre Holzweber se știa că murise atingînd din întîmplare rețeaua de sîrmă care despărțea cele două secții, bărbați și femei, ale clinicii, deși avize metalice anunțau în limba germană pericolul pe care îl prezenta acest gard încărcat noaptea cu curent. Nici cazul Aspern nu era prea limpede. O infecție care avusese consecințe neprevăzute îl dusesese la moarte pe acesta, cum și cazul Hötterl avea, și el, fisurile lui. Un gardian îi făcuse dușuri scoțiene atît de des și atît de energic, încît căpitanul de artilerie, abia scăpat dintr-un infarct, decedase într-o dimineață, sub ochii îngroziți ai celorlalți pacienți.

După plecarea maiorului Müller, doctorul Kristofer îl acostase întîmplător în curtea clinicii. Vorbiseră cîtva timp despre un caz nou, al unui furios, adus în cămașa de forță de pe front, pe urmă omul Gestapoului îi spusese, nu amenințător, ci cu o amabilitate plină de sensuri :

— Nu-i așa că te-a vizitat maiorul Müller ?

— Da ! S-a interesat despre niște cazuri pe care le-ai tratat dumneata.

— A vrut să facă vreo anchetă ?

— Da. Dar am refuzat să fiu eu acela care să te controleze.

— Ce voia să știe ?

— Voia să afle dacă celor trei li s-au aplicat tratamentele corespunzătoare.

— Și dumneata ce i-ai răspuns ?

Lui Busbaum nu-i plăcuse tonul acesta de interogatoriu, dar trecuse peste asta, spunând cam de sus :

— L-am rugat să-mi arate un ordin scris prin care aş putea să deschid ancheta, dar el nu a mai venit la clinică și nici măcar nu mi-a dat vreun telefon.

Doctorul Kristofer îl luase de braț, cam familiar, și-i spusese cu o voce surdă, din care nu lipsea, de data asta, amenințarea :

— Dragul meu doctor Busbaum, ai fost foarte înțelept că nu te-ai amestecat în chestiunile astea complicate, care nu te privesc. Vreau să știi că oamenii pe care i-am îngrijit s-au bucurat de toată atenția mea, deși unii dintre ei au o fișă foarte proastă la Gestapo și, într-un fel, aceste decese au rezolvat foarte multe lucruri. Nu fac un mister din ceea ce spun, dar eu nu sunt numai medic. Cred că ai bănuț. Și pentru că ai fost atât de franc cu mine, aş vrea să te rog să preiei un caz dificil pe care îl am. E vorba de contele von Gumplovitz, cel care a fost găsit pe acoperișul unei clădiri la Odessa. Ar trebui să te gîndești să găsești o metodă de tratament adecvată, pentru ca această boală tragică de care suferă iubitul nostru general să fie curmată. Rudele sale sunt foarte neliniștite de ceea ce i s-a întîmplat și insinuează că nu se bucură de atenția cuvenită. În cercurile în care funcționez, cazuri ca al contelui Gumplovitz sunt socotite ca deprimante. Vezi dumneata, pacienții noștri se comportă destul de curios. Nu toți, evident, dar un general care stă în patru labe, se joacă cu gălețușa de copil în nisip și face scheme tactice pe pereți, constituie un spectacol penibil. Gîndește-te că jumătate din cei care sunt tratați aici sunt recuperați. Ei se reîntorc pe front sau la familiile lor și se apucă să povestească ce au văzut în clinica doctorului Busbaum. Crezi că, pentru moralul trupelor noastre, povestirea penibilă despre generalul conte Gumplovitz este un lucru care ne-ar face nouă bine ?

— Nu vă înțeleg, sunteți un adept al euthanasiei ?

Doctorul Kristofer rîsesse amar. Avea o față uscată ca pergamentul, niște buze subțiri, vinete și ochi cețoși de morfinoman, cum erau mulți medici în armata germană în acea vreme.

— Nu spun asta, dar e mai uman să curmăm o suferință penibilă. Este o recomandare a Führerului, ca spiritul spartan al armatei germane să fie apărat de exemple care duc la ridicol și la fapte penibile. Rasa noastră a dat totdeauna exemplare admirabile, superbe creaturi, cum nu s-au mai întîlnit din antichitate. Spre deosebire de cei trei, de care se interesa maiorul Müller, generalul conte von Gumpowitz nu e acuzat de nici o greșeală politică. El a fost un militar integru care a luptat foarte bine, dar noi nu putem să-l expunem la ironii și nu putem să dăm un exemplu prost armatei.

Busbaum înțelesese exact ce i se cerea, dar celălalt nu-l cunoștea. Aparținea unei vechi familii din Pomerania. Bunicul și tatăl său fuseseră de asemenea doctori militari. Avea despre această meserie convingeri ce nu puteau fi strămutate nici chiar de amenințările subtile pe care le ghicise în cuvintele lui Kristofer.

— Domnule doctor, dacă într-adevăr dumneata ai depus vreodată jurămintul lui Esculap, trebuie să mă înțelegi că n-am să fac niciodată ceva împotriva conștiinței mele, că n-am să-l duc, de pildă, pe generalul Gumpowitz în fața unui gard prin care trece un curent electric, sub pretextul că un nebun e inconștient și că poate fi ucis de propria-i imprudență.

Doctorul Kristofer se oprise lîngă el, silindu-l să rămînă pe loc. Își căutase o țigară prin buzunarele halatului, o găsisese, o aprinsese, privindu-l drept în ochi.

— Îmi pare foarte rău pentru dumneata că nu m-am făcut înțeles. Eu n-am spus să-l omori pe generalul conte von Gumpowitz, ci să-i aplici un tratament care l-ar scuti și pe el și pe noi de neplăceri îndelungate. Dar nu face nimic. Probabil că, peste o lună sau două, altcineva o să vină să-ți ia locul și dumneata o să însoțești un spital de campanie pe undeva, prin Rusia. Nici războiul la fața locului nu este o experiență de disprețuit.

— Doctore Kristofer, este o amenințare ?

— A, nu ! Este o măsură care se aplică totdeauna în astfel de cazuri. Există și mijloace mai drastice, dar pentru că ai fost loial și nu mi-ai ascuns ce voia maiorul

Müller de la dumneata, am să mă mulțumesc să-ți fac doar un raport de refuz de serviciu.

După care, cu un salut scurt, îl părăsise fără nici o altă explicație.

În noaptea asta doctorul Busbaum nu putea nici să citească, nici să asculte aparatul de radio la care umbla în neștire, mișcând butonul de la un post la altul. Nu era atent la frînturile de cuvîntări care se auzeau de undeva, din eter, la fragmentele de simfonii, frînte într-o secundă de alte fragmente muzicale, sau de alte voci iscate de cacofonia aceea sonoră, interminabilă. Sosise tîrziu acasă, pe la 11. Era foarte tulburat. Se întîmplase un lucru îngrozitor și, pentru prima oară, conștiința lui de medic și de german fusese clătinită cu violență. Pe la 10 coborîse în *Morga* clinicii împreună cu sora Ethel Wassermann. Aceasta smulsese cearșaful de pe fața cenușie a generalului von Gumpowitz.

— A murit acum cinci minute... electrocutat, spusese femeia.

— Mi-am închipuit.

Sora îl privise înspăimîntată, dar nu spusese nimic.

— Cine va semna certificatul de deces ?

— Doctorul Kristofer lipsește. Ar trebui să-l semnați dumneavoastră.

— Refuz ! Să-i spuneți mîine dimineață că am refuzat să semnez certificatul de deces.

— Bine, domnule doctor ! zisese femeia și acoperise fața mortului.

Deci asta era ! Acest aparat îngrozitor de represiune, Gestapoul, printr-o simplă unealtă, ca doctorul Kristofer, putea să execute pe oricine. Ce simplu ! Un certificat de deces, vîrît într-un dosar, trimis într-un plic, ștergerea din controalele armatei, condoleanțe rudelor, poate o decorație *post-mortem*, totul era curat, făcut meticulos, fără urme... Cine urma ? Poate că femeia aceea, Gerda Hoffmann, despre care maiorul von Braun, șeful doctorului Kristofer, îi spusese că este foarte suferindă, deși examenul medical nu arăta deloc așa ceva. Două sau trei săptămîni de injecții cu tranchilizante, exercitarea unei presiuni psihologice, făcute așa cum știa să lucreze doctorul Kristofer, ce ușor aveau să meargă lucrurile după aceea !

În momentul acela se auzi soneria de la intrare. Doctorul Busbaum crezu la început că e telefonul, dar se lămuri repede. Se îndreptă spre vestibulul mic, în care aprinse un bec, întrebînd cine sună.

— Comandatura !

Vocea bărbătească de afară mai dădu cîteva explicații destul de încurcate, într-o germană corectă. Fără să bănuiască ceva, deși nimeni nu-l vizita la ora asta, Busbaum deschise. În fața ușii stătea un om într-o scurtă de piele, cu o șapcă care îi acoperea fruntea și care-l împinse ușor, cu vîrful unui revolver, spre interiorul casei, vorbindu-i în continuare în nemțește :

— Domnule doctor, nici o mișcare, vă rog să ascultați exact ce vă spun !

Îl urmau doi indivizi, și ei în haine de piele, cu mîinile în buzunare, cu fețele amenințătoare, care nu prevesteau nimic bun.

— Despre ce este vorba, domnilor ? Cine sunteți, mai întii ?

— N-are nici o importanță, zisese Colonelul. Am venit la dumneavoastră pentru o afacere foarte precisă. Nu încercați să faceți vreun gest pe care să-l regretați mai apoi. Cunosc foarte bine limba germană.

— Da. Îmi dau seama.

— Ridicați telefonul de colo și cereți de la clinica dumneavoastră o dubă sanitară care să vină aici. O să ne dați, la toți trei, din dulapul dumneavoastră, halate albe și bonete. Cred că aveți. Dacă nu, o să ne descurcăm noi. Deocamdată chemați duba sanitară și cereți-i numărul pe care vă rugăm să-l scrieți pe acest carnet, ca să vă putem controla. Nici un cuvînt în plus !

— Și dacă refuz s-o fac ?

Colonelul îl privi drept în lumina ochilor. Era un bărbat între două vîrste, cu un obraz dur, de militar. De asta își dădu seama imediat doctorul Busbaum.

— Sunt un soldat ca și dumneavoastră, domnule doctor, n-am să ezit să vă împuşc. Este o chestiune de viață și de moarte. N-o să vă cerem nimic care să vă dezono-reze, așa încît conștiința dumneavoastră poate fi liniștită. Vreți să telefonați ?

— Numai după ce îmi veți spune care este scopul acestui raid.

— Bine, se învoi celălalt, am să vă spun. În clinica dumneavoastră se află internat un anume profesor Vrăbescu. Noi suntem români. Vrem să-l smulgem din ghearele Gestapoului, care vrea să-l transporte în Germania. Nu suntem de acord cu treaba asta.

Doctorul Busbaum ridică receptorul, formă numărul clinicii, așteaptă câteva clipe, telefonul suna în gol, pe urmă cineva ridicase receptorul la celălalt capăt al firului.

— Aici e doctor Busbaum. Am nevoie de o dubă sanitară. Da... În zece minute să fie la mine acasă... Cunoașteți adresa... Nu, fără însoțitor. Am să vin eu cu bolnavul la clinică. Spuneți santinelelor de la poartă că doctorul Busbaum va sosi acolo peste zece minute, pentru a-l transporta pe generalul Gumpowitz.

După care lăasă ușor telefonul în furcă.

— Despre ce general Gumpowitz este vorba, domnule doctor Busbaum ?

— Nu va fi nici un general Gumpowitz ! Probabil că, la ieșire, santinelele vor controla ceea ce vom avea noi în această dubă sanitară. Și trebuie să avem un mort. Omul dumneavoastră va trebui să fie acest mort și se va numi generalul Gumpowitz. Probabil că nu înțelegeți nimic din ceea ce vă spun, dar nu e timp să vă dau nici o explicație.

Se ridicase și căutase într-un dulap din care scosese halatele cerute.

— Îmbrăcați-le ! N-aveți figurile unor sanitari, dar în vremurile astea de război și pe mine mă poate lua cineva drept un bandit. Și acum să așteptăm...

★

Duba sosi după zece minute, cu o punctualitate nemțească. O conducea un intern, care îl salutase, în curte, pe doctorul Busbaum, privind curios la cei trei necunoscuți, îmbrăcați în halate albe.

— Willy, rămii aici, casa e deschisă ! Așteaptă-mă, lipsesc o oră. O să conduc eu duba. Am treabă cu dînșii.

Celălalt nu întrebă nimic.

— Domnilor... le spuse doctorul Busbaum.

Colonelul, care stătuse tot timpul cu mâinile în buzunarele halatului, urcă lângă directorul clinicii.

— Sper că nu ne duci la Gestapo.

— N-aveți nici o grijă, domnule. Știu ce-o să mi se
382 întimple după asta, dar ați avut un mare noroc. Mi s-au

întîmplat niște lucruri personale, care explică într-un fel ceea ce fac eu acum.

Ceilalți doi, Ciorogîrla și Tronaru, pentru că ei erau, deschiseseră ușa dubei și se instalaseră pe bancheta dinăuntru.

Ciorogîrla, de meserie vatman la tramvaie, slab ca un țîr, tipul de cărător care duce la greu fără să crîcnească, cu o față smolită, mică, strînsă, ca de babă, cu niște ochi vii și o gură spurcată, înjurînd tot timpul, cîrtitor și neavînd nimic sfînt, îl întrebasese pe Tronaru :

— Tu nu crezi că neamțul ăsta o să ne bage-n rahat ?

— Cum adică ? se mirase Tronaru.

— Uite, foarte bine. Doar mi-ai spus că spitalul sau clinica aia, ce-o fi, e păzită. Cînd s-o vedea el între nemții ăia ai lui, noi, trei, și ei nu știu cîți, nu crezi că or să guițe ?

— N-o să mai aibă cînd să guițe, pentru că nu e singur și Colonelul e hotărît să-l curețe.

— Doamne ajută ! făcuse Ciorogîrla, cu un haz trist.

— Ascultă, dar tu știi vreo boabă nemțește, pentru că intrăm în spitalul ăsta și o să ne întrebe vreunul cutare, cutare...

— Pe dracu ! Facem pe surdomuții.

Mașina ajunsese la poarta clinicii. Doctorul Busbaum semnaliză din faruri și cele două uși de metal fură date într-o parte. Cineva îl salută din gheretă. Mașina porni ușor pe aleea de asfalt. Se auzea foșnetul bătrînilor copaci ai parcului, era lună plină și se vedeau castanii purtînd grelele lor candelabre de flori. Mirosea a iarbă cosită. De undeva, de la un etaj, se auzeau strigătele celor din secția *furioși*.

Duba opri. Înainte de-a coborî, Colonelul îi spusese însoțitorului :

— Domnule doctor, contez pe loialitatea dumată. Mi-ar fi foarte neplăcut să te împușc, dar o voi face fără ezitare, la cea mai mică mișcare suspectă. Ne-am înțeles ?

— Ne-am înțeles !

Pavilionul unde era ascuns profesorul Vrăbiescu avea un singur etaj. Jos, la parter, se afla un depozit de medicamente, nu exista lift, nu exista pază. Inventatorul fusese ținut cu tranchilizante care i se administrau zilnic și se afla într-o stare de semiconștiență. Sora Ethel Wassermann îi aducea de trei ori pe zi mîncare, dar profesorul

Vrăbiescu nu manifesta un prea mare apetit. Slăbise, rareori avea o idee limpede despre locul unde se află și despre starea sa de prizonierat. O slăbiciune generală îl silea să stea culcat, rareori se mișca în micuța rezervă în care se aflau numai trei piese : un dulap, un pat și o masă, și asta numai ca să privească prin fereastra îngustă și înaltă spre curtea care dădea către secția *furioși*. Nu înțelegea decît foarte vag ce fel de pacienți avea acest spital, pentru că era evident că se afla într-un spital, după păturile cazone și cearșafurile ștampilate. Dar în rarele clipe cînd era conștient că fusese răpit, își amintea vag de teribilul incendiu pe care-l văzuse prin ferestrele cancelariei colonelului Decu Dabija și de zgomotul exploziei ce aruncase în aer parterul și o aripă a vilei ocupate de el, și disperarea pe care o simțise în momentul acela, ideea că fiica lui murise sub dărîmături, fuga spre acel loc și sentimentul imens de ușurare cînd o văzuse întîmpinîndu-l. Și, pe urmă, iar senzația îngrozitoare de zădărnicie, că tot ceea ce făcuse pînă atunci se risipise într-un singur minut, și această inexplicabilă întîmplare, pe care nici acum n-o înțelegea, urmată de brutalitatea maiorului acela care împreună cu oamenii lui, se transformaseră, din niște oaspeți în niște ofițeri furioși, care-l amenințau cu revolverul, împin-gîndu-l într-o mașină. Totul se încîlcea, era nelămurit. Nu știa de unde să înceapă raționamentul care să-l ducă la adevăr și, pe urmă, somnolența asta nesfîrșită, starea de lincezeală, mereu somnul care revenea, coșmarele pe care le avea, urmate de cîteva clipe de luciditate, cînd încercase ușa, care era mereu încuiată și fereastra parcă plumbuită, ce nu se putea deschide sau n-avea el energia s-o deschidă.

★

Într-unul din aceste puține și rare momente de luciditate, profesorul Vrăbiescu auzise niște pași grei care urcau spre rezerva în care se afla. Vorbeau nemțește, asta era limpede, nu deslușea ce-și spun unul altuia, încercaseră ușa, cineva mîrîise nemulțumit, pe urmă se auzise un zgomot înfundat de broască forțată, în afară săreau așchii și un fier viola locul unde ar fi trebuit să fie o cheie ; cei de dincolo renunțară și izbiră cu umărul ușa care rezistă la cîteva asalturi, pe urmă se prăbuși.

— Tronarule, spusese un bărbat îmbrăcat într-o scurtă de piele, adresându-se altuia, din spate. Îl recunoști ?

— Da ! E profesorul Vrăbiescu, afirmase celălalt, în care, vag, inventatorul îl recunoscuse pe mecanicul Samoilă de la Mija.

Dar totul se încâlcea în memoria lui, simțea și un fel de frică în fața acelor necunoscuți. Profesorul Busbaum îi zisese repede, în nemțește, Colonelului :

— Acum, că l-ați recunoscut, e bine să ne grăbim ! Luați pătura de pe pat și spuneți-i să nu se miște pînă la ieșirea din spital. O să mergem într-o secție apropiată, să luăm o targă.

Tronaru se apropiase de profesorul Vrăbiescu și-l luase blînd de braț :

— Domnule profesor, sunt trimis de fiica dumneavoastră, vrem să vă eliberăm, nemții v-au răpit. Vor să vă ducă în Germania. Înțelegeți ce vă spun ?

— Înțeleg.

Era lipsit de orice voință, simțea o slăbiciune îngrozitoare în tot trupul, abia putea să se miște.

— Rezemați-vă de mine ! O să vă întindem pe o targă. Vă rugăm să nu vă mișcați, să nu întrebați nimic. Cînd veți auzi voci, să nu mișcați deloc ; dacă puteți, țineți-vă respirația. Sunteți într-o mare primejdie.

Coborîră toți cinci scările. Profesorul, între Ciorogîrla și Tronaru, care-l susțineau, în fața doctorul Busbaum și Colonelul.

— Domnule doctor, duceți-mă la locul unde găsim o targă.

— Pofțiți, mergem pe jos. E aproape.

Ajunseră în fața unui subsol, spre care ducea o scăriță de fier.

— Aici ar trebui să fie o targă, dacă nu cumva e încuiat. Ah, ordinea noastră germană !

Locul unde ar fi trebuit să se găsească targa era încuiat, într-adevăr, dar de data asta Busbaum și ceilalți aveau în față o ușă de metal, care nu mai putea fi forțată.

— Pe dracu ! exclamase enervat doctorul. Urcăți-l în dubă pe profesorul Vrăbiescu și dumneata hai cu mine să cerem de la secția „urgente“ o targă.

Profesorul Busbaum se urcă la volan cu Colonelul ; în spatele mașinii, Ciorogîrla îl săltase ușor pe Vrăbiescu, încă glumind :

— Sus poalele, părințele, că se udă evangheliile.

Pe urmă trîntise uşile metalice ale dubei după el.

Secția „urgențe“ se afla lângă poartă, la ieşire. Era încurcată rău. Trebuia întâi să ceară o targă și pe urmă să se prefacă că merg spre *Morgă*, unde se afla cadavrul lui Gumplovitz. Busbaum coborî în fața unei uși, urmărit atent de Colonel. Sus, la etajul întâi, o fereastră era deschisă.

— Hei, Horst, Weber, aduceți repede o targă! Aici este doctorul Busbaum.

Sus apăru un cap ciufulit și după cîteva minute doi zdrahoni coborîră cu o targă.

— E nevoie să vă ajutăm ?

— Nu, mulțumesc ! Lăsați targa, că o iau eu cu dîșii.

Și-i arată pe Colonel și pe Tronaru care coborîseră din spate.

— Mergem să-l ridicăm pe generalul Gumplovitz. Vor să-l depună la capelă.

Cei doi se priviră nedumeriți unul pe altul, cam cu neîncredere. „Ce-l găsise pe Busbaum să aducă oameni din afară ca să care un cadavru ?“

Colonelul înșfăcă cele două brațe ale tărgii și Tronaru apucă de celelalte două.

— Mergem, domnule doctor ? spusese Colonelul în nemțește, ca să liniștească curiozitatea celorlalți.

— Da ! Băgați targa în mașină și ne întoarcem să-l luăm pe general.

Targa fu vîrîtă în spatele dubei. Tronaru rămase înăuntru și Colonelul se așeză lângă Busbaum, care întoarse automobilul.

Ceva nu era în regulă : șeful clinicii conducea duba, doi necunoscuți cărau o targă... Unul dintre sanitarii coborîți de la secția „urgență“ merse la șeful gărzii spitalului, care se afla în cabina de la poartă.

Peste trei sau patru minute, cînd mașina apăru în fața santinelelor, bariera era trasă. Șeful gărzii spitalului, locotenentul Reineke, făcu un semn :

— Ce s-a întîmplat, locotenente ? întrebă doctorul Busbaum cu glas răstit.

— Mi s-a spus că îl transportați pe generalul Gumplovitz. Am ordin de la doctorul Kristofer să nu permit ieșirea cadavrului din incinta clinicii.

— I s-a făcut autopsia, există acte. Rudele îl cer, vor să-l depună la capelă.

Locotenentul Reineke își privi ceasornicul de la mână.

— Domnule doctor Busbaum, știți cât e ceasul ? E unu și paisprezece minute. Nu credeți că-i o oră nepotrivită pentru transportarea unui mort la o capelă ? Vă rog să coboriți imediat !

— Accelerează ! îi spusese scurt Colonelul doctorului.

Duba țîșni violent, rupse cele două brațe ale barierei, zgîriind parbrizul cu așchiile lor. Din spate se auzi o rafală lungă de armă automată.

— Goniți cât puteți de repede ! mai zisese Colonelul, privind prin oglinda retrovizoare.

După cinci minute se aflau undeva, pe un bulevard pustiu.

— Opriți ! poruncise Colonelul. Vă mulțumim, vă rog să coboriți ! Nu mai e nevoie de dumneavoastră. Sau nu mai aveți curajul să vă întoarceți ?

Doctorul Busbaum desfăcuse portiera dubei. Colonelul îi luase locul la volan. Înainte de-a porni motorul, celălalt spuse :

— Cred că în noaptea asta am să mă plimb...

În clipa aceea, Colonelul auzi vocea lui Tronaru, care bătuse pînă atunci cu pumnul în pereții dubei :

— Domnule Colonel, l-au omorît pe Vrăbiescu !

— Cine l-a omorît ?

— Dracu ! zisese Ciorogîrla.

Coborîseră amîndoi din dubă. Vatmanul de la tramvaie se ținea cu mîna de umărul stîng.

— M-au atins și pe mine.

Colonelul, care nu apucase să pornească, strigă după Busbaum :

— Hei, domnule doctor ! Avem aici un rănit !

Doctorul Busbaum ori nu-l mai auzi, ori nu-l mai interesa nimic. Dăduse din umeri și pornise mai departe pe bulevardul pustiu. Colonelul urcase în dubă și văzuse cadavrul lui Vrăbiescu, întins pe podeaua mașinii.

— Cum paștele mă-si s-a întîmplat ?

— Cînd a pornit mașina brusc și au început să tragă ăia cu pistolul automat, Vrăbiescu s-a ridicat ca un copil de pe targă și rafala l-a prins în snop. A căzut fulgerat.

Tronaru se trezi primul din această uluială :

— Și-acuma ce așteptăm ? Să ne prindă nemții din urmă ?

— E mort-mort ? mai întrebă o dată Colonelul.

— E foarte mort, spuse, cu umorul lui lugubru, Ciorogirla. Eu zic să lăsăm mașina asta și s-o întindem. Pe mine vă rog să mă duceți repede la un doctor, să-mi scoată glonțul ăsta din umăr, că numai iepurele se mănincă cu alice cu tot.

Era într-o miercuri, foarte de dimineată. Gerda Hoffmann abia avusese timp să facă o baie, să îmbrace o rochie proaspătă, călcată în grabă, să cheme un taxi (mașină nu mai avea, fusese sfărîmată în accidentul acela) și să se oprească undeva, în bulevardul Crețulescu, în fața unei clădiri cenușii, cu arcade largi, păzită de santi-nele germane. Plăti șoferului, arătă legitimația *Gefreiter*-ului de la intrare, apăsă pe un buton și urcă la etajul șase, cu liftul.

— Maiorul Müller e aici ? întrebă pe secretara colonelului Brandl, cu care lucra acesta cînd veneau în scurtele lui incursiuni în București.

— Da, lucrează cu șeful.

— Fii drăguță și șoptește-i că îl aștept aici. Cînd termină, vreau să-i vorbesc.

După vreo douăzeci de minute apăruse Müller, în uniformă lui impecabilă, cu aerul acela de sportiv, abia ieșit din competițiile de performanță, cu o ușoară surpriză pe chip.

— Gerda ! Ce-i cu tine ? Mi se spunea că ești grav bolnavă, că ai avut un șoc. Voiam chiar să-ți fac o vizită.

O împinse ușor spre o ușă care dădea într-un birou gol, spunîndu-i, peste umăr, secretarei :

— Să nu ne deranjeze nimeni...

Intraseră într-o încăpere rece, mobilată sobru, cu dulapuri metalice sigilate, cu un birou sumbru, masiv și cu cîteva fotolii de piele neagră ; un portret al Fűhrerului, luminat de două ferestre mari care dădeau înspre Bulevardul Crețulescu.

— Ce s-a întîmplat ? Pari foarte agitată !

— Acum două ceasuri eram încă într-o rezervă în-cuiată 'a clinicii lui Busbaum, de unde am evadat.

Celălalt o fixase cu multă circumspecție :

— Cum adică : ai evadat ? Ceea ce se știe despre tine e că ai avut un accident de automobil, din care ai scăpat și erai în tratamentul acelui doctor.

— Accidentul n-a fost deloc accident, dacă vrei să știi.

— Dar ce-a fost ?

— Un atentat.

Müller apucă cinci sau șase creioane aflate într-un pahar de piele, aruncându-le pe mușamaua care acoperea o mapă. Creioanele făcură un zgomot de cuțite aruncate în apă.

— Tu nu glumești, nu-i așa ?

— Nu glumesc deloc. Cu o zi înainte de accident a venit la mine Kurt, șoferul lui Braun, care mi-a spus că va face verificarea tehnică a automobilelor celor din serviciul auxiliar. Ai idee de așa ceva ? Mașinii tale i-a făcut cineva vreo verificare ?

— Da' de unde ! Șoferul mi-ar fi spus. Nu mă dau jos din automobil, pentru că sunt foarte grăbit. Nu-mi amintesc să mi-o fi ținut vreo zi în garaj.

— Atunci totul coincide perfect cu ceea ce am să-ți spun. Deci, cu o zi înainte de-a mă convoca la Predeal, unde Braun plecase cu baronul von Killinger, Kurt a venit și a umblat la mașina mea. A doua zi dimineată, Braun mi-a telefonat de la Predeal, convocându-mă urgent pentru o chestiune pe care n-am aflat-o nici acum. Undeva, pe serpentine, am pierdut controlul mașinii. Cred că a fost ceva la bara de direcție. Pe urmă m-am trezit în clinica doctorului Busbaum. Nu mi-a trebuit mult ca să-mi dau seama că șeful meu dorea ca eu să trec drept nebună, dacă un accident de automobil poate să te aducă în starea asta. În sfârșit, lucruri de astea s-au mai văzut.

Müller își freca gînditor bărbia în palmă, mormăind :

— A, încep să înțeleg ! Încep să înțeleg din ce în ce mai bine.

Se gîndise puțin și adăugase :

— Nu faci nici un raport la Berlin și nu spui nimănui nimic. Îți vezi de treabă, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. De rest mă voi ocupa eu...

— Și crezi că se va opri aici ?

— Dacă ar fi deștept, s-ar opri, într-adevăr, aici. Dar nu-i.

— Și atunci ?

— Atunci, încă o dată, lasă-mă pe mine să mă ocup de el.

Peste o jumătate de oră, Gerda Hoffmann era acasă. Claudia sosise cu cinci minute mai devreme :

— Vai, ce spaimă mi-ai făcut, iubite! Am fost la spital, au turbat cu toții, dragă. E o zarvă acolo ! N-au vrut să mă lase să intru. Nu știu ce s-a întâmplat azi-noapte. Sanitarii vorbeau că l-au arestat pe doctorul Busbaum. O chestie, tu, cu un mort, cu generalul ăla... Știi ceva ? Am crezut că te-au omorât, scumpișor. Am venit aici într-un suflet. Spune-mi, cum ai fugit ?

— Am profitat de îngheșuiala care se produsese și am ieșit pe poartă, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Și acum, ce-o să fie cu tine ?

— Cu mine ? Cu alții ce-o să fie...

Avea o voce amenințătoare, care nu prevestea nimic bun.

Sunase telefonul.

— Alo ! Cine e ?

— Eu, Braun, se auzise vocea maiorului. Ce bine îmi pare că te-aud ! Te-am căutat de dimineață la clinică. Mi s-a spus că nu mai ești acolo.

— Da. Am jucat-o pe Julieta în scena balconului, risese Gerda, făcându-i semne Claudiei să se astîmpere, pentru că aceasta, neînțelegînd nemțește, voia să știe de ce se amuză atît de tare.

— Vreau să vorbim, spusese Braun. Pot să trec pe la tine ?

— A, nu, sunt foarte obosită ! Am pe cineva aici. Dar mîine vin la birou, o să avem timp destul.

— Voiam să-ți aduc niște flori. Spune-mi, cum te simți, ești bine ?

— Da ! Mă simt foarte bine, din moment ce mîine reiau lucrul.

— Ai auzit ? L-au răpit pe Vrăbiescu, dar locotenentul Reineke și cu garda au tras în dubă. L-au găsit mort pe o stradă. A fost o încercare de-a comuniștilor de a-l răpi. Va trebui să facem o anchetă foarte severă. Despre asta voiam să-ți vorbesc. Dacă au ajuns să atace și sediile noastre, clinicile înseamnă că ceva nu e în ordine. Am să vorbesc cu baronul von Killinger. Este inadmisibil ! Te

— Nu-ți face nici o grijă ! O să fiu foarte prudentă. Pe mâine. *Auf wiedersehen !*

— Stai, stai puțin ! Ai auzit și de profesorul Busbaum ? Se pare că, stînd între nebuni, a înnebunit și el. El i-a ajutat pe necunoscuții aceia să-l scoată pe Vărbiescu din spital. L-au găsit patrulele noastre pe stradă, umblînd de unul singur. E limpede că e nebun și ăsta. (Profesorul Busbaum nu era nebun, fusese judecat peste o lună și trimis într-un lagăr de lîngă Friburg, de unde, în 1945, îl eliberaseră trupele americane.)

— Da ! Sunt foarte mulți nebuni la ora asta în lume. Totuși, pe mâine !

Și lăsase telefonul în furcă.

★

În ziua de 2 iunie 1942, pe la 11 dimineața, Ionescu-Tismana bea o oranjadă la *Yodl-Club*, pe malul Herăstrăului, privind caiacurile suple care străbăteau apa lacului cu mișcări de țipar. Trupuri de fete și băieți, bronzate, musculoase, în slipuri albe, portocalii și albastre, alergau pe sub sălciile malului. Se auzeau strigăte din larg. Un vaporas cu pasageri, fluturînd drapelul la prova, încărcat cu vreo treizeci de inși beți, o amestecătură de nemți și italieni, sosiți de pe front în permisie, cîntînd în cor, spărgeau liniștea locului. Ministrul o privea prin ochelarii de soare pe Diby Necșești, abia pîrguită de soarele de început de vară, așezată într-un șezlong și bînd cu paiul dintr-o oranjadă. Tismana fuma *Chesterfield*, urmărind fumul abia destrămat în vîntul ușor.

— Ți-am mai spus, dragul meu, rostise în cele din urmă Diby Necșești, cu o voce ușor răgușită, ceea ce îmi ceri este peste putință. A, un flirt, așa, o prietenie, asta înțeleg. Ne cunoaștem de-atîta vreme, Evelyne mi-este prietenă, ne îmbrăcăm la aceeași modistă, vin la voi în casă cu soțul meu. Ești nebun ? Cum să stricăm totul, nu-mai pentru că tu o faci pe cocoșul ?

Tismana chemă pe un piccolo care moțăia sub streășina barului aflat pe malul lacului :

— Un whisky dublu !

— Ai să te îmbeți. E cald afară și tu nu prea bei, zisese femeia.

— Și ce te privește pe tine ce-o să mi se întîmple mie ? 391

— Ascultă, Puiule, tu vrei să ne certăm ? Vrei chiar să nu te mai văd ? Mie îmi ajunge... Ai un fel autoritar de-a fi, care nu-mi convine deloc.

— Te cred și eu că nu-ți convin decît rugbiștii duminiciale ! Puști de ăștia, numai mușchi, și bicepsi, și balon oval, și *mêlé*... Cretinii ăștia cu cap de berbec, de la *Stadiul român*, care își bagă duminica, unul-altuia, nasul în fund și o fac pe frumoșii ! Și voi vă duceți pe *Federație* duminica dimineața, la Arcul de Triumf, să bateți din palme și vi se pare că e ceva de capul lor.

Diby Necșești își scuturase lungul păr negru, privindu-l batjocoritor.

— Și, mă rog, ce ai tu cu rugbiul, și cu rugbiștii, și cu Roger Cantúniari, și, în general, cu tinerii care îmi fac curte ? Nu-mi ajung scenele pe care mi le face bărbatu-meu ? Am nevoie și de tine ?

— Dar, draga mea, ți-am spus că așa nu se mai poate ! Înțeleg să-mi fi respins avansurile, să mă fi pus la punct, dar am priceput că nu-ți sunt indiferent, că primești curtea mea și că n-ai să mă amii ca pe puțoi ăia care-ți trag clopotele cu aerele lor de Tarzan !

Picolul adusese whisky-ul și-l lăsase pe masa de nuiiele, întrebînd-o pe Diby Necșești :

— Doamna ?

— Nimic. Îți fac eu semn dacă am nevoie de ceva, răspunse, în locu-i, Tismana.

— Dar tu nu înțelegi că nu pot să fiu amanta ta ? Pot să mă culc cu oricine, în afară de tine. Sunt prietenă bună cu Evelynne. Nu pot să nu-i fiu loială !

— Ah, loialitatea femeilor ! Ce vorbe, ce vorbe ! Tu mă crezi tîmpit ? Ce e aia loialitate între femei ? Tismana o privi cu o ură neascunsă : Diby, să știi că este ultima oară cînd te mai rog. Nu mă umili ! Sunt ditamai bărbatul ! Am o vîrstă. Pe urmă, să știi că nu mi-a rezistat nimeni. Cînd am vrut o femeie, am avut-o fără nici o dificultate.

— Pe mine n-ai să mă ai, spusese, cu răutate, Diby.

— Bine !

Se apropia patronul restaurantului, domnul Helldorff.

— Bitte, Herr Tismana. La telefon vă rog...

Ministrul mîrîi ceva, scuzîndu-se față de Diby Necșești

și porni furios spre locul unde se afla telefonul.

— Da ! Cine e ? Nu mă lăsați nici aici ? Ce mama mă-si s-a mai întimplat ? Tu ești, Mizdrache ? Spune-mi despre ce-i vorba... Cum ? Vrăbiescu mort ?... Cine l-a omorît ?... Ei, cum așa ?... Păi spuneai că ați organizat paza, că o să puneți mîna pe comuniștii ăia... Vai de mama voastră, cu poliția voastră... Acum n-am chef de nimica. Încheie și tu dosarul, să-l înaintăm unde trebuie și să mă lase-n pace, că m-am săturat de tipi de ăștia, răpiți ca orfelinele, pe care-i găsim la *Morgă*. Mai vorbim noi...

Și trîntise telefonul.

La masa la care șezuse cu Diby Necșești nu se mai afla nimeni. Avea s-o revadă pe aceasta abia prin noiembrie, după ce aflase că toată vara stătuse la Mamaia-sat cu Roger Cantuniari și cu bărbatul ei, paparuda asta de bărbat de șaptezeci de ani, și că își făcuse de cap, dansînd la *Rex*, unde sosea cu mașina seara, la nouă, și pleca în zori, locuind într-o casă de paie, la niște lipoveni, cu un grup de malagambiști, de sportivi, cu care petrecea toată noaptea. Suferise îngrozitor în tot acest timp, pentru că, încă din aprilie, o abandonase pe Mariejeanne. Aceasta simulase că vrea să se sinucidă, dar lucrul îl lăsase rece. Primise emisarii ei, care îl amenințaseră că lucrurile se vor termina cu un scandal monstru, dar bravase și, puțin cîte puțin, totul se stinsese... Vara fusese plecat la Helsinki, într-o misiune de o lună de zile. La întoarcere, Evelyne îl rugase să o însoțească la mare, dar el, știind-o acolo pe Diby Necșești, pretextase că este reținut la București, la minister, cu treburi foarte importante. Anul acela vara fusese foarte călduroasă. Ploua puțin în fiecare zi, de dimineață, pe urmă dădea o vîpie înfiorătoare. Ministrului nu-i ardea de nimic, se simțea bătrîn, zăcea ceasuri întregi singur în casă, încercînd să citească ceva, fără să reușească, jurîndu-i acelei femei o răzbunare groaznică, deși la fiecare început de săptămînă se simțea îndemnat să se urce în mașină și, sub pretext că petrece cîteva zile cu soția lui, care se afla la Carmen Sylva, să treacă pe la *Rex*, să vadă ce-i făcea pramatia de Diby Necșești. În cele din urmă renunța, neuitînd însă să se informeze discret de la Mizdrache ce se petrecea pe litoral. Inspectorul-șef, știind ce pojar ardea în sufletul ministrului, încercase să-l consoleze cu cîteva persoane pe care le trimisese pe rînd sub

diferite pretexte să-l caute pe ministru, dar care căzuseră, una după alta, la examen.

După 15 septembrie, într-o sîmbătă după-amiază, la o recepție la o ambasadă, undeva, pe strada Washington, o revăzuse pe Diby Necșești. Arăta strălucitoare după cele trei luni de mare, era însoțită de soțul ei, se salutaseră rece, evitîndu-se, lucru care o intrigă foarte mult pe Evelyn, care îl și interogase în felul ei direct :

— Dar ce ai, dragă ? Iar e foc în Hanul cu Tei ? De ce o budezi pe Diby ? *Elle est ravissante après le traitement suivi avec le docteur Roger Cantuniari...* A ținut afișul toată vara la mare. Fată bună, fată bună...

Ura lui față de Diby Necșești luase aspecte monstruoase. Ar fi vrut să audă că a suferit un accident de automobil sau că și-a pierdut vreo mîină sau vreun picior, dar nu se întîmpla nimic. Ea arăta mai bine ca oricînd. O mai zărise o dată, la *Parcul trandafirilor*. Era tot cu bărbatu-său, cu Necșești, și cu doi diplomați spanioli. Cu Roger Cantuniari, după cîte știa el, terminase. N-o ținea mult. Îi schimba repede, trimițîndu-i la plimbare cu cinism.

Mai trecuseră două luni grele, îngrozitoare pentru el. Era nervos, se certa cu subalternii, dîndu-le sancțiuni cîte nu dăduse niciodată. Voia să-i ceară ministrului să-l trimită în diplomatie, să nu mai stea în orașul ăsta puturos. Îl sîciau pînă și ploile nesfîrșite ale acelei toamne. Ar fi vrut să stea măcar o lună pe Coasta de Azur, ca pe timpuri, să joace la ruletă, să uite... Dar nu se întîmpla nimic. Trebuia să citească rapoarte în fiecare zi, să facă sinteze care îi răpeau o mulțime de timp. Asta nu era viață.

În sfîrșit, într-o după-amiază fumegoasă de noiembrie, la sfîrșitul acelei luni, cînd pe bulevardele Bucureștiului izbucnise un crivăț neașteptat și Bărăganul arunca în oraș serpentinele lui de gheață, aduse de cine știe unde, secretara bătuse la ușă și-l rugase :

— Domnule ministru, ridicăți telefonul !

— Cine e ? făcuse mahmur.

— Vă rog să ridicați.

Îl ridicase.

— Alo ! Aici e Diby. Vreau să te văd... Cum cînd ? Acum ! Să nu-mi spui că n-ai timp pentru mine...

Tismana simțise că asudă, că-i bate inima ca la 16 ani.

394 Vrusese să-i spună că n-are timp, că nu poate să vină,

că e în ședință cu ministrul, dar nu găsi să spună decît atît :

— Unde ești ?

— La o prietenă.

Femeia îi spusese un număr de casă din strada Lutherană. Ministrul se precipitase afară din birou, o rugase pe secretară să-i cheme urgent șoferul și să spună oricui ar fi întreat despre el că a fost chemat la o reuniune foarte importantă. Își privise ceasul de la mînă, era cinci și un sfert. *Djaburov* deschisese. I se părea că mașina înaintează ca un melc. Cauciucurile patinau. În parbriz băteau valurile de ninsoare mărunță. Era o vreme apocaliptică. Orașul părea mort, pustiu. Intrase la bijutier, agitat, febril. Acesta îl cunoștea, îl invită în spatele perdelei micului său cabinet, ca nu cumva, sosind un alt client, să fie zărit.

— Ce plăcere, domnule ministru, n-ați mai trecut de mult pe la mine ! E drept că domnul Armand mă vizitează mai des, dar plăcerea mea este să vă văd pe dumneavoastră. Nu-mi spuneți nimic. Știu ce vă aduce. Am un lucru extraordinar, extraordinar ! O parură în aur, numai perle și mozaic, italiană. Ceva făcut înainte de 1800. Vă spun, e un lucru unic. Nici n-are cine s-o cumpere în orașul ăsta decît dumneavoastră. Ce coincidență ! Luați loc, luați loc, să v-o aduc s-o vedeți. Minune !

Bătrînul bijutier dispăruse după o perdea. Tismana îl auzise umblînd într-un seif pe care-l deschisese cu greutate, după care, fără să-i arate bijuteria, închisese ușa de la intrare, ca să nu-i deranjeze nimeni, și aprinsese mai multe becuri, ca să dea o stălucire mai mare aceluia lucru prețios.

Ministrul nu privi decît o clipă bijuteria. Avea un ochi exersat, nu era nici timp și nici bijutierul n-ar fi îndrăznit să-i vîndă un lucru de mîna a doua.

— Cît ? întrebuse el.

— 250 000, pentru dumneavoastră.

— Bine. Trece miine Armand și lichidează. Te rog, multă discreție. Nu m-ai văzut...

— Se poate, domnule ministru !

Îl condusesese pînă la ușă. Ministrul se urcase în limuzina lui și-i spusese șoferului :

— Dă bice, dă bice ! Unde dracului e Lutherana asta ?
Că parcă sunt picat din provincie !
Strada Lutherană era mai aproape decît își închipuia.

A doua zi de dimineată Bucureștiul era acoperit de nămeți de zăpadă. Rarele autovehicule își făceau cu greutate drum în urma plugurilor care încercau să deschidă drumul pe marile bulevarde. Încă viscoalea cu fulgi mărunți. Magazinele se deschisera tîrziu, lumea se înghesuia în tramvaiele rare, dar toată această mizerie a unei ierni care venise mai devreme ministrului i se părea feerică.

— Ce i-ai spus doamnei ? Probabil că te-a întrebat ?
Unde m-ai lăsat ?

— La Consiliul de Miniștri, conașule. Daravelă mare, au ars lămpile toată noaptea !

— Și te-a crezut ?

— Ei, nu știți și dumneavoastră cum sunt femeile ? S-a uitat la mine, de era să intru în pămînt. „O să te dau afară, măgarule !“ mi-a spus.

— Ei, lasă că-i trece ei. Na cinci sute de lei, să bei o țuică și oprește undeva și cumpără niște ziare.

Limuzina stopase peste drum de cinema *Scala*. Șoferul întârziase cîteva minute, întorcîndu-se cu un vraf de foi umezite. Tismana vru să le lase, să le citească acasă, dar un titlu mare, cu litere de-o șchiopă : „*Opt sute de mii de morți. Marea bătălie de pe Volga*“ îi atrase atenția. Literale comunicatului Comandamentului de Căpetenie se înșirau, unele sub altele, într-un chenar care marca importanța evenimentului. Ministrul strînse ziarele și privi bulevardul pe care tramvaiele greoaie abia se mișcau. Ajunse peste zece minute în Aleea Alexandru, își scutură paltonul în micul vestibul, incredințindu-l valetului Anton, își scoase șoșonii rezemat de umărul acestuia și urcă scările. Era devreme pentru Evelyne, ca s-o trezească din somn, așa că intră în cabinetul lui, sperînd să aibă răgazul de-a se privi o clipă în oglindă.

— Bună dimineată ! zisese soția sa, îmbrăcată într-un capot lung de catifea, cu brațele încrucișate sub sîni, privind-l ironic. Ca băieții ! Ca băieții ! Ai întinerit ! Vii în zori !

Avea vocea ei nimicitoare, care îl făcu să presimtă că-l va trimite pe Armand, chiar peste o oră, la celălalt bijutier, la *Resch*, ca să mai cumpere o bijuterie.

— A, sărut mîna, Evelyne, sărut mîna! Sunt frînt. Ne-a ținut Mareșalul pînă acum. A fost îngrozitor, îngrozitor! Să nu mă invidieze nimeni. Știi ce e aia... nimeni?

Femeia zîmbea într-un fel care nu poate fi descris, jucindu-se cu cordonul halatului.

— Ce spui?

— A căzut Stalingradul, draga mea! Închipuie-ți! A căzut Stalingradul! anunță ministrul, după care o sărută pe frunte, făcîndu-i un semn și lăsînd-o să înțeleagă că după un asemenea eveniment merita și el să facă o baie.

SFÎRȘITUL PRIMULUI VOLUM

CUPRINS

I. CALUL TROIAN	5
II. POLIGONUL MORTII	141
III. UN PROCES CU MULTE CONSECINTE	239
IV. CAMERA CU GRATII	319

Lector : IORDANA URECHE
Tehnoredactor : CORNEL CRISTESCU

Bun de tipar : tranşa a II-a 6.V.1976
Apărut : 1975 — tranşa I-a 41 000 ex. ;
1976 — tranşa a II-a 25 000 ex.
Comanda nr. 1176. Coli de tipar 25.

Comanda nr. 60 137
Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”,
Piata Scintei nr. 1 — Bucureşti,
Republica Socialistă România

Lei 13

editura albatros